

S'entén que l'infant és cada cop més autònom si pren iniciatives i va utilitzant els propis recursos en les situacions quotidianes, fins arribar a una progressiva independència dels adults en aquells contextos coneguts. L'autonomia s'ha d'entendre com una progressiva autoregulació de la conducta, tant en les necessitats bàsiques de la vida quotidiana com en la planificació i avaluació de les tasques que es realitzin i pel que fa a la vida social en el grup.

Per tant, s'ha de valorar el grau d'iniciativa i autonomia de l'infant per satisfer necessitats bàsiques com el menjar, la higiene, la son... com també la capacitat de planificar la pròpia acció i organitzar el seu treball (planificar la feina, preveure els recursos necessaris per a dur-la a terme...), la capacitat d'esforç i constància, i la comprovació dels aprenentatges i avanços que va fent.

7. Utilitzar la llengua oral de la forma més convenient per una comunicació positiva amb els seus iguals i amb els adults, segons les intencions comunicatives, i comprendre missatges orals diversos, amb una actitud d'escolta atenta i respectuosa.

Amb aquest criteri s'avalua el desenvolupament de la capacitat d'expressar-se i comunicar-se oralment, amb claredat i correcció suficients, de dur a terme diverses intencions comunicatives (demandar ajuda, informar d'algun fet, donar instruccions senzilles, participar en converses de grup...). Es valorarà l'interès i el gust per la narració participativa, per regular la pròpia conducta, per relatar vivències, raonar, resoldre situacions conflictives, comunicar els seus estats d'ànim i compartir-los amb els altres. Igualment, aquest criteri es refereix a la capacitat d'escoltar i comprendre missatges, relats, produccions literàries, descripcions i informacions que els permetin participar en la vida de l'aula.

El respecte pels altres es manifesta en l'interès i atenció cap allò que diuen i en l'ús de les convencions socials (torn de paraula, escoltar, mirar els interlocutors, mantenir el tema) així com en l'acceptació de la diversitat.

8. Iniciar-se en els usos socials de la lectura i de l'escriptura, segons el nivell maduratiu, en la comprensió de les seves finalitats i en el coneixement de característiques del codi escrit; manifestar interès i curiositat pels textos escrits presents en l'aula i en l'entorn pròxim.

Amb aquest criteri s'avalua si els infants valoren i s'interessen per la llengua escrita i si s'inicien en l'ús funcional de la lectura i de l'escriptura com a mitjans de comunicació, d'informació i de plaer. Aquest interès se mostra en primer lloc en l'atenció i curiositat pels actes de lectura i d'escriptura que es realitzen a l'aula. S'observarà l'ús adequat del material escrit (llibres, diaris, revistes, cartes, etiquetes, publicitat...), i es valorarà l'interès per explorar els mecanismes bàsics del codi escrit, el coneixement de característiques i convencions de la llengua escrita i la valoració de l'estadi de lectura i d'escriptura segons el nivell maduratiu.

9. Emprar diferents tipus de mitjans, materials i tècniques dels diferents llenguatges per a comunicar idees, sentiments, necessitats, experiències, desitjos... i com a mitjà d'informació i plaer. Interès per explorar les seves possibilitats i per compartir amb els altres les experiències estètiques i comunicatives.

Amb aquest criteri s'avalua el desenvolupament de les habilitats expressives per mitjà de diferents materials, instruments i tècniques pròpies dels llenguatges musical, audiovisual, plàstic i corporal.

S'observarà el plaer per experimentar i explorar les possibilitats expressives del gest, els moviments, la veu, i també el color, la textura o els sons. Es valorarà també el desenvolupament de la sensibilitat estètica i d'actituds positives cap a les produccions artístiques en distints medis, juntament amb l'interès per compartir les experiències estètiques.

10. Expressar oralment missatges senzills en llengua estrangera, mostrar interès i gust per comunicar-s'hi.

Amb aquest criteri es pretén avaluar l'expressió de petits missatges orals en llengua estrangera de forma ajustada a les situacions habituals de l'aula, conegudes i previsible, així com l'interès per expressar-se en aquesta llengua i la participació activa en les situacions comunicatives en llengua estrangera dins el grup.

11. Demostrar interès i curiositat per l'observació, l'exploració i el reconeixement de les característiques i dels elements de l'entorn físic, natural i sociocultural, establir relacions senzilles d'interdependència i manifestar actituds de respecte i de conservació de l'equilibri del medi.

Amb aquest criteri es valora l'interès, coneixement i grau de sensibilització pels elements de la natura, tant vius com inerts; la indagació d'algunes característiques i funcions generals, aproximant-se a la noció de cicle vital i constatant els canvis que comporta.

Es valorarà també si són capaços d'establir algunes relacions entre el medi físic i social, identificant els canvis naturals que afecten a la vida quotidiana de les persones (canvis d'estacions, temperatura...) i canvis en el paisatge

per intervencions humanes. S'observarà si mostren actituds de cura i respecte per la natura i si participen en activitats per conservar-la. S'estimarà també l'interès que manifesten pel coneixement del medi i les observacions que fan, així com les hipòtesis que sobre les seves causes i conseqüències formulen.

12. Identificar els grups socials més significatius de l'entorn, algunes característiques de la seva organització i els principals serveis comunitaris. Posar exemples de les seves característiques i manifestacions culturals i valorar la seva importància.

Amb aquest criteri s'avalua el coneixement dels grups socials més propers (família, escola...), dels serveis comunitaris que ofereixen (mercat, atenció sanitària o mitjans de transport), i del seu paper en la societat.

La presa de consciència sobre la necessitat dels grups socials s'estimarà verbalitzant algunes de les conseqüències que, per a la vida de les persones, tendria l'absència d'organitzacions socials, així com la necessitat de dotar-se de normes per conviure.

S'observarà també la seva integració i vinculació afectiva als grups més propers i l'acomodació de la seva conducta als principis, valors i normes que els regeixen. Cal fer especial atenció a la capacitat que mostren els infants per a l'anàlisi de situacions conflictives i les competències generades per a tractar-les adequadament i per a la seva resolució.

S'avalua igualment la comprensió d'alguns trets o elements que identifiquen altres cultures, així com si estableixen relacions d'afecte, respecte i generositat amb tots els companys de l'aula.

13. Utilitzar les habilitats logicomatemàtiques per a investigar i comprendre algunes situacions de la realitat quotidiana, discriminar objectes i elements de l'entorn immediat i actuar sobre ells. Agrupar, classificar i ordenar elements i col·leccions segons semblances i diferències ostensibles, discriminar i comparar algunes magnituds i quantificar col·leccions mitjançant l'ús de la sèrie numèrica.

Amb aquest criteri es pretén valorar la capacitat de l'infant d'identificar els objectes i matèries del seu entorn, l'interès per explorar-los mitjançant activitats manipulatives i per establir relacions entre les seves característiques o atributs (forma, color, mida, pes...) i el seu comportament físic (caure, rodar, patinar, botar...).

Es refereix també a la manera com els infants van desenvolupant determinades habilitats logicomatemàtiques, com a conseqüència de l'establiment de relacions quantitatives i qualitatives entre elements i col·leccions. També s'observarà la capacitat desenvolupada de resoldre senzills problemes matemàtics de la seva vida quotidiana.

Es valorarà l'interès per l'exploració de les relacions numèriques amb materials manipulatiu i el reconeixement de les magnituds relatives als nombres elementals, així com l'aproximació a la comprensió dels nombres en els seus aspectes cardinals i ordinals, el coneixement d'alguns dels seus usos i la seva capacitat d'utilitzar-los en situacions pròpies de la vida quotidiana.

També es tindrà en compte l'ús de les nocions bàsiques espacials, temporals i de mesura.

— o —

Num. 12215

Decret 72/2008, de 27 de juny, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears

La Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (BOE núm. 106, de 4 de maig), a l'article 6.2, estableix que el Govern de l'Estat ha de fixar els aspectes bàsics del currículum que constitueixen els ensenyaments mínims. Els ensenyaments mínims determinen els aspectes essencials del currículum en relació amb els objectius, les competències bàsiques, els continguts i els criteris d'avaluació, de manera que assegurin una formació comuna a tot l'alumnat i garanteixin la validesa dels títols corresponents al sistema educatiu espanyol. L'article 6.4 de la Llei esmentada disposa que les administracions educatives competents han d'establir el currículum dels diferents ensenyaments que hi són regulats.

El Reial decret 806/2006, de 30 de juny, pel qual s'estableix el calendari d'aplicació de la nova ordenació del sistema educatiu (BOE núm. 167, de 14 de juliol) establerta per la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, en el capítol III, a l'article 5, disposa la implantació de la nova ordenació dels ensenyaments regulada per la Llei esmentada: per a l'any acadèmic 2007-08, el primer i segon curs de l'educació primària, per a l'any acadèmic 2008-09, el tercer i quart curs, i per a l'any acadèmic 2009-10, el cinquè i sisè curs de l'educació primària. Des del moment de la seva implantació deixaran d'impartir-se, progressivament, els ensenyaments corresponents de l'educació primària, regulats per la Llei orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'ordenació general del sistema educatiu (BOE núm. 238, de 4 d'octubre).

L'Ordre ECI/1845/2007, de 19 de juny, estableix els elements dels documents bàsics d'avaluació de l'educació bàsica regulada per la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, així com els requisits formals derivats del

procés d'avaluació necessaris per garantir la mobilitat de l'alumnat.

Atès que per raons alienes al sistema educatiu no es pogueren dictar en el temps previst les normes corresponents a l'ordenació curricular, l'Ordre de la consellera d'Educació i Cultura, de 2 d'agost de 2007, va establir el currículum dels primer cicle d'educació primària, per al curs 2007-08, a les Illes Balears (BOIB núm. 123, de 14 d'agost de 2007).

La Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, de reforma de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears (BOIB núm. 32, d'1 de març), a l'article 36.2, estableix que correspon a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears la competència de desenvolupament legislatiu i d'execució de l'ensenyament en tota la seva extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats.

Mitjançant el Reial decret 1876/1997, de 12 de desembre, sobre el traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat a les Illes Balears en matèria d'ensenyament no universitari (BOE núm. 14, de 16 de gener de 1998), i d'acord amb la disposició final sisena de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, i l'article 5.3 del Reial decret 1513/2006, de 7 de desembre, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims de l'educació primària (BOE núm. 293, de 8 de desembre), i d'acord també amb l'article 7.1 del Decret 67/2008, de 6 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació general de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears, (BOIB núm. 83, de 14 de juny), correspon al Govern de les Illes Balears dictar, en l'àmbit de les seves competències, les disposicions que siguin necessàries per establir el currículum de l'educació primària.

La Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística (BOCAIB núm. 15, de 20 de maig), reconeix la llengua catalana com a pròpia de les Illes Balears i, com a tal, llengua vehicular en l'àmbit de l'ensenyament i oficial en tots els nivells educatius. El Decret 92/1997, de 4 de juliol, regula l'ensenyament de i en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, en tots els nivells educatius i en tots els centres docents no universitaris (BOCAIB núm. 89, de 17 de juliol). L'Ordre de 12 de maig de 1998 regula l'ús de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, com a llengua de l'ensenyament en els centres docents no universitaris (BOCAIB núm. 69, de 26 de maig).

Aquest Decret fixa les orientacions metodològiques, les competències bàsiques, els objectius, els continguts i els criteris d'avaluació corresponents al conjunt de l'etapa i a cadascuna de les àrees que la integren o configuren a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. Per a cada àrea s'ofereixen orientacions metodològiques, es descriu la contribució que aquesta fa al desenvolupament de les competències bàsiques, els objectius generals, els continguts, organitzats per cicles i distribuïts en blocs, i els criteris d'avaluació, procurant que a totes les àrees s'abordin coneixements de caràcter instrumental, lingüístic, matemàtic, científic i tecnològic.

L'etapa de l'educació primària és especialment important, perquè inicia l'escolarització obligatòria i cimenta les bases de les competències bàsiques que es desenvolupen en aquesta etapa i es completaran en l'educació secundària obligatòria. Les competències bàsiques es refereixen als aprenentatges que, des d'un enfocament integrador i funcional, es consideren imprescindibles per a la realització personal, intel·lectual, cultural, social i emocional de la persona, per a la seva incorporació a la vida adulta i per permetre l'aprenentatge al llarg de la vida. En l'educació primària s'adquireixen, a més, els instruments necessaris per assolir l'autonomia i la responsabilitat en la pròpia formació, per a l'adquisició de l'esperit crític, la participació i el compromís individual i col·lectiu amb l'entorn, per compartir el propi bagatge cultural, històric i lingüístic, i per aconseguir la salut i el benestar personal.

El currículum que estableix aquest Decret parteix dels principis de qualitat de l'educació, d'inclusió i d'equitat que garanteixen la igualtat d'oportunitats per a tot l'alumnat i el respecte, a més de l'esforç compartit per tots els membres de la comunitat educativa. El tractament dels continguts de les diferents àrees que el componen s'ha de realitzar de manera global, a través de situacions funcionals que potencin la significativitat. La vinculació dels aprenentatges amb l'entorn i la participació dels alumnes en el procés educatiu en si contribueixen a capacitar-los per aprendre a aprendre i a fer significatius i funcionals els aprenentatges, i augmentar, al mateix temps, el seu sentit de la responsabilitat, l'autonomia personal i la confiança en les seves possibilitats.

Els reptes dels canvis tecnològics i socials als quals ens enfrontam fan que, en aquesta etapa de l'educació primària, sigui necessari disposar d'ancoratges sòlids en què fonamentar tota actuació posterior i dipositar l'abundant informació que els alumnes han de manejar, permetent-los i estimulant-los a mantenir l'afany d'aprendre durant tota la vida. D'aquí la transcendència d'encoratjar l'interès per la lectura, el domini de l'escriptura i, en general, dels llenguatges essencials (lingüístic, matemàtic, tecnològic), incloent-hi el coneixement d'almenys una llengua estrangera, fonamental si tenim en compte el context europeu i la comunicació universalitzada del món en el qual vivim. Totes les àrees del currículum inclouen continguts relacionats amb la comprensió i expressió oral i escrita, amb les tecnologies de la informació i la comunicació i amb els mètodes de treball personal i cooperatiu.

El procés d'ensenyament i d'aprenentatge en les diferents àrees, lògicament, està condicionat per l'edat i les característiques de cada un dels alumnes, però ha d'atendre especialment els aprenentatges imprescindibles per seguir construint a les etapes següents. Les habilitats, capacitats, destreses, actituds i continguts que assoleixin, fins i tot partint de l'entorn més proper, no seran complets, per tant, si no s'insereixen en el seu context, sobretot en el cas de les àrees humanístiques i socials. Les idees sobre els entorns naturals, socials i cul-

turals de la nostra comunitat, de l'Estat espanyol i d'Europa com a contextos principals, han d'estar presents en totes les àrees. El reconeixement i l'estima de les característiques, de la cultura i de la llengua de la nostra Comunitat, des del respecte, el reconeixement i l'interès per les característiques, cultura i llengües d'altres indrets, són pilars culturals l'assumpció dels quals és el principal instrument d'integració social i d'adquisició de valors compartits.

Tot aquest conjunt d'elements, en una concepció d'escola com a comunitat d'aprenentatge, amb un clima de treball que ofereixi possibilitats diversificades, de diàleg, de respecte cap als altres, d'interès per conèixer, de tasques i responsabilitats compartides, i d'atenció a tot l'alumnat, facilita la convivència i potencia l'adquisició dels valors i dels mecanismes de funcionament democràtics.

El paper del professorat és essencial: escolta, orienta, estimula, guia les recerques i descobertes, fomenta el diàleg, la creativitat i l'adquisició de l'esperit crític, dóna suport i ofereix models i reptes. És fonamental una acció tutorial adequada, que atengui les característiques personals i del grup.

La configuració del currículum, per tant, ha de desenvolupar-se amb la suficient flexibilitat perquè els centres, en l'ús de la seva autonomia, puguin adaptar-se a les diferències individuals i al seu entorn socioeconòmic i cultural per mitjà del projecte educatiu, de manera que tots els alumnes puguin arribar al grau de formació que les seves condicions els permetin.

Per això, en aquest Decret es configuren els elements organitzatius suficients perquè els equips docents adoptin les decisions relatives a la distribució dels continguts i dels criteris d'avaluació en el cicle, així com la seqüenciació i l'estructuració en unitats didàctiques que han de quedar reflectides a les programacions corresponents.

Per tot això, a proposta de la consellera d'Educació i Cultura, d'acord amb el Consell Consultiu, i havent-ho considerat el Consell de Govern en la sessió de dia 27 de juny de 2008,

DECRET

Article 1 Objecte i àmbit d'aplicació

1. Aquest Decret, d'acord amb allò que estableix la disposició final sisena de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, constitueix el desplegament normatiu per a l'educació primària d'allò que disposa l'article sisè de l'esmentada Llei i integra el que regula el Reial decret 1513/2006, de 7 de desembre, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims de l'educació primària.

2. Aquest Decret és d'aplicació en els centres docents públics i privats de les Illes Balears que imparteixen els ensenyaments d'educació primària.

Article 2 Principis generals

1. L'etapa de l'educació primària, que té caràcter obligatori i gratuït, consta de sis cursos acadèmics, que es cursaran ordinàriament entre els sis i els dotze anys. Comprèn tres cicles de dos anys cada un i s'organitza en àrees amb un caràcter global i integrador.

2. L'acció educativa en aquesta etapa es basa en el principi de l'educació personalitzada i de l'orientació permanent, ha de procurar la integració de les diferents experiències i aprenentatges de l'alumnat i s'ha d'adaptar als seus ritmes de treball, per tal de garantir una progressió satisfactòria de tot l'alumnat d'acord amb les capacitats i els interessos de cadascú.

3. En el conjunt de l'etapa, l'acció tutorial ha d'orientar el procés educatiu individual i col·lectiu de l'alumnat.

4. En les situacions educatives de l'àmbit escolar han d'estar implícits els valors que sustenten l'educació per a la democràcia i per al coneixement i la pràctica dels drets humans; l'educació moral i cívica; l'educació per a la igualtat d'oportunitats; l'educació per a la pau, per a la igualtat dels drets i deures de les persones, per a la interculturalitat i per a la construcció europea; l'educació ambiental i del consumidor; l'educació viària, com també l'educació per a la salut i l'educació sexual, perquè aquests àmbits no poden treballar-se de manera aïllada ja que estan íntimament relacionats entre si i amb totes les matèries del currículum.

5. La Conselleria d'Educació i Cultura propiciarà una distribució equilibrada de l'alumnat que s'incorpori en qualsevol moment de l'etapa entre els centres sostinguts amb fons públics. Els centres d'educació primària han d'adoptar mesures d'acolliment i adaptació per a aquest alumnat.

6. L'educació primària ha de ser impartida per mestres, que tendran competència docent en totes les àrees de l'etapa i en les tutories de l'alumnat. Els ensenyaments de música, d'educació física, d'idiomes estrangers o d'aquells altres ensenyaments que es determinin seran impartits pels mestres amb l'especialització o la qualificació corresponent, d'acord amb l'establert a l'article 93 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació.

7. L'educació primària ha de mantenir la coherència necessària amb l'educació infantil i amb l'educació secundària obligatòria i garantir la coordinació entre les etapes, per tal d'assegurar una transició adequada de l'alumnat entre etapes i facilitar la continuïtat del seu procés educatiu.

Article 3

Finalitats

L'ensenyament de l'educació primària, en relació amb l'alumnat, té com a finalitats:

- Aconseguir el desenvolupament individual de les capacitats cognitives, motrius, d'equilibri personal, de relació i d'inserció social que li permeti actuar amb autonomia als àmbits familiar, escolar i social amb què es relaciona, mitjançant una formació comuna a tots els infants.
- Adquirir els elements bàsics de la cultura, els aprenentatges relatius a l'expressió i la comprensió oral i escrita, a la lectura, a l'escriptura, al càlcul, a la geometria i al raonament lògic, i a l'expressió gràfica, artística i corporal.
- Aconseguir una interacció progressiva amb el medi amb una actitud positiva i de respecte.
- Adquirir la consciència de pertànyer a la comunitat de les Illes Balears i valorar les actituds solidàries i no discriminatòries, per tal d'assumir els deures i exercir els drets com a ciutadans i ciutadanes.

Article 4 Objectius

L'educació primària ha de contribuir a desenvolupar les capacitats que permetin a l'alumnat:

- Conèixer els valors i les normes de convivència per actuar d'acord amb aquestes, preparar-se per a l'exercici actiu de la ciutadania i respectar els drets humans, així com el pluralisme propi d'una societat democràtica.
- Desenvolupar una actitud responsable i solidària que afavoreixi un clima propici per a la llibertat personal, l'aprenentatge i la convivència.
- Desenvolupar hàbits de treball individual i col·lectiu, d'esforç i de responsabilitat en l'estudi així com actituds de confiança en si mateix, sentit crític, iniciativa personal, responsabilitat, curiositat, interès i creativitat en l'aprenentatge.
- Adquirir habilitats per a la prevenció i la resolució pacífica de conflictes, que li permetin actuar amb autonomia en l'àmbit familiar i domèstic, així com en els grups socials amb els quals es relaciona.
- Conèixer, comprendre i respectar les diferents cultures i les diferències entre les persones, la igualtat de drets i oportunitats de dones i homes, i la no-discriminació de persones amb discapacitat.
- Conèixer i utilitzar adequadament la llengua catalana i la llengua castellana, tant oralment com per escrit, de manera que puguin ser emprades com a llengües de comunicació i d'aprenentatge.
- Adquirir la competència comunicativa necessària en una llengua estrangera per desenvolupar-se en situacions quotidianes.
- Adquirir l'hàbit de la lectura com una via d'accés a la informació, al coneixement i al plaer.
- Conèixer, valorar i respectar els aspectes bàsics de la cultura i la història, el patrimoni artístic i cultural, especialment els corresponents a les Illes Balears i els dels altres territoris de parla catalana, reforçant així el sentiment de pertinença a l'àmbit cultural i lingüístic català, i entendre la diversitat lingüística i cultural com un dret dels pobles i dels individus.
- Valorar la tasca ben feta com a condició necessària per a l'aprofitament eficaç dels aprenentatges.
- Desenvolupar les competències matemàtiques bàsiques i iniciar-se en la resolució de problemes que requereixin la realització d'operacions elementals de càlcul, coneixements geomètrics i estimacions, així com ser capaços d'aplicar-los a les situacions de la vida quotidiana.
- Conèixer i valorar l'entorn natural, social i cultural i així contribuir a despertar actituds i hàbits positius per aplicar-los a l'entorn immediat i mediat.
- Iniciar-se en la utilització de les tecnologies de la informació i de la comunicació i desenvolupar un esperit crític davant els missatges que rep i elabora.
- Iniciar-se en la valoració i en la producció de les diverses manifestacions artístiques, com a mitjà d'expressió i comprensió per desenvolupar la sensibilitat estètica i la comunicació en aquests llenguatges.
- Valorar la higiene i la salut, acceptar el propi cos i el dels altres, respectar les diferències i utilitzar l'educació física i l'esport com a mitjans per afavorir el desenvolupament personal i social.
- Conèixer i valorar els altres éssers vius i adoptar maneres de comportament que afavoreixin la seva cura.
- Desenvolupar les capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en les relacions amb els altres, així com una actitud contrària a la violència, als prejudicis de qualsevol tipus i als estereotips sexistes.
- Adquirir els elements bàsics d'una correcta educació viària i actituds de respecte que incideixen en la prevenció d'accidents de tràfic.

Article 5 Principis metodològics i pedagògics

1. En aquesta etapa s'ha de posar especial èmfasi a l'atenció a la diversitat de l'alumnat, a l'atenció individualitzada orientada a aconseguir el màxim desenvolupament de cada un dels alumnes i a la prevenció i resposta a les difi-

cultats d'aprenentatge identificades prèviament o a aquelles que sorgeixin al llarg de l'etapa.

- Sense perjudici del seu tractament específic en algunes de les àrees de l'etapa, s'han de treballar a totes les àrees la comprensió lectora, l'expressió oral i escrita, la comunicació audiovisual, les tecnologies de la informació i la comunicació i l'educació en valors.
- Per tal de fomentar l'hàbit de la lectura s'hi ha de dedicar un temps diari, no inferior a trenta minuts.
- La metodologia didàctica ha de ser fonamentalment comunicativa, activa i participativa, adreçada a l'assoliment dels objectius i, especialment, a aquells aspectes més directament relacionats amb les competències bàsiques.
- L'acció educativa ha de procurar la integració dels aprenentatges posant de manifest les relacions entre les àrees i la seva vinculació amb la realitat. També s'ha de promoure el treball en equip i afavorir una progressiva autonomia dels alumnes que contribueixi a desenvolupar la capacitat d'aprendre per si mateixos.
- S'ha de fomentar el treball en equip dels mestres, afavorint la coordinació dels integrants dels equips docents.

Article 6 La llengua catalana com a llengua de l'ensenyament, l'aprenentatge i la comunicació

La llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, serà utilitzada com la llengua de l'ensenyament, l'aprenentatge i la comunicació amb la finalitat que, en acabar aquesta etapa, l'alumnat tenguí una competència que li permeti comunicar-se amb els altres alumnes i amb el professorat i, en iniciar l'educació secundària obligatòria, pugui seguir les matèries corresponents impartides en aquesta llengua.

Article 7 Àrees de coneixement

1. D'acord amb el que estableix l'article 18 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, les àrees de l'educació primària que s'imparteixen en tots els cicles d'aquesta etapa són les següents:

- Coneixement del medi natural, social i cultural
- Educació artística
- Educació física
- Llengua castellana i literatura
- Llengua catalana i literatura
- Llengua estrangera
- Matemàtiques

2. En un dels cursos del tercer cicle de l'etapa, a les àrees incloses a l'apartat anterior, s'hi ha d'afegir la d'educació per a la ciutadania i els drets humans, en la qual s'ha de prestar una atenció especial a la igualtat pel que fa a drets i oportunitats entre dones i homes.

3. En el tercer cicle de l'etapa, la Conselleria d'Educació i Cultura pot afegir-hi una segona llengua estrangera.

4. L'àrea d'educació artística ha de distribuir l'horari equitativament entre educació plàstica i música.

5. Les àrees que tinguin caràcter instrumental per a l'adquisició d'altres coneixements han de rebre una consideració especial.

6. La comprensió lectora, l'expressió oral i escrita, la comunicació audiovisual, les tecnologies de la informació i la comunicació i l'educació en valors s'han de treballar en totes les àrees.

7. L'organització en àrees s'entén sense perjudici del caràcter global de l'etapa, atesa la necessitat d'integrar les diverses experiències i aprenentatges de l'alumnat en aquestes edats.

Article 8 Currículum

1. S'entén per *currículum* de l'educació primària el conjunt d'objectius, competències bàsiques, continguts, mètodes pedagògics i criteris d'avaluació que han de guiar la pràctica educativa en aquesta etapa.

2. Els centres docents han de desenvolupar i completar, si escau, el currículum de les diferents àrees establert a l'annex d'aquest Decret mitjançant les programacions didàctiques corresponents, d'acord amb allò que estableix l'article 12 del Decret 67/2008, de 6 de juny, d'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears.

Article 9 Competències bàsiques

1. S'entén per competència la capacitat d'utilitzar els coneixements i habilitats, de manera transversal i interactiva, en contextos i situacions que requereixen la intervenció de coneixements vinculats a diferents sabers.

2. En el context d'aquest Decret, tendran la consideració de competències

bàsiques aquelles que permetin a l'alumnat assolir la seva realització personal, exercir la ciutadania activa, incorporar-se a la vida adulta de manera satisfactòria i ser capaç de desenvolupar un aprenentatge permanent al llarg de la vida.

3. Les competències bàsiques que l'alumnat ha de treballar per assolir uns nivells adients al final d'aquesta etapa són:

- Competència en comunicació lingüística
- Competència matemàtica
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- Tractament de la informació i competència digital
- Competència social i ciutadana
- Competència cultural i artística
- Competència per aprendre a aprendre
- Autonomia i iniciativa personal

4. La concreció dels currículums que realitzen els centres s'ha d'orientar a facilitar el desenvolupament d'aquestes competències. La contribució de cada àrea al desenvolupament de les competències bàsiques s'inclou a l'annex d'aquest Decret.

5. L'organització i el funcionament dels centres, les activitats docents, les formes de relació que s'estableixin entre els integrants de la comunitat educativa i les activitats complementàries i extraescolars han de facilitar també el desenvolupament de les competències bàsiques.

6. La lectura constitueix un factor primordial per al desenvolupament de les competències bàsiques. Els centres, en organitzar la seva pràctica docent, han de garantir la incorporació d'un temps diari de lectura, no inferior a trenta minuts, al llarg de tots els cursos de l'etapa.

Article 10 **Horari**

1. La consellera d'Educació i Cultura ha d'establir, mitjançant una Ordre, la distribució de l'horari lectiu setmanal.

2. L'horari assignat a cada àrea ha d'entendre's com el temps necessari per al treball en cadascuna de les àrees, sense deixar de considerar el caràcter global i integrador de l'etapa.

3. Els centres docents poden ampliar l'horari escolar en els termes que estableixi la consellera d'Educació i Cultura en la corresponent Ordre.

Article 11 **Programacions didàctiques**

1. Els centres docents han de desenvolupar, completar, adequar i concretar els currículums mitjançant les programacions didàctiques.

2. L'equip de cicle és l'òrgan responsable de l'elaboració de les programacions didàctiques. En l'elaboració d'aquestes programacions s'han de tenir en compte les característiques de l'alumnat i de l'entorn del centre.

3. Les programacions han d'incloure, com a mínim, la contribució de cada àrea al desenvolupament de les competències bàsiques; l'adequació i la seqüenciació dels objectius generals de les àrees; la seqüència dels continguts al llarg de cada curs; els mètodes pedagògics; les activitats d'ampliació i reforç; els criteris d'avaluació i qualificació; els procediments de suport i de recuperació, i les estratègies i els procediments d'avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge.

4. Les programacions han de preveure les adequacions necessàries per atendre l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu. Han d'incloure els plans d'actuació i les mesures de suport amb la finalitat de facilitar a l'alumnat el desenvolupament de les competències bàsiques i l'assoliment dels objectius d'aquesta etapa.

5. Amb la finalitat d'estimular l'interès i l'hàbit de lectura i millorar l'expressió oral, els equips de cicle han d'incloure en les seves programacions didàctiques activitats que contribueixin a millorar la comprensió lectora i la capacitat d'expressió.

6. Els equips de cicle han de fomentar la utilització de les tecnologies de la informació i de les comunicacions per a l'aprenentatge de totes les àrees.

7. Les programacions didàctiques són públiques i han d'estar a l'abast de la comunitat educativa. Els centres han de donar publicitat especial als criteris d'avaluació i de qualificació, a les mesures de recuperació i als objectius educatius.

Article 12 **Tutoria i cicles**

1. L'acció tutorial ha d'orientar el procés educatiu individual i col·lectiu de l'alumnat.

2. Cada grup d'alumnes ha de tenir un mestre o mestra com a tutor o tutora, designat pel director del centre. La funció tutorial implica la coordinació de les activitats de tutoria i dur a terme el conjunt d'accions educatives que contribueixen a l'adquisició de les competències bàsiques de l'alumnat, a dirigir-lo, orientar-lo i donar-li suport en el seu procés educatiu per aconseguir la seva maduresa i autonomia. Aquesta acció tutorial ha d'atendre al desenvolupament intel·lectual, afectiu, psicomotriu, social i moral de l'alumnat, i li ha de perme-

tre trobar respostes a aquells aspectes que també són part de la seva formació, però que generalment resten fora de les programacions específiques. D'aquesta manera, contribueix a la formació de la personalitat i afavoreix la reflexió sobre els factors personals i les exigències socials que condicionen els seus desitjos i decisions pel que fa al seu futur.

3. El mestre tutor o mestra tutora ha de mantenir una relació permanent amb la família, a fi de facilitar l'exercici dels drets reconeguts en l'article 4.1. d) i g) de la Llei orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del dret a l'educació.

L'acció tutorial ha de contribuir al desenvolupament d'una dinàmica positiva en el grup classe i en la implicació de l'alumnat i les seves famílies en la dinàmica del centre.

4. Tot el conjunt de mestres que intervenen en un grup d'alumnes, amb la coordinació del tutor o tutora responsable del grup, n'ha d'exercir l'acció tutorial.

5. El cicle constitueix la unitat curricular temporal d'organització i avaluació, i els tres cicles mantenen una continuïtat al llarg de tota l'etapa.

6. L'equip de cicle està constituït pel mestre tutor o mestra tutora de cada grup i els mestres especialistes que cobreixen les diferents àrees del currículum i les necessitats de l'alumnat. Ha de desenvolupar el treball de manera que garanteixi la necessària unitat de programació i d'avaluació.

7. S'ha d'afavorir la continuïtat del professorat en un mateix grup al llarg de tot el cicle, especialment en el primer. En tot cas, s'ha de prioritzar la continuïtat del tutor.

8. L'organització del centre ha de garantir la coordinació entre els equips dels diferents cicles.

Article 13 **Avaluació**

1. L'avaluació del procés d'aprenentatge de l'alumnat d'educació primària ha de ser contínua i global i ha de tenir en compte el seu progrés en el conjunt de les distintes àrees del currículum.

2. L'avaluació ha de ser tant dels aprenentatges de l'alumnat com dels processos d'ensenyament i la pràctica docent en si.

3. L'avaluació de l'alumnat s'ha de dur a terme tenint en compte els diferents elements del currículum. Els criteris d'avaluació de les àrees han de ser referent fonamental per valorar tant el grau d'adquisició de les competències bàsiques com el de consecució dels objectius.

4. En el context del procés d'avaluació contínua, quan el progrés d'un alumne o alumna no sigui l'adequat, s'han d'establir mesures de reforç educatiu. Aquestes mesures s'han d'adoptar en qualsevol moment del cicle, tan aviat com es detectin les dificultats, i han d'estar dirigides a garantir l'adquisició dels aprenentatges imprescindibles per continuar el procés educatiu.

5. L'equip docent de grup, constituït pel conjunt de mestres de l'alumne o alumna coordinats pel mestre tutor o mestra tutora, ha d'actuar de manera col·legiada al llarg del procés d'avaluació i en l'adopció de les decisions que en resultin. El procés i els documents d'avaluació es regeixen per l'Ordre ECI/1845/2007, de 19 de juny, i per la corresponent Ordre de la consellera d'Educació i Cultura.

6. Els pares i mares o tutors han de saber la situació acadèmica de l'alumne o alumna i les decisions relatives al procés que segueix, així com el seu progrés educatiu.

Article 14 **Promoció**

1. En finalitzar cadascun dels cicles, i com a conseqüència del procés d'avaluació, els mestres del grup han de prendre les decisions corresponents sobre la promoció de l'alumnat, i s'han de tenir en compte especialment la informació i el criteri del tutor o tutora.

2. S'accedeix al cicle educatiu següent sempre que es consideri que s'ha assolit el desenvolupament corresponent de les competències bàsiques i el grau de maduresa adequat. S'hi accedeix, així mateix, sempre que els aprenentatges no assolits no impedeixin seguir amb aprofitament el nou cicle. En aquest cas, l'alumnat ha de rebre els suports necessaris per recuperar aquests aprenentatges.

3. Quan un alumne o alumna no hagi aconseguit les condicions assenyalades en l'apartat anterior, romandrà un any més en el mateix cicle. Aquesta mesura es podrà prendre una sola vegada al llarg de l'educació primària i haurà d'anar acompanyada d'un pla específic de reforç. Els centres han d'organitzar el pla corresponent, d'acord amb el que estableixi la consellera d'Educació i Cultura mitjançant l'Ordre corresponent.

4. S'accedeix a l'etapa de l'educació secundària obligatòria si s'ha assolit el desenvolupament corresponent de les competències bàsiques i l'adequat grau de maduresa. S'accedeix, així mateix, sempre que els aprenentatges no assolits no impedeixin seguir amb aprofitament la nova etapa. En aquest cas, l'alumnat ha de rebre els suports necessaris per recuperar aquests aprenentatges.

Quan no es compleixin les condicions assenyalades en el paràgraf anterior, no es pot promocionar a l'etapa següent si no s'han esgotat les mesures previstes en els articles 13.4 i 14.3 d'aquest Decret.

Article 15 **Informe d'aprenentatge**

D'acord amb allò que estableix l'article 20.5 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, en finalitzar l'etapa s'ha d'elaborar un informe individualitzat sobre el grau d'adquisició dels aprenentatges de cada un dels alumnes, especialment els que condicionin més el seu progrés educatiu i aquests altres aspectes que es considerin rellevants per garantir una atenció individualitzada. S'ha de garantir la confidencialitat d'aquesta informació en determinar les característiques dels informes i en els mecanismes de coordinació amb l'etapa educativa següent que s'estableixin.

Article 16 **Atenció a la diversitat**

1. Tot alumne o alumna, amb independència de les seves especificitats individuals o de caràcter social, té dret a una educació bàsica adequada a les seves necessitats i característiques. Pel que fa a les mesures d'atenció a la diversitat, s'ha d'atendre a allò que disposa l'article 13 del Decret 67/2008, de 6 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears.

2. Els centres docents, amb la finalitat de facilitar l'accessibilitat al currículum, han de realitzar adaptacions curriculars, a fi d'atendre l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu. Aquestes adaptacions curriculars s'han de realitzar cercant el màxim desenvolupament possible de les competències bàsiques i dels objectius corresponents al nivell educatiu; l'avaluació ha de prendre com a referent els criteris d'avaluació fixats en aquestes adaptacions.

La consellera d'Educació i Cultura establirà mitjançant l'ordre corresponent, els procediments oportuns quan sigui necessari realitzar adaptacions que s'apartin significativament dels continguts i criteris d'avaluació del currículum.

3. S'entén per alumnat amb necessitats educatives especials aquell que requereix, durant un període de la seva escolarització o al llarg de tota l'escolarització, determinats suports i atencions educatives específiques derivades d'una discapacitat, de trastorns greus de conducta o emocionals, o de trastorns generalitzats de desenvolupament.

La Direcció General d'Innovació i Formació del Professorat realitzarà la identificació i valoració de l'alumnat amb necessitats educatives especials mitjançant professionals amb la qualificació adient adscrits als equips d'orientació. Aquests professionals establiran, en cada cas, els plans d'actuació en relació amb les necessitats educatives de cada alumne o alumna, comptant amb el parer dels pares, de l'equip directiu i del professorat del centre corresponent.

La Conselleria d'Educació i Cultura ha d'aportar els recursos humans i materials necessaris, i ha d'establir els criteris i mecanismes per garantir l'atenció integrada i normalitzada en els centres educatius ordinaris de l'alumnat amb necessitats educatives especials temporals o permanents, a fi que puguin assolir els objectius generals que s'estableixen per a tot l'alumnat.

4. La Conselleria d'Educació i Cultura ha d'escolaritzar l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu que s'incorpora al sistema educatiu fent una distribució equilibrada entre els centres de cada zona sostinguts amb fons públics.

5. L'escolarització d'aquells alumnes que s'incorporen tardanament al sistema educatiu es fa atenent a les seves circumstàncies, coneixements, edat i història acadèmica. Quan presentin greus mancances en el coneixement de la llengua i cultura catalana i/o castellana, han de rebre una atenció específica que, en tot cas, ha de ser simultània a la seva escolarització en els grups ordinaris, amb els quals han de compartir el major temps possible de l'horari setmanal.

Els alumnes de segon i tercer cicle que presentin un desfasament en el seu nivell de competència curricular de més d'un cicle poden ser escolaritzats en un curs inferior al que els correspondria per edat, sempre que l'esmentada escolarització els permeti completar l'etapa en els límits d'edat establerts amb caràcter general; si se supera aquest desfasament, s'han d'incorporar al grup que els correspon per edat. Per a aquest alumnat, els centres han d'adoptar les mesures de reforç necessàries que facilitin la seva integració escolar i la recuperació del seu desfasament i li permetin continuar amb aprofitament els seus estudis.

6. L'escolarització de l'alumnat amb altes capacitats intel·lectuals, identificat com a tal per personal amb la deguda qualificació i en els termes que determini la consellera d'Educació i Cultura mitjançant l'ordre corresponent, s'ha de flexibilitzar de manera que pugui anticipar-se un curs la seva incorporació a l'etapa o reduir-se'n la durada, quan es prevegi que aquesta mesura és la més adequada per al desenvolupament del seu equilibri personal i la seva socialització. Així mateix, es poden incloure mesures d'enriquiment curricular mitjançant les adaptacions curriculars corresponents.

7. Sense perjudici d'allò que estableix l'article 20.4 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, l'escolarització dels alumnes amb necessitats educatives especials en centres ordinaris en aquesta etapa pot perllongar-se un any més, sempre que això n'afavoreixi la integració socioeducativa.

L'escolarització en unitats o centres específics d'educació especial només s'ha de fer quan les necessitats de l'alumnat no puguin ser ateses en les aules ordinàries i/o quan el pla d'actuació corresponent s'allunyi significativament dels currículums ordinaris.

8. Les mesures d'atenció a la diversitat que adopti cada centre han de formar part del seu projecte educatiu, de conformitat amb el que estableix l'article 121.2 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació.

Article 17 **Autonomia dels centres**

Els centres docents disposen de l'autonomia que els confereix l'article 11 del Decret 67/2008, de 6 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears.

Article 18 **Avaluació de diagnòstic**

1. L'avaluació de diagnòstic, regulada en l'article 21 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, que han de realitzar tots els alumnes en finalitzar el segon cicle de l'educació primària, no té efectes acadèmics, té caràcter formatiu i orientador per als centres, i informatiu per a les famílies i per al conjunt de la comunitat educativa. En cap cas, els resultats d'aquestes avaluacions no poden ser utilitzats per establir classificacions dels centres.

2. La Direcció General d'Administració, Ordenació i Inspecció Educatives proporcionarà als centres els models i suports pertinents, a fi que tots puguin realitzar de manera adequada aquestes avaluacions.

3. Els centres i l'Administració educativa utilitzaran els resultats d'aquestes avaluacions, entre altres fins, per organitzar, en el tercer cicle de l'educació primària, mesures de reforç per als alumnes que en requereixin, dirigides a garantir que tot l'alumnat assoleixi les competències bàsiques corresponents. Així mateix, aquests resultats permetran, juntament amb l'avaluació dels processos d'ensenyament i la pràctica docent, analitzar, valorar i reorientar, si s'escau, les actuacions desenvolupades en els dos primers cicles de l'etapa.

Article 19 **Cooperació amb els pares, mares o tutors**

1. Els centres han de cooperar estretament amb els pares, mares o tutors i establir mecanismes per afavorir la seva participació en el procés educatiu dels fills.

2. Els centres han d'adoptar mesures de comunicació periòdica amb els pares, mares o tutors, per tal d'informar-los i orientar-los sobre els processos d'ensenyament, aprenentatge i avaluació dels infants.

Article 20 **Coordinació amb l'educació infantil i l'educació secundària obligatòria**

Per facilitar la continuïtat del procés educatiu, els centres d'educació primària han d'establir mecanismes de coordinació amb els centres i mestres d'educació infantil i amb els centres i professors d'educació secundària obligatòria. La Direcció General de Planificació i Centres ha de preveure les mesures necessàries per fer efectiva aquesta coordinació.

Disposició addicional única **Ensenyaments de religió**

1. Els ensenyaments de religió s'inclouen en l'educació primària d'acord amb allò que estableix la disposició addicional segona de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació.

2. La Conselleria d'Educació i Cultura garantirà que, a l'inici de cada curs, els pares o tutors dels alumnes puguin manifestar la seva voluntat que aquests rebin o no ensenyaments de religió.

3. Els centres docents han de disposar les mesures educatives perquè els alumnes els pares o tutors dels quals hagin manifestat la seva voluntat de no cursar ensenyaments de religió, rebin l'atenció educativa adequada, a fi que l'elecció d'una opció o l'altra no suposi cap discriminació. Aquesta atenció, en cap cas no ha de comportar l'aprenentatge de continguts curriculars associats al coneixement del fet religiós ni a qualsevol àrea de l'etapa. Les mesures organitzatives que disposin els centres han de ser incloses en el seu projecte educatiu perquè pares, tutors i alumnes les coneguin amb anterioritat.

4. El currículum de l'àrea de religió catòlica és l'establert per l'Ordre ECI 1957/2007, de 6 de juny, per la qual s'estableixen els currículums dels ensenyaments de religió catòlica corresponents a l'educació infantil, educació primària i educació secundària obligatòria (BOE núm. 158, de 3 de juliol). El currículum de les altres confessions religioses amb les quals l'Estat ha subscrit acords de cooperació és competència de les autoritats religioses corresponents.

5. L'avaluació de l'àrea de religió catòlica s'ha de realitzar en els mateixos termes i amb els mateixos efectes que la de les altres àrees de l'educació primària. L'avaluació de l'ensenyament de les diferents confessions religioses s'ha d'ajustar als criteris establerts en els acords de cooperació subscrits per l'Estat espanyol.

6. Amb la finalitat de garantir el principi d'igualtat i la lliure concurrència entre tot l'alumnat, les qualificacions que s'hagin obtingut en l'avaluació dels ensenyaments de religió no s'han de computar en les convocatòries en què hagin d'entrar en concurrència els expedients acadèmics.

Disposició transitòria única
Vigència del Decret 67/2001, de 4 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears

El currículum d'aquesta etapa s'ha de regir pel Decret 67/2001, de 4 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears, fins a l'entrada en vigor de la nova ordenació de l'educació primària establerta per la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació.

Disposició derogatòria única
Derogació normativa

1. Queda derogat el Decret 67/2001, de 4 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears, d'acord amb la disposició transitòria única d'aquest Decret.

2. Queda derogat el Decret 92/2004, de 29 d'octubre, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears.

3. Queda derogada l'Ordre de la consellera d'Educació i Cultura de 2 d'agost de 2007, per la qual s'estableix el currículum del primer cicle d'educació primària, per al curs 2007-08, a les Illes Balears (BOIB núm. 123, de 14 d'agost de 2007).

Disposició final primera
Desplegament

S'autoritza la consellera d'Educació i Cultura a dictar totes les disposicions que siguin necessàries per aplicar i desplegar aquest Decret.

Disposició final segona
Entrada en vigor

Aquest Decret entra en vigor l'endemà d'haver-se publicat en el *Bulletí Oficial de les Illes Balears*. D'acord amb allò que estableix la disposició transitòria única, aquest Decret s'ha d'aplicar a partir de l'any acadèmic 2008-09 en els cursos de primer, segon, tercer i quart, i a partir de l'any acadèmic 2009-10 en els cursos de cinquè i sisè.

Palma, 27 de juny de 2008

EL PRESIDENT

Francesc Antich Oliver

La consellera d'Educació i Cultura

Bàrbara Galmés Chicón

ANNEX

CONEIXEMENT DEL MEDI NATURAL, SOCIAL I CULTURAL

Introducció

La noció de medi a la qual es refereix l'àrea al·ludeix no només al conjunt de fenòmens que constitueixen l'escenari de l'existència humana, sinó també a la interacció dels éssers humans amb aquest conjunt de fenòmens. L'observació, la comprensió i l'anàlisi dels fenòmens que tenen lloc en la natura i de la intervenció humana sobre ella contribueixen, sens dubte, a la construcció d'una visió global i organitzada del món. Des d'aquesta perspectiva, entenem el medi com el conjunt d'elements, esdeveniments, factors i processos diversos que tenen lloc a l'entorn de les persones, on la seva vida i actuació adquireixen significat. L'entorn fa referència a allò que els infants poden conèixer millor perquè és fruit de les seves experiències sensorials directes o indirectes, perquè els és familiar i perquè està pròxim en el temps o en l'espai, encara que l'ús de les tecnologies de la informació i de la comunicació fan que aquesta proximitat depengui cada vegada menys de la distància física.

L'àrea de coneixement del medi natural, social i cultural a l'educació primària té com a finalitat proporcionar a l'alumnat els coneixements i les eines per ubicar-se en l'entorn on viu, per aprendre a habitar-lo, a respectar-lo i a millorar-lo. Ha de permetre a l'alumnat incidir en la millora del seu entorn i fer-ne un ús sostenible.

El currículum d'aquesta àrea ha d'atendre al desenvolupament evolutiu físic, sensorial i psíquic de l'alumnat, al pensament concret de l'infant de sis a dotze anys, a la seva àmplia capacitat i interès per aprendre, a establir relacions amb els elements del seu entorn i, també, a la necessitat d'iniciar-lo en el pensament abstracte al final de l'etapa, per tal de contribuir a l'assoliment de les competències bàsiques.

L'àrea de coneixement del medi natural, social i cultural permet comprendre la realitat del món que ens envolta i les transformacions a les quals està sotmès; permet comprendre també que tant els fenòmens com els esdeveniments

que es produeixen en un espai i en un temps no són fruit de la casualitat, sinó la conseqüència de la resposta d'una societat a una situació concreta, en un moment determinat. El currículum de l'àrea té un caràcter eminentment interdisciplinari, que permet establir relacions orientades a aconseguir aprenentatges significatius i que s'interconnexionin.

L'organització del currículum du a un plantejament contextualitzat i integrat de les interaccions entre l'individu i la societat, el medi físic i el medi social, la naturalesa viva i inert, la naturalesa i la cultura, en les seves dimensions espacial i temporal, que parteix de les experiències directes i indirectes de l'alumnat. Respecte a les experiències indirectes és necessari tenir en compte el gran pes que tenen, en la concepció personal del medi, tant les escolars com les que no tenen l'origen en l'escola. Per això, especialment en aquesta àrea, s'ha de considerar la importància que té la informació que els nins reben a diari procedent dels mitjans audiovisuals i tecnològics.

En general, es desenvolupen continguts que permeten assolir la comprensió d'aspectes lligats a la vida, a la salut, als recursos naturals i al medi ambient, així com al desenvolupament d'actituds responsables cap als esmentats aspectes. És també necessari que els alumnes adquireixin fonaments sòlids de cultura científica, que els permetin reconèixer i comprendre el paper de la ciència i dels coneixements científics al progrés de la humanitat. En aquest nivell educatiu ha d'introduir-se l'ús dels mètodes propis de la ciència, aprofitant la curiositat dels alumnes per conèixer el medi que els envolta i l'interès per explorar-lo. S'han de facilitar als alumnes els instruments necessaris per poder entendre les informacions a què accedeixen i per interpretar-les de manera adequada. El currículum de l'àrea afavoreix que els alumnes trobin respostes vàlides a les qüestions que es formulen, respostes que han de ser coherents amb criteris científics actualitzats, partint de l'experiència però superant possibles concepcions prèvies d'escassa base científica, apropant-se així a la manera com es construeix el mètode científic.

L'àrea té un gran pes conceptual, però amb una clara relació entre conceptes, procediments i actituds. Els procediments en els aprenentatges propis de l'àrea es vinculen a l'observació, recerca, recollida i organització de la informació, a l'elaboració i comunicació de la informació i a la reflexió sobre el procés d'aprenentatge com a base del mètode científic. Les actituds es fonamenten en la identitat personal, la socialització i la convivència, la salut i el medi ambient.

La didàctica de l'àrea ha de tenir present que la progressió educativa de l'alumnat en aquest nivell parteix d'allò subjectiu (global i indiferenciat), amb base en les experiències viscudes, fins a assolir representacions més objectives i racionals (diferenciades i múltiples), mitjançant el desenvolupament d'estratègies comunicatives (diàlegs, enquestes, entrevistes o debats), l'observació, descripció i representació d'aspectes relacionats amb el medi natural i la societat a través del treball de diferents codis (verbal, escrit o icònic), i l'anàlisi de testimonis, informacions o documents. Considerant les característiques tant de l'àrea com de l'alumnat, s'han d'utilitzar, en tots els cicles de l'educació primària, i de manera sistemàtica i progressiva, els procediments de recollida, selecció i anàlisi de la informació, per mitjà de les fonts tradicionals i l'ús de les tecnologies de la informació i de la comunicació. Així mateix, s'ha de fomentar l'actitud investigadora per explorar la realitat per mitjà de diferents activitats i, entre elles, les que impliquin un treball de camp. Això s'afavoreix també organitzant l'aula amb els recursos bibliogràfics, cartogràfics, audiovisuals i multimèdia, de manera que es permeti a l'alumnat la construcció progressiva dels coneixements.

L'àrea fomenta la capacitat de treball individual i en equip, a més de l'esforç com a element essencial del procés d'aprenentatge. Resulta imprescindible que l'alumnat adquireixi el nivell d'expressió oral i escrita i de comprensió lectora que li permeti assimilar i transmetre aquests coneixements.

Els continguts s'han agrupat en blocs que permeten la identificació dels àmbits principals que componen l'àrea. L'organització d'aquests no respon a cap tipus d'ordre, ni jeràrquic ni de tractament de continguts, per la qual cosa no s'han d'entendre com una proposta d'organització didàctica. Tenen rellevància especial aspectes com el desenvolupament de l'autonomia personal i la participació social, la capacitat d'interpretar el medi, d'intervenir en ell de manera activa, crítica i independent, de contribuir a la seva conservació i recuperació; el desenvolupament de les capacitats d'indagació, d'exploració i de recerca de solucions a problemes relacionats amb l'experiència quotidiana, i l'adquisició d'actituds i valors per al desenvolupament personal equilibrat i solidari.

El Bloc 1. "L'entorn i la seva conservació", inclou continguts que van des de la percepció i la representació espacial, l'univers, el clima i la seva influència, l'aigua i el seu aprofitament, fins la capacitat de les persones per actuar sobre la naturalesa. El Bloc 2. "La diversitat dels éssers vius", s'orienta al coneixement, respecte i estima pels éssers vius. El Bloc 3. "La salut i el desenvolupament personal", integra coneixements, habilitats i destreses per, des del coneixement del propi cos, prevenir conductes de risc i prendre iniciatives per desenvolupar i reforçar comportaments responsables i estils de vida saludables.

El Bloc 4. "Persones, cultures i organització social", inclou continguts orientats a la comprensió del funcionament de la societat a partir tant de l'anàlisi d'organitzacions pròximes com del coneixement de les institucions espanyoles i europees. El Bloc 5. "Canvis en el temps", inicia l'aprenentatge de la història, inclou continguts relatius a la mesura del temps i l'apropament a la conceptualització del temps històric, a través de la caracterització d'algunes societats d'èpoques històriques i de fets i personatges rellevants de la història d'Espanya. El Bloc 6. "Matèria i energia", inclou continguts relatius als fenòmens físics, les substàncies i els canvis químics que posaran els ciments d'aprenentatges posteriors. El Bloc 7. "Objectes, màquines i tecnologies", inclou com a novetat els continguts que es refereixen a l'alfabetització en les tecnologies de la informació i la comunicació, així com altres relacionats amb la construcció d'aparells amb una finalitat prèviament establerta, a partir del coneixement de les propietats elementals dels seus components. La manera de treballar aquest bloc procurarà també desenvolupar la participació igualitària de nins i nines en la utilització d'objectes, màquines i tecnologia.

En definitiva, el currículum de l'àrea pretén desenvolupar en els alumnes d'aquesta etapa capacitats intel·lectuals, dotar-los de coneixements, habilitats i actituds perquè puguin comprendre millor la societat i el món d'avui i per que hi puguin accedir amb maduresa i responsabilitat. A més, l'àrea contribueix de manera essencial a la socialització dels infants, a l'aprenentatge d'hàbits democràtics i al desenvolupament de la convivència. Aquest últim objectiu impregna el conjunt de les àrees, encara que aquesta, juntament amb l'educació per a la ciutadania i els drets humans, hi contribueix de manera essencial.

Orientacions metodològiques

El currículum de l'àrea de coneixement del medi natural, social i cultural respon a un nou plantejament basat en la formulació d'objectius lligats amb els generals de l'educació primària i amb el desenvolupament de les competències bàsiques. Els continguts són instruments que hem de fer servir per arribar a aconseguir els objectius. En aquest context, hem de tenir en compte la necessitat d'adaptar-los i seqüenciar-los en les programacions.

Flexible, contextualitzat

El currículum que es presenta s'ha de concebre com un document flexible, per tal que es pugui contextualitzar segons les diferents realitats i segons l'entorn i les característiques de l'alumnat (procedència, zona on viu: pobles, ciutats de les Illes Balears, etc.). Aquests aspectes, juntament amb les altres singularitats de l'alumnat, el tipus de centre, l'entorn, etc. s'han de tenir en compte per a la seqüenciació dels continguts.

La diversitat

Els diferents ritmes d'aprenentatge i la diversitat personal, social i cultural dels alumnes, així com la necessitat de presentar els continguts de manera significativa i funcional, interessant i variada, ens obliguen a emprar diferents estratègies d'aprenentatge, amb agrupaments diversos i recursos materials variats, que permetin atendre els diferents punts de partida i ritmes d'aprenentatge. Combinar el treball en grup amb l'individual, aprendre fora de l'aula, realitzar treballs d'investigació, flexibilitzar els grups classe, entre d'altres, són estratègies que possibiliten aquesta adaptació dels continguts a les necessitats de l'alumnat.

És fonamental el treball en equip per donar coherència i sentit al procés educatiu. El repartiment de tasques permet l'assumpció de responsabilitats i la col·laboració entre l'alumnat, accions que enriqueixen el procés d'aprenentatge. S'ha de potenciar, a més, l'adopció d'actituds participatives, l'expressió de les opinions pròpies, el desenvolupament d'un esperit crític, etc., per tal que es formin com a persones autònomes.

L'entorn

L'àrea de coneixement del medi natural, social i cultural és especialment sensible a la utilització de diferents metodologies. En totes s'ha d'aprofitar la interacció amb l'entorn natural i social. La millor manera de conèixer l'entorn és sortir a veure'l: l'exploració, observació, anàlisi, comparació, descobriment, discussió, manipulació, reflexió, etc. són estratègies d'interacció que possibiliten el coneixement del nostre medi, del món en què vivim i de sí mateix com a part d'aquest entorn, per tal que compregui que allò que ens envolta condiciona les maneres de viure, i que el comportament propi també afecta l'entorn. L'alumnat ha de prendre consciència sobre el fet que és un ésser viu que interacciona dins un ecosistema determinat i que té un bagatge cultural, i que aquest ecosistema i aquest bagatge també són sensibles a les seves actuacions.

Les sortides culturals, les excursions, les visites a les ciutats i als pobles, l'apropament a l'activitat econòmica, l'observació del que ens envolta, són recursos que els ajudaran a construir el seus aprenentatges.

S'han d'utilitzar estratègies que condueixin l'alumnat a plantejar-se inter-

rogants, de manera que no es limiti a descriure fets i esdeveniments per, més endavant, poder establir relacions i valoracions amb àmbits més allunyats de la seva realitat i per superar el pensament lineal i mecànic, reconeixent la causalitat dels fenòmens (relacionats, per exemple, amb la matèria i l'energia, amb objectes, màquines, noves tecnologies, etc.). La caracterització del medi com a àmbit canviant és una meta que s'ha de plantejar per a l'alumnat d'aquesta etapa. El coneixement de l'entorn, dels seus elements i característiques, ha de partir de l'orientació, la localització i l'obtenció d'informació que ajudi a comprendre fenòmens a través de l'observació, la manipulació, el registre de dades, la realització d'esquemes senzills i la utilització de representacions gràfiques, com pot ser el dibuix o la fotografia, com a referències clau. En general, cal partir del coneixement de l'entorn per arribar als trets d'altres indrets; anar del més simple al més complex, d'allò personal a allò col·lectiu, del més proper al més llunyà.

El cos i la salut

L'estudi del propi cos i la importància d'adquirir hàbits saludables ha de tenir en compte les idees, actituds i creences personals per construir a partir d'aquestes nous coneixements. L'ús responsable dels recursos naturals, la preservació del medi ambient, el consum racional i responsable dels productes i el foment d'una cultura de protecció de la salut s'han d'iniciar a partir de l'estudi de casos propers a l'alumnat, i s'han de complementar amb instruments de recollida i registre de dades (entrevistes, qüestionaris, etc.). Són importants la reflexió i debat final, així com la presentació de conclusions de manera individual o col·lectiva.

L'organització social

El coneixement de l'organització social passa per la reflexió col·lectiva, la investigació, l'exemplificació dels comportaments i la presa de decisions que afavoreixin la comprensió dels fenòmens socials i històrics i l'adquisició de valors relacionats amb la convivència: el respecte, la tolerància, la cooperació i el compromís. El centre escolar ofereix múltiples situacions i moments que permeten incidir en aquests valors: l'aula, els patis, sortides, festes, etc.

Els canvis en el temps

L'estudi comparatiu d'alguns trets culturals i organitzatius permet l'aproximació a diferents realitats i la valoració de la riquesa de la diversitat. Pel que fa als canvis en el temps, es poden utilitzar fotografies personals, recursos audiovisuals, consulta de diaris i revistes antigues, visites a construccions actuals i d'altres temps, etc., tot emmarcat en una metodologia participativa, de diàleg i de comunicació.

Els continguts

Encara que el pes conceptual d'aquesta àrea sigui important, la metodologia que es faci servir no pot limitar-s'hi; ha de preveure els procediments necessaris per adquirir-los i les actituds que se'n deriven. Els procediments relacionats amb els aprenentatges propis d'aquesta àrea es vinculen a l'observació, a la recerca, a l'experimentació, recollida i organització de la informació, a l'extracció i comunicació de conclusions i a la reflexió sobre el procés d'aprenentatge, establint relacions entre els elements i raonant el per què de les interaccions, com a base del mètode científic. Les actituds es vertebren entorn de la identitat personal, la socialització i la convivència, la salut i el medi ambient.

L'avaluació

L'avaluació s'ha de dirigir a millorar l'aprenentatge de l'alumnat i a la valoració de la pròpia pràctica docent. Els mestres han d'adaptar les seves programacions a les necessitats reals de l'alumnat en relació amb els objectius establerts i amb els continguts.

L'avaluació inicial permet detectar i conèixer les idees prèvies dels alumnes i les representacions sobre el que esperen aprendre en l'àrea. L'avaluació durant el procés d'aprenentatge incideix en la regulació de les formes d'organització i de planificació del pensament i l'acció. Aquesta avaluació ha de tenir en compte els progressos en l'assoliment de les competències bàsiques i la consecució dels objectius fixats.

Cal planificar també una avaluació final, global, d'acord amb els criteris d'avaluació, en la qual s'haurà de comprovar el desenvolupament de les competències a partir de la proposta de situacions o problemes en relació als quals s'hagin d'aplicar els coneixements apresos per donar-hi resposta. És convenient que els alumnes coneguin els criteris d'avaluació que se seguiran en aquesta àrea i que participin del propi procés d'avaluació, que aprenguin a autoavaluar-se i autoregular-se.

Contribució de l'àrea al desenvolupament de les competències bàsiques

El caràcter global de l'àrea de coneixement del medi natural, social i cultural fa que contribueixi, en major o menor mesura, al desenvolupament de la majoria de les competències bàsiques.

Respecte a la *competència social i ciutadana*, l'àrea hi contribueix directament en tots els aspectes que la configuren i molt especialment en dos àmbits de realització personal: d'una banda, en l'àmbit de les relacions més pròximes (família, amics, companys, etc.), el que suposa el reconeixement d'emocions i sentiments en relació amb els altres. Un objectiu de l'àrea és el desenvolupament d'actituds de diàleg, de resolució de conflictes, de l'assertivitat que comporta l'ús d'habilitats, de maneres, de reconeixement i ús de les convencions socials per facilitar la bona comunicació i el benestar del grup. Per altra part, incideix també en l'àmbit de l'obertura cap a relacions més allunyades (barri, municipi, comunitat, estat, Unió Europea, etc.). En aquest sentit, el currículum pretén, a més dels aspectes conceptuals, aprofundir en el desenvolupament de destreses, habilitats i, sobretot, actituds. El coneixement del medi natural, social i cultural, juntament amb l'àrea d'educació per a la ciutadania i els drets humans, pretén assentar els fonaments que permetin establir les bases d'una ciutadania mundial, solidària, participativa, democràtica i intercultural.

A més, l'àrea contribueix a la comprensió de la realitat social en la que es viu, ja que proporciona un coneixement del seu funcionament, dels trets que la caracteritzen i de la diversitat que hi ha en ella, a la vegada que inicia en la comprensió dels canvis que s'han produït en el temps. D'aquesta manera s'adquireixen pautes per apropar-se a les arrels històriques de les societats actuals.

L'àrea contribueix molt directament també a la *competència en el coneixement i la interacció amb el món físic*, ja que molts dels aprenentatges que integra estan totalment centrats en la interacció de l'ésser humà amb el món que l'envolta. La competència es construeix a través de l'apropiació de conceptes que permeten interpretar el món físic, així com l'apropament a determinats trets del mètode amb què es construeix el coneixement científic: saber, definir problemes, considerar solucions possibles, elaborar estratègies, dissenyar petites investigacions, analitzar resultats i comunicar-los.

Pel que fa a la competència en el tractament de la informació i competència digital, en primer lloc, la informació apareix com element imprescindible d'una bona part dels aprenentatges de la àrea: s'utilitzen procediments que requereixen codis, formats i llenguatges diversos per comprendre'ls (lectura de mapes, interpretació de gràfics, observació de fenòmens, utilització de fonts històriques, etc.), exigeix procediments diferenciats de recerca, selecció, organització i interpretació d'informació que són objecte prioritari d'aprenentatge en aquesta àrea. Per una altra part, s'inclouen explícitament en l'àrea els continguts que condueixen a l'alfabetització digital (utilització bàsica de l'ordinador, i recerca guiada a Internet), coneixement que, amb la seva aplicació en aquesta i en la resta de les àrees, contribuirà al desenvolupament de la competència digital.

El pes de la informació en aquesta àrea singularitza les relacions existents entre el tractament de la informació i competència digital i la competència en comunicació lingüística. A més de la contribució de l'àrea a l'augment significatiu de la riquesa del vocabulari específic, en la mesura en què en els intercanvis comunicatius es valori la claredat en l'exposició, el rigor en l'ús dels termes, l'estructuració del discurs, la capacitat de síntesi, etc., es desenvoluparà aquesta competència. En aquesta àrea es dona necessàriament un apropament a textos informatius, explicatius i argumentatius que requeriran atenció específica per tal que contribueixin a aquesta competència.

L'àrea haurà d'orientar-se a afavorir el desenvolupament de tècniques per aprendre, per treballar en equip, per organitzar, memoritzar i recuperar la informació, com ara resums, esquemes, o mapes mentals, que afavoreixen el desenvolupament de la *competència per aprendre a aprendre*. Per una altra part, la reflexió sobre allò que s'ha après, com s'ha après i l'esforç per contar-ho, oralment i per escrit, contribuirà al desenvolupament d'aquesta competència.

El coneixement de les manifestacions culturals, la valoració de la seva diversitat i el reconeixement de les que formen part del patrimoni cultural, suposa la contribució de l'àrea a la *competència cultural i artística*.

Aquesta àrea inclou continguts directament relacionats amb el desenvolupament de l'*autonomia i iniciativa personal*, ja que ensenya a prendre decisions des del coneixement de si mateix, tant en l'àmbit escolar com en la planificació de manera autònoma i creativa d'activitats de lleure.

La utilització de tècniques i eines matemàtiques en contextos significatius d'ús, com escales, taules, representacions gràfiques, percentatges, etc., propicia, finalment, el desenvolupament de la *competència matemàtica*.

Objectius

L'ensenyament del coneixement del medi natural, social i cultural en

aquesta etapa té com a objectiu desenvolupar en els alumnes les capacitats següents:

1. Identificar els principals elements de l'entorn natural, social i cultural de la nostra comunitat, analitzar-ne l'organització, les característiques i interaccions i progressar en el domini d'àmbits espacials cada vegada més complexos (Estat espanyol, Unió Europea o d'altres).

2. Comportar-se d'acord amb els hàbits de salut i cura personal que es deriven del coneixement del cos humà, amb una actitud d'acceptació crítica i de respecte per les diferències individuals (edat, sexe, característiques físiques i personalitat).

3. Participar activament en activitats de grup, desenvolupant habilitats socials que condueixin a l'adopció d'un comportament responsable, constructiu, solidari i dialogant, respectant els principis bàsics del funcionament democràtic.

4. Prendre consciència de la pertinença a grups socials i culturals amb característiques pròpies, valorant l'enriquiment que suposen les diverses cultures que integren el món sobre la base d'uns valors compartits i la necessitat de respecte pels drets humans.

5. Analitzar algunes manifestacions de la intervenció humana en el medi, valorant-les críticament i adoptant un comportament en la vida quotidiana de defensa i recuperació de l'equilibri ecològic (hàbits d'estalvi energètic i reducció del consum, de reciclatge i de reutilització), així com de conservació del patrimoni natural i cultural de la nostra comunitat.

6. Reconèixer en el medi natural, social i cultural canvis i transformacions relacionats amb el pas del temps i indagar i analitzar algunes relacions de simultaneïtat i successió, de cronologia i de durada, per aplicar aquests coneixements a la comprensió d'altres moments històrics rellevants de les Illes Balears i de l'Estat espanyol.

7. Interpretar, expressar i representar fets, conceptes i processos del medi natural, social i cultural mitjançant codis numèrics, gràfics, cartogràfics i d'altres.

8. Identificar, plantejar-se i resoldre interrogants i qüestions relacionades amb elements significatius de l'entorn, utilitzant estratègies de recerca i tractament de la informació, formulació i comprovació de conjectures, exploració de solucions alternatives i reflexió sobre el propi procés d'aprenentatge, utilitzant també les competències comunicatives pròpies de l'àrea (descripció, explicació, justificació, interpretació i argumentació).

9. Planificar i realitzar projectes, dispositius i aparells senzills amb la finalitat de conèixer les característiques i funcions d'alguns aparells, utilitzant el coneixement de les propietats elementals d'alguns materials, substàncies i objectes i valorant la contribució de la ciència i de la tècnica a la millora de les condicions de vida de les persones.

10. Utilitzar la lectura i les tecnologies de la informació i la comunicació per obtenir informació i com instrument per aprendre i compartir coneixements, valorant-ne la contribució a la millora de les condicions de vida de les persones.

11. Participar en l'elaboració, realització i avaluació de treballs d'investigació relacionats amb aspectes rellevants de l'entorn natural, social i cultural, amb la conservació del medi i del patrimoni i amb les accions solidàries.

Primer cicle

Continguts

Bloc 1. L'entorn i la seva conservació

- Orientació d'elements del medi físic en relació amb el sol. Nocions bàsiques d'orientació espacial.

- Percepció i descripció d'alguns elements i fenòmens naturals: les estrelles, el sol, la Terra i la lluna, la successió del dia i la nit, la successió estacional.

- Observació d'alguns fenòmens atmosfèrics i primeres formes de representació.

- L'aigua: identificació de les característiques i composició i valoració de la seva importància per als éssers vius. Ús responsable de l'aigua en la vida quotidiana.

- L'aire: identificació de característiques i composició i valoració de la seva importància per als éssers vius.

- La terra: reconeixement d'algunes característiques bàsiques i de la seva importància per als éssers vius.

- L'entorn natural pròxim: observació, exploració, recollida d'informació i realització de petits treballs sobre els ecosistemes aquàtics o terrestres presents a l'entorn, sobre les seves característiques i formes de vida.

- Observació i percepció d'alguns elements naturals de l'entorn i fruit de la intervenció humana i comunicació de les observacions utilitzant formes de representació bàsiques.

- Valoració de la conservació del medi ambient i dels riscos de la contaminació de l'aigua, la terra i l'aire.

- El temps atmosfèric. Observació i representació bàsica d'alguns fenòmens atmosfèrics.

Bloc 2. La diversitat dels éssers vius

- Observació de múltiples formes de vida i identificació de les diferències entre éssers vius i objectes inerts.
- Observació directa i indirecta d'animals i plantes i descoberta dels principals animals i plantes de l'entorn.
- Identificació de les característiques i formes de vida de diferents tipus d'animals.
- Diferenciació de les parts constituents i principals funcions de les plantes.
- Associació de característiques físiques i pautes de comportament de plantes i animals amb l'entorn en què viuen (camuflatge, canvi de color, guix del pelatge, etc.). L'adaptació al medi.
- Identificació de les relacions d'interdependència entre els éssers humans, les plantes i els animals.
- Identificació de les necessitats dels animals i plantes de l'entorn, desenvolupant hàbits de cura i respecte.
- Comunicació oral de les experiències realitzades, amb ajuda d'imatges i de textos escrits breus.

Bloc 3. La salut i el desenvolupament personal

- Identificació de les principals parts i característiques del cos humà. Acceptació del propi cos, del dels altres i de les seves diferències, possibilitats i limitacions.
- Identificació de la respiració com a funció vital i realització d'exercicis per respirar correctament.
- Reconeixement de la importància de la nutrició en relació al creixement i la prevenció de malalties.
- Adquisició d'hàbits d'alimentació saludables (dieta equilibrada), identificant aliments diaris necessaris i la seva funció per a l'organisme.
- Valoració de la higiene personal, el descans, la bona utilització del temps lliure i l'atenció al propi cos, i adopció d'hàbits d'higiene i neteja personal.
- Adopció d'hàbits de prevenció de malalties i accidents domèstics.
- Identificació i expressió d'emocions i sentiments propis i respecte davant els dels altres.

Bloc 4. Persones, cultures i organització social

- La família. Reconeixement de les relacions entre els seus membres. Valoració de la importància del repartiment equilibrat de les tasques de la vida domèstica i adquisició de responsabilitats relacionades amb elles.
- Identificació de les principals tasques i responsabilitats dels membres de la comunitat educativa, valorant la importància de la participació de tots en tots els àmbits: familiar, escolar, al barri o a la localitat.
- Consciència dels drets i deures de les persones en el grup. Utilització de les normes bàsiques de l'intercanvi comunicatiu al grup, elaboració de normes de manera consensuada i respecte pels acords adoptats.
- Simulació de situacions i conflictes de convivència. Resolució cooperativa de casos.
- Representació i participació en manifestacions culturals presents en l'entorn: tradicions, festes, jocs, cançons, danses, etc., valorant la cultura com a riquesa.
- Reconeixement de diferents activitats laborals i professionals comunes a les Illes Balears i a altres llocs i de la importància d'aquestes, evitant estereotips sexistes.
- Formes d'organització social a l'entorn pròxim: l'escola i el municipi. Reconeixement bàsic de les responsabilitats i tasques de les institucions locals.
- Observació, descripció i classificació dels mitjans de transport. Explicació raonada de la responsabilitat en el compliment de les normes bàsiques com a vianants i usuaris i valoració dels avantatges de la mobilitat en la vida quotidiana.
- Recollida de dades i d'informació senzilla sobre l'entorn social pròxim a partir de l'observació directa, qüestionaris, lectura d'imatges, etc.
- Ús bàsic de les tecnologies de la informació i la comunicació, de recursos audiovisuals i de textos senzills per a la recerca d'informació, valorant els continguts obtinguts.

Bloc 5. Canvis en el temps

- Utilització de les nocions bàsiques de temps (abans-després, passat-present-futur, durada), de les seves unitats de mesura (dia, setmana, mes i any) i del calendari per assenyalar fets de la vida quotidiana.
- Iniciació a la reconstrucció de la memòria del passat pròxim a partir de les fonts familiars: fonts orals, imatges, objectes i materials.
- Alguns esdeveniments rellevants del passat i del present i la relació d'aquests amb aspectes històrics propers a la seva experiència.

Bloc 6. Matèria i energia

- Observació, descripció i diferenciació dels materials i de les propietats d'aquests relacionant-les amb els seus usos i classificant-los segons criteris elementals: estat d'agregació, textura, color, forma, plasticitat, etc.

- Observació dels efectes de l'aplicació d'una força. Forces en la mateixa direcció. Forces de contacte i a distància.
- La percepció del so. Experimentació i comprovació de la transmissió del so en diferents medis i reconeixement dels efectes del soroll i de la contaminació acústica.
- Desenvolupament d'actituds conscients, individuals i col·lectives, davant problemes del medi ambient: reducció, reutilització i reciclatge d'objectes i materials i aplicació de mesures d'estalvi energètic i de protecció del medi ambient.

Bloc 7. Objectes, màquines i tecnologies

- Identificació de màquines i aparells habituals de l'entorn, de les seves funcions i de les parts que els formen, reconeixent l'energia que utilitzen.
- Observació i anàlisi del funcionament d'objectes i màquines d'ús en l'àmbit domèstic i escolar, identificant els elements que poden generar risc.
- Desenvolupament d'estratègies per al muntatge i desmuntatge d'objectes simples.
- Ús adequat i curós de materials, substàncies i eines, adoptant mesures de seguretat personal.
- Adopció de comportaments associats a la seguretat personal i a l'estalvi energètic.
- Identificació dels components bàsics d'un ordinador, iniciant-se en l'ús d'aquests i tenint cura dels mitjans informàtics.

Criteris d'avaluació

1. Posar exemples d'elements i recursos fonamentals del medi físic (sol, aigua, aire), i la seva relació amb la vida de les persones prenent consciència tant de la necessitat del seu ús responsable com de l'adopció de mesures de protecció del medi.

Aquest criteri pretén avaluar la capacitat d'observar, de descriure i d'explicar alguns elements del medi físic i dels recursos vitals per als éssers vius (aire, aigua, sòl). S'apreciarà també la capacitat per valorar la importància de l'adopció de mesures de respecte i de protecció del medi per part de totes les persones i dels organismes locals.

2. Reconèixer i classificar amb criteris elementals els animals i plantes més rellevants de les Illes Balears, així com altres espècies conegudes per la informació obtinguda a través de diversos mitjans.

Aquest criteri pretén avaluar la capacitat per establir criteris elementals de classificació (mida, color, manera de desplaçar-se, nutrició) i per identificar animals i plantes per la pertinença a algun dels grups establerts. La utilització de diverses fonts, sobretot les obtingudes a partir de mitjans tecnològics, haurà de ser molt dirigida pel docent però requerirà que l'alumnat sigui capaç d'integrar la informació per a la seva classificació, independentment de la font utilitzada. Es valorarà també l'interès per l'observació i l'estudi dels éssers vius.

3. Reconèixer les principals parts del cos humà i relacionar-les amb la seva funció. Posar exemples associats a la higiene, l'alimentació equilibrada, l'exercici físic i el descans com a maneres de mantenir la salut, el benestar i el bon funcionament del cos.

Amb aquest criteri es pretén comprovar que coneixen les parts del cos humà i les seves funcions i que valoren la relació que existeix entre la salut, el benestar i la pràctica de determinats hàbits: alimentació variada i equilibrada (identificant aliments, com fruites, verdures o cereals), la higiene personal, l'exercici físic regular i sense excessos o el descans diari de vuit a nou hores.

4. Reconèixer, identificar i posar exemples senzills sobre les diverses professions i responsabilitats que exerceixen les persones de l'entorn.

Mitjançant aquest criteri es vol avaluar el grau de coneixement sobre els treballs de les persones de l'entorn, inclosos els àmbits familiar i escolar. També s'observarà si valora positivament la importància de les diverses professions, la seva contribució social i la responsabilitat que es requereix en totes, evitant estereotips sexistes.

5. Reconèixer diferents manifestacions culturals presents a l'àmbit escolar, local i autonòmic (Illes Balears), valorant-ne la diversitat i riquesa.

Aquest criteri pretén avaluar el coneixement de les principals manifestacions culturals de la pròpia localitat i de l'àmbit autonòmic (Illes Balears), així com la percepció del valor cultural que suposa la diversitat, l'interès i el respecte per la presència d'altres llengües i d'altres realitats culturals presents en el medi escolar.

6. Identificar els mitjans de transport més comuns a les Illes Balears, tant els interiors com els de relació amb l'exterior, i conèixer les normes bàsiques com a vianants i com a usuaris dels mitjans de locomoció.

Aquest criteri permetrà avaluar el grau de coneixement sobre els mitjans de transport que s'utilitzen en l'entorn, així com la valoració que fan de la seva utilitat, en particular del transport col·lectiu. També s'avaluarà si coneixen i respecten les normes bàsiques com a vianants i com a usuaris (semàfors, mirar abans de creuar el carrer, o posar-se el cinturó de seguretat).

7. Ordenar temporalment alguns fets rellevants de la vida familiar i/o de l'entorn pròxim.

Amb aquest criteri es pretén mesurar la capacitat per descriure aspectes característics de la vida familiar o de l'entorn, utilitzant mètodes senzills d'observació i nocions i unitats de mesura temporals bàsiques. Es valorarà també l'interès per investigar esdeveniments o fets relacionats amb la història personal.

8. Identificar diferències en les propietats físiques observables, elementals, dels materials (massa, color, duresa, estat o capacitat de dissolució en aigua), relacionant-ne algunes amb els seus usos, i reconèixer els efectes visibles de les forces sobre els objectes.

Aquest criteri avalua si són capaços d'identificar propietats físiques observables com l'olor, sabor, textura, pes/massa, color, duresa, estat o capacitat de dissolució en aigua, així com d'explicar amb exemples concrets i familiars la relació entre les característiques d'alguns materials i els usos als quals es destinen, valorant també els residus que es generen, les conseqüències que es deriven i les maneres d'evitar-los.

També s'avaluarà si capten intuïtivament la noció de forces en relació amb el moviment. Hauran de posar exemples sobre què passa quan s'apliquen forces en la mateixa direcció i quan es tracta de forces en contacte o a distància.

9. Muntar i desmuntar objectes i aparells simples i descriure'n el funcionament i la manera d'utilitzar-los amb precaució.

Aquest criteri avalua si s'han desenvolupat habilitats manuals per muntar i desmuntar màquines i objectes simples (balança, bicicleta, tisores, etc.), explicar com funcionen, per a què serveix cada part i quines mesures de seguretat s'han de prendre per no córrer riscos tant en l'ús com en el muntatge i desmuntatge.

10. Realitzar preguntes adequades per obtenir informació sobre una observació, utilitzar correctament alguns instruments i fer enregistraments clars.

Aquest criteri avalua la competència per fer una observació plantejant-se, prèviament i durant aquesta, interrogants que li permetin obtenir informació rellevant. Es valorarà també l'ús d'alguns instruments, com la lupa, i la realització de textos escrits bàsics a partir de models.

Segon cicle

Continguts

Bloc 1. L'entorn i la seva conservació

- Aplicació de tècniques d'orientació a l'espai proper. Els punts cardinals i la brúixola.
- Ús i elaboració de croquis, plànols i mapes senzills del barri o de la localitat.
- Identificació dels moviments de la Terra i de les fases de la lluna. Establiment de relacions entre els moviments de rotació i translació de la Terra i les estacions de l'any, el dia i la nit.
- Identificació de variables meteorològiques: temperatura, humitat, vent i precipitacions, utilitzant aparells meteorològics senzills per mesurar-les, confeccionar registres de dades i representacions gràfiques i analitzar les dades obtingudes relacionades amb temperatures i precipitacions.
- Observació de fenòmens atmosfèrics i la dinàmica d'aquests.
- Valoració i participació en actuacions per evitar la contaminació.
- Comprensió i explicació del cicle de l'aigua, valoració dels seus usos i de la necessitat d'estalviar-ne, amb exemples de bones pràctiques.
- Identificació i classificació elemental de minerals i roques.
- Descoberta del paisatge: identificació i localització de formes de relleu i d'accidents geogràfics, localitzant els més importants de les Illes Balears i del conjunt de l'Estat espanyol.
- Establiment de relacions entre els elements dels ecosistemes, valorant els factors de deteriorament i altres que contribueixen a la seva regeneració.
- Observació i descripció de diferents tipus de paisatge: elements naturals i humans, la interacció de l'home en el paisatge.
- Respecte i millora del medi ambient, valorant la necessitat de defensar-lo.
- Plantejament d'interrogants sobre els procediments de conservació dels espais naturals i d'espècies, amb especial atenció als de la nostra comunitat

autònoma.

- Conscienciació i adopció d'hàbits per contribuir a evitar el procés de canvi climàtic.

Bloc 2. La diversitat dels éssers vius

- Classificació dels animals a partir del reconeixement i de la identificació de les seves característiques bàsiques (aus, mamífers, rèptils, peixos, amfibis) i diferenciació entre animals vertebrats i invertebrats.
- Observació i reconeixement de plantes, identificant-ne les característiques principals i classificant-les segons les diferències i similituds: herbes, arbusts i arbres.
- Identificació de les funcions de nutrició, de relació i de reproducció d'animals i plantes, classificant-les en relació amb les funcions vitals.
- Observació directa i indirecta d'éssers vius, utilitzant instruments apropiats i mitjans audiovisuals i tecnològics.
- L'agricultura: reconeixement de les característiques principals i d'alguns cultius propis de les Illes Balears.
- La ramaderia: reconeixement de les característiques principals i d'algunes espècies de cria pròpies de les Illes Balears.
- Interès per l'observació i l'estudi de tots els éssers vius, partint dels més propers.
- Adopció d'hàbits de respecte i cura envers els éssers vius, mostrant iniciativa i interès.

Bloc 3. La salut i el desenvolupament personal

- El cos humà: coneixement de la morfologia externa del cos i dels seus canvis en les diferents etapes de la vida.
- Identificació dels sentits, dels seus òrgans, funcions i del paper que desenvolupen en la relació amb altres éssers humans i amb el món, adoptant els hàbits d'higiene que requereixen.
- Adopció d'hàbits saludables d'alimentació, d'higiene, exercici físic, descans, utilització del temps lliure, etc., detectant i prevenint riscos per a la salut.
- Els aliments: valoració de la necessitat de dur a terme una alimentació correcta i identificació i classificació dels aliments segons la funció que compleixen en una dieta equilibrada.
- Actitud crítica davant les pràctiques socials que perjudiquen el desenvolupament sa i obstaculitzen el comportament responsable per la salut.
- Identificació i descripció d'emocions i sentiments, i respecte pels dels altres.
- Planificació i participació de manera autònoma, creativa i responsable en activitats d'oci, individuals o col·lectives.

Bloc 4. Persones, cultures i organització social

- Descripció d'estructures familiars en la societat actual i adquisició de responsabilitats en la família.
- Reconeixement de l'organització de la comunitat educativa, participant i intervenint de manera activa en les activitats del centre.
- Reconeixement de les diferents relacions existents entre els membres d'una comunitat (amistat, veïns, etc.).
- Valoració de la cooperació i del diàleg com a manera d'evitar i de resoldre conflictes, així com de la necessitat d'existència i de compliment de normes de convivència.
- Reconeixement i descripció d'alguns trets demogràfics i econòmics d'entorns rurals i urbans de la nostra comunitat.
- Identificació i participació en manifestacions culturals populars i tradicionals de l'entorn, reconeixent-ne l'evolució en el temps i valorant-les com elements de cohesió social.
- Valoració de la diversitat cultural com una font d'enriquiment personal i social.
- Reconeixement de béns i serveis per satisfer les necessitats humanes i descripció de l'origen, transformació i comercialització d'algun producte o servei bàsic.
- Valoració de la responsabilitat en l'acompliment de les normes com a vianants i en l'ús dels transports públics i d'altres serveis.
- Reconeixement de les administracions com a garants dels serveis públics, valorant la importància de la contribució ciutadana al funcionament de les institucions.
- Identificació dels elements bàsics de l'estructura econòmica i de l'organització social, política i administrativa de les Illes Balears.
- Reconeixement de les característiques més importants de l'organització territorial de les Illes Balears i de l'Estat espanyol.
- Anàlisi de missatges publicitaris i desenvolupament d'actituds de consum responsable.
- Ús de les tecnologies de la informació i la comunicació i de fonts documentals i audiovisuals per a la recerca d'informació, valorant els continguts obtinguts.

Bloc 5. Canvis en el temps

- Introducció a la cronologia històrica: utilització d'unitats de mesura temporal (dècada, segle) i maneig bàsic de les nocions de successió, ordenació i simultaneïtat.

- Ús de tècniques senzilles de registre i representació del passat familiar i proper.

- Reconeixement d'aspectes de la vida quotidiana d'algunes societats d'èpoques històriques assenyalades i de les seves aportacions al progrés de la humanitat com a primera aproximació a aquestes societats.

- Observació de l'evolució al llarg del temps d'algun aspecte de la vida quotidiana (organització social, habitatge, festes, forma de treball, mitjans de comunicació, mitjans de transport, etc.), relacionant-lo amb alguns fets històrics rellevants.

- Reconeixement i valoració del significat d'alguns testimonis del passat en l'entorn (tradicions, edificis, objectes, etc.).

- Utilització de documents escrits i visuals per obtenir informació històrica i elaborar diferents treballs.

- Identificació del paper d'homes i dones en la història.

Bloc 6. Matèria i energia

- Comparació, classificació i ordenació de diferents objectes i materials a partir de propietats físiques observables (pes/massa, estat, volum, textura, olor, atracció magnètica), relacionant-les amb les seves possibilitats d'ús.

- Identificació de forces conegudes que fan que els objectes es moguin o es deformin. Aplicació de forces d'atracció o de repulsió.

- Identificació de fonts i d'usos de l'energia, de la seva relació amb els canvis i observació de la intervenció de l'energia en els canvis de la vida quotidiana.

- Valoració de la necessitat de fer un ús responsable de les fonts d'energia al planeta i aplicació de mesures d'estalvi energètic.

- Valoració de l'impacte de la utilització de materials en la producció de residus, en la contaminació del medi i en l'ambient en general.

- Identificació de mesclures en alguns aliments, productes o objectes de la vida quotidiana.

- Observació i anàlisi del comportament dels cossos davant la llum (reflexió, refracció, descomposició de la llum blanca, etc.).

- Desenvolupament d'actituds, individuals i col·lectives, davant determinats problemes mediambientals.

- Planificació i realització d'experiències senzilles per estudiar les propietats de materials d'ús comú i el seu comportament davant els canvis energètics, fent prediccions explicatives sobre els resultats.

- Respecte per les normes d'ús, seguretat i conservació dels instruments i dels materials de treball.

Bloc 7. Objectes, màquines i noves tecnologies

- Identificació i descripció d'oficis en funció dels materials, eines i màquines que utilitzen.

- Identificació de les fonts d'energia amb què funcionen les màquines.

- Planificació i realització d'algun objecte o màquina de construcció senzilla.

- Coneixement d'alguns operadors mecànics (eix, roda, politja, plànol inclinat, engranatge, fre, etc.) i de la funció que realitzen independentment de la màquina en la qual es troben.

- Reconeixement de la importància de l'ús d'aplicacions tecnològiques respectuoses amb el medi ambient.

- Valoració de la contribució dels grans invents i avenços científics per millorar les condicions de vida.

- Apreciació de la importància de les habilitats manuals implicades en el maneig d'eines, aparells i màquines, superant estereotips sexistes.

- Elaboració de textos instructius i explicatius per a la comunicació, oral i escrita, del desenvolupament d'un projecte.

- Utilització bàsica de programes informàtics de tractament de textos: títol, format, arxiu i recuperació d'un text, canvis, substitució i impressió.

- Interès en la presentació acurada dels treballs en paper o en suport digital.

- Recerca guiada d'informació a Internet: seguiment d'una seqüència donada per localitzar informació.

Criteris d'avaluació

1. Reconèixer i explicar, recollint dades i utilitzant aparells de mesura, les relacions entre alguns factors del medi físic (relleu, sòl, clima, vegetació, etc.) i les formes de vida i actuacions de les persones, valorant l'adopció d'actituds de respecte per l'equilibri ecològic de l'entorn.

Amb aquest criteri es pretén conèixer si els alumnes són capaços d'apreciar relacions com les que es donen entre tipus d'habitatge, cultius, paisatge, vestimenta, etc. amb el clima, el relleu, la presència de determinades espècies animals i vegetals, etc., com a aproximació al concepte d'hàbitat. Així mateix es valorarà si reconeixen la importància de la sostenibilitat de l'equilibri ecològic i la necessitat d'adoptar actituds respectuoses amb el medi i de con-

servar els seus recursos, especialment pel que fa a l'ús de l'aigua.

2. Identificar i classificar, segons criteris científics, animals, plantes i roques.

Amb aquest criteri d'avaluació es vol saber si segueixen criteris bàsics de caire científic per classificar éssers vius o inerts, com són el seu règim alimentari, la seva forma de reproduir-se, la seva morfologia en els éssers vius, o la seva duresa, exfoliació o brillantor en roques i minerals. El criteri suposa que puguin activar els coneixements necessaris per reconèixer de quina espècie es tracta, encara que amb l'ajuda de claus o de pautes senzilles.

3. Identificar i explicar les conseqüències per a la salut i per al desenvolupament personal de determinats hàbits d'alimentació, d'higiene, d'exercici físic i de descans.

Aquest criteri pretén avaluar la capacitat per discernir activitats que perjudiquen i que afavoreixen la salut i el desenvolupament equilibrat de la seva personalitat, com la ingesta de llepolies, l'excés de pes de la seva motxilla, els desplaçaments caminant, l'ús limitat de la televisió, consoles de jocs o jocs d'ordinador, etc. Així mateix es valorarà si van definint un estil de vida propi adequat a la seva edat i constitució, en el qual també es tingui en compte la capacitat per resoldre conflictes, la autonomia, el coneixement de si mateix, o la capacitat de decisió en l'adopció de conductes saludables en el temps d'esbarjo.

4. Identificar, a partir d'exemples de la vida diària, alguns dels usos principals que les persones fan dels recursos naturals, assenyalant avantatges i inconvenients, i analitzar el procés seguit per algun bé o servei, des de l'origen fins al consumidor.

Amb aquest criteri es vol avaluar el coneixement dels elements fonamentals del medi físic i la seva relació amb la vida de les persones, així com l'equilibri existent entre els diferents elements del medi físic i les conseqüències derivades de l'ús inadequat del medi i dels recursos d'aquest. De la mateixa manera, s'avaluarà el grau de coneixement d'alguns processos de producció d'aliments, de les tècniques i procediments per conservar-los i de la seva comercialització.

Es valorarà també si sap posar exemples de la rellevància que té per a l'economia mundial la introducció de les tecnologies per al desenvolupament de la societat del benestar.

5. Assenyalar algunes funcions de les administracions i d'organitzacions diverses i la seva contribució al funcionament de la societat, valorant la importància de la participació personal en les responsabilitats col·lectives.

Es vol avaluar amb aquest criteri si coneixen el funcionament general dels òrgans d'algunes organitzacions properes i el paper de les administracions com a garants del serveis públics més importants per millorar la vida dels ciutadans. Així mateix es valoraran els comportaments de participació i l'assumpció de responsabilitats per afavorir la convivència a l'aula i la participació al centre.

6. Utilitzar les nocions espacials i la referència als punts cardinals per situar-se en l'entorn, per localitzar i descriure la situació dels objectes en espais delimitats, i utilitzar plànols i mapes amb escala gràfica per orientar-se i desplaçar-se.

Amb aquest criteri d'avaluació es pretén comprovar si han interioritzat les nocions espacials, si saben localitzar la situació dels punts cardinals i si poden situar-se i desplaçar-se per l'espai fent-ne referència i utilitzant plànols i mapes amb escala gràfica.

7. Explicar, amb exemples concrets, l'evolució d'algun aspecte de la vida quotidiana relacionat amb fets històrics rellevants, identificant les nocions de durada, successió i simultaneïtat.

Amb aquest criteri es vol comprovar el grau d'adquisició de les nocions bàsiques de temps històric: present/passat/futur, anterior/posterior, durada i simultaneïtat (abans de, després de, al mateix temps que, mentre, etc.). L'alumnat haurà de situar correctament, seguint els esmentats criteris de successió, durada i simultaneïtat, fets històrics rellevants relacionats amb les formes de subsistència i d'organització social i altres relatius a l'evolució d'aspectes de la vida quotidiana, com els diferents tipus i formes de realitzar el treball, diferents tipus d'habitatge, de mitjans de comunicació i de transport, així com societats del passat.

8. Identificar fonts d'energia comunes i procediments i màquines per obtenir-les, posar exemples d'usos pràctics de l'energia i valorar la importància de fer un ús responsable de les fonts d'energia del planeta.

Amb aquest criteri es pretén avaluar si són capaços d'identificar les fonts

d'energia més habituals (vent, sol, combustibles, etc.) i si relacionen l'energia amb els usos habituals a la vida quotidiana (la batedora, l'eixugador, la calefacció, l'aire condicionat, etc.), si reconeixen la calor com a transferència d'energia en processos físics observables, si descriuen transformacions simples d'energia (la combustió en un motor per moure un cotxe, l'energia elèctrica perquè funcioni una bombeta, etc.). Així mateix hauran de posar exemples de comportaments individuals i col·lectius per utilitzar les fonts d'energia de manera responsable.

9. Analitzar les parts principals d'objectes i màquines indicant les funcions de cadascuna, i planificar i realitzar un procés senzill de construcció d'un objecte, mostrant actituds de cooperació en el treball en equip i tenint cura de la seguretat.

Aquest criteri avalua si coneixen i saben explicar les parts d'una màquina senzilla (politges, palanques, rodes i eixos, engranatges, etc.) i quina és la seva funció. Així mateix es valorarà si saben aplicar aquests coneixements a la construcció d'un objecte o aparell, per exemple un cotxe que rodi, aplicant correctament les operacions matemàtiques bàsiques en el càlcul previ, i les tecnològiques: unir, tallar, decorar, etc.; establint relacions entre els efectes i les causes. Es bàsic valorar el treball cooperatiu i la desimboltura manual, tenint cura de la pròpia seguretat i de la dels seus companys, la cura de les eines i l'ús ajustat dels materials.

10. Obtenir informació rellevant sobre fets o fenòmens prèviament delimitats, fer prediccions sobre successos naturals i socials, integrant dades d'observació directa i indirecta a partir de la consulta de fonts bàsiques i comunicar els resultats.

Aquest criteri pretén avaluar la capacitat per establir conjectures, tant pel que fa a successos que es produeixen de manera natural, com els que es produeixen quan es provoquen mitjançant un experiment o una experiència, valorant-se més la coherència dels raonaments que l'encert. Així mateix s'ha de valorar si són capaços de reconèixer quan, en casos assenyalats i fàcilment verificables, una idea és falsa. Es prestarà atenció especial a la comunicació oral i escrita de resultats, que s'han d'acompanyar d'imatges, de taules, de gràfics, d'esquemes, resums, etc.

Tercer cicle

Continguts

Bloc 1. L'entorn i la seva conservació

- Percepció i representació a escala d'espais coneguts. Planificació d'itineraris utilitzant i interpretant diferents representacions sobre un mateix espai (plànols, croquis, fotografies aèries i altres mitjans tecnològics).
- L'Univers. Identificació d'algunes característiques del sol i dels planetes. El sistema solar i la Terra com a part d'aquest.
- Combinació d'elements climatològics i diferenciació entre temps i clima.
- Lectura i interpretació del temps atmosfèric en diferents representacions.
- Reconeixement de les característiques del clima del lloc on es viu, dels principals climes i de la seva influència en el paisatge i en l'activitat humana.
- Identificació i classificació de roques i minerals.
- Reconeixement de les formes de distribució de l'aigua en la natura, de les causes que provoquen la seva contaminació i malbaratament i de les actuacions que es poden dur a terme per aprofitar-la.
- Diferenciació de rius, torrents, etc. i dels principals cursos d'aigua de la comunitat i rius d'Espanya.
- Identificació i localització en diferents representacions cartogràfiques d'elements rellevants de geografia física i política del món.
- Els éssers humans i el medi ambient: identificació dels éssers humans com a components del medi ambient amb capacitat d'actuar sobre la natura, reconeixent-ne algunes intervencions i les seves conseqüències.
- Identificació i localització d'unitats de relleu d'Espanya i del món.
- Identificació d'espais naturals protegits de l'Estat espanyol, amb especial atenció als de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.
- Valoració de la diversitat i riquesa dels paisatges de la comunitat, del territori espanyol i interès per conèixer paisatges d'altres indrets.

Bloc 2. La diversitat dels éssers vius

- Observació i reconeixement de l'estructura i fisiologia de les plantes, del procés de fotosíntesi i la seva importància per a la vida al planeta.
- Ús de claus i guies d'identificació d'animals i plantes, des dels animals de l'entorn fins als d'entorns llunyans.
- Observació i registre d'alguns processos associats a la vida dels éssers vius, comunicant els resultats oralment i per escrit.
- Reconeixement de les relacions entre els éssers vius (cadena alimentària, comunitats i ecosistemes).
- Reconeixement de l'estructura bàsica de la cèl·lula, utilitzant la lupa

binocular i altres mitjans tecnològics.

- Aproximació a altres formes de vida: bacteris, virus, algues i fongs.
- Recerca d'informació sobre els éssers vius i les seves condicions de vida, utilitzant fonts documentals, mitjans audiovisuals i les tecnologies de la informació i comunicació.
- Sensibilitat per la precisió i el rigor en l'observació i l'estudi d'animals i plantes i en l'elaboració de treballs per comunicar els resultats, desenvolupant hàbits de respecte i cura cap als éssers vius.
- Respecte per les normes d'ús, de seguretat i de manteniment dels instruments d'observació i dels materials de treball.

Bloc 3. La salut i el desenvolupament personal

- Identificació del funcionament i de les característiques anatòmiques i fisiològiques del cos humà: òrgans, aparells i sistemes.
- Descripció de les funcions vitals del cos humà:
- La funció de nutrició (aparells respiratori, digestiu, circulatori i excretor)
- La funció de reproducció (aparell reproductor)
- La funció de relació (òrgans dels sentits, sistema nerviós)
- Coneixement d'actuacions bàsiques de primers ajuts per saber ajudar-se i ajudar els altres.
- Desenvolupament d'estils de vida saludables i hàbits d'higiene i de prevenció de malalties, reflexionant sobre l'atenció i el manteniment dels diferents òrgans i aparells.
- Actitud crítica davant els factors i pràctiques socials que afavoreixen o dificulten un desenvolupament saludable i un comportament responsable, reconeixent els riscos del consum de tabac i d'alcohol.
- La identitat personal. Coneixement de les característiques personals pròpies i desenvolupament de l'autoestima.
- Desenvolupament de la iniciativa i adquisició de criteris personals en la presa de decisions, grupals i individuals, valorant les conseqüències i adquirint autonomia en la planificació i en l'execució d'accions i de tasques.

Bloc 4. Persones, cultures i organització social

- Comprensió del funcionament de la societat a partir de l'anàlisi de situacions concretes en organitzacions properes, aproximant-se al coneixement de les institucions democràtiques.
- Identificació de les característiques principals de la població a la nostra Comunitat Autònoma, a l'Estat espanyol i a la Unió Europea, reconeixent els moviments naturals i migratoris i la importància demogràfica, cultural i econòmica de les migracions al món actual.
- Reconeixement i valoració de la diversitat cultural i lingüística de l'Estat espanyol.
- Rebuig d'estereotips i de qualsevol tipus de discriminació, i desenvolupament de l'empatia envers els altres.
- Identificació de les característiques de la producció de béns i serveis per satisfer les necessitats humanes, amb exemples de la pròpia comunitat.
- Reconeixement de la importància del sector de serveis en la nostra societat.
- Reconeixement de les desigualtats en el consum i dels drets dels consumidors i dels usuaris.
- Valoració del paper de les comunicacions i dels mitjans de transport en les activitats personals, econòmiques i socials.
- Aproximació al coneixement de les institucions de govern (municipals, autonòmiques i de l'Estat) i de les seves responsabilitats per a la resolució de problemes socials, mediambientals, econòmics, etc.
- Identificació dels trets principals de l'organització territorial i política de les Illes Balears, de l'Estat espanyol i de la Unió Europea.
- Recollida d'informació de fonts diverses per analitzar situacions i problemes.
- Reconeixement de la influència de la publicitat sobre el consum i actitud crítica envers ella.

Bloc 5. El canvi en el temps

- Ús de les convencions de datació i de periodització (a. de C., d. de C., edat), i de les representacions gràfiques per situar fets i etapes de l'evolució històrica.
- Ús de tècniques per localitzar en el temps i en l'espai fets del passat, per percebre la durada, la simultaneïtat i la relació entre esdeveniments.
- Identificació de factors explicatius de les accions humanes, dels esdeveniments històrics i dels canvis socials.
- Reconeixement de les característiques d'algunes societats de diferents èpoques històriques: prehistòrica, clàssica, medieval, dels descobriments, del desenvolupament industrial i del món en el segle XX, a través de l'estudi de les maneres de viure.
- Identificació d'alguns esdeveniments i personatges rellevants de la història d'Espanya i de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.
- Coneixement, valoració i respecte per manifestacions rellevants del patrimoni històric i cultural.
- Utilització de diferents fonts històriques, geogràfiques, artístiques, etc.

per elaborar informes i altres treballs de contingut històric.

- Valoració del paper dels homes i les dones com a subjectes de la història.

Bloc 6. Matèria i energia

- Estudi i classificació d'alguns materials per les seves propietats (duresa, solubilitat, estat d'agregació, conductivitat tèrmica).
- Utilització de diferents procediments per a la mesura de la massa i del volum d'un cos.
- Realització d'experiències senzilles per arribar a l'explicació de fenòmens físics observables, en termes de diferències de densitat, i per comprovar la flotabilitat dels cossos en un medi líquid.
- Predicció de canvis en el moviment, en la forma o en l'estat dels cossos per efecte de les forces o de les aportacions d'energia.
- Reconeixement de diferents formes d'energia i de transformacions simples d'energia.
- Identificació de fonts d'energies renovables i no renovables i del seu paper en el desenvolupament energètic sostenible i equitatiu, adquirint responsabilitat individual en el seu consum i en l'estalvi energètic.
- Realització d'experiències senzilles per separar components d'una mescla mitjançant destil·lació, filtració, evaporació o dissolució.
- Reconeixement d'algunes reaccions químiques: la combustió, l'oxidació i la fermentació.
- Percepció i observació sistemàtica dels efectes de la calor (augment de temperatura i dilatació) i dels canvis d'estat i la reversibilitat d'aquests.
- Planificació i realització d'experiències diverses per estudiar les propietats de materials d'ús comú i el seu comportament davant la llum, el so, la calor, la humitat i l'electricitat, comunicant el procés i el resultat oralment i per escrit.
- Respects per les normes d'ús, seguretat i conservació dels instruments i dels materials de treball.

Bloc 7. Objectes, màquines i noves tecnologies

- Establiment de relacions entre les propietats dels materials i el seu ús en aplicacions concretes.
- Identificació de tipus de màquines i dels principals operadors que les formen, reconeixent les aplicacions dels objectes, de les màquines i de la utilitat d'aquestes per facilitar les activitats humanes.
- Construcció d'estructures senzilles que compleixin una funció o condició per resoldre un problema a partir de peces modulades: pont, tobogan, escala, etc.
- Disseny de circuits elèctrics senzills per observar els efectes de l'electricitat i per diferenciar entre materials conductors i aïllants.
- Identificació de la relació entre electricitat i magnetisme.
- Valoració de la importància d'adoptar comportaments que minimitzen el consum elèctric.
- Elaboració d'informes com a tècnica de registre d'un pla de treball, comunicant les conclusions de manera oral i escrita.
- Valoració de la influència del desenvolupament tecnològic en diferents àmbits de la vida, així com de la rellevància d'alguns grans invents en la millora de les condicions de vida i en el treball.
- Utilització de recursos senzills proporcionats per les tecnologies de la informació per comunicar-se i per col·laborar.
- Recerca guiada d'informació a la xarxa.
- Ús progressivament autònom de programes de tractament de textos (ajustament de pàgina, inserció d'il·lustracions o notes, etc.).
- Presa de consciència de la necessitat de controlar el temps d'entreteniment amb les tecnologies de la informació i la comunicació i del seu poder d'addició, fent-ne un ús responsable.

criteris d'avaluació

1. Concretar exemples en els quals el comportament humà influeixi de manera positiva o negativa sobre el medi ambient; descriure alguns efectes de contaminació sobre les persones, animals, plantes i els seus entorns, assenyalant alternatives per prevenir-la o reduir-la, així com exemples de malbaratament de recursos com l'aigua, mostrant actituds de conservació.

Aquest criteri pretén avaluar si al final de l'etapa s'han adquirit coneixements relacionats amb les ciències mediambientals, per la qual cosa han de mostrar un coneixement pràctic de la utilització humana dels recursos naturals de la Terra i poder identificar alguns recursos físics utilitzats en la vida quotidiana, així com la necessitat de conservar aquests recursos, especialment l'aigua. Han de poder explicar, oralment i per escrit, com els canvis en el medi ambient, tant els produïts per processos naturals com per l'activitat humana, poden afectar els components vius i els inerts i canviar l'equilibri. Així mateix es valorarà si coneixen els efectes d'alguns tipus habituals de contaminació i com les persones els podem prevenir o reduir. S'apreciarà si són conscients que l'activitat humana pot afectar al medi ambient positiva o negativament, donant-ne exemples, amb especial atenció a l'ús de l'aigua.

2. Caracteritzar els principals paisatges espanyols establint comparacions entre ells; analitzar alguns agents físics i humans que els conformen i posar exemples de l'impacte de les activitats humanes en el territori i de la importància de conservar-lo.

Aquest criteri pretén mesurar el coneixement sobre els principals paisatges característics dels diferents territoris espanyols, la capacitat per establir comparacions (semblances i diferències) entre paisatges, de distingir els seus elements fonamentals, de conèixer els principals tipus d'assentament humà en les regions espanyoles i de comprendre la importància de la intervenció humana en la modificació o en la conservació dels paisatges naturals.

3. Identificar i localitzar els principals òrgans implicats en la realització de les funcions vitals del cos humà, establint algunes relacions fonamentals entre ells i determinats hàbits de salut (alimentació, higiene, exercici físic i descans).

Amb aquest criteri es vol valorar si posseeixen una visió completa del funcionament del cos humà pel que fa a cèl·lules, teixits, òrgans, aparells, sistemes: la seva localització, forma, estructura, funcions, cura, etc. De la mateixa manera es valorarà si relacionen determinades pràctiques de vida amb el funcionament adequat del cos. Així doncs, no es tracta només d'avaluar si adopten estils de vida saludables, sinó si coneixen les repercussions per a la salut del seu mode de vida, tant a l'escola com fora d'ella.

4. Analitzar alguns canvis que les comunicacions, els mitjans de transport i la introducció de noves activitats econòmiques relacionades amb la producció de béns i serveis han suposat per a la vida humana i per a l'entorn, valorant la necessitat de superar les desigualtats provocades per les diferències en l'accés a béns i serveis.

El criteri pretén avaluar la capacitat de l'alumnat per analitzar els canvis de tot tipus que les comunicacions i els transports han provocat en les activitats personals, econòmiques i socials. Hauran de reconèixer els canvis que sobre l'entorn i la vida de les persones han introduït les noves activitats econòmiques, les diferències que encara persisteixen en les formes de vida entre un medi rural i un medi urbà i entre uns països i altres, i la necessitat de superar les desigualtats que l'accés a béns i serveis provoquen.

5. Conèixer els principals òrgans de govern i les funcions del municipi, de la Comunitat autònoma de les Illes Balears, de l'Estat espanyol i de la Unió Europea, valorant l'interès de la gestió dels serveis públics per a la ciutadania i la importància de la participació democràtica.

Aquest criteri permet avaluar els coneixements que tenen sobre els òrgans de govern de les diferents instàncies administratives públiques, així com si comprenen la importància de la qualitat de la gestió dels serveis públics per a la vida de les persones, posant-ne exemples concrets.

6. Realitzar, interpretar i utilitzar plànols i mapes (representacions gràfiques de l'espai) tenint en compte els signes convencionals i l'escala gràfica.

Aquest criteri avalua la competència per realitzar i per interpretar representacions gràfiques de l'espai. S'haurà d'avaluar la capacitat per obtenir informació proporcionada per la representació espacial (fotografia aèria, plànol, mapa, etc.) a partir de la interpretació de detalls; i la capacitat per donar una explicació global de la finalitat i possibilitats d'ús de les representacions de l'espai amb les quals es treballa. Es tindrà en compte la capacitat per explicar als altres, oralment i per escrit, les observacions i interpretacions del treball amb plànols i mapes.

7. Identificar trets significatius de les maneres de viure de la societat espanyola en algunes èpoques passades: prehistòria, clàssica, medieval, dels descobriments, del desenvolupament industrial i segle XX, i situar els fets rellevants utilitzant línies de temps.

Amb aquest criteri d'avaluació es pretén comprovar si l'alumnat reconeix determinades restes, usos, costums, activitats i eines, com a indicadors de formes de vida característiques d'èpoques històriques concretes. Es tendran en compte les relacions existents entre alguns fets i l'aparició d'aquests en el temps, és a dir, l'ús que es fa dels conceptes temporals de simultaneïtat i successió, situant-los abans o després d'una època històrica concreta. Aquesta avaluació haurà de realitzar-se sobre els períodes històrics esmentats tenint en compte que la delimitació de les etapes històriques de la humanitat és el resultat d'una convenció historiogràfica i que, si bé algunes poden començar a ser conceptualitzades a partir d'edats primerenques, els criteris que en delimiten altres, necessàriament les més pròximes en el temps, resulten de difícil accés per a l'alumnat de primària.

Atès que no es pretén la mera associació, no és adient centrar l'avaluació en l'adscripció de determinats trets a una etapa històrica concreta sinó en l'explicació senzilla d'alguns aspectes de l'evolució d'aquesta i, en tot cas, en el raonament que pot dur a l'adscripció.

8. Planificar i realitzar investigacions senzilles per estudiar el comportament dels cossos davant la llum, l'electricitat, el magnetisme, la calor o el so i saber comunicar-ne els resultats.

Aquest criteri avalua l'aptitud per realitzar experiències senzilles i petites investigacions sobre diversos fenòmens físics i químics de la matèria: plantejament de problemes, enunciació d'hipòtesis, selecció del material necessari, muntatge, realització, extracció de conclusions, comunicació de resultats, mostrant competència en cadascuna i en la vertebració de les parts, així com en el coneixement de les lleis bàsiques que regeixen aquests fenòmens.

9. Planificar la construcció d'objectes i aparells amb una finalitat prèvia, utilitzant fonts energètiques, operadors i materials apropiats, i realitzar-la amb l'habilitat manual necessària, combinant el treball individual i en equip.

Aquest criteri pretén avaluar la capacitat per planificar i per realitzar projectes de construcció d'algun objecte o aparell. S'avaluarà el coneixement sobre les diferents fonts energètiques, així com la capacitat per seleccionar-ne una per la seva idoneïtat per al funcionament d'un aparell. Es valorarà també el coneixement dels diferents operadors (roda, fre, interruptor, biela, engranatge, molla, politja, etc.) així com si mostra una actitud cooperativa i igualitària en el treball en equip, tenint cura de la pròpia seguretat i de la dels altres.

10. Presentar informes, utilitzant suport paper i digital, sobre problemes o situacions senzilles, recollint informació de fonts diverses (directes, llibres, Internet), amb un pla de treball i expressant conclusions.

A partir d'aquest criteri es pretén avaluar la capacitat de l'alumnat per recollir, seleccionar i organitzar informació concreta i rellevant, analitzar-la, treure conclusions, comunicar la seva experiència, reflexionar sobre el procés seguit i comunicar-lo oralment i per escrit. Serà també objecte d'avaluació la consulta i la utilització de documents escrits, d'imatges, gràfics i taules estadístiques. S'atendrà especialment a la presentació ordenada, clara i neta, en suport paper i digital.

EDUCACIÓ ARTÍSTICA

Introducció

Les manifestacions artístiques tenen una presència constant en la vida de les persones. L'educació primària és un moment privilegiat per a què els infants adquireixin els coneixements i les destreses propis de l'àrea d'educació artística, a través de les experiències plàstiques i musicals. Seguint la línia iniciada a l'educació infantil, l'àrea té un component lúdic important, però inclou també plantejaments reflexius.

L'alumnat de primària aprèn a utilitzar i a entendre la plàstica i la música involucrant-hi els aspectes sensorials, intel·lectuals, emocionals, socials, expressius, afectius i estètics de la seva persona. A la vegada, el treball artístic repercuteix en el desenvolupament de l'atenció, estimula la percepció, la memòria a curt i a llarg termini, la imaginació i la creativitat, el sentit de l'ordre, la iniciativa, la participació, la cooperació i la comunicació, necessaris per a la formació d'una personalitat completa i equilibrada. En aquesta àrea, l'intercanvi comunicatiu entre l'alumnat i amb el professorat esdevé fonamental per apreciar i valorar les produccions plàstiques i musicals i per desenvolupar la competència artística.

Els models artístics característics de les Illes Balears i d'altres indrets són també objecte de coneixement i valoració en aquesta àrea. En aquest sentit, la utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació constitueixen un recurs més per conèixer i estimar les expressions artístiques més conegudes (que no han de substituir l'observació o l'audició directa, quan sigui possible), i són eines estimuladores de situacions creatives i d'ampliació de coneixements.

L'àrea està integrada per dos llenguatges: el plàstic i el musical. Ambdós s'articulen al seu torn en dos eixos: percepció i expressió. El primer inclou tots els aspectes relacionats amb el desenvolupament de capacitats de reconeixement sensorial, auditiu i corporal, que ajuden a entendre les diferents manifestacions artístiques i permeten el coneixement i gaudi de les produccions, tant plàstiques com musicals. El segon es refereix a l'expressió d'idees i de sentiments mitjançant el coneixement i la utilització de codis i de tècniques artístiques.

La percepció es refereix a l'observació dels elements plàstics i a l'audició musical. L'observació plàstica se centra en la interpretació, indagació i anàlisi de l'entorn natural i de les creacions humanes. Per la seva part, l'audició musical suposa el desenvolupament de la discriminació auditiva i de l'audició comprensiva, tant en creacions musicals com en audicions de peces enregistrades o en viu.

Per això, treballar la percepció atenta, visual i auditiva en educació artística, el que constitueix la base dels aprenentatges, permet una aplicació simultà-

nia a la resta de les àrees.

L'expressió remet a l'exploració dels elements propis del llenguatge plàstic i visual, al tractament dels materials i a les diverses possibilitats d'expressar allò que es percep i se sent durant el procés. També al·ludeix a la interpretació musical per desenvolupar habilitats tècniques i capacitats vinculades amb la interpretació vocal i instrumental i l'expressió corporal i la dansa. Amb els dos llenguatges s'estimula la invenció i la creació de produccions plàstiques o musicals.

L'educació artística també afavoreix els processos de comprensió, permet alimentar el component imaginatiu, proporciona vies d'expressió personal i ofereix noves possibilitats d'organització de la intel·ligència. L'àrea pretén també desenvolupar la creativitat individual i col·lectiva i fer que es gaudeixi del plaer estètic.

Tant el llenguatge plàstic com el musical constitueixen àmbits artístics específics amb característiques pròpies. Atès que la producció i la comprensió en ambdós llenguatges tenen aspectes comuns, a l'etapa d'educació primària queden inclosos en una sola àrea per possibilitar un enfocament globalitzat que inclogui les connexions estretes entre les diferents maneres d'expressió i representació artística. Per aquesta mateixa raó, i malgrat la menció especial de la música i l'expressió plàstica, dins l'àrea s'hi incorporen també continguts de la dansa i del teatre.

A partir dels dos grans eixos en els quals s'articula l'àrea –percepció i expressió– s'han distribuït els continguts en quatre blocs.

El Bloc 1. "Observació plàstica", i el Bloc 3. "Escolta", integren els continguts relatius a la percepció per als llenguatges plàstic i musical, respectivament. El Bloc 2. "Expressió i creació plàstica", i el Bloc 4. "Interpretació i creació musical", inclouen els continguts relacionats amb l'expressió en ambdós llenguatges.

El Bloc 1. "Observació plàstica", se centra en la interpretació, indagació i anàlisi de l'entorn natural i de l'activitat i creacions humanes. S'aborden qüestions espacials i d'altres de relatives a la interpretació del significat de les imatges i a l'anàlisi dels missatges icònics. Aquests mateixos continguts, centrats en la percepció, nodreixen el Bloc 2. "Expressió i creació plàstica", que conté l'exploració dels elements propis del llenguatge plàstic i visual i el tractament dels materials, i s'exposen diverses possibilitats d'expressar allò que es percep, ajustant-se a una planificació en el procés d'elaboració.

Al Bloc 3. "Escolta", els continguts se centren en el desenvolupament de capacitats de discriminació auditiva i d'audició comprensiva, mentre que en el Bloc 4. "Interpretació i creació musical" s'aborda el desenvolupament d'habilitats tècniques i de capacitats vinculades amb la interpretació, i s'estimula la invenció mitjançant la improvisació i la creació de diferents produccions musicals que resulten de l'exploració, la selecció i la combinació de moviments i sons. Els elements de la música i els seus referents culturals mai se'n dissocien i, per tant, estan implícits en el repertori utilitzat als diferents blocs. Per això, tant els continguts del llenguatge musical com els que fan referència a la música com a expressió cultural, es troben de manera transversal als dos blocs.

Aquesta distribució de continguts al voltant de dos eixos té la finalitat d'organitzar els coneixements de manera coherent. No se'n prioritza un sobre l'altre, ni s'exigeix partir necessàriament d'un d'ells. La vinculació entre els continguts dels dos eixos és summament estreta, raó per la qual alguns s'inclouen tant en la percepció com en l'expressió (per exemple el color, el ritme o la forma).

Una cosa semblant succeeix amb els blocs. Emmarcar els continguts en grups diferenciats serveix per definir amb major claredat quins aprenentatges bàsics s'han d'abordar. Aquesta manera d'estructurar el conjunt de continguts de l'àrea no suposa que s'hagin de desenvolupar independentment els uns dels altres, la qual cosa es posa de manifest en comprovar la interrelació que existeix entre ells.

L'exploració de materials instrumentals de tot tipus permet a l'alumnat adquirir una sèrie de conceptes bàsics per llegir de manera coherent imatges i sons i sentir les emocions que sorgeixen de qualsevol expressió artística. S'ha de fomentar el treball en equip, afavorir la creativitat, la reflexió, la comprensió i la valoració de les obres d'art, i mostrar a l'alumnat els mateixos criteris que els artistes utilitzen en els processos de creació de les seves obres.

En conjunt, l'educació artística ha de permetre a l'alumnat percebre i interactuar amb els elements visuals i sons de la realitat que l'envolta. Sorgeix així la necessitat d'abordar els continguts des d'una perspectiva integrada i no desarticulada.

Orientacions metodològiques

Quan els infants s'incorporen a l'educació primària ja han pogut gaudir de nombroses experiències i moments de contacte amb activitats plàstiques i musicals. El tractament de l'àrea d'educació artística, lluny d'obviar aquests aprenentatges, ha de partir de les vivències personals dels alumnes per ampliar els seus contactes amb les manifestacions artístiques, desenvolupar la percepció visual i musical a través de l'observació i de l'audició activa, i per potenciar l'expressió i la comunicació d'idees i de sentiments de manera creativa.

L'educació artística posa en funcionament aspectes sensorials, motrius, cognitius, afectius, emocionals i estètics, i persegueix l'articulació d'un ésser humà autònom i responsable, capaç d'adaptar-se al món posant en funcionament la seva competència artística per trobar solucions als problemes que la societat li planteja.

Activitats significatives i funcionals

El tractament de l'educació artística participa de l'enfocament globalitzat i interdisciplinari que regeix l'ensenyament a l'educació primària. El disseny d'activitats funcionals i significatives, amb una dimensió fonamentalment experimental, permetrà que els nins i nines construeixin el seu propi coneixement i guanyin progressivament en autonomia i en iniciativa d'acció. Les activitats comunes al centre escolar, o en les quals intervinguin diverses àrees, constitueixen contextos adequats i funcionals per a la realització d'activitats de llenguatge plàstic i musical (celebracions, festes, diades, etc.). El contacte directe amb les manifestacions artístiques de l'entorn immediat o altres d'interès per a l'alumnat respon també a la necessitat de significativitat de les activitats de l'àrea.

Atès el caràcter procedimental de l'àrea, la metodologia que s'utilitzi ha de ser necessàriament activa i participativa; ha d'atendre tant els aprenentatges individuals com els col·lectius, cooperatius (diversificant els agrupaments), ha d'oferir situacions d'experimentació i d'expressió individual i col·lectiva en les quals es faci necessari prendre decisions de grup; ha de fomentar les responsabilitats i potenciar el diàleg com instrument per arribar a acords i per planificar tasques. Les activitats (cantar, escoltar, ballar, dibuixar, representar, observar, tocar, construir, etc.), impliquen processos experimentals, cognitius i actitudinals. La presentació d'activitats creatives és el punt de referència per a la millora de les capacitats comunicatives i expressives dels nins.

Els recursos

Els recursos expressius que s'emprin per al llenguatge plàstic han de ser el més variats possible, de manera que els alumnes experimentin amb textures diverses, amb tipus variats de pintures, amb objectes i materials de característiques i formats diferents, sense oblidar el treball plàstic amb materials i objectes quotidians o que no han estat creats específicament per a l'expressió artística (reutilitzats o reciclats). També en el llenguatge musical cal combinar els materials i els instruments creats específicament per fer o per reproduir música amb elements quotidians o objectes de l'entorn, que permetin explorar les seves propietats sonores. Les tecnologies de la informació i la comunicació constitueixen una eina valuosa en l'expressió artística, tant pel seu caràcter motivador com pel fet d'afavorir la percepció, l'obtenció d'informació i la creació.

Per a l'observació i l'escolta cal partir d'aquelles produccions properes o significatives per als infants, atenent especialment les manifestacions artístiques de la nostra comunitat per ampliar progressivament els espais de coneixement.

Pel que fa a l'espai, la tipologia de les activitats –que han de ser variades i canviants–, i dels agrupaments, precisa que l'aula estigui disposada de forma flexible, fàcil d'adaptar a les diferents situacions d'aprenentatge.

La diversitat

La diversitat de l'alumnat dins l'aula s'ha de considerar com a enriquiment, tant per a l'individu com per al grup. Aquest ventall d'interessos i de situacions personals, culturals i socials s'ha de preveure i aprofitar a les programacions, planificant activitats que s'adeqüin als diferents ritmes i que ofereixin distints graus de dificultat, que s'adaptin a les necessitats i curiositats dels infants, que potencin l'intercanvi comunicatiu i de processos, per a l'aprenentatge compartit, i que creïn al mateix temps un clima que afavoreixi la confiança i l'autoestima.

El llenguatge musical

Pel que fa al tractament específic del llenguatge musical, és essencial l'educació de l'oida a partir de jocs i d'activitats sensorials, sobretot a l'inici de l'educació primària. La comprensió del fet musical s'ha de fonamentar en la descoberta de les qualitats del so i en la disposició i la capacitat de sentir la música interiorment.

La cançó i la veu constitueixen els punts de partida. L'aprenentatge de cançons és una font de recursos i de motivacions, a més d'una manera privile-

giada d'apropar-se al patrimoni cultural. Per acostar els infants als valors de les figures rítmiques utilitzarem el moviment per exterioritzar el ritme, la sincronització amb els sons i amb els companys, la interiorització i la memòria rítmica. L'apropament a la grafia convencional es farà separadament i progressivament, afermant l'afinació i introduint l'alumnat en el món dels instruments.

En el treball de l'audició cal seleccionar i presentar adequadament la música que s'ha d'escoltar. L'escolta serà activa i ha d'anar seguida de la reflexió necessària per reforçar els aspectes del llenguatge musical treballats. S'han de combinar audicions enregistrades, audicions en directe, autoenregistraments, etc.

En general, la metodologia que s'utilitzi en el tractament del llenguatge musical ha de preveure l'escolta atenta, la imitació de models de qualitat, el reconeixement de sons i d'estructures musicals, la reproducció i el gust per combinar-los i per crear-los. S'ha de posar a l'abast dels infants un ventall ampli de cançons, d'instruments i d'objectes sonors per poder escoltar, llegir, escriure i interpretar música.

El llenguatge plàstic

Les activitats plàstiques han de tenir un component motivador i lúdic important per a tot l'alumnat per evitar la inseguretat que molts d'infants senten a l'hora de dibuixar o de realitzar creacions plàstiques. El professorat i el clima de l'aula han de permetre i potenciar l'experimentació amb el color, formes, textures, materials, efectes, etc. S'han de valorar els resultats però també l'esforç, la planificació del procés i l'organització dels materials i recursos. Cal transmetre als infants la idea que la creació plàstica és un llenguatge de comunicació personal i amb els altres, i no una finalitat en sí mateixa. La contemplació d'obres d'art de diferents característiques, de les produccions pròpies i dels companys, així com la reflexió sobre les sensacions i sentiments que ens provoquen contribuiran a fer-los entendre l'art com una via d'expressió personal.

Els elements que constitueixen l'alfabet plàstic han de ser també objecte de reflexió, analitzant-los primer en obres d'artistes rellevants de l'entorn i d'altres llocs per tenir-los després en compte en la planificació del propi treball.

Atès que un dels continguts essencials de l'àrea d'educació artística és el desenvolupament de la creativitat i de l'esperit crític, són recomanables les activitats dissenyades o suggerides pels propis alumnes.

L'avaluació

L'avaluació, continua i global, s'ha de dirigir tant a l'anàlisi i a la valoració del procés d'ensenyament i d'aprenentatge com al grau de competència plàstica i musical assolit pels alumnes, en situacions el més reals i funcionals possible. L'avaluació és en sí mateixa un instrument per a la millora, no la simple qualificació d'un producte final. Els registres d'activitats, el diàleg, la revisió dels treballs i del seu procés de producció, l'audició de les creacions musicals, la valoració de l'interès i la disposició per les activitats relacionades amb la música i amb el llenguatge plàstic, etc., són alguns procediments adequats per a dur a terme l'avaluació.

Contribució de l'àrea al desenvolupament de les competències bàsiques

L'àrea d'educació artística contribueix a l'adquisició de diferents competències bàsiques.

A la *competència cultural i artística* hi contribueix directament en tots els aspectes que la configuren. En aquesta etapa es posa l'èmfasi en el coneixement de diferents codis artístics i en la utilització de les tècniques i els recursos que en són propis, per ajudar l'alumnat a iniciar-se en la percepció i la comprensió del món que l'envolta i a ampliar les seves possibilitats d'expressió i comunicació amb els altres. La possibilitat de representar una idea de manera personal, valent-se dels recursos que els llenguatges artístics proporcionen, promou la iniciativa, la imaginació i la creativitat, alhora que ensenya a respectar altres maneres de pensament i altres formes d'expressió.

L'àrea, en propiciar l'apropament a diverses manifestacions culturals i artístiques, tant de l'entorn més proper com d'altres pobles, dota els alumnes d'instruments per valorar-les i per formular opinions cada vegada més fonamentades en el coneixement. D'aquesta manera, poden configurar progressivament criteris vàlids en relació amb els productes culturals i ampliar les seves possibilitats de temps lliure.

En fer de l'exploració i la indagació els mecanismes apropiats per definir possibilitats, cercar solucions i adquirir coneixements, es promou de manera rellevant l'autonomia i iniciativa personal. Per una banda, el procés que porta a l'infant des de l'exploració inicial fins al producte acabat requereix una planificació prèvia i demanda un esforç per assolir resultats originals, no estereotipats. D'altra, exigeix l'elecció de recursos, tenint present la intencionalitat expressi-

va del producte que es desitja aconseguir i la revisió constant del que s'ha fet en cada fase del procés amb la idea de millorar-lo si és necessari. La creativitat exigeix actuar amb autonomia, posar en marxa iniciatives, remenar possibilitats i solucions diverses. El procés no només contribueix a l'originalitat, a la recerca de formes innovadores, sinó que també genera flexibilitat ja que davant d'un mateix supòsit poden donar-se respostes diferents.

L'àrea és també un bon vehicle per al desenvolupament de la *competència social i ciutadana*. En l'àmbit de l'educació artística, la interpretació i la creació suposen, en moltes ocasions, un treball en equip. Aquesta circumstància exigeix cooperació, assumpció de responsabilitats, seguiment de normes i instruccions, cura i conservació de materials i instruments, aplicació de tècniques concretes i utilització d'espais de manera apropiada. El seguiment d'aquests requisits forma en el compromís amb els altres, en l'exigència que comporta la realització en grup i en la satisfacció que proporciona un producte que és fruit de l'esforç comú. En definitiva, expressar-se cercant l'acord posa en marxa actituds de respecte, acceptació i entesa, la qual cosa fa de l'àrea un bon vehicle per al desenvolupament d'aquesta competència.

Pel que fa a la *competència en el coneixement i la interacció amb el món físic*, l'àrea contribueix a l'apreciació de l'entorn mitjançant el treball perceptiu amb sons, formes, colors, línies, textures, llum o moviment presents als espais naturals i a les obres i realitzacions humanes. L'àrea se serveix del medi com a pretext per a la creació artística, l'explora, el manipula i l'incorpora recreant-lo per donar-li una dimensió que proporioni gaudi i contribueixi a l'enriquiment de la vida de les persones. Així mateix, té en compte una altra dimensió igualment important, la que fa referència a les agressions que deterioren la qualitat de vida, com la contaminació sonora o les solucions estètiques poc afortunades d'espais, objectes o edificis, i ajuda els infants a prendre consciència de la importància de contribuir a preservar un entorn físic agradable i saludable.

A la *competència per aprendre a aprendre* es contribueix en la mesura que s'afavoreixi la reflexió sobre els processos en la manipulació d'objectes, l'experimentació amb tècniques i materials i l'exploració sensorial de sons, textures, formes o espais, a fi que els coneixements adquirits dotin l'alumnat d'un bagatge suficient per utilitzar-los en situacions diferents. El desenvolupament de la capacitat d'observació planteja la conveniència d'establir pautes que la guïni, per tal que l'exercici d'observar proporioni informació rellevant i suficient. En aquest sentit, l'àrea fa competent en aprendre, en proporcionar protocols d'indagació i planificació de processos susceptibles de ser utilitzats en altres aprenentatges.

A la *competència en comunicació lingüística* es pot contribuir, com des de totes les àrees, mitjançant la riquesa dels intercanvis comunicatius que es generen, l'ús de les normes que els regeixen, l'explicació dels processos que es desenvolupen i el vocabulari específic que l'àrea aporta en llengua catalana i llengua castellana. De manera específica, cançons o dramatitzacions senzilles són un vehicle adequat per a l'adquisició de nou vocabulari i per desenvolupar capacitats relacionades amb la parla, com la respiració, la dicció o l'articulació. Es desenvolupa també aquesta competència en la descripció de processos de treball, en l'argumentació sobre les solucions donades o en la valoració de l'obra artística.

Al tractament de la informació i la *competència digital* es contribueix mitjançant l'ús de la tecnologia de la informació i de la comunicació com a eina per mostrar processos relacionats amb la música i les arts visuals i per apropar l'alumnat a la creació de produccions artístiques i a l'anàlisi de la imatge i el so i dels missatges que aquests transmeten i com un instrument valuós per la provocació de situacions creatives i d'ampliació del coneixement. També es desenvolupa la competència en la recerca d'informació sobre manifestacions artístiques per al seu coneixement i gaudi, per seleccionar i intercanviar informacions referides a àmbits culturals del passat i del present del nostre entorn o d'altres pobles.

Objectius

L'educació artística a l'etapa d'educació primària tindrà com a objectiu contribuir a desenvolupar en l'alumnat les capacitats següents:

1. Indagar i experimentar les possibilitats del so, la imatge i el moviment com a elements de representació i comunicació, i utilitzar-les per expressar amb autonomia vivències, idees i sentiments, contribuint a l'equilibri afectiu i a la relació amb els altres.
2. Expressar i comunicar amb autonomia i iniciativa emocions i vivències per mitjà dels processos propis de la creació artística en les seves dimensions plàstica i musical.
3. Explorar i conèixer materials i instruments diversos, i adquirir codis i tècniques específiques dels diferents llenguatges artístics per utilitzar-los amb finalitats expressives i comunicatives, lúdiques i creatives.
4. Desenvolupar la sensibilitat i aplicar els coneixements artístics en l'observació i l'anàlisi de situacions i objectes de la realitat quotidiana i de diferents manifestacions del món de l'art i la cultura per comprendre'ls millor i forjar un

gust propi.

5. Mantenir una actitud de recerca personal i/o col·lectiva, articulant la percepció, la imaginació, la indagació i la sensibilitat i reflexionant a l'hora de realitzar i gaudir de diferents produccions artístiques.

6. Posar-se en situació de viure la música: cantar, escoltar, ballar i interpretar, mantenint una actitud receptiva cap a l'expressió musical i les seves manifestacions.

7. Conèixer i apreciar críticament algunes de les possibilitats dels mitjans audiovisuals i les tecnologies de la informació i la comunicació en les quals intervien la imatge i el so. Descobrir-hi significats d'interès expressiu i estètic i utilitzar-los com a recursos per a l'observació, la recerca d'informació i l'elaboració de produccions pròpies, ja sigui de manera autònoma o en combinació amb altres mitjans i materials.

8. Conèixer, valorar i gaudir de les diferents manifestacions artístiques i intervencions artístiques urbanes de l'entorn, tant del patrimoni cultural propi de les Illes Balears com d'altres pobles, col·laborant en la conservació i en la renovació de les formes d'expressió locals i apreciand l'enriquiment que suposa l'intercanvi amb persones de diferents cultures que comparteixen un mateix entorn.

9. Desenvolupar una relació d'autoconfiança amb la producció artística personal, respectant les creacions pròpies i les dels altres, desenvolupant capacitats de diàleg i sabent rebre i expressar crítiques i opinions constructives.

10. Planificar i realitzar produccions artístiques, d'elaboració pròpia o ja existents, individualment i de manera cooperativa, assumint diferents funcions i col·laborant en la resolució dels problemes que es presentin per aconseguir un producte acabat satisfactori.

11. Conèixer algunes de les professions dels àmbits artístics, interessant-se per les característiques del treball dels artistes, evitant actituds estereotipades o que impliquin discriminació per raó de sexe, i divertint-se, com a públic, amb l'observació de les seves produccions.

12. Participar en situacions de contacte directe amb les obres musicals i plàstiques (museus, concerts, etc.), actuant de manera correcta i respectuosa i mostrant interès per l'observació i per l'audició de les manifestacions de l'art.

Primer cicle

Continguts

Bloc 1. Observació plàstica

- Observació i exploració sensorial dels elements presents als entorns natural, artificial i artístic (materials, objectes i imatges).
- Descripció verbal de sensacions i observacions que provoquen les manifestacions artístiques per promoure la comprensió crítica.
- Comentari d'obres plàstiques i visuals presents a l'entorn i a exposicions o museus.
- Curiositat per descobrir les possibilitats artístiques de les formes naturals i artificials que ofereix l'entorn de les Illes Balears.
- Coneixement i compliment de les normes de comportament en exposicions.
- Descripció d'imatges presents en contextos propers (historietes, còmics, il·lustracions, fotografies, etiquetes, cromos, cartells, adhesius, dibuixos animats, publicitat, cinema, etc.).
- Exploració de distàncies, recorreguts i situacions d'objectes i persones en relació a l'espai.
- Observació de diferents maneres senzilles de presentar l'espai a través de recursos formals o propis del llenguatge audiovisual.
- Percepció i discriminació sensorial de materials, colors, formes, volums, línies, grandàries, impacte visual... a les imatges, als objectes i a les obres artístiques.
- Iniciativa en l'observació i la interpretació bàsica de les manifestacions i produccions artístiques.
- Valoració estètica de les pròpies produccions artístiques i de les dels altres, així com de les de l'entorn natural i urbà, en especial de les Illes Balears.

Bloc 2. Expressió i creació plàstica

- Experimentació de les possibilitats expressives del traç espontani i amb intencionalitat, de les línies que delimiten contorns i de l'espai que defineix la forma.
- Experimentació de mesclades i taques de color amb diferents tipus de pintura i damunt suports diversos.
- Recerca sensorial de textures naturals i artificials i de les qualitats i possibilitats de materials orgànics i inorgànics.
- Elaboració de dibuixos, pintures, collages, estampacions, il·lustracions, volums, modelats i plegats de formes.
- Manipulació i transformació d'objectes per usar-los en representacions teatrals.
- Elaboració de composicions plàstiques utilitzant fotografies.
- Plaer en la manipulació i l'exploració de materials.
- Ús progressiu i adequat de termes referits a materials, instruments o aspectes de la composició artística.

- Organització progressiva del procés d'elaboració concretant el tema sorgit des de la percepció sensorial, la imaginació, la fantasia o la realitat, preveient els recursos necessaris per a la realització, explorant les possibilitats de materials i instruments, i mostrant confiança en les possibilitats de creació.

- Exploració de recursos digitals per a la creació d'obres artístiques.
- Realització de produccions utilitzant la tècnica de la composició.
- Utilització adequada de l'espai en la realització d'obres artístiques.
- Creació de composicions plàstiques, tant en grup com individualment, amb una participació activa per enriquir i fomentar l'intercanvi d'idees, experiències, sentiments, etc.

Bloc 3. Escolta

- Identificació i representació corporal de les qualitats de sons de l'entorn natural i social més pròxim i/o motivador.
- Audició activa i reconeixement d'una selecció de peces musicals breus, de diferents estils i cultures.
- Audició i reconeixement de peces vocals i identificació de veus femenines, masculines i infantils.
- Reconeixement visual i auditiu i denominació d'alguns instruments musicals de l'aula o de l'entorn de l'alumnat.
- Identificació de la repetició (AA) i el contrast (AB) en cançons i obres musicals senzilles.
- Curiositat per descobrir sons de l'entorn i gaudir amb l'audició d'obres musicals de diferents estils i cultures (audicions, espectacles, festes, etc.).
- Coneixement i compliment de les normes de comportament en audicions i altres representacions musicals.
- Valoració del silenci com a element indispensable per a l'exercici de l'atenció.
- Valoració de l'estètica expressiva del moviment.

Bloc 4. Interpretació i creació musical

- Exploració i escolta dels recursos i les possibilitats sonores del silenci, del so i les seves qualitats, de la veu, del cos i de l'entorn. Sensacions vibratòries segons els diferents sons enesos.
- Interpretació, comprensió i memorització de tirallongues i cançons populars i tradicionals de les Illes Balears a l'uníson.
- Interès i respecte per les manifestacions artístiques produïdes pels altres i de l'entorn.
- Utilització de la veu, la percussió corporal i els instruments com a recursos per a l'acompanyament de textos recitats, cançons i danses.
- Lectura de partitures senzilles partint de la grafia no convencional per arribar al codi específic de la música.
- Gust per l'expressió vocal, instrumental i corporal.
- Pràctica de tècniques bàsiques del moviment i jocs motors, acompanyats de seqüències sonores, cançons i peces musicals, i interpretació de danses senzilles.
- Interpretació, individual o col·lectiva de jocs ballats, cançons, danses infantils o populars, amb especial atenció a les tradicionals de les Illes Balears i dels països d'on provenen els companys de la classe.
- Construcció d'instruments senzills amb objectes d'ús quotidià.
- Ús de l'ordinador com a eina complementària i alternativa als instruments.
- Improvisació d'esquemes rítmics i melòdics de quatre temps.
- Selecció de sons vocals, objectes i instruments per a la sonorització de situacions, relats breus i imatges.
- Confiança en les pròpies possibilitats de producció musical.
- Improvisació de moviments com a resposta a diferents estímuls sonors, adequant el moviment al so i a l'espai.

Críteris d'avaluació

1. Descriure qualitats i característiques de materials, objectes i instruments presents a l'entorn natural, cultural i artístic.

Aquest criteri pretén comprovar si, després de la manipulació i de l'exploració sensorial de materials, d'objectes i d'instruments, l'alumnat és capaç de nomenar-ne les característiques principals i les qualitats (forma, color, pes, textura, alçada, intensitat, timbre, durada), a més de verbalitzar les impressions i de descriure les característiques més rellevants d'allò que ha descobert.

2. Emprar termes senzills per comentar les obres plàstiques i musicals observades i escoltades.

Aquest criteri pretén valorar la capacitat per identificar i descriure de manera senzilla les característiques més evidents en diferents obres plàstiques i musicals i per expressar i compartir amb els companys i companyes les idees i sentiments que susciten, emprant una terminologia bàsica però adequada.

3. Identificar i expressar mitjançant diferents llenguatges alguns dels elements (timbre, velocitat, intensitat, caràcter) d'una obra musical.

Amb aquest criteri es comprova si l'alumnat reconeix en una peça musical alguns dels continguts treballats (tipus de veus, instruments, variacions, contrastos de velocitat i d'intensitat, etc.) i si els representa mitjançant el moviment, el dibuix o el llenguatge verbal.

4. Reproduir esquemes rítmics i melòdics amb la veu, el cos i els instruments, i patrons de moviment.

Aquest criteri permet valorar la capacitat d'atenció i de retenció a curt termini de missatges sonors i corporals i la utilització de les tècniques necessàries per a la seva interpretació.

5. Seleccionar i combinar sons produïts per la veu, el cos, els objectes i els instruments per sonoritzar de manera individual o col·lectiva relats o imatges.

Amb aquest criteri es vol comprovar la capacitat de fer servir les dades obtingudes en l'exploració sonora per recrear amb sons una imatge o situació, seleccionant els elements o mitjans més adequats i combinant-los apropiadament per aconseguir l'efecte desitjat.

6. Identificar diferents formes de representació de l'espai mitjançant l'observació per afavorir la comprensió del significats observats.

Aquest criteri permet comprovar si han interioritzat que l'espai (explorat en recorreguts, apreciació de distàncies, comprovació de la situació d'objectes o persones des de diferents posicions) pot ser representat i si reconeixen que les diferents formes emprades corresponen a necessitats de comunicació i d'informació.

7. Provar en les produccions pròpies les possibilitats que adopten les formes, les textures i els colors.

Es tracta de poder valorar, dins el context d'una expressió espontània, l'interès i la curiositat per incorporar a les seves produccions tot allò que han percebut mitjançant l'exploració sensorial de materials, d'objectes i d'instruments i en l'observació efectuada d'imatges de l'entorn més proper.

8. Realitzar composicions plàstiques, sonores o coreogràfiques que representin el món imaginari, afectiu i social.

Amb aquest criteri es pot comprovar si, en un ambient de confiança en les pròpies possibilitats creatives, l'alumnat se serveix de la representació plàstica per plasmar les seves vivències, ideals o situacions quotidianes, així com també si percep l'elaboració plàstica com un mitjà d'expressió i de comunicació amb les altres persones.

9. Emprendre processos de creació i producció artística i desenvolupar-los amb confiança, satisfacció i respecte cap a la diversitat.

Amb aquest criteri es valorarà la utilització dels recursos artístics en el procés creatiu, l'autoconfiança i la iniciativa en la producció artística, superant prejudicis, i el respecte per les manifestacions plàstiques i musicals dels altres i per l'expressió dels seus sentiments i vivències a través d'aquests llenguatges.

Segon cicle

Continguts

Bloc 1. Observació plàstica

- Classificació de textures i tonalitats i apreciació de formes naturals i artificials explorades des de diferents angles i posicions.
- Establiment d'un ordre o pauta per seguir el procediment d'observació i la seva comunicació oral i escrita.

- Observació dels materials emprats a les obres plàstiques.
- Respects i cura de l'entorn, de les obres que constitueixen el patrimoni cultural, de les produccions pròpies i de les dels altres.
- Interès per cercar informació sobre produccions artístiques i per comentar-les.

- Interpretació i valoració de la informació que proporcionen les imatges en el context social i comunicació de les apreciacions obtingudes.

- Observació d'elements de l'entorn per a l'estudi de les escales i proporcions entre els objectes.

- Indagació sobre diferents maneres de representar l'espai.
- Valoració de la importància de la comunicació i de l'expressió plàstica en les relacions interpersonals.

Bloc 2. Expressió i creació plàstica

- Experimentació amb línies i formes diverses i en diferents posicions.

- Representació de repertoris formals senzills.
- Recerca de les possibilitats del color en contrastos, variacions i combinacions, mesclant diverses classes de pintura i apreciament dels resultats sobre diferents suports.
- Indagació sobre les qualitats dels materials, sobre els seus tractaments no convencionals i sobre l'ús que es pot fer de les textures en la representació.
- Elaboració d'imatges utilitzant taques cromàtiques, tonalitats i gammes en còmics, historietes, cartells, murals, mosaics, tapissos i impressions.
- Construcció d'estructures senzilles o de creacions plàstiques per a la representació teatral: mòbils, maquetes, joguines, decorats i màscares, maquillatges, etc.
- Realització de fotografies amb diferents enfocaments i tipus de plànols.
- Aplicació, en produccions pròpies, d'aspectes observats en obres artístiques.
- Valoració del coneixement de diferents codis artístics com a mitjans d'expressió de sentiments i idees.
- Interès per ajustar el procés de creació en grup a les intencions previstes, seleccionant adequadament els materials segons les seves possibilitats plàstiques, utilitzant de manera responsable instruments, materials i espais, assumint les tasques i respectant les normes que, en el seu cas, el grup estableixi.
- Utilització de recursos digitals per a l'elaboració de produccions artístiques.
- Realització de composicions plàstiques a partir d'algun dels elements de l'alfabet plàstic: color, material, format, tema, tipus de composició (realista o abstracta).

Bloc 3. Escolta

- Discriminació auditiva, denominació i representació gràfica de les qualitats dels sons.
- Audició activa i reconeixement d'una selecció de peces musicals de diferents estils i cultures i d'alguns dels seus trets característics.
- Audició d'obres vocals i identificació de diferents agrupacions (solista, duet, trio, cor).
- Reconeixement visual i auditiu, classificació i denominació d'alguns instruments de l'orquestra i del folklore, de la música popular de les Illes Balears i d'altres cultures.
- Identificació de frases musicals i de parts que es repeteixen, contrasten i retornen (forma ternària i rondó).
- Comentari i valoració de concerts i representacions musicals.
- Interès pel descobriment d'obres musicals de diferents característiques.
- Actitud atenta i silenciosa i respecte per les normes de comportament durant l'audició musical.
- Reconeixement de la presència de la música i la dansa en els mitjans de comunicació.
- Reconeixement i representació d'elements musicals mitjançant el moviment.

Bloc 4. Interpretació i creació musical

- Elaboració de produccions musicals i escenogràfiques senzilles a partir de la percepció sensorial, la imaginació, les experiències, la realitat, les idees i les emocions, preveient els recursos necessaris i avançant amb confiança i satisfacció en el procés de producció.
- Pràctica de jocs populars per al desenvolupament de la tècnica vocal i instrumental.
- Exploració de les possibilitats sonores i expressives de la veu, el cos, els objectes i els instruments.
- Seguiment d'hàbits i normes per tenir cura de la veu, del cos i dels instruments.
- Ús progressiu d'un vocabulari apropiat i específic (grafia musical, partitures, terminologia de la dansa) que permeti verbalitzar les característiques de les produccions pròpies, alienes o enregistrades.
- Interpretació i memorització de cançons a l'uníson, cànons, peces instrumentals senzilles, danses i jocs motrius.
- Coordinació i sincronització individual i col·lectiva en la interpretació vocal i/o instrumental: simultaneïtat, successió i alternança.
- Interpretació d'acompanyaments per a peces musicals enregistrades.
- Memorització i interpretació d'un repertori de danses i seqüències de moviments fixats i inventats.
- Lectura i interpretació de cançons i peces instrumentals senzilles amb diferents tipus de grafies, individualment o en grup, tenint cura de la respiració, la dicció i l'articulació amb emissió natural i relaxada.
- Interès i responsabilitat en les activitats d'interpretació i respecte per les normes.
- Interpretació en grup de danses i cançons infantils tradicionals de les Illes Balears i de diversos llocs, especialment dels de procedència dels companys de l'aula.
- Improvisació d'esquemes rítmics i melòdics sobre bases musicals interpretades pel docent o enregistrades.
- Creació d'acompanyaments per a cançons i peces instrumentals mitjançant l'ús d'obstinats rítmics i melòdics, bordó i efectes sonors.

- Creació individual i col·lectiva de peces musicals a partir de la combinació d'elements donats (instruments de percussió, recursos de les TIC) i incorporació progressiva de la terminologia corresponent.
- Invenció de coreografies per a cançons i peces musicals breus.
- Construcció d'instruments senzills originals i semblants a d'altres existents.
- Interès per ajustar el procés de creació musical a les intencions previstes i a les possibilitats davant la creació, producció i interpretació artística.
- Utilització de la dansa com mitjà d'expressió personal.

Críteris d'avaluació

1. Descriure les característiques d'elements presents a l'entorn i expressar i compartir amb els companys les sensacions que les obres artístiques provoquen (tant individualment com col·lectivament).

Amb aquest criteri es pretén comprovar si l'alumnat és capaç de mostrar els coneixements adquirits en l'observació (utilitzant descripcions, informacions sobre elements del llenguatge visual i musical presents a les manifestacions artístiques de l'entorn) i d'expressar oralment les seves apreciacions personals sobre el fet artístic. Es valora també si aquesta expressió reflecteix l'adquisició de criteris personals bàsics en les preferències de les obres artístiques.

2. Emprar adequadament alguns dels termes propis del llenguatge plàstic i musical en contextos precisos, intercanvis comunicatius, descripció de processos i argumentacions.

Aquest criteri vol comprovar si l'alumnat ha incorporat a les seves explicacions i descripcions el vocabulari tècnic bàsic propi dels llenguatges artístics, si l'empra en les situacions apropiades i si pot traslladar aquests coneixements a altres contextos en els quals puguin ser útils (per exemple, en la lectura de partitures senzilles).

3. Utilitzar diferents recursos plàstics i gràfics durant l'audició d'una peça musical.

Aquest criteri permet avaluar si són capaços d'establir una relació entre allò que senten i allò que representen els musicogrames o les partitures senzilles amb diferents tipus de grafies. Igualment, valora si saben representar gràficament (amb dibuixos o amb signes gràfics coneguts i/o inventats) els trets característics de la música escoltada.

4. Memoritzar i interpretar un repertori bàsic de cançons, peces instrumentals i danses de les diferents comunitats autònomes i de les Illes Balears, utilitzant les tècniques bàsiques de la veu i del moviment.

Amb aquest criteri es pretén valorar la capacitat de l'alumnat per memoritzar i recordar cançons, peces instrumentals i danses senzilles apreses per imitació en el context escolar.

5. Explorar, seleccionar, combinar i organitzar, individualment i col·lectivament, idees musicals dins estructures musicals senzilles.

Aquest criteri permet valorar si són capaços de seguir un procés ordenat i d'utilitzar criteris adequats per a la improvisació i la creació d'una peça musical partint de la selecció, combinació i organització dels elements proposats.

6. Interpretar el contingut d'imatges i representacions de l'espai presents a l'entorn.

Amb aquest criteri es podrà comprovar si l'alumnat pot explicar la informació dels senyals, els signes, els símbols i els plànols més habituals, així com la relació existent entre la representació i la finalitat expressiva, comunicativa o informativa que les caracteritza, amb la finalitat d'elaborar missatges propis que transmetin una informació bàsica.

7. Utilitzar amb confiança, satisfacció i cura instruments, tècniques i materials adequats al producte artístic que es pretén aconseguir.

Amb aquest criteri es pretén comprovar si són capaços de servir-se de les dades obtingudes a partir de l'exploració d'instruments, de tècniques i materials per realitzar una obra personal, no estereotipada. Es valorarà la diversitat de solucions donades en diferents contextos, la varietat de suports emprats, l'originalitat en l'ús dels materials, així com la intencionalitat en funció del destinatari al qual s'hagi d'adreçar. Es valorarà també la iniciativa en l'exploració dels instruments, tècniques i materials, així com la recerca de vies d'expressió personals a través de l'experimentació d'estratègies plàstiques.

8. Classificar textures, formes i colors atenent a criteris de similitud o diferència.

Amb aquest criteri es pretén comprovar si en l'observació i la manipulació de materials han aconseguit dades suficients per establir alguna pauta sobre les seves característiques, si poden especificar-les i organitzar classificacions elementals tant per semblança com per oposició.

Tercer cicle

Continguts

Bloc 1. Observació plàstica

- Indagació sobre les possibilitats plàstiques i expressives d'elements naturals i de les estructures geomètriques.
- Elaboració i seguiment de protocols de manera oral i escrita per a l'observació d'aspectes, qualitats i característiques notòries i subtils d'elements naturals i artificials.
- Coneixement dels elements del llenguatge plàstic per interpretar i comprendre millor les diferents obres artístiques.
- Exploració de les característiques, elements, tècniques i materials que les obres artístiques ofereixen i suggereixen per recrear-les i per crear-ne de noves.
- Coneixement i respecte per les diferents manifestacions artístiques (pintura, escultura, arquitectura, arts decoratives i industrials) de l'entorn.
- Documentació, registre i valoració de formes artístiques i artesanals representatives de l'expressió cultural de les societats.
- Valoració i apreciació de l'obra artística com a instrument de comunicació personal i de transmissió de valors culturals.
- Anàlisi i valoració de la intenció comunicativa de les imatges en els mitjans i tecnologies de la informació i la comunicació.
- Anàlisi de les formes de representació de volums en el plànol segons el punt de vista o la situació a l'espai.
- Comparació entre les formes que la representació de l'espai adopta en diferents àrees o àmbits.
- Coneixement dels artistes més rellevants de les Illes Balears (pintors, escultors, etc.) a través d'algunes de les seves obres més representatives.
- Valoració de les expressions artístiques pròpies de les Illes Balears com a part del patrimoni cultural.

Bloc 2. Expressió i creació plàstica

- Experimentació de formes obertes i tancades i de línies segons la seva forma, direcció i situació espacial.
- Representació de repertoris formals complexos.
- Aplicació de colors complementaris, oposats i tonalitats de forma intencionada.
- Exploració i investigació dels canvis que experimenten els volums i els espais per la incidència de la llum: ombres xineses, teatre negre.
- Manipulació de materials per concretar la seva adequació al contingut per al qual es proposen i interès per aplicar a les representacions plàstiques les troballes obtingudes.
- Ús de textures per caracteritzar objectes i imatges.
- Elaboració d'obres utilitzant tècniques mixtes.
- Construcció d'estructures i transformació d'espais utilitzant nocions mètriques i de perspectiva visual.
- Creació d'ambients per a la representació teatral.
- Ús de les tecnologies de la informació i la comunicació per al tractament d'imatges, disseny i animació, i per a la difusió dels treballs elaborats.
- Composició de peces recreant aspectes d'obres artístiques analitzades.
- Preparació de documents propis de la comunicació artística com cartells, guies o programes de mà.
- Disposició a l'originalitat, l'espontaneïtat, la plasmació d'idees, sentiments i vivències de manera personal i autònoma a la creació d'una obra artística.
- Constància i exigència progressiva en el procés de realització aplicant estratègies creatives a la composició, assolint responsabilitats en el treball cooperatiu, establint moments de revisió, respectant les aportacions dels altres i resolent les discrepàncies amb arguments.

Bloc 3. Escolta

- Audició activa i comentari de músiques de diferents estils i cultures, del passat i del present, emprades en diferents contextos (concerts, publicitat, programes televisius, etc.).
- Reconeixement i classificació d'instruments segons la seva família, acústics i electrònics; de diferents registres de la veu adulta (soprano, contralt, tenor i baix) i d'algunes de les agrupacions vocals i instrumentals més comunes en l'audició de peces musicals.
- Reconeixement d'instruments originaris i populars de les Illes Balears i d'altres cultures.
- Identificació de les qualitats del so, de formes musicals amb repeticions iguals i temes amb variacions i d'instruments i agrupacions instrumentals i vocals.
- Enregistrament i comentari de la música interpretada a l'aula.

- Recerca individual i col·lectiva d'informació, en suport paper i digital, sobre instruments, compositors, intèrprets i esdeveniments musicals.
- Valoració i interès per la música de diferents èpoques i cultures.
- Identificació d'agressions acústiques i contribució activa a la seva disminució i al benestar personal i col·lectiu.
- Comentari i valoració de concerts i de representacions musicals.

Bloc 4. Interpretació i creació musical

- Elaboració de produccions musicals i escenogràfiques senzilles a partir de la percepció sensorial, la imaginació, les experiències, la realitat, les idees i les emocions, preveient els recursos necessaris i avançant amb confiança i satisfacció en el procés de producció.
- Pràctica d'exercicis per al desenvolupament de la tècnica vocal i instrumental.
- Exploració de les possibilitats sonores i expressives de diferents instruments i dispositius electrònics al servei de la interpretació musical.
- Interpretació de peces vocals i instrumentals de diferents èpoques i cultures per a diferents agrupaments (solista, duet, petit i gran grup), en diferents escenaris i amb i sense acompanyament.
- Realització de moviments fixats i/o inventats utilitzant diferents tipus d'estímul: visuals, verbals, sonors i musicals.
- Lectura i interpretació de cançons i peces instrumentals en grau creixent de dificultat.
- Assumpció de responsabilitats en la interpretació en grup i respecte per les aportacions dels altres i per la persona que n'assumeixi la direcció.
- Interpretació de danses de diferents estils (tradicional, didàctica, històrica i folklòrica) de les Illes Balears, d'altres comunitats, països i cultures i de coreografies en grup i utilització de la terminologia bàsica de la dansa.
- Construcció d'instruments amb objectes emprats en la vida quotidiana seguint instruccions donades.
- Improvisació vocal, instrumental i corporal en resposta a estímuls musicals i extramusicals.
- Creació d'introduccions, interludis i codex i d'acompanyaments per a cançons i peces instrumentals, utilitzant la grafia convencional a les partitures.
- Utilització de mitjans audiovisuals i recursos informàtics per a la creació de peces musicals sobre situacions i paisatges sonors i per a la sonorització d'imatges i de representacions dramàtiques, a partir de la combinació de patrons rítmics i melòdics.
- Utilització de diferents grafies (convencionals i no convencionals) per enregistrar i conservar la música inventada.
- Actitud de constància i de progressiva exigència en la realització de produccions musicals.
- Exploració de les característiques, elements, tècniques i materials que les obres artístiques ofereixen i suggereixen per recrear-les i per crear-ne de noves.
- Valoració de l'artista com a instrument de comunicació personal i de transmissió de valors culturals.
- Invenció i muntatge de coreografies per a cançons i peces musicals de diferents estils relacionades amb l'entorn més proper als nins, com a interiorització de la forma de la música.

criteris d'avaluació

1. Cercar, seleccionar i organitzar informacions sobre manifestacions artístiques del patrimoni cultural propi i d'altres cultures, d'esdeveniments, creadors i professionals relacionats amb les arts plàstiques i amb la música.

Es pretén que l'alumnat es serveixi de recursos bibliogràfics, dels mitjans de comunicació i de les tecnologies de la informació i la comunicació per aconseguir informació per planificar i organitzar visites culturals, formular opinions, etc., així com també per conèixer i intercanviar informacions que contribueixin a la formació personal i al gaudiment. Es valorarà especialment l'adequada selecció de la informació obtinguda.

2. Formular opinions i argumentacions sobre les manifestacions artístiques a les quals s'accedeix demostrant el coneixement que se'n té i una inclinació personal per gaudir-ne i omplir el temps de lleure.

Amb aquest criteri es comprova el coneixement que tenen els nins sobre les manifestacions i fets artístics, tant de l'entorn més proper com d'altres pobles, així com també la seva implicació sensible en l'observació de la realitat i la seva capacitat per formar criteris i opinions.

3. Reconèixer músiques del medi social i cultural actual i d'altres èpoques i cultures, en especial de les Illes Balears.

Amb aquest criteri es pretén avaluar si coneixen, anomenen i descriuen alguns dels trets més característics d'exemples d'obres musicals de diferents èpoques i cultures, especialment de la nostra comunitat.

4. Ajustar la pròpia acció a la dels altres membres del grup en la inter-

pretació de peces musicals (a dues o més parts) i de danses.

Aquest criteri avalua la capacitat de l'alumnat d'atendre i de concertar la pròpia acció amb la resta de parts del conjunt. No es tracta de valorar el nivell tècnic, sinó més bé l'actitud amb la qual es participa a les activitats d'interpretació, observant la voluntat d'adaptar-se a la resta del grup.

5. Registrar la música creada utilitzant la terminologia corresponent i diferents tipus de grafies.

Amb aquest criteri es volen comprovar les relacions que l'alumnat estableix entre so i símbol, així com la seva capacitat per representar gràficament els sons d'una peça musical inventada dins l'aula. No s'intenta que els signes siguin exactes (especialment en el cas de la notació tradicional), sinó que constitueixin una guia eficaç i funcional per poder recordar i reconstruir la música creada.

6. Realitzar representacions plàstiques, de manera cooperativa, que impliquin organització espacial, ús de materials diversos i aplicació de diferents tècniques.

Es tracta d'avaluar la flexibilitat davant els diversos arguments i la disposició per assumir opcions diferents en la realització d'una obra en grup, amb la qual es comprovarà si l'alumnat aplica els coneixements adquirits sobre la distribució dels elements plàstics de la composició i si el que ha après sobre el comportament dels materials li permet utilitzar-los amb la tècnica adequada.

7. Comprovar les possibilitats de materials, textures, formes i colors aplicats sobre suports diversos.

Amb aquest criteri s'avalua la disposició a experimentar i indagar sobre els elements del llenguatge plàstic, les transformacions que experimenten segons la manipulació feta i els resultats als quals s'arriba quan són tractats en un suport o un altre. Igualment podrà servir per comprovar si s'han interioritzat aprenentatges sobre el tractament dels materials i l'ús que es pot donar a la forma, la textura i el color.

8. Representar de manera personal idees, accions i situacions, utilitzant els recursos que el llenguatge plàstic i visual proporciona.

Aquest criteri avalua la capacitat d'autonomia i d'expressió amb la qual s'enfronten a la realització plàstica, el grau de desenvolupament de la capacitat creadora i imaginativa en el moment de combinar, suprimir o transformar els elements artístics d'una producció i la seva capacitat de representar situacions vinculades a la pròpia experiència personal. Es valora també la iniciativa en l'ús dels recursos plàstics i visuals i la recerca de vies personals d'expressió a través d'ells.

9. Utilitzar de manera adequada diferents tecnologies de la informació i la comunicació per a la planificació i creació de produccions plàstiques i musicals senzilles que promoguin la valoració crítica del nostre entorn.

Amb aquest criteri es pretén comprovar el grau d'autonomia assolit per l'alumnat a l'hora d'utilitzar algunes aplicacions bàsiques de tractament del so i la imatge i per a la creació de produccions plàstiques i musicals pròpies.

10. Mostrar respecte, responsabilitat i valoració crítica en el treball cooperatiu i argumentar i resoldre les discrepàncies a través del diàleg a l'hora de participar en projectes artístics col·lectius.

Amb aquest criteri es pot comprovar si l'alumnat assumeix les normes del treball cooperatiu, si respecta les aportacions dels altres i n'incorpora algunes i si identifica les dificultats i mostra una actitud positiva per superar-les. Es valora també el seu interès per les activitats col·lectives i la seva capacitat per combinar els seus interessos i opinions amb les dels seus companys.

EDUCACIÓ FÍSICA

Introducció

La societat actual planteja la necessitat d'incorporar a l'educació els coneixements, destreses i capacitats relacionades amb el cos i amb la seva activitat motriu que contribueixen al desenvolupament integral de la persona i a la millora de la seva qualitat de vida. Existeix una demanda social d'educació en la cura del cos i de la salut, en la millora de la imatge corporal i la forma física, així com en la utilització constructiva del lleure mitjançant activitats recreatives i esportives. La nostra corporeïtat és font d'aprenentatge, de benestar, de salut, de plaer, d'esbarjo. Per això cal posar una atenció especial en l'Educació primària, tant pel que fa al moviment com a l'adquisició d'hàbits de cura del propi cos, cosa que contribuirà a la realització personal i acceptació de la pròpia imatge.

Aquesta àrea, que té en el cos i en la motricitat els elements essencials de la seva acció educativa, s'orienta tant al desenvolupament de les capacitats vinculades a l'activitat motriu com a l'adquisició d'elements de cultura corporal que contribueixin al desenvolupament personal i a una millor qualitat de vida, en tots els sentits.

No obstant això, el currículum de l'àrea va més enllà de l'adquisició i del perfeccionament de les conductes motrius. L'àrea d'educació física es mostra sensible als accelerats canvis que experimenta la societat i pretén donar resposta a les necessitats, individuals i col·lectives, que condueixen al benestar personal i a promoure una vida saludable. També cal esmentar la contribució de l'àrea al desenvolupament de valors com l'estima del nostre entorn i el respecte pel medi ambient en la realització d'activitats a la natura.

L'ensenyament de l'educació física en aquestes edats ha de fomentar especialment l'adquisició de capacitats que permetin reflexionar sobre el sentit i els efectes de l'activitat física i, alhora, assumir actituds i valors adequats en la gestió del cos i de la conducta motriu. És important que l'alumnat compregui també el caràcter preventiu de l'activitat física i que la integri a la seva vida com a mètode per desenvolupar l'equilibri físic i psíquic.

L'autonomia motriu obre als infants un gran ventall de possibilitats d'acció que enriquirà la seva vida. En aquest sentit, l'àrea s'orienta a crear hàbits de pràctica física saludable, regular i continuada al llarg de la vida, així com a sentir-se bé amb el propi cos, la qual cosa constitueix una valuosa ajuda en la millora de l'autoestima. D'altra banda, la inclusió del vessant lúdic, molt necessari en aquesta etapa, i d'experimentació de noves possibilitats motrius, pot contribuir a establir les bases d'una adequada educació per al temps lliure i suposa una alternativa als hàbits nocius per a la salut.

Les relacions interpersonals que es generen al voltant de l'activitat física permeten incidir en l'assumpció de valors transferibles a la tasca quotidiana, com el respecte, l'acceptació o la cooperació, amb la finalitat d'encaminar l'alumnat a establir relacions constructives amb les altres persones. El joc i les activitats físiques i esportives són útils com a eina d'integració social i de reeducació de dificultats de relació social. De la mateixa manera, les possibilitats expressives del cos i de l'activitat motriu potencien la creativitat i l'ús de llenguatges corporals personals per transmetre sentiments i emocions que humanitzen i enriqueixen el contacte personal.

De la gran varietat de formes culturals relacionades amb l'activitat física (jocs, balls tradicionals, etc.), l'esport és una de les més acceptades i difoses al nostre entorn social i cultural. La complexitat del fenomen esportiu exigeix en el currículum una selecció d'aquells aspectes que motivin i contribueixin a la formació de l'alumnat, tant des de la perspectiva de l'espectador com des de la perspectiva del subjecte actiu.

Socialment, la pràctica esportiva respon únicament a plantejaments competitiu no compatibles amb les finalitats educatives de l'etapa. En l'àrea, la pràctica esportiva ha de tenir un caràcter més obert, no discriminador per raons de gènere, nivell d'habilitat o d'altres factors que puguin causar desigualtat; ha de transmetre valors distints als que normalment li són atribuïts i evitar la competitivitat, relativitzant els resultats. Per tot això, a més de considerar les millores personals que l'activitat física i esportiva aporta, s'han de valorar aspectes tan importants com la capacitat de cooperació i superació, el treball en equip, la responsabilitat, el respecte pels adversaris i per les altres persones implicades en l'esport (entrenadors, àrbitres, espectadors, etc.), així com l'acceptació de normes i regles.

L'estructuració dels continguts reflecteix cadascun dels eixos que donen sentit a l'educació física en l'ensenyament primari: el desenvolupament de les capacitats cognitives, físiques, emocionals i relacionals vinculades a la motricitat; l'adquisició de formes socials i culturals de la motricitat, l'educació en valors i l'educació per a la salut.

Des d'aquest plantejament, l'àrea s'ha estructurat en cinc blocs. El desenvolupament de les capacitats vinculades a la motricitat s'aborda prioritàriament als tres primers blocs; els blocs tercer i cinquè es relacionen més directament amb l'adquisició de formes culturals de la motricitat, els blocs quart i cinquè fan referència a l'educació per a la salut i l'educació en valors, respectivament.

El Bloc 1. "El cos, la imatge i la percepció", correspon als continguts que permeten el desenvolupament de les capacitats perceptives i motrius. Està dirigit a adquirir un determinat coneixement i control del propi cos, decisiu tant per al desenvolupament de la pròpia imatge corporal com per a l'adquisició de posteriors aprenentatges motors.

El Bloc 2. "Habilitats motrius", reuneix els continguts que permeten a l'alumnat moure's amb eficàcia. Es veuen implicades, per tant, adquisicions relatives al domini i al control motor, incloent-hi aquells continguts que faciliten la presa de decisions per a l'adaptació del moviment a noves situacions.

El Bloc 3. “Activitats físiques artístiques i expressives”, incorpora els continguts dirigits a fomentar l’expressivitat mitjançant el cos i el moviment. La comunicació per mitjà del llenguatge corporal es té també en compte en aquest bloc.

El Bloc 4. “Activitat física i salut”, està constituït per aquells coneixements necessaris perquè l’activitat física resulti saludable. A més, s’hi incorporen continguts per a l’adquisició d’hàbits d’activitat física al llarg de la vida. La inclusió d’un bloc que reuneix els continguts relatius a la salut corporal des de la perspectiva de l’activitat física pretén mostrar l’adquisició necessària d’uns aprenentatges que, òbviament, s’inclouen transversalment a tots els blocs.

Finalment, el Bloc 5. “Jocs i activitats esportives”, presenta continguts relatius al joc i a les activitats esportives entesos com a manifestacions culturals de la motricitat humana. Independentment que el joc pugui ser emprat com a estratègia metodològica, també es fa necessària la seva consideració com a contingut pel seu valor antropològic i cultural. Els jocs populars i tradicionals ens permeten recuperar les arrels culturals. D’altra banda, i vista la importància dels aspectes de relació interpersonal, en aquest bloc s’inclouen actituds dirigides cap a la solidaritat, la cooperació i el respecte per les altres persones.

Els diferents blocs de continguts, la finalitat dels quals no és altra que la d’estructurar i organitzar els coneixements de l’Educació física seleccionats per a aquesta etapa educativa, presenten de forma integrada conceptes, procediments i actituds. Lluny d’establir una prioritat de continguts, cal respectar la doble polarització entre continguts procedimentals i actitudinals. Per una banda, els primers permeten a nins i nines sentir-se competents en el pla motor; els segons els permeten afrontar les nombroses i complexes situacions que envolten l’activitat física i esportiva, així com les relatives a la cultura corporal. Per altra part, l’adquisició de conceptes, fins i tot supeditada als anteriors tipus de continguts, facilita la comprensió de la realitat corporal i de l’entorn físic i social.

Orientacions metodològiques

Si el principi d’individualització és important en el marc general de l’ensenyament, en l’educació física el moment evolutiu dels infants, les seves característiques individuals i els distints nivells de destresa, d’habilitats coordinatives, etc., constitueixen el punt de partida de les formes d’intervenció educativa i la referència per valorar els progressos.

Activitats significatives

El disseny d’activitats significatives i funcionals assegura que l’infant sigui el verdader protagonista del seu aprenentatge i dona resposta a la seva curiositat natural. El plantejament i resolució de problemes i d’interrogants que connectin amb els interessos de l’alumnat i amb els objectius que es persegueixen, sota la direcció i assessorament dels mestres, els permet ampliar els marges de decisió (seleccionar temàtiques i materials, elegir espais, etc.), seguir el propi ritme de treball, experimentar i triar opcions diverses com a respostes possibles i progressar en el coneixement conscient de les pròpies possibilitats i limitacions. D’aquesta manera, la creativitat, l’enginy i les habilitats intel·lectuals es relacionen íntimament amb la motricitat per afrontar-ne les tasques i per desenvolupar l’autonomia.

Diversitat

El caràcter lúdic de l’àrea i la importància que hi tenen les relacions i la comunicació entre companys fan que sigui un excel·lent mitjà per atendre la diversitat i la integració de l’alumnat nouvingut, tant en l’àmbit lingüístic com social. Resulta útil el treball en parelles, on els alumnes experimentats assumeixen el paper de guia dels companys nouvinguts (els tutoritzen), i així s’afavoreix la socialització d’un i l’assumpció de responsabilitats de l’altre. Com a la resta d’àrees, el plantejament general de la classe d’educació física és de caràcter inclusiu per a tots els alumnes. Per aquells nins que no poden realitzar les activitats d’acord amb les propostes motrius donades al grup, bé per motius temporals o bé per tractar-se d’alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu, cal fer les adaptacions pertinents de les activitats, de manera que no restin mai sense una activitat motriu si la seva mancança, mínimament, els ho permet.

Primers contactes amb l’àrea

En els primers anys de l’etapa cal fer especial atenció a l’afirmació de la lateralitat. El desenvolupament de la marxa, dels salts i dels girs ha de confluïr cap a un control de les habilitats motrius bàsiques, sempre a partir de propostes i formes de joc, amb control del ritme. La marxa en espais naturals és una activitat estimuladora i enriquidora físicament i conceptualment que, a més, permet el tractament interdisciplinari de continguts (per exemple, els referits al cos humà, al coneixement del paisatge i de l’entorn, de la flora i fauna autòctones, etc.).

En aquestes edats la creativitat en el moviment expressiu és força espon-

jània; cal potenciar-la per aprofitar els avantatges que suposa per als aprenentatges posteriors. Les activitats més dirigides resulten adequades en aquelles tasques que requereixen respostes precises i ajustades a un model molt concret, en què es prioritzi el control de l’execució motriu sobre la iniciativa i creativitat dels alumnes. Malgrat tot, el caràcter lúdic de l’àrea d’educació física no ha de suposar una infravaloració de l’esforç ni es pot deslligar de l’adquisició d’hàbits de salut. L’acceptació de diferents rols en el joc, des d’un punt de vista igualitari i exempt de prejudicis, dels diferents nivells de destresa i de les pròpies possibilitats i limitacions són pilars sobre els quals han de treballar les mestres i que desenvoluparan en els alumnes el respecte pels altres i la confiança, l’autoestima i el grau d’autonomia necessaris.

Treball en grup

Al llarg de l’etapa, les propostes d’activitats que requereixen habilitats motrius aniran creixent en complexitat i dificultat, i exigiran, de forma progressiva, més eficiència i major coordinació dinàmica general i segmentària. La capacitat de col·laboració i de treball en grup en les activitats físiques artístiques i expressives es pot fomentar a partir de jocs, d’improvisacions i de representacions, utilitzant el cos, el gest i el moviment com a recursos comunicatius.

La iniciació als diversos jocs i modalitats esportives ha d’afavorir l’ús de les habilitats i estratègies bàsiques: cooperació —valorada com a benefici propi i del grup—, oposició, respecte per les normes i per les regles del joc. El joc net ha de ser fita de referència en tota l’activitat física.

Les propostes d’activitats d’exploració i d’utilització dels recursos expressius del cos han de propiciar la participació, la responsabilitat i el respecte en les situacions de comunicació corporal.

Activitat física i salut

En tot cas, un dels aspectes essencials de l’àrea és la seva orientació cap a la salut i al reconeixement dels efectes beneficiosos de l’activitat física. L’escalfament s’ha d’introduir incidint en els seus efectes com a mecanisme de preparació de l’organisme per a la prevenció de lesions. En els darrers anys de l’etapa, l’escalfament pot començar a ser menys global i un poc més específic, i s’ha de dedicar un temps a la recuperació i a la relaxació abans o després d’una activitat física relativament intensa. L’activitat en el medi natural, en forma de marxa o d’un altre tipus de tasca, suposa una altra opció de gaudi i pràctica saludable, i contribueix al coneixement i al respecte pel medi.

Per les seves característiques, l’àrea d’educació física precisa d’instal·lacions o espais i de materials específics, però no s’ha de supeditar únicament a aquests espais i materials: l’activitat en contacte amb la natura, per l’entorn habitual o en altres llocs, en instal·lacions esportives no exclusivament escolars, i l’ús de materials poc habituals, quotidians o reutilitzats són alternatives a tenir en compte.

Activitats progressives

En els darrers anys de l’etapa s’han d’haver assolit habilitats i destreses que suposin un nivell de coordinació dinàmica general, d’equilibri, de control del cos i d’estructuració espaciotemporal d’una certa dificultat i complexitat, així com un control tònic adient. S’ha d’exigir major eficàcia en l’execució d’activitats que precisin habilitats més complexes (com per exemple el maneig d’objectes propis de l’àrea); aquestes mateixes habilitats han de permetre a l’alumnat actuar en situacions conegudes i noves i els han de proporcionar major grau de confiança i d’autonomia motriu. Caldrà insistir en l’acceptació dels diferents nivells d’habilitat (els rols dels jugadors han de ser independents d’aquesta habilitat) i dels resultats, defugint models socials allunyats dels valors que volem transmetre als alumnes.

Esport

La iniciació a l’activitat esportiva suposa l’aplicació d’habilitats i d’estratègies complexes, un important grau d’autonomia en l’organització dels jocs, l’esforç personal i una actitud positiva pel treball en equip i en la resolució dels conflictes, que s’han de resoldre dins el marc del diàleg. El treball en grups, amb assignació de tasques individuals o col·lectives, permet l’assumpció de responsabilitats i la presa de decisions en funció del plantejament de la tasca (ritme d’execució, ordre dins el grup, etc.), fomenta l’autonomia personal i la motivació i permet plantejar un activitat comuna per grups, diferenciada per nivells de dificultat, o plantejar diverses tasques (amb una disposició en circuit pel qual passen tots els alumnes).

Comunicació oral

La comunicació oral és l’eina essencial de comunicació en els processos d’ensenyament i d’aprenentatge, en particular dins l’àmbit de l’educació física. La comunicació de processos, resultats, sensacions, etc., i l’ús correcte i precís en la terminologia pròpia de l’àrea han de ser objecte d’especial atenció per part

dels mestres.

Avaluació

L'avaluació s'ha de dirigir al grau d'assoliment de les competències específiques de l'àrea, a les destreses i habilitats que li són pròpies, d'acord amb els criteris d'avaluació establerts. L'observació directa permet valorar el grau de consecució d'aquestes competències en situacions el més reals possible: proves específiques d'habilitats motrius, jocs que permetin valorar el grau d'assoliment de les capacitats físiques bàsiques i del nivell de coordinació dinàmica general i específica, l'actitud, l'ús dels materials i dels espais. Cal recordar el caràcter formatiu de l'avaluació, tant per a l'alumnat com per a l'anàlisi de la pròpia pràctica docent.

Contribució de l'àrea al desenvolupament de les competències bàsiques

L'àrea d'educació física contribueix primordialment al desenvolupament de la *competència en el coneixement i la interacció amb el món físic*, mitjançant la percepció i la interacció apropiada del propi cos, en moviment o en repòs, en un espai determinat, millorant les seves possibilitats motrius. S'hi contribueix també mitjançant el coneixement, la pràctica i la valoració de l'activitat física i el propi cos com a element indispensable per preservar la salut. Aquesta àrea és clau perquè els alumnes adquireixin hàbits saludables i de millora i manteniment de la condició física que els acompanyin durant l'escolaritat i, el que és més important, al llarg de tota la vida.

En la societat actual que progressa cap a l'optimització de l'esforç intel·lectual i físic, es fa imprescindible la pràctica de l'activitat física, però sobretot el seu aprenentatge i valoració com a mitjà d'equilibri psicofísic, com a factor de prevenció de riscos derivats del sedentarisme i, també, com a alternativa d'ocupació del temps de lleure.

Així mateix l'àrea contribueix de forma essencial al desenvolupament de la *competència social i ciutadana*. Les característiques de l'educació física, sobretot les relatives a l'entorn en el qual es desenvolupa i a la dinàmica de les classes, propicien l'educació d'habilitats socials quan la intervenció educativa incideix en aquest aspecte. Les activitats físiques i, en especial, les que es realitzen col·lectivament són un mitjà eficaç per facilitar la relació, la integració i el respecte, alhora que contribueixen al desenvolupament de la cooperació i la solidaritat.

L'educació física ajuda a aprendre a conèixer, fonamentalment pel que fa a l'elaboració i l'acceptació de regles per al funcionament col·lectiu, des del respecte a l'autonomia personal, la participació i la valoració de la diversitat. Les activitats dirigides a l'adquisició de les habilitats motrius requereixen la capacitat d'assumir les diferències així com les possibilitats i limitacions pròpies i alienes. El compliment de les normes que regeixen els jocs col·labora en l'acceptació de codis de conducta per a la convivència. Les activitats físiques competitives poden generar conflictes en què es fa necessària la negociació basada en el diàleg com a mitjà per resoldre'ls. Finalment, cal destacar que es contribueix a conèixer la riquesa cultural, mitjançant la pràctica de diferents danses i jocs populars i tradicionals propis de les Illes Balears.

Aquesta àrea ajuda d'alguna manera a l'adquisició de la *competència cultural i artística*. L'exploració i la utilització de les possibilitats i els recursos del cos i del moviment contribueixen a l'expressió d'idees o sentiments de forma creativa. El reconeixement i l'apreciació de les manifestacions culturals específiques de la motricitat humana, com ara els esports, els jocs tradicionals, les activitats expressives o la dansa, i la seva consideració com a patrimoni dels pobles, ajuden a l'apreciació i comprensió del fet cultural i a la valoració de la seva diversitat.

En un altre sentit, l'àrea afavoreix un acostament al fenomen esportiu com a espectacle mitjançant l'anàlisi i la reflexió crítica davant la violència a l'esport o altres situacions contràries a la dignitat humana que s'hi produeixen.

L'educació física ajuda a la consecució de l'*autonomia i iniciativa personal* en la mesura que disposa l'alumnat a prendre decisions amb progressiva autonomia en situacions en les quals ha de manifestar autosuperació, perseverança i actitud positiva; també si es dona protagonisme a l'alumnat en aspectes d'organització individual i col·lectiva de les activitats físiques, esportives i expressives.

L'àrea contribueix, en menor mesura, a la competència d'*aprendre a aprendre* mitjançant el coneixement d'un mateix i de les pròpies possibilitats i mancances com a punt de partida de l'aprenentatge motor, desenvolupant un repertori variat que en faciliti la transferència a tasques motrius més complexes. Això permet l'establiment de metes assequibles, la consecució de les quals genera autoconfiança. Alhora, els projectes comuns en activitats físiques col·lectives faciliten l'adquisició de recursos de cooperació i tolerància.

D'altra banda, aquesta àrea col·labora, des d'edats primerenques, a la valoració crítica dels missatges referits al cos, procedents dels mitjans d'informació i comunicació, que poden fer malbé la pròpia imatge corporal. Des d'aquesta perspectiva es contribueix en certa mesura a la competència sobre el *tractament de la informació i la competència digital*.

L'àrea també ajuda, com la resta dels aprenentatges, a l'adquisició de la *competència en comunicació lingüística*, oferint una gran varietat d'intercanvis comunicatius, l'ús de les normes que els regeixen i pel vocabulari específic que l'àrea aporta.

Objectius

L'ensenyament de l'educació física en aquesta etapa té com a objectiu el desenvolupament de les capacitats següents:

1. Conèixer i valorar el propi cos i l'activitat física com a mitjà d'exploració i gaudi de les seves possibilitats motrius, de relació amb els altres i com a recurs per organitzar el temps lliure.
2. Apreciar l'activitat física per al benestar, manifestant una actitud responsable cap a un mateix i cap a les altres persones i reconeixent els efectes de l'exercici físic, de la higiene, de l'alimentació i dels hàbits de postura sobre la salut.
3. Utilitzar les seves capacitats físiques, habilitats motrius i el seu coneixement de l'estructura i del funcionament del cos per adaptar el moviment a les circumstàncies i condicions de cada situació.
4. Adquirir, elegir i aplicar principis i regles per resoldre problemes motors i actuar de manera eficaç i autònoma, desenvolupant la iniciativa individual i l'hàbit de treball en equip en la pràctica d'activitats físiques, esportives i artísticosexpressives.
5. Realitzar de forma autònoma activitats físicoesportives que exigeixin esforç, habilitat o destresa, posant l'èmfasi en l'esforç per a l'autosuperació.
6. Regular i dosificar l'esforç, arribant a un nivell d'autoexigència d'acord amb les seves possibilitats i la naturalesa de la tasca.
7. Desenvolupar actituds de tolerància i respecte i acceptar les possibilitats i les limitacions dels altres i d'un mateix.
8. Utilitzar els recursos expressius del cos i del moviment, de forma estètica, creativa i autònoma, comunicant sensacions, emocions i idees.
9. Participar en activitats físiques compartint projectes, establint relacions de cooperació per assolir objectius comuns, resolent, mitjançant el diàleg, els conflictes que puguin sorgir i evitant discriminacions per qüestions personals, de gènere, socials i culturals.
10. Respectar i acceptar les normes del joc.
11. Conèixer i valorar la diversitat d'activitats físiques, lúdiques i esportives com a elements culturals, mostrant una actitud crítica tant des de la perspectiva de participant com d'espectador.
12. Realitzar activitats en el medi natural de forma creativa i responsable, reconeixent el valor del medi natural i la importància de contribuir-ne a la protecció i millora.
13. Utilitzar recursos de recerca i d'intercanvi d'informació relacionada amb l'àrea (lectura, tecnologies de la informació i la comunicació, mitjans audiovisuals, etc.).
14. Valorar i practicar jocs tradicionals de les Illes Balears, com a elements de la història i dels costums.

Primer cicle

Continguts

Bloc 1. El cos: imatge i percepció

- Percepció, identificació i representació del propi cos.
- Identificació de les parts del cos i la seva relació amb el moviment.
- Coordinació dinàmica general i segmentària.
- Experimentació, exploració i discriminació de diverses possibilitats sensorials (vista, oïda, tacte).
- Presa de consciència del propi cos en relació amb la tensió, la relaxació i la respiració.
- Experimentació de postures corporals diferents.
- Afirmació de la lateralitat.
- Experimentació de situacions d'equilibri i desequilibri estàtic i dinàmic: sense objectes, sobre objectes estables, portant un objecte en situacions simples.
- Percepció i expressió de relacions espacials i temporals (velocitat, trajectòries, intercepció, control del ritme d'execució de les tasques motrius).
- Apreciació de dimensions espacials i temporals.
- Acceptació i valoració de la pròpia realitat corporal augmentant la confiança en les seves possibilitats, autonomia i autoestima.

Bloc 2. Habilitats motrius

- Experimentació de diferents formes d'execució i control de les habilitats motrius bàsiques.

- Pràctica de la marxa, cursa, salts i girs d'una forma natural.
- Resolució de problemes motors senzills en el maneig d'objectes i en la manipulació d'instruments habituals en la vida quotidiana i en les activitats d'aprenentatge escolar.
- Desenvolupament i control de la motricitat fina i la coordinació.
- Disposició favorable a participar en activitats diverses acceptant l'existència de diferències en el nivell d'habilitat.
- Adquisició d'autonomia i confiança en les pròpies habilitats motrius en situacions habituals.

Bloc 3. Activitats físiques artístiques i expressives

- Descobriments, exploració i experimentació de les possibilitats expressives del cos i del moviment.
- Sincronització del moviment amb pulsacions i estructures rítmiques senzilles.
- Exteriorització d'emocions i de sentiments mitjançant el cos, el gest i el moviment, amb desinhibició.
- Imitació de personatges, objectes i situacions.
- Valoració i utilització de la dramatització com a mitjà per desenvolupar l'expressió corporal i l'expressió verbal.
- Gaudir mitjançant l'expressió a través del propi cos.
- Valoració dels recursos expressius i comunicatius del cos, propis i dels companys.
- Exploració i reconeixement de les possibilitats expressives amb objectes i materials.
- Experimentació de tasques lúdiques i motrius amb base musical.
- Participació i respecte davant situacions que suposin comunicació corporal. Reconeixement de les diferències en la manera d'expressar-se.

Bloc 4. Activitat física i salut

- Preparació i realització d'alguna activitat fora del recinte escolar, aprenent a conèixer, valorar, gaudir i respectar el medi natural.
- Adquisició d'hàbits bàsics d'higiene corporal, alimentaris i de postura relacionats amb l'activitat física.
- Relació de l'activitat física amb el benestar i el gust per a la cura del cos.
- Orientació de la mobilitat corporal cap a la salut.
- Respects per les normes d'ús de materials i espais en la pràctica d'activitat física establint mesures bàsiques de seguretat i prevenció d'accidents.
- Valoració de l'esforç, per aconseguir una major autoestima i autonomia.

Bloc 5. Jocs i activitats esportives

- Reconeixement del joc com a activitat comuna a totes les cultures.
- Realització de jocs lliures i organitzats en què s'hagin d'emprar les habilitats bàsiques.
- Descobriments de la cooperació i l'oposició amb relació a les regles de joc.
- Acceptació de diferents rols al joc.
- Reconeixement, valoració i acceptació vers les persones que participen en el joc.
- Actitud de col·laboració, tolerància i no discriminació durant els jocs i activitats esportives.
- Resolució de conflictes de forma pacífica en la realització dels jocs i activitats esportives.
- Comprensió i compliment de les normes de joc.
- Confiança en les pròpies possibilitats i esforç personal en els jocs.
- Valoració del joc com a desenvolupament de l'activitat física, com a mitjà de gaudi, de relació amb els altres i d'ús del temps lliure.
- Coneixement i gaudi dels jocs tradicionals de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears com a element per conèixer els nostres costums i història.
- Comprensió d'informació senzilla sobre jocs, tradicionals o actuals, instruccions... en petits textos o a través dels mitjans audiovisuals i les tecnologies de la informació i la comunicació.

criteris d'avaluació

1. Reaccionar corporalment davant estímuls visuals, auditius i tàctils, donant respostes motrius que s'adaptin a les característiques dels estímuls esmentats.

Aquest criteri avalua la capacitat de resposta per reaccionar a estímuls que poden condicionar l'acció motriu. Es comprovarà que sàpiguen explorar l'entorn a través dels sentits: reconèixer objectes i textures habituals amb el tacte, descobrir i identificar la procedència de sons quotidians, seguir i interpretar les trajectòries d'objectes i mòbils... També s'avaluarà la capacitat de recordar experiències auditives i visuals quan ha desaparegut l'estímul, és a dir, la memòria auditiva i visual.

2. Desplaçar-se, girar i saltar de manera diversa, variant punts de suport, amplituds i freqüències, amb coordinació i bona orientació a l'espai.

Aquest criteri avalua la capacitat de desplaçar-se i de saltar de formes diferents i orientant-se en espais d'un entorn pròxim. Es tindrà en compte la disponibilitat de l'alumnat d'explorar les seves possibilitats amb la variació de les posicions corporals i la direcció i sentit dels desplaçaments. Es posarà especial atenció a la capacitat d'adaptar els desplaçaments i salts a les condicions dels jocs i a altres situacions motrius.

3. Realitzar llançaments, recepcions i altres habilitats que impliquin maneig d'objectes, amb coordinació dels segments corporals i situant el cos de forma apropiada.

En les habilitats que impliquen maneig d'objectes és important comprovar la coordinació en el gest i la utilització que se'n fa en les situacions de joc. També és important observar que el cos es col·loqui i s'orienti de forma apropiada per facilitar el gest. No cal considerar els aspectes relatius a la força i la precisió.

4. Equilibrar el cos adoptant diferents postures, amb control de la tensió, la relaxació i la respiració.

En aquest cicle l'alumnat ha d'aconseguir un cert control del to muscular i ha de poder aplicar les tensions necessàries en els diferents segments corporals per equilibrar-se. Les postures hauran de diversificar-se, cosa que permetrà comprovar la reacció davant els diferents estímuls que condicionen l'equilibri. En l'avaluació no s'ha de cercar la imitació de models, sinó la iniciativa de l'alumnat d'adoptar postures diferents.

5. Participar i gaudir de jocs ajustant la seva actuació, tant referent a aspectes motors com a aspectes de relació amb els companys.

Bàsicament s'ha de tenir en compte la participació activa en el joc pel que fa als desplaçaments, els canvis de direcció, l'orientació en l'espai, la discriminació d'estímuls, etc. Sobretot, s'observaran aquells aspectes que permeten la construcció de bones relacions amb companys i companyes, com poden ser el respecte per les normes i l'acceptació de diferents rols, així com l'absència de discriminacions de qualsevol tipus entre les persones participants.

6. Reproduir corporalment o amb instruments una estructura rítmica.

Es tracta de comprovar si els alumnes són capaços de reproduir una estructura rítmica senzilla. La reproducció pot fer-se mitjançant el moviment corporal (desplaçaments, salts, palmes, cops, balanceigs, girs) o amb instruments de percussió.

7. Simbolitzar personatges i situacions mitjançant el cos i el moviment amb desinhibició i facilitat en l'activitat.

S'ha de valorar que siguin capaços d'experimentar amb el propi cos i prendre consciència de les seves possibilitats expressives a través del gest i el moviment. Es valorarà, també, la iniciativa, l'aportació espontània i l'esforç per trobar noves formes expressives que s'allunyin de situacions estereotipades. Així mateix, es tindrà en compte l'esforç personal per implicar-se en les propostes i sentir-se "dins el personatge", i acceptar el paper que toqui representar sense prejudicis de cap índole.

8. Millorar, de manera global, les capacitats físiques bàsiques.

Es tracta de valorar el desenvolupament global de les capacitats bàsiques relacionades amb el moviment, d'acord amb l'edat. Es valorarà també l'esforç i la voluntat de millora dels alumnes en les activitats que, de manera lúdica, contribueixen al seu desenvolupament físic general.

9. Mostrar interès per complir les normes referents a la cura del cos amb relació a la higiene i a la consciència del risc en l'activitat física.

Am aquest criteri es pretén avaluar la predisposició per la incorporació a la vida quotidiana d'hàbits relacionats amb la salut i el benestar. Es vol constatar si són conscients de la importància d'alimentar-se correctament abans de l'exercici físic, de mantenir una correcta higiene del cos, d'utilitzar roba i calçat adequats a l'activitat, etc., i si manifesten un cert grau d'autonomia. És necessari també que identifiquin i tinguin presents els riscos individuals i col·lectius que van associats a determinades activitats físiques, i que adoptin actituds elementals per prevenir-los.

Segon cicle

Continguts

Bloc 1. El cos: imatge i percepció

- Exploració de les capacitats perceptives i la seva relació amb el movi-

ment.

- Descobriments dels elements orgànicofuncionals relacionats amb el moviment.
- Percepció i interiorització de la independència i la relació existent entre els segments corporals.
- Realització de tasques que impliquen coordinació dinàmica general i segmentària.
- Conscienciació i control del cos amb relació a la tensió, la relaxació i la respiració.
- Representació del propi cos i del dels altres.
- Adequació de la postura a les necessitats expressives i motrius.
- Consolidació de la lateralitat i la seva projecció a l'espai.
- Experimentació de situacions d'equilibri i desequilibri estàtic i dinàmic: sense objectes, portant objectes, sobre objectes estables.
- Organització espaciotemporal que incideix en l'orientació espacial amb relació a un mateix, als altres i als objectes.
- Valoració i acceptació de la pròpia realitat corporal i dels altres, augmentant la confiança en les seves possibilitats, l'autonomia i l'autoestima.

Bloc 2. Habilitats motrius

- Formes i possibilitats del moviment. Ajustament i consolidació dels elements fonamentals en l'execució de les habilitats motrius bàsiques.
- Utilització eficaç de les habilitats bàsiques en medis i situacions estables i conegudes.
- Augment del control motor i domini corporal incidint en els mecanismes d'execució.
- Millora de les qualitats físiques bàsiques de manera genèrica i orientada a l'execució motriu.
- Destresa en el maneig d'objectes i en la manipulació d'instruments habituals a la vida quotidiana i dels propis de l'àrea.
- Increment de la qualitat d'execució de la marxa, cursa, salt i gir com a elements fonamentals per a un bon desenvolupament.
- Interès per millorar la competència motriu.
- Disposició favorable a participar en activitats diverses, acceptant les diferències individuals del nivell d'habilitat i valorant l'esforç personal.

Bloc 3. Activitats físiques artísticosexpressives

- Utilització del cos i el moviment com a instruments d'expressió i comunicació.
- Exploració i experimentació de les possibilitats i els recursos expressius del propi cos, tenint en compte les seves parts, els sentits, el ritme i l'espai.
- Millora de l'espontaneïtat i de la creativitat en el moviment expressiu.
- Adequació del moviment a estructures espaciotemporals i execució de balls i coreografies simples.
- Expressió d'emocions i sentiments per mitjà del cos, el gest i el moviment.
- Recreació de personatges reals i ficticis i els seus contextos dramàtics.
- Utilització dels objectes i materials i les seves possibilitats en l'expressió.
- Gaudi mitjançant l'expressió i la comunicació a través del propi cos.
- Valoració dels recursos expressius i comunicatius del cos, propis i dels companys.
- Experimentació de tasques lúdicomotrius amb base musical.
- Participació i respecte davant situacions que suposin comunicació corporal, valorant les diferències en la manera d'expressar-se.

Bloc 4. Activitat física i salut

- Preparació i realització d'alguna activitat fora del recinte escolar, coneixent, valorant, gaudint i respectant el medi natural.
- Adquisició d'hàbits de postura i alimentaris saludables relacionats amb l'activitat física i el treball intel·lectual que es realitza diàriament a l'aula, al costat de la consolidació d'hàbits d'higiene corporal.
- Relació de l'activitat física amb la salut i el benestar, reconeixent els beneficis de l'activitat física en la salut.
- Millora de forma genèrica de la condició física orientada a la salut, incrementant globalment les capacitats físiques bàsiques d'acord amb el moment de desenvolupament motriu.
- Actitud favorable cap a l'activitat física en relació amb la salut.
- Adopció de mesures de seguretat en la pròpia pràctica de l'activitat física, com l'escalfament, la dosificació de l'esforç i la relaxació.
- Reconeixement i valoració de les mesures bàsiques de seguretat i de prevenció d'accidents en la pràctica de l'activitat física en relació amb l'entorn.
- Ús correcte i respectuós d'instal·lacions, espais i materials.
- Valoració de l'esforç per aconseguir una major autoestima i autonomia.

Bloc 5. Jocs i activitats esportives

- Reconeixement del joc i de l'esport com a elements de la realitat social.
- Participació en jocs i iniciació a la pràctica d'activitats esportives.

- Aplicació de les habilitats bàsiques en les situacions de joc.
- Descobriments de les estratègies bàsiques de joc relacionades amb la cooperació, l'oposició i la cooperació/oposició.
- Respects, tolerància i col·laboració amb les persones que participen en el joc i rebuig envers els comportaments antisocials.
- Comprensió, acceptació i compliment de les normes de joc i actitud responsable en relació a les estratègies establertes.
- Acceptació, dins de l'equip, del paper que li correspon com a jugador i de la necessitat d'intercanvi de papers perquè tots experimentin diferents responsabilitats.
- Valoració del joc com a mitjà de plaer i de relació, i valoració de l'ús del temps de lleure i de l'esforç als jocs i a les activitats esportives.
- Participació en jocs i esports tradicionals de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.
- Comprensió d'informació sobre jocs, tradicionals o actuals, instruccions, esports, etc., en textos escrits o a través dels mitjans audiovisuals i de les tecnologies de la informació i la comunicació.

Críteris d'avaluació

1. Desplaçar-se i saltar, combinant ambdues habilitats de forma coordinada i equilibrada, adaptant els moviments corporals a diferents canvis de les condicions de l'activitat.

Aquest criteri avalua la millora qualitativa de la capacitat de desplaçar-se i saltar de diferents maneres i amb velocitats variables, amb canvis de direcció i sentit i franquejant petits obstacles. S'observarà la capacitat de reequilibrar-se en combinar diferents tipus de desplaçaments o salts. Es posarà especial esment a la capacitat per resoldre problemes motors i per orientar-se en l'espai a fi d'adaptar els desplaçaments i salts a noves condicions.

2. Llançar, passar i rebre pilotes o altres mòbils sense perdre'n el control i adequant els moviments a les trajectòries.

Aquest criteri vol avaluar la coordinació en les habilitats que impliquin maneig d'objectes i la utilització que en fa en les situacions de joc. Es tindrà en compte l'adequació de les trajectòries de les passes, llançaments, conduccions i impactes. S'observarà l'orientació del cos a les recepcions i parades. No s'inclouen aspectes relatius a la força.

3. Girar sobre l'eix longitudinal i transversal, diversificant les posicions segmentàries i millorant les respostes motrius en les pràctiques corporals que ho requereixin.

Es tracta de comprovar la capacitat que tenen d'utilitzar els girs en les activitats quotidianes. Els girs sobre l'eix longitudinal podran estar associats amb desplaçaments i salts, canvis de direcció i sentit. En l'avaluació no s'ha de cercar la imitació de models predeterminats, sinó l'ús que es fa dels girs per aconseguir millors respostes motrius, evitant en tot moment el risc.

4. Actuar de forma coordinada i cooperativa per resoldre reptes o per oposar-se a un o diversos adversaris en un joc col·lectiu.

Aquest criteri pretén avaluar si són capaços d'interaccionar adequadament en situacions de joc i de realitzar accions d'ajuda entre els membres d'un mateix equip. També s'ha d'observar si, en situacions d'oposició, els jugadors ocupen posicions al terreny que facilitin el joc, com per exemple ocupar espais lliures o orientar-se en la direcció de joc.

5. Participar del joc i les activitats esportives amb coneixement de les normes i mostrant una actitud d'acceptació vers els altres.

La plena participació en el joc ve condicionada per un conjunt d'habilitats motrius i socials. D'una banda, s'observarà el grau d'eficàcia motriu i la capacitat d'esforçar-se i aprofitar la condició física per implicar-se plenament en el joc. Per una altra, s'atendran les habilitats socials (respectar les normes, tenir en compte les altres persones, evitar discriminacions i actituds de rivalitat fonamentades en estereotips i prejudicis, etc.) que afavoreixen les bones relacions entre els participants.

6. Proposar estructures rítmiques senzilles i reproduir-les corporalment o amb instruments.

Amb aquest criteri es vol avaluar si els alumnes són capaços d'inventar i reproduir una estructura rítmica senzilla, bé per la combinació d'elements d'estructures que ja coneix, bé per l'aportació d'elements nous. La reproducció pot fer-se mitjançant el moviment corporal (desplaçaments, salts, picar de mans, cops, balanceigs, girs) o amb instruments de percussió.

7. Utilitzar els recursos expressius del cos i implicar-se en el grup per a la comunicació d'idees, sentiments i representació de personatges i històries, reals o imaginàries.

S'ha de valorar la implicació de l'alumnat en el seu grup ja que aquest aspecte és important en la producció de petites seqüències expressives. Amb aquest criteri es valorarà la predisposició al diàleg i la responsabilitat en l'organització i la preparació de la proposta creativa. En la posada en escena, s'observarà la producció de gestos significatius i també la capacitat per fer atenció a l'expressió dels altres, rebre el missatge i seguir l'acció respectant el fil argumental.

8. Mantenir conductes actives d'acord amb el valor de l'exercici físic per a la salut, mostrant interès en la cura del cos.

Aquest criteri pretén avaluar si l'alumnat va prenent consciència dels efectes saludables de l'activitat física, la cura del cos i les actituds que permeten evitar els riscos innecessaris en la pràctica de jocs i activitats. A més, pretén valorar si es van desenvolupant les capacitats físiques, a partir de successives observacions que permetin comparar els resultats i observar els progressos, sense perdre de vista que la intenció va encaminada a mantenir una bona condició física amb relació a la salut.

Tercer cicle

Continguts

Bloc 1. El cos: imatge i percepció

- Utilització, representació, interiorització i organització del propi cos: estructuració de l'esquema corporal.
- Elements orgànicofuncionals relacionats amb el moviment.
- Realització de tasques que suposen una correcta coordinació dinàmica general i segmentària.
- Consciència i control del cos en repòs i en moviment.
- Aplicació del control tònic i de la respiració al control motor.
- Adequació de la postura a les necessitats expressives i motrius de forma econòmica i equilibrada.
- Utilització adequada de la discriminació selectiva d'estímuls i de l'anticipació perceptiva.
- Execució de moviments de certa dificultat amb els segments corporals no dominants.
- Assoliment d'equilibri estàtic i dinàmic en situacions complexes.
- Percepció i estructuració espaciotemporal en accions i situacions motrius complexes.
- Valoració i acceptació de la pròpia realitat corporal i la dels altres, mostrant una actitud crítica vers el model d'estètica corporal socialment vigent.

Bloc 2. Habilitats motrius

- Adaptació de l'execució de les habilitats motrius a contextos de pràctica de complexitat creixent, amb eficiència i creativitat.
- Domini motor i corporal des d'un plantejament previ a l'acció mitjançant els mecanismes de decisió i control.
- Condicionament físic orientat a la millora de l'execució amb autonomia i confiança en les habilitats motrius.
- Valoració del treball ben executat des del punt de vista motor.
- Manipulació correcta i destresa en el maneig d'objectes propis de l'entorn escolar i extraescolar.
- Autonomia i confiança en les pròpies habilitats motrius en situacions noves o entorns desconeguts.
- Adquisició d'una major confiança i independència motriu.
- Disposició favorable a participar en activitats individuals i en grups diversos, tot acceptant l'existència de diferències en el nivell d'habilitat.

Bloc 3. Activitats físiques artísticosexpressives

- El cos i el moviment. Exploració i consciència de les possibilitats i els recursos del llenguatge corporal, mostrant espontaneïtat i creativitat.
- Millora de l'espontaneïtat i de la creativitat en el moviment expressiu.
- Composició de moviments a partir d'estímuls rítmics i musicals. Elaboració de balls i coreografies simples.
- Exploració i experimentació de les possibilitats i els recursos expressius del propi cos mitjançant la dansa, la mímica i la dramatització.
- Expressió i comunicació de sentiments i emocions individuals i compartides a través del cos, el gest i el moviment.
- Representacions i improvisacions artístiques amb el llenguatge corporal i amb l'ajuda d'objectes i materials.
- Valoració dels usos expressius i comunicatius del cos, propis i dels companys.
- Valoració de la iniciativa individual.
- Participació i respecte davant de situacions que suposin comunicació corporal.
- Desenvolupament de la capacitat de cooperació i treball en grup.

Bloc 4. Activitat física i salut

- Millora de la condició física orientada a la salut incrementant globalment les capacitats físiques bàsiques d'acord amb el moment de desenvolupament motriu.
- Adquisició d'hàbits de postura i alimentaris saludables i autonomia en la higiene corporal.
- Reconeixement dels efectes beneficiosos de l'activitat física en la salut i identificació de les pràctiques poc saludables.
- Aplicació de mesures de prevenció de lesions en l'activitat física com l'escalfament, la dosificació de l'esforç i la presa de consciència de la necessitat de la recuperació i la relaxació.
- Reconeixement i valoració de les mesures de seguretat i de prevenció d'accidents en la pràctica de l'activitat física en relació amb l'entorn.
- Ús correcte i respectuós de materials i espais.
- Valoració de l'esforç per aconseguir una major autoestima i autonomia.
- Autonomia en els hàbits d'higiene corporal i de postura.
- Valoració de l'activitat física per al manteniment i la millora de la salut i com a alternativa als hàbits nocius per a la salut.
- Valoració, gaudi i respecte conscient pel medi ambient mitjançant la realització d'activitats en el medi natural.

Bloc 5. Jocs i activitats esportives

- Reconeixement del joc i l'esport com a fenòmens socials i culturals.
- Iniciació a l'esport adaptat a l'espai, al temps i als recursos.
- Tipus de jocs i activitats esportives. Realització de diverses modalitats de jocs i d'activitats esportives de dificultat creixent.
- Ús adequat de les habilitats i les estratègies bàsiques de joc relacionades amb la cooperació, l'oposició i la cooperació/oposició.
- Acceptació i respecte cap a les normes, regles, estratègies i persones que participen en el joc.
- Elaboració i compliment d'un codi de joc net.
- Valoració de l'esforç personal i col·lectiu en els diferents tipus de jocs i activitats esportives al marge de preferències i prejudicis.
- Organització, participació i apreciació del joc i les activitats recreatives o esportives com mitjà de gaudi, de relació i de l'ús satisfactori del temps de lleure.
- Acceptació del paper que correspongui exercir com a jugador dins de l'equip, independentment de la seva capacitat motriu.
- Identificació dels valors fonamentals del joc: l'esforç personal, la relació amb els altres i l'acceptació del resultat.
- Ús de les tecnologies de la informació i la comunicació com a mitjà per recollir informació, elaborar documents i fomentar un esperit crític en relació amb l'àrea.
- Recerca, comprensió i selecció d'informació sobre esports, regles de jocs i altres temes relacionats amb l'àrea en textos escrits o en suport audiovisual.

Criteris d'avaluació

1. Adaptar els desplaçaments i salts en diferents tipus d'entorns que puguin ser desconeguts i presentin cert grau d'incertesa.

Aquest criteri avalua la capacitat de l'alumnat de resoldre problemes motors en adaptar les habilitats a noves condicions de l'entorn cada vegada més complexes. Igualment, s'avaluarà la capacitat d'orientar-se en l'espai prenent punts de referència, interpretant mapes senzills per a desplaçar-se d'un lloc a l'altre, escollint un camí adequat.

2. Llançar, passar i rebre pilotes o altres mòbils, sense perdre el control d'aquests en els jocs i activitats motrius que ho requereixin, amb una adaptació correcta a la situació, al terreny de joc, a les distàncies i a les trajectòries.

S'ha de comprovar que els alumnes assoleixen un domini en el maneig d'objectes, però sobretot la seva utilització en situacions de joc, és a dir, tenint en compte els companys d'equip i els oponents. Per això, és important observar l'orientació del cos en funció de la direcció del mòbil. S'haurà de tenir en compte també la capacitat d'anticipació a trajectòries i velocitats.

3. Actuar de forma coordinada i cooperativa per resoldre reptes o per oposar-se a un o diversos adversaris en un joc col·lectiu, ja sigui com a atacant o com a defensor.

Aquest criteri avaluarà les interaccions en situacions de joc. Es tracta d'observar les accions d'ajuda i de col·laboració entre els membres d'un mateix equip. S'observaran també accions d'oposició com la intercepció del mòbil o dificultar l'avenç de l'oponent. També s'ha d'observar si els jugadors ocupen posicions al terreny de joc que facilitin les accions de cooperació i d'oposició.

4. Identificar, com a valors fonamentals dels jocs i de la pràctica d'activitats esportives, l'esforç personal i les relacions que s'estableixen amb el grup i

actuar d'acord amb aquests valors.

Amb aquest criteri es pretén comprovar si l'alumnat situa el treball en equip, la satisfacció pel propi esforç, el joc net i les relacions personals que s'estableixen mitjançant la pràctica de jocs i d'activitats esportives, al marge dels resultats de la pròpia activitat (guanyar o perdre) i si juga tant amb nins com amb nines de manera integradora.

5. Opinar coherentment i críticament amb relació a les situacions conflictives sorgides en la pràctica de l'activitat física i l'esport.

L'objecte d'avaluació d'aquest criteri és la reflexió sobre el treball realitzat, les situacions sorgides i qüestions d'actualitat relacionades amb el cos, l'esport i les seves manifestacions culturals. Es tindran en compte capacitats relacionades amb la construcció i l'expressió de les opinions, els hàbits per a un bon funcionament del debat i les que permeten tenir un criteri propi, però alhora, entendre el punt de vista de les altres persones.

6. Mostrar conductes actives per incrementar globalment la condició física, adaptant la seva actuació al coneixement de les pròpies possibilitats i limitacions corporals i de moviment.

S'observarà l'interès per mantenir conductes actives que condueixi l'alumnat a la millora de la seva condició física. Simultàniament, s'observarà si l'alumnat ha desenvolupat les capacitats físiques d'acord amb el moment de desenvolupament motor. Per a això serà necessari realitzar observacions successives comparant els resultats i observant els progressos. Així mateix, es tindrà en compte la capacitat per dosificar l'esforç i adaptar l'exercici a les pròpies possibilitats i limitacions.

7. Construir composicions en grups en interacció amb els companys, emprant els recursos expressius del cos i partint d'estímul musicals, plàstics o verbals.

Aquest criteri pretén valorar la capacitat per treballar en grup, compartint objectius, en l'elaboració d'un petit espectacle. D'altra banda, s'observarà la capacitat individual i col·lectiva per comunicar de forma comprensible sensacions, missatges, etc., a partir del gest i el moviment, i la capacitat de transmetre els elements expressius amb suficient serenitat, desinhibició i estil propi.

8. Identificar algunes de les relacions que s'estableixen entre la pràctica correcta i habitual de l'exercici físic i la millora de la salut i actuar-hi d'acord.

Cal comprovar si l'alumnat estableix relacions coherents entre els aspectes conceptuals i les actituds relacionats amb l'adquisició d'hàbits saludables. Es tindrà en compte la predisposició a realitzar exercici físic, evitant el sedentarisme; a mantenir actituds correctes, a alimentar-se de manera equilibrada, a hidratar-se correctament, a mostrar la responsabilitat i la precaució necessàries en la realització d'activitats físiques, evitant riscos.

9. Participar activament en les activitats de l'àrea, acceptant i complint les normes establertes.

El nivell de participació ha de ser un dels elements fonamentals per a valorar el grau d'implicació dels alumnes en les tasques pròpies de l'àrea. L'acceptació i el compliment de les normes, tant les donades pels mestres com les acordades pel grup seran fita de referència per avaluar el component social de jocs i activitats esportives, així com els valors que duen implícits aquestes activitats.

EDUCACIÓ PER A LA CIUTADANIA I ELS DRETS HUMANS

Tercer cicle

La incorporació d'aquesta àrea per primera vegada com a matèria independent en el currículum situa la preocupació per la ciutadania en un lloc molt destacat del conjunt de les activitats educatives, en la mateixa línia en què ho fan els organismes internacionals com les Nacions Unides o el Consell d'Europa. També la Unió Europea insisteix en la necessitat de fomentar la ciutadania responsable en una societat democràtica com a fórmula per aconseguir la cohesió social i una identitat europea comuna.

L'aprenentatge de la ciutadania responsable, que engloba aspectes relacionats amb el coneixement i l'exercici dels drets i de les responsabilitats cíviques, exigeix un llarg aprenentatge que s'inicia quan els nins i les nines estableixen relacions afectives, adquireixen hàbits socials i aprenen tècniques per desenvolupar un pensament crític. Aquest aprenentatge requereix que els infants s'iniciïn en la participació activa al centre docent i a la comunitat on han de viure i, així, adquireixin els rudiments de la participació democràtica.

Des de l'educació infantil i al llarg de l'educació primària, en les diferents

àrees, i especialment en Coneixement del medi natural, social i cultural, s'han treballat molts aspectes que són objecte específic d'aquesta nova àrea: la pròpia identitat i la de l'altre, aprendre a escoltar, a respectar el torn de paraula, a compartir i cuidar els materials, a expressar-se sol o en grup, a relacionar-se amb els seus iguals i amb els adults. En definitiva, s'han impulsat valors com l'autonomia personal, l'autoestima, l'assumpció d'hàbits socials, la manifestació del criteri propi, el respecte per les opinions alienes, el respecte pels altres, i el diàleg i la negociació en cas de conflicte en l'àmbit escolar i familiar.

Per això, en l'últim cicle de l'educació primària, moment en què s'introdueix l'àrea, els alumnes estan en condicions d'adoptar una perspectiva més àmplia que els permetrà transcendir els hàbits adquirits en relació amb el treball en grup, la participació en reunions o assemblees de classe, així com la pràctica d'hàbits socials. Igualment, els drets humans tenen caràcter universal; a aquesta edat són capaços d'entendre aquest àmbit i poden adquirir consciència de la seva pertinença a un país i de formar part d'una societat global.

L'educació per a la ciutadania i els drets humans a l'educació primària permetrà que els alumnes tinguin un primer coneixement de l'ordenació política i jurídica de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, de l'estructura insular (consells) i de l'Estatut d'autonomia.

Els continguts s'organitzen en tres blocs en què els conceptes, els procediments i les actituds es tracten des d'una perspectiva integrada.

El Bloc 1. "Individus i relacions interpersonals i socials", tracta dels aspectes personals: l'autonomia i la identitat, el reconeixement de les emocions pròpies i dels altres. Proposa un model de relacions basat en el reconeixement de la dignitat de totes les persones, del respecte a l'altre encara que mantinguin opinions i creences diferents, de la diversitat i els drets de les persones. A partir de situacions quotidianes, es treballa la igualtat d'homes i dones a la família i al món laboral. Un aspecte prioritari, relacionat amb l'autonomia personal, és sempre l'assumpció de les pròpies responsabilitats.

El Bloc 2. "La vida en comunitat", tracta de la convivència en les relacions amb l'entorn, dels valors cívics en què es fonamenta la societat democràtica (respecte, tolerància, solidaritat, justícia, igualtat, ajuda mútua, cooperació i cultura de la pau), de com treballar la convivència i el conflicte en els grups de pertinença (família, centre escolar, amics, localitat) i de l'exercici dels drets i deures que corresponen a cada persona en el si d'aquests grups, identificant la diversitat, rebutjant la discriminació i valorant la participació i les seves vies. Així mateix, des del reconeixement de la diversitat cultural i religiosa present a l'entorn immediat i assumint la igualtat de totes les dones i els homes quant a drets i deures, es pot treballar el respecte crític pels costums i per les formes de vida diferents de les pròpies i permet proporcionar elements per identificar i rebutjar situacions de marginació, discriminació i injustícia social.

Finalment, el Bloc 3. "Viure en societat", proposa un plantejament social més ampli: la necessitat i el coneixement de les normes i els principis de convivència establerts per la Constitució, el coneixement i la valoració dels serveis públics i dels béns comuns, així com les obligacions de les administracions públiques i dels ciutadans en el seu manteniment. Alguns dels serveis públics i dels béns comuns reben un tractament específic adequat a l'edat d'aquest alumnat; és el cas de la protecció civil, la seguretat, la defensa al servei de la pau i l'educació viària.

Orientacions metodològiques

L'aprenentatge d'aquesta àrea va més enllà de l'adquisició de coneixements. Se centra en les pràctiques escolars que estimulen el pensament crític i la participació, que faciliten l'assimilació dels valors en què es fonamenta la societat democràtica per tal de formar futurs ciutadans responsables, participatius i solidaris. En aquest sentit, els plantejaments metodològics han de ser planificats amb cura, ja que són decisius a l'hora d'assegurar que el coneixement de determinats principis i valors generi l'adquisició d'hàbits i influeixi en el comportament.

El començament de l'adolescència és una etapa de transició en la qual es modifiquen les relacions afectives. Els preadolescents s'inicien en una socialització més àmplia, de participació autònoma en grups d'iguals, en associacions diverses, etc. Convé preparar-los per a la transició a l'ensenyament secundari i al nou sistema de relacions interpersonals i institucionals que suposa una participació basada en la representació o delegació i que requereix un entrenament, i aquesta àrea és un àmbit privilegiat per fer-ho.

El tractament metodològic de l'àrea es fonamenta en dos eixos bàsics: la participació responsable i la reflexió.

Participació

L'assimilació dels continguts que prenen part en el desenvolupament de competències es fa efectiu si aquests continguts tenen sentit i si són significatius

per als alumnes. Entre els continguts de l'àrea d'educació per a la ciutadania i els drets humans es troben els referents a les relacions interpersonals i socials i a la vida en comunitat, que recullen, entre d'altres aspectes, les vies de participació i de col·laboració dels ciutadans en els grups propers i en la societat, així com els principis democràtics que la regeixen. L'àmbit escolar ha d'afavorir les situacions de participació de l'alumnat en la planificació, l'organització i la gestió d'activitats relacionades amb l'àmbit escolar o amb l'entorn, tant per al creixement personal dels alumnes com per a l'entrenament en la col·laboració social.

Dins l'aula, les activitats basades en el treball cooperatiu permeten exercitar aquests aprenentatges: des de la planificació (suggeriment de temes d'investigació, primer de forma individual i consensuats després per tot el grup), a la constitució dels grups de feina (en els quals tots han de tenir un paper actiu, s'han de valorar totes les aportacions i s'han d'oferir solucions constructives, a través del diàleg, en cas de confrontament d'opinions o de petits conflictes), fins al repartiment de tasques i l'establiment d'acords de grup sobre l'obtenció, la selecció i l'elaboració de la informació.

Les celebracions i les festes escolars són també ocasions en què els nins d'aquestes edats poden i han de fer sentir la seva veu, ahora que col·laboren amb responsabilitat en la seva organització i gestió.

L'organització de l'aula i d'altres espais del centre (biblioteca, patis...), l'assumpció de responsabilitats d'aula i de centre, les tutories a infants d'altres edats que acaben d'incorporar-se a la vida de l'escola, etc. són altres oportunitats de què disposen els infants per adquirir i posar en pràctica els valors cívics i els mecanismes de participació, així com per progressar en el reconeixement de la pròpia identitat i en autonomia. Totes aquestes activitats han d'estar regides per la igualtat de rols i pel respecte per les característiques personals dels companys.

Reflexió

Tan important com participar en la vida del centre o de l'entorn és la reflexió sobre les pròpies actuacions i sobre problemes de l'entorn pròxim o llunyà. Per a aquesta reflexió són adequats els debats, els col·loquis, les assemblees, la distribució de rols, etc., en situacions reals o simulades. Totes aquestes dinàmiques s'han de guiar pel respecte a les aportacions dels altres i per un esperit obert i crític, que permeti valorar objectivament les aportacions dels companys i incorporar-ne algunes.

Els motius de reflexió poden partir de documents o de textos escrits; de frases o cites que suscitin el pensament; d'imatges, de situacions o d'experiències aportades pels alumnes, per altres persones, dels mitjans de comunicació, de les tecnologies de la informació i la comunicació... Són útils els treballs d'investigació sobre fenòmens o problemes per als quals sigui necessari cercar, seleccionar i elaborar informació a partir de fonts diverses.

En totes aquestes activitats, l'exposició de fets i conclusions i l'argumentació oral esdevenen destreses lingüístiques bàsiques.

Contribució de l'àrea al desenvolupament de les competències bàsiques

L'educació per a la ciutadania contribueix a desenvolupar alguns aspectes destacats de diverses competències, però es relaciona directament amb la *competència social i ciutadana*. L'àrea afronta l'àmbit personal i públic implícit en aquesta competència: propicia l'adquisició d'habilitats per viure en societat i per exercir la ciutadania democràtica. Així, l'àrea pretén el desenvolupament de nins i nines com a persones dignes i íntegres, la qual cosa exigeix reforçar l'autonomia, l'autoestima i la identitat personal, i afavorir l'esperit crític per ajudar a la construcció de projectes personals de vida.

Amb el desenvolupament de la competència social i ciutadana es contribueix també a millorar les relacions interpersonals en la mesura que l'àrea afavoreix la universalització de les pròpies aspiracions i drets per a tots els homes i les dones, impulsa els vincles personals basats en sentiments, i ajuda a afrontar les situacions de conflicte, ja que proposa la utilització sistemàtica del diàleg.

Perquè tot plegat sigui possible, aquesta àrea inclou continguts específics relatius a la convivència, a la participació, al coneixement de la diversitat i de les situacions de discriminació i injustícia, que han de permetre consolidar les habilitats socials, ajudar a generar un sentiment d'identitat compartida, a reconèixer, acceptar i usar convencions i normes socials, i a interioritzar els valors de cooperació, solidaritat, compromís i participació tant en l'àmbit privat com en la vida social i política, i ha d'afavorir, així mateix, l'assimilació de destreses per conèixer.

A més, aquesta àrea contribueix a l'adquisició del coneixement dels fonaments i les formes d'organització de les societats democràtiques, a la valoració

de la conquesta dels drets humans i al rebuig dels conflictes entre els grups humans i davant les situacions d'injustícia. Són continguts específics de l'àrea els principis continguts en la Declaració universal dels drets humans, la Convenció dels drets dels infants i la Constitució espanyola, així com la seva aplicació per part de diverses institucions.

La identificació dels deures ciutadans i l'assumpció i l'exercici d'hàbits cívics adequats a la seva edat i a l'entorn escolar i social ha de permetre que els futurs ciutadans s'iniciïn en la construcció de societats més cohesionades, lliures, pròsperes, equitatives i justes.

Al desenvolupament de la *competència per aprendre a aprendre* s'hi contribueix en la mesura que l'àrea proposa l'estímul de les habilitats socials, l'impuls del treball en equip, la participació i l'ús sistemàtic de l'argumentació, cosa que requereix el desenvolupament d'un pensament propi. La síntesi de les idees pròpies i alienes, la presentació raonada del propi criteri i la confrontació ordenada i crítica de coneixement, informació i opinió també afavoreixen els aprenentatges posteriors.

Des de l'àrea també s'afavoreix la *competència d'autonomia i iniciativa personal*, en la mesura que es desenvolupen iniciatives de planificació, presa de decisions, participació, organització i assumpció de responsabilitats. L'àrea entrena en el diàleg i el debat, en la participació, en l'aproximació respectuosa a les diferències socials, culturals i econòmiques i en la valoració crítica d'aquestes diferències, així com de les idees. El currículum atén, des de l'argumentació, la construcció d'un pensament propi i la presa de posició sobre problemes i possibles solucions. Amb això s'enforteix l'autonomia dels alumnes per analitzar, valorar i decidir, des de la confiança en si mateixos i el respecte per les altres persones, així com la disposició a assumir riscos en les relacions interpersonals.

Finalment, es contribuirà a la *competència en comunicació lingüística* a partir del coneixement i de l'ús de termes i conceptes propis de l'àrea. A més, l'ús sistemàtic del debat (procediment imprescindible en aquesta àrea) ajuda específicament a aquesta competència, perquè exigeix exercitar-se en l'escolta, l'exposició i l'argumentació.

Objectius

L'educació per a la ciutadania i els drets humans, en aquesta etapa, té com a objectiu el desenvolupament de les capacitats següents:

1. Desenvolupar l'autoestima, l'afectivitat i l'autonomia personal en les seves relacions amb les altres persones, així com una actitud contrària a la violència, els estereotips i els prejudicis.
2. Desenvolupar habilitats emocionals, comunicatives i socials per actuar amb autonomia en la vida quotidiana i participar activament en les relacions de grup, mostrant actituds generoses i constructives.
3. Conèixer i apreciar els valors i les normes de convivència, i aprendre a obrar d'acord amb aquestes.
4. Reconèixer que la diversitat enriqueix i que no ha de ser un obstacle per a la convivència, mostrar respecte pels costums i per les maneres de viure de persones i poblacions diferents de la pròpia.
5. Conèixer, assumir i valorar els principals drets i obligacions que deriven de la Declaració universal dels drets humans, de la Convenció sobre els drets dels infants i de la Constitució espanyola.
6. Conèixer els mecanismes fonamentals de funcionament de les societats democràtiques i valorar el paper de les administracions en la garantia dels serveis públics i l'obligació dels ciutadans de contribuir al seu manteniment i complir les seves obligacions cíviques.
7. Conèixer l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears en una aproximació general.
8. Conèixer les institucions autonòmiques, insulars i municipals de les Illes Balears.
9. Identificar i rebutjar situacions d'injustícia i de discriminació, mostrar sensibilitat per les necessitats de les persones i grups més desafavorits i desenvolupar comportaments solidaris i contraris a la violència.
10. Prendre consciència de la situació del medi ambient i desenvolupar actituds de responsabilitat en la protecció de l'entorn immediat.
11. Adquirir hàbits de consum racional i responsable.
12. Conèixer i respectar les normes bàsiques que regulen la circulació, especialment aquelles que tenen a veure amb la seguretat.

Continguts

Bloc 1. Individus i relacions interpersonals i socials

- Autonomia i responsabilitat. Valoració de la identitat personal, de les emocions, del benestar i dels interessos propis i dels altres. Desenvolupament de l'empatia.

- La dignitat humana. Coneixement i valoració dels drets humans i dels drets de la infància. Establiment de relacions entre drets i deures.

- Reconeixement de les diferències de sexe. Identificació de desigualtats entre dones i homes i valoració de la igualtat de drets de dones i d'homes a la família i al món laboral i social.

Bloc 2. La vida en comunitat

- Identificació dels valors cívics de la societat democràtica: respecte, tolerància, solidaritat, justícia, cooperació i cultura de la pau.

- Aplicació dels valors cívics en situacions de convivència i conflicte a l'entorn immediat (família, centre escolar, amistats, localitat). Desenvolupament d'actituds de comprensió i solidaritat, i valoració del diàleg per solucionar els problemes de convivència i els conflictes d'interessos en la relació amb les altres persones.

- Valoració de la convivència intercultural en les escoles de les Illes Balears com a font d'enriquiment.

- El dret i el deure de participar. Valoració de les diferents vies de participació.

- Responsabilitat en l'exercici dels drets i els deures individuals que corresponen a cada infant com a membre dels grups en què s'integra i participació en les tasques i decisions dels grups.

- La diversitat social, cultural i religiosa. Respecte crític pels costums i per les formes de vida diferents de la pròpia. Identificació de situacions de marginació, desigualtat, discriminació i injustícia social.

Bloc 3. Viure en societat

- La convivència social. Necessitat de dotar-nos de normes per conviure. Coneixement i valoració dels principis de convivència que estableix la Constitució espanyola.

- Identificació, valoració, respecte i cura dels béns comuns i dels serveis públics que els ciutadans reben de l'Estat (Ajuntament, Comunitat Autònoma o Administració central de l'Estat), i valoració de la importància que tothom contribueixi al seu manteniment a través dels impostos.

- Hàbits cívics. Reconeixement del paper de la protecció civil i la col·laboració ciutadana enfront dels desastres. La seguretat integral dels ciutadans. Valoració de la defensa com un compromís cívic i solidari al servei de la pau.

- Consum racional i responsable. Reconeixement de la influència del missatge publicitari en els models i hàbits socials.

- Respecte per les normes de mobilitat viària. Identificació de causes i grups de risc en els accidents de trànsit (vianants, viatgers, ciclistes, etc.).

Criteris d'avaluació

1. Mostrar respecte per les diferències i les característiques personals pròpies i dels companys, valorar les conseqüències de les pròpies accions i responsabilitzar-se'n.

Amb aquest criteri d'avaluació es pretén valorar si els alumnes manifesten, a través dels seus comportaments quotidians, un coneixement de les pròpies característiques i si exerceixen una autoregulació de les emocions i dels sentiments. També es vol comprovar si reconeixen els sentiments i les emocions en les persones que els envolten, si accepten les diferències interpersonals i, en definitiva, si es responsabilitzen de les pròpies actuacions i adopten actituds constructives i respectuoses davant les conductes d'altri.

2. Argumentar i defensar les pròpies opinions, escoltar i valorar críticament les opinions dels altres, mostrant una actitud de respecte per les persones.

Amb aquest criteri es vol avaluar la capacitat de l'alumnat, en les situacions habituals de classe, per utilitzar el diàleg a l'hora de superar divergències i d'establir acords, així com de mostrar, mitjançant la seva conducta habitual i el llenguatge, respecte i valoració crítica vers tothom, independentment de l'edat, sexe, raça, opinions, formació cultural i creences.

3. Acceptar i practicar les normes de convivència. Participar en la presa de decisions del grup utilitzant el diàleg per afavorir els acords i assumint cadascú les seves obligacions.

Aquest criteri valorarà el grau de participació individual en les tasques de grup i el grau de compliment de les tasques que li corresponen. Igualment, es valorarà si en les relacions personals, amb els seus iguals i amb els adults, els alumnes assumeixen i practiquen les normes de convivència, el diàleg i el respecte per les altres persones.

4. Conèixer alguns dels drets humans recollits en la Declaració universal dels drets humans i en la Convenció sobre els drets de l'infant i els principis de convivència que recull la Constitució espanyola, i identificar els deures més rellevants associats a aquests.

Aquest criteri pretén avaluar si es comprèn la necessitat de dotar-se de normes per poder conviure harmònicament, i si coneixen i valoren, encara que sigui de manera molt general, els drets de l'infant, els drets humans i els drets

fonamentals recollits en la Constitució espanyola, de manera que se'n reconegui el caràcter universal i la importància com a pilar bàsic de la convivència. Naturalment, no es tracta memoritzar cap text, sinó que expliquin alguns dels drets i deures més significatius i com contribueixen a una millor convivència.

5. Reconèixer i rebutjar situacions de discriminació, marginació i injustícia, i identificar els factors socials, econòmics, d'origen, de gènere o de qualsevol altre tipus que provoquen aquestes situacions.

Amb aquest criteri es pretén valorar si l'infant ha desenvolupat la capacitat d'identificar, reconèixer i verbalitzar situacions injustes, tant en el seu entorn com a través de la informació que proporcionen els mitjans de comunicació. També es valorarà si identifica, amb exemples raonats, els factors que provoquen les marginacions o discriminacions que se'n deriven i si en rebutja les conseqüències.

6. Posar exemples de serveis públics prestats per diferents institucions i reconèixer l'obligació dels ciutadans de contribuir al seu manteniment a través dels impostos.

En primer lloc, el criteri permet avaluar els coneixements que posseeixen sobre els serveis públics que tots rebem de les administracions. Haurà d'il·lustrar aquest coneixement amb exemples referits a serveis que ofereixen l'Ajuntament, la Comunitat Autònoma i l'Administració central de l'Estat i amb arguments sobre la importància de la qualitat de gestió d'aquests serveis per a la vida de les persones. Igualment, es pretén valorar si reconeix, com a contrapartida, que els ciutadans han de col·laborar, mitjançant els impostos, en el manteniment de les institucions i dels serveis que aquestes ofereixen.

7. Explicar el paper que compleixen els serveis públics en la vida dels ciutadans i mostrar actituds cíviques en aspectes relatius a la seguretat viària, a la protecció civil, al consum responsable, a la defensa al servei de la pau i a la seguretat integral dels ciutadans.

A partir d'aquest criteri d'avaluació es pretén comprovar si reconeixen i si saben explicar, oralment i per escrit, la importància que tenen determinats serveis públics (educació, sanitat, subministrament d'aigua, transports, etc.) per al benestar dels ciutadans. També es valorarà si assumeixen la responsabilitat que els correspon com a membres d'un col·lectiu en situacions quotidianes o d'hipotètic risc, i si mostren actituds cíviques en aspectes com la conservació del medi ambient, de l'entorn i dels béns comuns.

LLENGUA CASTELLANA I LITERATURA LLENGUA CATALANA I LITERATURA

Introducció

El desenvolupament de la competència comunicativa és un dels eixos fonamentals de l'educació primària, tant pel que signifiquen les habilitats lingüístiques per al ple desenvolupament personal i social com per la seva incidència en la comprensió i representació de la realitat. Si tenim en compte la seva incidència en la resta d'àrees curriculars, probablement sigui aquesta la més transversal de les competències.

El llenguatge és el mitjà més important d'expressió de l'ésser humà, afecta els aspectes intel·lectuals, socials, culturals, afectius i emotius de la persona i li permet expressar-se, comunicar-se i representar el món en què viu, al temps que conforma i organitza el pensament.

Al llarg de l'educació primària els infants han de començar a adquirir un saber reflexiu sobre les pràctiques comunicatives necessàries per viure a la societat del segle XXI. Les àrees de llengua catalana i literatura i de llengua castellana i literatura són àmbits privilegiats per aconseguir aquestes metes, encara que totes les àrees, pel fet d'emprar el llenguatge com a mitjà de comunicació i d'adquisició i transmissió del coneixement, són responsables del desenvolupament de la comunicació lingüística. Així doncs, l'ensenyament i l'aprenentatge en cada una d'aquestes àrees té com a objecte el desenvolupament de les habilitats lingüístiques: parlar, escoltar i conversar, llegir i escriure. També, i de manera específica, pretén apropar els infants a la lectura i la comprensió de textos literaris.

Aprendre una llengua no és únicament apropiat-se d'un sistema de signes, sinó també dels significats culturals que transmet i, amb aquests significats, de les formes amb què les persones del seu entorn entenen i interpreten la realitat. Igualment, el llenguatge és instrument de regulació de la convivència, per expressar i compartir idees, percepcions, sentiments i emocions i, per tant, per controlar la pròpia conducta. Contribueix així a construir la pròpia visió del món, compartida i comunicable, a l'equilibri afectiu i a la integració social i cultural de les persones.

Aprendre llengua significa, per tant, assolir la competència necessària per

interactuar amb facilitat i èxit en les diferents situacions de la vida, entre les quals es troben també les escolars.

Amb una visió global, considerem l'alumnat des d'una doble perspectiva: com a comunicador i com a investigador de la llengua. Com a comunicador, cal partir dels usos comunicatius orals i escrits en situacions rellevants i significatives; com a investigador s'ha d'aprofitar la seva capacitat de reflexió per a que prengui consciència del funcionament de les llengües, per millorar la seva competència comunicativa.

El punt de partida de l'educació lingüística són les habilitats i destreses lingüístiques que els infants ja han adquirit en iniciar l'etapa a través de l'ús en els seus entorns immediats, familiars, escolars, pel contacte amb els mitjans de comunicació, etc. El paper de l'educació primària és ampliar aquesta competència lingüística i comunicativa inicial de cada una de les dues llengües, de manera que els infants siguin capaços d'interactuar en els diversos àmbits socials en els quals es veuran immersos. D'aquests àmbits s'han seleccionat en cada una de les àrees els que es consideren més apropiats per a la feina escolar: el de les relacions socials, el dels mitjans de comunicació, el literari i, de manera privilegiada, l'àmbit acadèmic. És en aquests àmbits on s'interpreten i es produeixen els diferents textos i és en ells on s'han de desenvolupar les diferents habilitats lingüístiques.

El tractament de les llengües a l'escola suposa l'assumpció de principis comuns i compartits: consideració de la llengua com a objecte d'aprenentatge i coneixement dels principis globals que regulen l'adquisició i l'aprenentatge de llengües, així com l'enfocament metodològic comú per a les llengües i per a cada una en particular. A partir d'aquests criteris unificats s'han d'articular els continguts i planificar les actuacions necessàries per construir les competències específiques en cada llengua, promovent les transferències entre elles.

El currículum de l'àrea de llengua catalana i literatura i el de llengua castellana i literatura s'articula al voltant d'un eix: l'ús social de la llengua en els diferents contextos (privats i públics, familiars i escolars). La divisió dels continguts de cada àrea en blocs no preveu una ordenació seqüencial ni una jerarquització, sinó una manera d'organitzar la complexitat de les competències que s'han d'assolir. L'ordenació dels continguts no es correspon tampoc amb la de l'activitat docent, ja que existeixen múltiples connexions entre els blocs (per exemple, les activitats d'expressió i les de comprensió van sempre unides).

Els blocs de continguts referits a les habilitats lingüístiques –el Bloc 1. "Ecoltar, parlar i conversar", i el Bloc 2. "Llegir i escriure"– apareixen separats a fi d'abordar de manera específica els aspectes essencials de cada tipus de discurs. No obstant això, l'ús oral formal i l'escrit tenen molts d'aspectes comuns (tema prefixat, planificació del contingut, sintaxi i lèxic, subjecció a una norma estàndard, etc.) i hi ha nombroses situacions de comunicació que combinen els diversos usos i que permeten relacionar ambdós aprenentatges per tal que es donin suport mutu. L'aprenentatge d'aquest nivell formal es realitza, òbviament, en les situacions d'interacció comunicativa que ofereix el context de l'aula i del centre escolar.

L'ús oral informal –l'ús espontani entre interlocutors amb tracte freqüent i familiar– és objecte d'observació i d'anàlisi a fi de reconèixer les normes socials i comunicatives que regeixen l'intercanvi, les estratègies que posen en funcionament els parlants per aconseguir una comunicació satisfactòria, i per identificar i criticar estereotips i prejudicis, tant socials com sociolingüístics, especialment al final de l'etapa.

En definitiva, l'alumnat ha d'aprendre a utilitzar la llengua en situacions fonamentals: parlar de si mateix i de les seves necessitats, aconseguir que les altres persones l'escoltin, planificar actes, solucionar problemes, demanar i donar informació, etc. Ha d'aprendre a contar, explicar, argumentar, formular hipòtesis, predir, preguntar, aclarir, opinar, etc. Tots aquests usos de la llengua oral s'han de treballar de manera sistemàtica inserits en la vida quotidiana de l'aula i en l'activitat social i acadèmica.

La llengua oral i l'escrita tenen un repartiment d'usos divers, fins i tot quan en alguns casos van estretament unides. L'aprenentatge de la lectura i de l'escriptura suposa l'adquisició de determinats procediments –estratègies de comprensió i procés de construcció del text escrit–, i no la simple traducció del codi oral a l'escrit. Per això, l'ensenyament de la lectura no acaba en el primer cicle de primària, perquè no es pot considerar l'adquisició inicial del codi com una culminació. És necessari treballar, fins al final de l'escolaritat obligatòria, el conjunt de coneixements i habilitats que aporten, de cada vegada més, un domini major, tant interpretatiu com de comprensió, de la llengua escrita.

L'aprenentatge de la lectura i de la composició presenta nivells de complexitat progressius en la planificació i en l'estructuració dels textos i una major diversificació en els contextos. Molt especialment, s'ha de consolidar en aquesta etapa el domini de les tècniques gràfiques, la relació entre so i grafia, les normes ortogràfiques convencionals i la disposició del text a la pàgina, tenint en compte que la incorporació de les tecnologies de la informació i la comunicació

no ha d'obviar l'aprenentatge dels mecanismes d'escriptura autònoms, socialment rellevants i valorats.

La lectura i la interpretació de textos literaris requereixen competències específiques, per al desenvolupament de les quals el currículum selecciona els continguts que agrupa el Bloc 3. "Educació literària". L'educació literària es concep com una aproximació a la literatura des de les seves expressions més senzilles. La lectura, l'exploració de l'escriptura, el recitat, la pràctica de jocs retòrics o l'audició de textos propis de la literatura oral, han de contribuir al desenvolupament de la competència literària, com a integrant de la competència comunicativa, i com a acostament a l'expressió artística i al valor patrimonial de les obres literàries. A més, no podem oblidar que a través de la lectura hem d'oferir a l'alumnat el contacte amb aquells textos en els quals es fa palesa la identitat cultural i lingüística del nostre poble i de la humanitat en general. La lectura literària ha d'aportar una visió dels textos com a font de fruïció, de goig i de diversió.

La literatura té característiques pròpies i convencions específiques que s'han de conèixer perquè el lector pugui crear el context adequat. En aquesta etapa el currículum se centra en afavorir experiències agradables amb la lectura i la recreació de textos literaris. S'apropa als nins i nines a la representació i interpretació simbòlica, tant de l'experiència interior com de la col·lectiva, per crear l'hàbit lector. Els continguts d'aquests blocs es refereixen, per una banda, al coneixement de les convencions literàries bàsiques, especialment relacionades amb la poesia i la narració i, per una altra, a l'aplicació d'informacions sobre el context lingüístic, històric i cultural en el qual les obres literàries s'han produït, en la mesura que aquestes dades siguin significatives per a la interpretació del text i d'acord amb les expectatives d'un lector d'aquesta etapa escolar.

Finalment, el Bloc 4. "Coneixement de la llengua", integra els continguts relacionats amb la reflexió lingüística. A l'educació primària els docents han de possibilitar la continuació i perfeccionament del procés d'adquisició de la llengua per part dels alumnes, promovent interaccions i situacions d'ús que possibilitin un domini millor i major d'aquest instrument; però, a més, han de fomentar en els aprenents un ús reflexiu de la llengua, proposant, progressivament, activitats d'observació, anàlisi i manipulació de les pròpies produccions, que afavoreixin la conceptualització dels coneixements lingüístics i d'una terminologia bàsica.

La reflexió gramatical en aquestes edats té únicament sentit si es fa amb una doble finalitat: d'una part, aconseguir que l'alumnat faci explícits els coneixements implícits que, sobre el funcionament de la llengua, han adquirit en les interaccions amb els altres parlants, a fi de corregir-los o perfeccionar-los, i d'altra, augmentar les seves possibilitats d'expressió; és a dir, millorar la seva competència comunicativa.

En la reflexió sistemàtica sobre el llenguatge i les seves condicions d'ús es proposa que els alumnes comencin a elaborar un sistema conceptual bàsic i un metallenguatge que faciliti la comunicació a l'aula durant el procés d'aprenentatge i que serveixi de suport per a l'aprenentatge d'altres llengües. La reflexió sobre les unitats del sistema lingüístic, ajustada sempre als coneixements i possibilitats d'abstracció d'aquestes edats, es planteja en relació amb les condicions d'ús i com un requisit imprescindible per incorporar l'avaluació i la correcció de les produccions orals i escrites, a fi d'afavorir l'aprenentatge autònom. Així doncs, els continguts d'aquest bloc no es plantegen de manera autònoma, sinó com l'inici de la construcció dels coneixements sobre la llengua que resulten imprescindibles per a un ús millor i una comunicació més eficaç.

En síntesi, l'eix de l'educació lingüística està constituït pels procediments encaminats al desenvolupament de les habilitats d'expressió i comprensió oral i escrita, en contextos socials significatius i en l'àmbit de la comunicació literària, tenint en compte que un procés d'alfabetització cultural és sempre de llarga durada. Per això, el plantejament del currículum de cada àrea en aquesta etapa s'ha de prolongar en l'educació secundària obligatòria. Les diferències entre una etapa i l'altra resideixen en la selecció dels discursos que s'analitzen i es produeixen, que s'ajusta a la seva complexitat en les situacions de comunicació, en la profunditat de la reflexió lingüística i literària, en la selecció de continguts de reflexió sobre la llengua i en el grau de sistematització que ha d'aconseguir.

Orientacions metodològiques

La introducció de les competències bàsiques en el currículum comporta una nova visió metodològica, també en les àrees de llengua i literatura catalana i de llengua i literatura castellana. L'objectiu de l'educació lingüística no és ja només l'adquisició de continguts, sinó el desenvolupament de competències que permetin aplicar aquests coneixements a les situacions, a sí mateix i als aprenentatges posteriors.

Resulta imprescindible la coordinació entre els plantejaments didàctics de les llengües catalana i castellana, que aprofitin els aspectes comuns per incidir en els diferencials per tal de millorar la competència comunicativa en les dues

llengües i la funcionalitat dels aprenentatges. La distribució coherent dels continguts en cada llengua i la unificació de la terminologia i dels criteris i estratègies metodològiques ajudaran a aconseguir els objectius proposats d'una manera eficaç i adequada als interessos dels alumnes, i els facilitarà el descobriment de l'efecte sinèrgic que el coneixement d'una llengua té sobre l'aprenentatge de l'altra.

Funcionalitat i significativitat

Cal tenir en compte que les llengües s'aprenen en l'ús social, en les necessitats de comunicació, pel que cal dissenyar situacions d'aprenentatge reals on es faci necessari l'ús de les estratègies lingüístiques, tant de les assolides com de les que es trobin en procés d'aprenentatge, així com del seu ús reflexiu.

Comptar amb la realitat social, lingüística i cultural de la nostra societat fa necessari no només un plantejament comú de les llengües, sinó la transversalitat en la resta d'àrees curriculars.

El disseny d'activitats funcionals i significatives que constitueixin contextos reals d'ús de la llengua o els reproduïen permet abordar tant els diferents continguts de l'àrea des de la perspectiva de la seva aplicabilitat per a l'expressió, per a la comprensió i per a les relacions socials, com valorar l'eficàcia de les estratègies que s'utilitzen en el procés d'ensenyament i d'aprenentatge de la llengua.

La major part de les capacitats lingüístiques que es treballen al llarg de l'educació primària en cada una de les dues àrees són comunes als tres cicles. Varia, en canvi, l'amplitud i profunditat d'aquestes, la diversificació de les situacions i dels contextos comunicatius, el grau d'adequació a les situacions comunicatives que s'exigeix, la tipologia i característiques dels textos, el grau de correcció gramatical i, especialment, la consideració de les situacions d'aprenentatge. Cal tenir present que les habilitats lingüístiques són el requisit primer de totes les àrees del currículum, per la qual cosa no s'han d'abordar únicament en les àrees de llengua, sinó que cal fer-ho des de la globalitat del currículum.

Parlar, conversar, escoltar

En tota l'educació primària s'ha de prestar atenció especial al llenguatge oral, que constitueix una eina fonamental per a l'ensenyament. Com succeeix amb la resta de continguts, no s'ha de plantejar com un recurs espontani i ocasional, sinó amb rigor sistemàtic. En primer lloc, perquè l'expressió oral incideix directament en la pròpia activitat, perquè parlar i escoltar són activitats més habituals que la lectura i l'escriptura; perquè és el punt de partida per a la llengua escrita (el seu ús repercuteix necessàriament en l'escriptura), i també pel fet que, en la major part d'activitats de llengua, l'expressió oral i l'escripta van unides. Les activitats destinades específicament al desenvolupament de les destreses orals han d'estar presents en les programacions didàctiques: debats, jocs, dramatitzacions, resums, diàlegs, planificació d'activitats, exposició de conclusions o resultats, etc., tant de manera individual com en grup, i s'ha de tenir en compte també l'exposició pública, en classe o en altres situacions.

En les produccions orals cal incidir en l'organització i en la claredat del discurs, que s'ha de servir d'elements no lingüístics per guanyar en expressivitat; en el rebuig de les formes que suposin algun tipus de discriminació; en la participació activa i cooperadora en les situacions d'interacció, i en el respecte per les aportacions de les altres persones i per les normes que regeixen l'intercanvi comunicatiu.

Pel que fa a la comprensió oral, al llarg de l'etapa s'han d'oferir als alumnes textos que els permetin anar més enllà de les idees explícites de manera progressiva, descobrir sentits figurats o missatges no implícits. La selecció dels textos, que han de ser adequats a l'edat i als interessos, incideix directament en la capacitat d'escoltar, que també s'ha de treballar a l'aula. En aquest sentit adquireix rellevància especial el text literari.

L'anàlisi de les característiques dels textos, el resum de les idees principals i les activitats que potencien la memòria comprensiva (memorització, recitat i reproducció de poemes, cançons, embarbussaments, dites, refranys, etc.), per millorar l'atenció, el gest, l'expressió, la desinhibició, etc. són alguns dels aspectes que cal incloure en la comprensió de textos orals.

Llegir i escriure

L'aprenentatge de la lectoescriptura es circumscriu, també, al tractament funcional i significatiu de l'àrea. El clima de l'aula ha de potenciar la necessitat de llegir i d'escriure, ha de despertar l'interès per fer-ho i per accedir a nous coneixements a través de la lectura i de l'escriptura. L'expressió oral és espontània però, al menys en els primers moments d'accés al codi, la lectura i l'escriptura es focalitzen en aquelles situacions en què és necessari escriure o llegir, per la qual cosa els continguts referits al codi han d'estar vinculats a situacions i necessitats. La difusió dels escrits respon també a la funcionalitat d'aquestes situacions.

El procés de lectoescriptura s'inicia des del significat, amb el descobriment i el reconeixement de les relacions entre so i grafia en el context de paraules significatives per als infants, del propi nom, etc. En aquest procés l'aprenentatge compartit juga un paper essencial.

També des del començament cal incidir en les primeres estratègies del procés de producció de textos escrits, que s'ampliaran al llarg de l'etapa: planificació, confecció d'esborranys, revisió, etc., amb atenció a la coherència cada cop major del discurs (des dels enllaços simples fins a la coordinació i inserció d'oracions...). En la producció dels textos escrits s'han de preveure, a més, els aspectes formals, que han de ser coneguts prèviament pels alumnes (presentació, ordre, creativitat, etc.).

No hem d'oblidar que la finalitat última del procés de la lectura i de l'escriptura no és que els alumnes aprenguin a llegir i escriure, sinó que adquireixin la competència comunicativa necessària en aquest aspecte i que desenvolupin l'hàbit lector. El significat, la motivació i l'interès per la lectura i per l'escriptura des dels primers moments són, per tant, imprescindibles. La selecció de lectures engrescadores, la multiplicat de recursos, l'ús de la biblioteca, la lectura comentada, la participació en activitats literàries de l'escola o d'altres àmbits, són útils per aconseguir aquesta motivació. S'han de preveure moments per què els alumnes seleccionin les pròpies lectures, per tal que desenvolupin criteris personals en les seves preferències, i moments per parlar dels llibres, per recomanar-ne i per expressar les emocions que ens transmeten.

En la lectura, al llarg de l'etapa s'han d'ampliar les estratègies que permeten anticipar i complementar el contingut, les tipologies textuals i la forma de lectura (personal, col·lectiva, en silenci, en veu alta, dramatitzada, etc.).

La creació d'un clima de reflexió dins l'aula, que valori l'error i l'aprofïti de manera creativa, permet analitzar en un primer moment aspectes ortogràfics i lingüístics bàsics, fins arribar a l'observació i l'experimentació d'aspectes gramaticals, lèxics o sintàctics, entre d'altres, i a l'explicitació de coneixements que es tenen de manera intuïtiva.

Recursos i materials

Els recursos de les biblioteques són eines indispensables per aconseguir que l'alumnat gaudeixi amb la lectura i adquireixi l'hàbit lector. La implicació dels infants en l'organització i en la gestió de la biblioteca contribueix a establir vincles amb els llibres i amb el món de la lectura.

Els recursos audiovisuals i les tecnologies de la informació i la comunicació són atractius i adequats per a l'àrea: l'enregistrament de produccions orals per analitzar-les posteriorment; l'enregistrament en vídeo de dramatitzacions i d'interaccions comunicatives; la visualització d'anuncis i de presentacions per valorar-ne els missatges, l'ús de programes informàtics de processament de textos i d'altres que complementin les activitats de llengua, la recerca d'informació a través d'Internet, i els recursos concrets per a l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu són algunes de les seves utilitats a l'escola.

El paper del professorat

En totes les situacions d'aprenentatge els mestres tenen el paper de model i de referent de llengua. És recomanable aprofitar aquest aspecte, de manera que l'alumnat associï una llengua amb una persona i augmentin les seves oportunitats de comunicació en les dues llengües.

L'actitud del professorat, sempre respectuosa amb la diversitat lingüística, que aprofïta per enriquir dinàmiques i aprenentatges a l'aula, contribueix a fer que els infants interioritzin una actitud positiva cap a les llengües i que augmenti el seu interès per expressar-se en una llengua diferent a la seva. Els mestres han de potenciar la iniciativa i l'autonomia dels seus alumnes, per tal que adquireixin la confiança necessària i no depenguin sempre dels estímuls que se'ls ofereixen.

Els agrupaments

L'ensenyament de llengua es fonamenta en la diversitat de situacions comunicatives. Cada situació necessita un tipus diferent d'agrupament (individual, en parelles, en grup gran o petit, assemblees, tutories, etc.), per la qual cosa la distribució de l'espai ha de ser flexible. Si l'establiment de rutines és desitjable, especialment en els primers nivells, també ho és, sobretot a mesura que els infants es fan grans, rompre aquestes rutines amb activitats que suposin tipus d'intercanvis diferents.

La participació

Les activitats de llengua han de ser tan reals i funcionals com sigui possible; cal aprofitar totes les situacions que la dinàmica escolar ofereix i proporcionar activitats de simulació d'activitats comunicatives: dramatitzacions, sim-

ulació de programes o de textos propis dels mitjans de comunicació, simulació de rols, etc. Els treballs d'investigació de temes suggerits pels alumnes són també un recurs eficaç que, a més, permet atendre la diversitat dins l'aula.

La diversitat a les àrees

La diversitat d'orígens, de llengües, d'interessos, de situacions socials, culturals i personals, de graus de maduresa, etc. és un fet als centres escolars. Conèixer quina és la situació real de l'aula i de l'escola, i quins són els aprenentatges i coneixements previs dels nostres alumnes és el punt de partida per a la programació, per al tractament de les activitats i per fer d'aquesta diversitat un recurs d'aprenentatge, de convivència i de rebuig envers les actituds i expressions discriminatòries.

La seqüenciació dels continguts

Encara que la seqüenciació dels continguts correspon a cada centre escolar, cal tenir en compte que ha de partir de l'anàlisi de la situació escolar i personal dels alumnes: els seus coneixements previs, les habilitats comunicatives en les dues llengües, la dinàmica, etc.

A l'inici de l'etapa s'ha de prioritzar la llengua oral, però vinculant-la al llenguatge escrit. En la gradació de les habilitats lingüístiques cal partir de les situacions més properes, en els primers nivells, fins abastar progressivament àmbits més complexos, formals o llunyans, al final de l'etapa.

L'avaluació

En el procés d'avaluació de l'alumnat és important que aquest conegui quins són els criteris que s'apliquen, que disposi de pautes clares per a la seva activitat i que s'incorporin a la dinàmica de l'aula moments per a la reflexió i la valoració dels progressos propis. En aquest seguiment és important el contacte i la implicació de les famílies. La revisió, individual o compartida, dels aspectes ortogràfics, morfològics o sintàctics de les produccions permet que els alumnes s'autocorreguin.

Si, com hem esmentat al principi, l'objecte d'ensenyament de les àrees de llengua catalana i literatura i de llengua castellana i literatura no són pròpiament els continguts, sinó el desenvolupament de la competència comunicativa, l'avaluació també s'ha de dur a terme en situacions tan reals i funcionals com sigui possible.

Els mestres han de realitzar també l'autoavaluació de la pràctica docent i valorar tant els resultats com el procés, per reajustar les seves actuacions.

Contribució de les àrees al desenvolupament de les competències bàsiques

La concepció dels currículums d'aquestes àrees, en posar l'èmfasi en l'ús social de la llengua en diferents contextos comunicatius, evidencia la contribució directa que fan al desenvolupament de tots els aspectes que conformen la *competència en comunicació lingüística*.

Cal també destacar que les estratègies que constitueixen la competència comunicativa s'adquireixen des d'una llengua determinada, però no es refereixen exclusivament a saber usar aquesta llengua, sinó a l'ús del llenguatge en general. Aquesta característica de l'aprenentatge lingüístic té una gran importància, ja que els aprenentatges d'una llengua que s'efectuen s'apliquen a l'aprenentatge d'altres; aquests coneixements contribueix, per tant, a augmentar la competència sobre l'ús del llenguatge en general.

L'accés al saber i a la construcció de coneixements mitjançant el llenguatge es relaciona directament amb la *competència per aprendre a aprendre*, i amb la d'*autonomia i iniciativa personal*. El llenguatge, a més d'instrument de comunicació, és un mitjà de representació del món i és la base del pensament i del coneixement, permet comunicar-se amb un mateix, analitzar problemes, elaborar plans i emprendre processos de decisió. En general, regula i orienta la nostra activitat amb autonomia progressiva. Per això, el seu desenvolupament i la seva millora des d'aquestes àrees contribueix a organitzar el pensament, a comunicar afectes i sentiments, a regular emocions i a afavorir el desenvolupament d'ambdues competències.

Les àrees de llengua són àmbits privilegiats per desenvolupar l'habilitat d'interpretar i d'expressar amb claredat i precisió informacions, dades i argumentacions i així col·laborar a la construcció de la *competència matemàtica*, de la qual forma part l'habilitat esmentada. La lectura atenta, la comprensió literal i la inferència d'enunciats són part del procés de resolució de problemes al desenvolupament del qual poden contribuir les àrees de llengua.

Les àrees de llengua i literatura catalana i de llengua i literatura castellana contribueixen també al *tractament de la informació i competència digital*, perquè proporcionen coneixements i destreses per a la recerca, selecció i tracta-

ment de la informació i la comunicació, per a la comprensió de la informació, la seva estructuració i organització textual i per a la seva utilització en la producció oral i escrita.

Els currículums de les àrees inclouen l'ús de suports electrònics en la composició de textos, la qual cosa significa més que un canvi de suport, perquè afecta les operacions que intervenen en el procés d'escriptura (planificació, execució del text, revisió, etc.), que constitueixen un dels continguts bàsics d'aquestes àrees. Per això, en la mesura que s'utilitzin es millora també el tractament de la informació i la competència digital. A més, els nous mitjans de comunicació digital que sorgeixen contínuament impliquen un ús social i col·laborador de l'escriptura, la qual cosa permet concebre l'aprenentatge de la llengua escrita en el marc d'un verdader intercanvi comunicatiu.

Les llengües contribueixen poderosament al desenvolupament de la *competència social i ciutadana*, com el conjunt d'habilitats i destreses per a la convivència, el respecte i l'entesa entre les persones, ja que necessàriament la seva adquisició requereix l'ús de la llengua com a base de la comunicació. Aprendre llengua és, abans que res, aprendre a comunicar-se amb les altres persones, a comprendre el que aquestes transmeten, a prendre contacte amb realitats diverses i a assumir la pròpia expressió com a modalitat fonamental d'obertura als altres.

D'altra banda, en la mesura que una educació lingüística satisfactòria valora totes les llengües com a igualment aptes per exercir les funcions de comunicació i de representació, analitza les maneres com el llenguatge transmet i sanciona prejudicis i imatges estereotipades del món, i a la vegada contribueix a l'eradicació dels usos discriminatoris del llenguatge, es potencia el desenvolupament d'aquesta competència.

A més de reconèixer les llengües com a elements culturals de primer ordre, en aquestes àrees la lectura, la comprensió i la valoració de les obres literàries contribueixen al desenvolupament de la *competència cultural i artística*.

LLENGUA CASTELLANA I LITERATURA

Objectius

L'ensenyament de la llengua castellana i la literatura a l'etapa d'educació primària té com a objectiu contribuir a desenvolupar en l'alumnat les capacitats següents:

1. Comprendre discursos orals i escrits en els diversos contextos de l'activitat social i cultural i analitzar-los amb sentit crític.
2. Expressar-se oralment i per escrit de manera adequada en els diversos contextos de l'activitat social i cultural per satisfer necessitats de comunicació i explorar camins que desenvolupin la sensibilitat, la creativitat i l'estètica.
3. Conèixer, respectar i valorar la realitat plurilingüe de l'Estat espanyol com un patrimoni cultural comú, valorant-la com un fet enriquidor.
4. Participar en diverses situacions de comunicació i utilitzar la llengua de manera adequada en l'activitat social i cultural, aplicant les regles bàsiques de la comunicació i adoptant una actitud respectuosa i de cooperació, per prendre consciència dels propis sentiments i idees i per controlar la pròpia conducta.
5. Utilitzar les diverses classes d'escrits mitjançant els quals es produeix la comunicació amb les institucions públiques o privades, en situacions relacionades amb l'escola i la seva activitat.
6. Emprar els mitjans de comunicació social i les tecnologies de la informació i la comunicació, per obtenir, interpretar i valorar informacions de diversos tipus i opinions diferents i com a instrument de treball i aprenentatge.
7. Utilitzar les destreses bàsiques de la llengua eficaçment, amb iniciativa, responsabilitat i esforç tant per cercar, recollir i processar informació, com per escriure textos propis de l'àmbit acadèmic.
8. Llegir diferents tipus de textos adaptats a l'edat per aprendre i informar-se, amb fluïdesa i entonació adequades, i com a mitjà per ampliar el vocabulari i fixar l'ortografia.
9. Utilitzar la lectura com a font de plaer i d'enriquiment personal i apropar-se a les obres de la tradició literària per desenvolupar hàbits de lectura.
10. Comprendre textos literaris de gèneres diversos adequats quant a temàtica i complexitat, així com iniciar-se en els coneixements de les convencions específiques del llenguatge literari.
11. Emprar els coneixements sobre la llengua i les normes de l'ús lingüístic per escriure i parlar de manera adequada, coherent i correcta, i per comprendre textos orals i escrits.
12. Reflexionar sobre els diferents usos socials de les llengües per evitar els estereotips lingüístics que suposen judicis de valor i prejudicis de tot tipus.
13. Posar en pràctica hàbits i estratègies que permetin tant l'activitat individual com l'aprenentatge cooperatiu, col·laborant activament i amb responsabilitat en el treball en grup.

Primer cicle

Continguts

Bloc 1. Escoltar, parlar i conversar

- Participació en situacions comunicatives habituals de la vida quotidiana i escolar (avisos, instruccions, converses, planificació d'activitats, explicació de fets, sentiments, vivències, etc.) i en altres de més dirigides (assemblees, diàlegs, explicacions, etc.), de manera activa i cooperadora.

- Utilització i valoració de les normes que regeixen l'intercanvi comunicatiu oral: escolta atenta, respecte pel torn de paraula, mirada cap a l'interlocutor, to de veu, ritme adequat, etc., tenint esment a les expressions de cortesia i de relació social.

- Intervenció activa en situacions d'aprenentatge compartit en petit o gran grup, d'intercanvi d'informació i d'opinions, de resolució de conflictes, etc. amb una actitud de cooperació i de respecte per les aportacions i opinions dels altres.

- Producció de textos orals per expressar idees, sentiments, emocions, desitjos, opinions i vivències i per planificar accions.

- Valoració de la importància d'expressar-se oralment de manera correcta, amb entonació i pronunciació adequades i amb exposició clara: manteniment del tema de conversa, utilització d'un discurs cronològic i lògic i ús d'un llenguatge cada cop més precís, no discriminatori i respectuós amb les diferències.

- Comprensió i valoració de textos orals narratius, descriptius i informatius, procedents dels mitjans de comunicació, captant-ne el sentit global i obtenint informació sobre fets i esdeveniments propers a l'experiència infantil.

- Comprensió i producció de textos orals per aprendre i organitzar el treball, tant de caràcter quotidià (exposicions de classe, converses, explicacions sobre l'organització de la feina, etc.) com de caràcter més formal i didàctic (descripcions senzilles, resums orals, etc.).

- Ús d'elements lingüístics i no lingüístics (gest, entonació, intensitat, postura, simbologia) a les produccions orals per tal d'afavorir la comprensió i potenciar l'expressivitat.

- Escolta, memorització i recitat de textos curts i de jocs lingüístics senzills o de tradició oral.

- Valoració dels mitjans de comunicació social com a instrument per aprendre i accedir a informacions i experiències d'altres persones.

- Comprensió d'informacions procedents de diferents suports audiovisuals i establiment de relacions entre els coneixements que es tenen i les noves informacions (identificació, classificació, comparació).

Bloc 2. Llegir i escriure

Comprensió de textos escrits

- Comprensió d'informacions en textos de la vida quotidiana propers a l'experiència infantil (cartells, horaris, invitacions, felicitacions, notes, avisos, etc.).

- Interès pels textos escrits com a font d'informació i d'aprenentatge i com a mitjà de comunicació d'experiències i de regulació de la convivència.

- Identificació de la informació rellevant sobre fets i esdeveniments propers a l'experiència infantil en textos procedents dels mitjans de comunicació social, amb especial incidència en la notícia.

- Ús d'estratègies senzilles per a la comprensió de textos escrits: títol, anticipació del contingut a partir dels elements gràfics, formulació i comprovació d'hipòtesis, deducció d'informació, relectura, etc.

- Comprensió de textos molt vinculats a l'experiència, produïts amb finalitat didàctica o d'ús quotidià (fullets, descripcions, instruccions i explicacions), per aprendre i per informar-se.

- Integració de coneixements i d'informacions procedents de diferents suports per ampliar els aprenentatges, identificant-los, comparant-los, i classificant-los.

- Iniciació a la utilització dirigida de les tecnologies de la informació i de la comunicació i de les biblioteques per obtenir informació i models per a la composició escrita.

- Participació en jocs lingüístics per millorar la lectura comprensiva: embarbussaments, endevinalles, acudits, tirallongues, sopes de lletres, jeroglífics, etc.

- Lectura personal, guiada i expressiva, de textos narratius de literatura infantil i d'altres adequats a l'edat i als interessos.

Composició de textos escrits

- Coneixement i ús del codi escrit per a la producció de textos breus per comunicar coneixements, experiències o necessitats.

- Ús d'elements gràfics i paratextuals bàsics (variacions tipogràfiques, il·lustracions, etc.) per facilitar la comprensió.

- Producció de textos escrits propis de situacions quotidianes properes a l'experiència infantil, com a consolidació del sistema de lectoescriptura, per comunicar coneixements, experiències i necessitats (invitacions, felicitacions, notes, cartes, avisos, etc.), utilitzant les característiques usals d'aquests gèneres.

- Composició de textos propis dels mitjans de comunicació social (titulars,

peus de foto, notícies breus, etc.) sobre esdeveniments propers a l'experiència infantil, utilitzant suports habituals en l'àmbit escolar.

- Creació de textos relacionats amb l'àmbit escolar per obtenir, organitzar i comunicar informació: cartells, murals, qüestionaris, descripcions, explicacions simples, llistes utilitzades com a resum o esquema, etc.

- Ús d'estratègies bàsiques del procés de producció de textos: planificació (observació de models, identificació de la funció, del destinatari, del tipus de text, estructura, etc.), redacció d'esborranys i revisió del text per millorar-lo (reescriptura).

- Interès per l'escriptura, valorant-la com a eina de comunicació, d'informació i d'aprenentatge i com a mitjà d'organització i resolució de problemes de la vida quotidiana.

- Interès per la norma ortogràfica (el punt, majúscules i minúscules, signes d'interrogació i d'exclamació, etc.), valorant la necessitat d'utilitzar-la en les produccions escrites pròpies.

- Interès per la presentació dels textos escrits (ordre, traç, etc.) i per a la recerca de recursos personals que afavoreixin l'expressivitat i la creativitat.

- Iniciació a l'ús de programes informàtics de processament de textos.

- Actitud de cooperació i de respecte en les situacions d'aprenentatge compartit, en gran i petit grup.

Bloc 3. Educació literària

- Escolta de textos de la literatura de tradició oral i escrita per aprendre, divertir-se i com a inici de l'hàbit de lectura.

- Lectura guiada i autònoma, silenciosa i en veu alta, de textos adequats a l'edat i als interessos (endevinalles, refranys, faules, etc.).

- Valoració de l'autonomia lectora, mostrant interès per l'elecció de temes i de textos i per a la comunicació de les preferències personals, apreciament del text literari com a recurs de goig personal.

- Audició, comprensió, memorització i recitat de poemes amb el ritme, la pronunciació i l'entonació adequades.

- Ús dels recursos de la biblioteca d'aula, del centre, etc., incloent documents audiovisuals, com a mitjà d'apropament a la literatura.

- Producció de textos d'intenció literària: recreació i reescriptura de textos narratius i de caire poètic (narracions, poemes, endevinalles, refranys, etc.), a partir de models que permetin l'exploració de les possibilitats expressives de la llengua per afavorir la creativitat.

- Dramatització de situacions i de textos teatrals adequats a l'edat.

- Identificació cada cop més crítica dels missatges i valors que transmeten els textos, expressant els sentiments i les emocions que transmeten.

Bloc 4. Coneixement de la llengua

- Reconeixement del paper de les situacions socials com a factor condicionant dels intercanvis comunicatius.

- Identificació de diferents situacions comunicatives i dels contextos en els quals es produeix la comunicació mitjançant textos escrits i valoració de la importància de l'escriptura en determinats àmbits.

- Reconeixement de la relació entre so i grafia en el sistema de la llengua i d'algunes normes ortogràfiques senzilles.

- Anàlisi de la importància del context al text escrit i observació de les diferències entre llengua oral i escrita.

- Reconeixement de l'estructura dels textos d'ús freqüent a l'aula.

- Reconeixement de les síl·labes dins les paraules. Iniciació a l'ordre alfabètic.

- Observació i reconeixement de les unitats que formen una frase o enunciatiu: identificació de la paraula com instrument bàsic per a la segmentació de l'escriptura.

- Interès i respecte per les sensacions, les experiències i les idees expressades pels parlants d'altres llengües.

- Substitució, inserció, supressió, canvi d'ordre i segmentació d'elements lingüístics, per observar el funcionament dels enunciatius i adquirir nous recursos.

- Inici a la reflexió sobre la llengua en activitats d'identificació en la producció i en la interpretació i ús dels termes següents:

* denominació dels textos treballats

* enunciat, paraula, síl·laba

* classes de noms: propis, comuns

* gènere: masculí i femení

* nombre: singular i plural

- Observació del significat de les paraules: camps semàntics; famílies de paraules; sinònims i antònims, paraules polisèmiques.

- Manipulació de frases i d'enunciatius per observar com s'expressen les accions i la temporalitat d'aquestes, distingint els temps verbals: present, passat i futur.

Criteris d'avaluació

1. Participar en situacions de comunicació, dirigides o espontànies, respectant les normes de l'intercanvi comunicatiu: guardar el torn de paraula, escoltar, mirar l'interlocutor i mantenir el tema.

Aquest criteri avalua la capacitat, la disposició i la iniciativa de l'infant per intervenir en les diferents situacions d'intercanvi oral que es produeixen habitualment en l'àmbit escolar, a més de l'adequació de l'actitud amb la qual hi participa. Aquestes competències tenen una relació molt estreta amb la capacitat que té l'infant per observar i per determinar, de manera intuïtiva, les característiques de les situacions comunicatives (la seva finalitat, participants, lloc on es duen a terme, etc.), així com la manera com ajusta la seva actuació a la situació comunicativa.

Amb aquest criteri s'avalua també el respecte de l'infant per les normes que regeixen l'intercanvi comunicatiu i l'adequació del seu discurs a la situació de comunicació.

2. Expressar-se oralment, amb pronunciació correcta i utilitzant un vocabulari adequat, a través de textos que presentin fets, vivències, idees, sentiments i opinions de manera organitzada.

Aquest criteri pretén avaluar la capacitat que té l'infant per expressar-se de manera clara i precisa segons les característiques i la situació de comunicació, emprant el lèxic, les fórmules lingüístiques, l'entonació i la pronunciació adequades, i estructurant cada cop més el propi discurs. Es valora l'augment del bagatge lèxic de l'infant i l'ús adequat que fa de les noves incorporacions i aprenentatges relacionats amb l'expressió oral.

Valora també la capacitat d'expressió personal a través de la comunicació oral de fets, vivències, idees, sentiments i opinions, controlant la pròpia conducta amb l'ajuda del llenguatge.

3. Comprendre el sentit global dels textos orals, identificant la informació més rellevant.

Aquest criteri fa referència a la capacitat per comprendre aspectes clau de textos orals habituals (intencionalitat, idees principals, etc.), tant de l'aula com de l'entorn més pròxim a l'infant o d'alguns mitjans de comunicació. Fa referència a l'obtenció d'informacions globals o molt concretes per aplicar-les directament a la realització d'activitats o tasques o per participar de manera fluida en la vida de l'aula.

Aquest criteri pretén avaluar també el desenvolupament d'una certa competència per reflexionar, de manera encara molt elemental, sobre els mecanismes que permeten la comprensió de textos i sobre les formes de producció dels diferents missatges.

4. Redactar i reescriure diferents textos relacionats amb l'experiència infantil seguint models clars, utilitzant la planificació i la revisió dels textos, respectant les normes gramaticals i ortogràfiques més senzilles i el traç, l'ordre i la presentació.

Amb aquest criteri s'avalua l'adquisició del codi escrit. L'infant ha de ser capaç de redactar textos propis de les relacions interpersonals dins l'aula (avisos, felicitacions, notes, etc.), de participar en les activitats d'intercanvi escrit d'informació que es donin dins l'àmbit escolar i d'utilitzar l'escriptura per aprendre i per organitzar els propis coneixements.

També es valorarà l'aproximació a la literatura a través de la pràctica de jocs lingüístics o d'imitacions o recreacions d'alguns gèneres, com el conte o la poesia.

S'avaluarà també l'adequació del procés d'elaboració dels escrits, que ha de preveure els aspectes bàsics següents: la planificació (a través de models i de pautes), la confecció d'esborranys i la revisió d'aspectes relacionats amb el resultat de l'escrit (obtenció de la finalitat desitjada), amb la coherència i amb la correcció gramatical i ortogràfica bàsiques: segmentació de paraules, ús de la coma en enumeracions, el punt i la interrogació.

5. Llegir amb freqüència, per iniciativa pròpia i com a font de plaer, textos literaris de la tradició oral i de la literatura infantil adequats al cicle per conèixer alguns aspectes formals simples de la narració i de la poesia i per facilitar l'escriptura dels textos esmentats. Memoritzar, reproduir i representar textos orals senzills.

Aquest criteri avalua la capacitat de desenvolupar l'hàbit de llegir i de gaudir amb els textos literaris propis del cicle, especialment amb els de caire narratiu i poètic (cançons, refranys, endevinalles, embarbussaments, etc.), d'escoltar-los i de comprendre el seu sentit general mitjançant la reflexió i la interpretació d'algunes convencions específiques, com l'estructura narrativa simple i la rima. S'ha d'avaluar també l'estima i l'adopció d'actituds positives cap al text literari, així com la incorporació de la lectura i l'ús de la biblioteca a les seves activitats quotidianes. Es valorarà també la participació en activitats de dramatització, recreació, memorització i recitat de poemes i de textos senzills i adequats a l'edat i als interessos amb el ritme, la pronunciació i l'entonació adequats.

6. Utilitzar les estratègies de la comprensió lectora per localitzar informació concreta, realitzar inferències i comprendre el sentit global dels textos llegits, relacionant la informació que contenen amb les pròpies experiències,

vivències i coneixements.

Amb aquest criteri s'avalua la capacitat de l'infant per relacionar les pròpies vivències, experiències i coneixements amb la nova informació que troba en els textos escrits, a més de la capacitat per relacionar les diferents informacions procedents de diversos textos d'ús escolar, identificant-les, comparant-les i classificant-les.

Es valorarà també la comprensió dels textos escrits a través de la lectura en veu alta, prèvia lectura silenciosa, de textos coneguts o senzills, i a través del resum oral de les informacions globals, idees i característiques rellevants del text.

7. Identificar de manera guiada mitjançant segmentacions, canvis en l'ordre, supressions i insercions, els canvis que es produeixen en les paraules, els enunciats i els textos per millorar la comprensió i l'expressió oral i escrita.

Es tracta d'avaluar l'habilitat per observar, analitzar i reconèixer els efectes que produeixen els canvis en l'ordre, les segmentacions, les supressions i les insercions en les paraules, en els enunciats i en els textos, de manera que s'identifiquin tant els problemes en l'escriptura i en l'expressió oral com l'origen de determinades dificultats en la comprensió i en l'expressió oral i escrita, així com per iniciar-se en els mecanismes bàsics de la reflexió metalingüística.

8. Comprendre i utilitzar la terminologia gramatical i lingüística bàsica en les activitats relacionades amb la producció i comprensió de textos.

Amb aquest criteri es vol comprovar si són capaços d'utilitzar els termes gramaticals i lingüístics bàsics (denominacions dels textos, enunciat, paraula i síl·laba; nom comú i nom propi; singular i plural; masculí i femení) adequadament, en les activitats que es realitzin a l'aula. Aquest ús suposa un determinat grau d'elaboració dels conceptes als quals se refereixen els termes. També es valorarà la iniciativa en l'ús espontani i l'interès per utilitzar aquests termes.

9. Participar en situacions comunicatives formals i no formals evitant els estereotips lingüístics i mostrant una actitud positiva davant les diferències i davant la diversitat lingüística de l'entorn.

Amb aquest criteri s'avalua la capacitat de l'infant per expressar-se amb respecte cap a les diferències i per mantenir una actitud positiva cap a les manifestacions dels altres. Es valora també el respecte per la diversitat de llengües que es dona a l'àmbit escolar i social, la valoració d'aquesta pluralitat com a riquesa cultural i com a font d'aprenentatge i l'interès per la forma com els parlants d'altres llengües manifesten idees, sentiments, etc.

10. Iniciar-se en l'ús de programes informàtics de processament de textos.

Amb aquest criteri s'avalua si l'infant va adquirint progressivament autonomia en la utilització bàsica de programes informàtics de processament de textos per aplicar-los a les produccions i composicions escrites pròpies i com a suport del procés de la lectura i de l'escriptura.

Segon cicle

Continguts

Bloc 1. Parlar, escoltar i conversar

- Participació activa i cooperadora en situacions comunicatives habituals, espontànies o dirigides, pròpies de la vida quotidiana i de l'activitat d'aula (informacions, converses reguladores de la convivència, discussions, instruccions, etc.), emprant un lèxic adequat i valorant i respectant les normes que regeixen l'intercanvi comunicatiu: escolta atenta, exposició clara, respecte del torn de paraula, to de veu, fórmules de cortesia, etc.

- Utilització de la llengua per prendre consciència de les idees i dels sentiments propis i dels altres i per regular la pròpia conducta, emprant un llenguatge no discriminatori i respectuós amb les diferències.

- Interès per expressar-se oralment amb pronunciació i entonació adequades, respectant l'ordre espacial, cronològic i lògic del discurs i utilitzant elements lingüístics i no lingüístics en les produccions orals.

- Actitud de cooperació i respecte en situacions d'aprenentatge compartit per recollir i intercanviar informació, resoldre conflictes, planificar accions conjuntes, participant, fent aportacions i respectant les sensacions, experiències, idees, opinions i coneixements dels altres.

- Comprensió i valoració de textos orals de caire narratiu, descriptiu i informatiu procedents dels mitjans de comunicació o d'Internet, amb especial incidència en la notícia, captant el sentit global del text i la informació general sobre fets i esdeveniment significatius.

- Utilització d'estratègies que facilitin la comprensió dels missatges orals i que potencin la seva expressivitat.

- Valoració dels mitjans de comunicació social com instrument per aprendre i per accedir a informacions i experiències d'altres persones.

- Comprensió i producció de textos orals, tant els produïts amb finalitat

didàctica com els d'ús quotidià, de caràcter informal (converses entre iguals i en l'equip de feina) o més formals (exposicions de classe), per aprendre i per informar-se.

- Identificació de les idees principals i secundàries i interpretació i valoració de missatges no explícits senzills en els textos orals (doble sentit, sentit humorístic, missatges que impliquen discriminació).

- Ús de documents audiovisuals com a mitjà per obtenir, seleccionar i relacionar informacions rellevants (identificació, classificació, comparació).

- Escolta i recitació de textos de tradició oral i de jocs lingüístics: dites, endevinalles, cançons, contes, etc.

Bloc 2. Llegir i escriure

Comprensió de textos escrits

- Comprensió i identificació de la informació rellevant en textos de situacions quotidianes de relació social (correspondència escolar, cartells, horaris, regles de joc, etc.).

- Comprensió d'informació general en textos procedents dels mitjans de comunicació social, incloent pàgines web infantils, amb especial incidència en la notícia i en les cartes al director, localitzant-hi informacions destacades als títols, entrades de notícies, portades, etc.

- Comprensió de sentits figurats o no explícits als textos, especialment en els procedents dels mitjans de comunicació, adoptant actituds crítiques elementals per interpretar-los.

- Lectura expressiva en veu alta, amb pronunciació, ritme i entonació adequats.

- Utilització d'estratègies per a la localització, comprensió, síntesi i estructuració d'informació rellevant en textos per obtenir, organitzar i comunicar informació (qüestionaris, resums, informes senzills, descripcions, explicacions, etc.).

- Ús d'estratègies per a la comprensió: formulació i comprovació d'hipòtesis, inferència d'informació a partir dels coneixements i experiències prèvies, consulta als diccionaris, relectura, etc.

- Integració de coneixements i d'informacions procedents de diferents suports per aprendre i contrastar informació (identificació, classificació, comparació, interpretació).

- Coneixement funcional dels elements bàsics del còmic i dels discursos narratius, poètics i teatrals i aplicació d'aquests coneixements a la comprensió i la interpretació dels textos.

- Identificació dels elements gràfics característics d'alguns tipus de textos: vinyetes, globus, onomatopeies, etc., per aplicar-los a la comprensió.

- Utilització dirigida de les tecnologies de la informació i la comunicació i dels diferents tipus de biblioteques (d'aula, de centre, etc.), amb la finalitat d'obtenir informació i models per a la composició escrita, respectant les seves normes de funcionament.

- Interès pels textos escrits com a font d'informació i d'aprenentatge, de diversió i d'entreteniment i com a mitjà de comunicació d'experiències i de regulació de la convivència.

- Participació en jocs lingüístics (embarbussaments, endevinalles, acudits, tirallongues, mots encreuats, sopes de lletres, jeroglífics, etc.), per millorar la pròpia competència lectora.

Composició de textos escrits

- Producció de textos escrits propis de situacions quotidianes de relació social (normes, notes, cartes, avisos, sol·licituds, etc.) i per comunicar coneixements, experiències, necessitats i opinions, d'acord amb les característiques pròpies d'aquests gèneres.

- Composició de textos d'informació i d'opinió propis dels mitjans de comunicació social sobre esdeveniments significatius, amb especial incidència en la notícia i en les cartes al director, en situacions simulades o reals utilitzant diferents suports.

- Composició de textos propis de l'àmbit acadèmic per obtenir, organitzar i comunicar informació (qüestionaris, resums, informes, descripcions, explicacions, etc.), reconeixent-ne l'estructura per la comprensió i la producció.

- Utilització d'elements gràfics i paratextuals, amb grau creixent de dificultat, en la producció de textos amb diferents intencionalitats, per facilitar la comprensió (il·lustracions, gràfics, tipografia).

- Valoració de l'escriptura com a eina de relació social i de comunicació de coneixements, experiències i necessitats, d'obtenció i reelaboració d'informació i dels coneixements, i com a mitjà d'organització i de resolució de problemes de la vida quotidiana.

- Utilització guiada de programes informàtics de processament de textos per a la producció de textos senzills, fent atenció a la presentació (estils de lletra, títols i subtítols, etc.).

- Interès per la qualitat i la presentació dels textos (ordre, traç, etc.) i per la recerca d'expressivitat i de creativitat.

- Respecte per la norma ortogràfica, valorant la seva necessitat i mostrant interès per resoldre dubtes utilitzant mitjans tradicionals i digitals.

- Ús de normes ortogràfiques i dels signes de puntuació en les produccions escrites.

- Ús d'estratègies de producció de textos: planificació (funció, destinatari, selecció de la informació, del tipus de text, de l'estructura del contingut, etc.), redacció de l'esborrany i revisió del text per millorar-lo.

- Reconeixement de les diferents finalitats dels textos en els mitjans de comunicació: entretenir, informar, argumentar, convèncer.

Bloc 3. Educació literària

- Lectura guiada de diferents textos literaris: mostres de literatura tradicional oral (faules, llegendes, cançons, etc.); adaptacions d'obres clàssiques, mostres de literatura narrativa infantil o actual (contes, biografies, relats, etc.) i d'altres gèneres (teatre, còmic, poesia); tant en suport escrit com audiovisual.

- Audició i lectura d'obres adequades a l'edat i als interessos de l'alumnat: audició i lectura guiada, lectura personal i silenciosa i lectura en veu alta.

- Participació en activitats que afavoreixin l'autonomia lectora i l'hàbit lector i que promoguin la formació i l'expressió de criteris i gustos personals, com el contacte amb autors que visitin el centre, presentacions de llibres adequats a l'edat de l'alumnat, etc.

- Valoració del text literari com a vehicle de comunicació, font de plaer, d'aprenentatge i de coneixement d'altres móns, temps i cultures.

- Audició, comprensió i memorització de diferents textos, recitació de poemes i dramatització de situacions i de textos adequats a l'edat, amb el ritme, la pronunciació i l'entonació adequades.

- Reconeixement actiu del funcionament de la biblioteca del centre i participació en activitats literàries (premis, col·loquis amb autors, etc.).

- Recreació i producció de textos d'intenció literària per comunicar sentiments, emocions, estats d'ànim o records (relats, poemes, diàlegs escenificats, etc.), a partir de l'observació, l'anàlisi i el reconeixement de les característiques de textos models, i amb l'ajuda de recursos per expressar la creativitat.

Bloc 4. Coneixement de la llengua

- Reconeixement de diferents tipus de situacions comunicatives, informals i formals i dels registres més adequats per a cada situació.

- Anàlisi de la situació comunicativa i reconeixement dels elements del context comunicatiu com a factors que incideixen en la selecció de les formes orals o escrites de l'intercanvi comunicatiu.

- Reconeixement de les diferències més rellevants entre llengua oral i escrita.

- Reconeixement de l'estructura textual dels textos més habituals, identificant les estructures narratives, instructives, descriptives i explicatives senzilles, amb la finalitat de millorar la comprensió i la composició.

- Coneixement de les normes ortogràfiques apreciant el seu valor social i la necessitat d'utilitzar-les en els propis escrits.

- Interès per consultar els dubtes i les paraules d'ortografia difícil a través de diferents mitjans.

- Consciència positiva de la varietat lingüística existent en el context social i escolar.

- Coneixement de la diversitat lingüística de l'Estat espanyol, valorant positivament la riquesa que suposa.

- Interès i respecte per les sensacions, les experiències, les idees, les opinions i els coneixements expressats pels parlants de les altres llengües.

- Observació i identificació de formes lèxiques, ortogràfiques i sintàctiques a partir de la comparació i la transformació d'enunciats mitjançant la inserció, la supressió, el canvi d'ordre, la segmentació i la recomposició, sistematitzant les observacions realitzades, per jutjar la gramaticalitat dels resultats i facilitar el desenvolupament dels conceptes lingüístics i del metallenguatge.

- Reflexió, ús i definició intuïtiva de terminologia referida a coneixements gramaticals en les activitats d'interpretació i producció següent:

- * denominació dels textos treballats

- * enunciat, paraula, síl·laba

- * classes de paraules: nom, verb, adjectiu qualificatiu, article i pronom personal

- * noms: propis, comuns, individuals, col·lectius

- * gènere: masculí i femení

- * nombre: singular i plural

- * determinants, articles, quantificadors

- * temps verbals (present, passat, futur d'indicatiu).

- Reconeixement de les modalitats oracionals declarativa, interrogativa i exhortativa.

- Reconeixement de les relacions entre les paraules per la forma (flexió, composició i derivació) i pel significat (sinònims i antònims, augmentatius i diminutius, etc.), explorant-ne l'estructura morfològica bàsica, en relació amb la comprensió i composició de textos.

- Exploració i reflexió de les possibilitats d'ús de diversos enllaços entre oracions (addició, causa, oposició, contradicció, etc.) en relació amb la composició de textos.

- Comparació i transformació d'estructures sintàctiques elementals (mitjançant ampliacions, supressions, annexions, etc.) per observar-ne l'equivalència semàntica o possibles canvis de significat.

- Ús dels recursos lingüístics bàsics per la millora de la composició escrita: inserció i coordinació d'oracions com instrument per la coherència i la cohe-

sió textual.

- Manipulació d'oracions senzilles per identificar-ne els constituents fonamentals (subjecte i predicat) i per descobrir alguns papers semàntics del subjecte (agent, pacient, etc.).

- Transformació d'oracions d'activa a passiva i viceversa, amb la finalitat de construir els conceptes d'agent i objecte per a la comprensió de determinats textos.

Críteris d'avaluació

1. Participar en situacions de comunicació, dirigides o espontànies, respectant les normes que regeixen la comunicació: torn de paraula, exposar amb claredat, entonar adequadament, organitzar el discurs, escoltar i incorporar les intervencions dels altres.

Amb aquest criteri es pretén avaluar tant la capacitat i la iniciativa per intervenir en les diverses situacions d'intercanvi oral que es produeixen dins l'aula com l'actitud amb què s'hi participa, tant pel que fa al respecte i ús de les normes que regeixen l'intercanvi lingüístic com a l'organització i adequació del propi discurs. Aquestes competències estan íntimament relacionades amb la capacitat per observar i analitzar les situacions comunicatives (finalitat, nombre de participants, lloc on es produeix l'intercanvi, etc.) i per determinar-ne les seves característiques de manera cada cop més conscient i procedir adequadament en cada context. En el mateix sentit es valorarà si és capaç d'establir relacions harmòniques amb els altres, incloent l'habilitat per iniciar i mantenir una conversa i la disposició a tenir en compte i incorporar les aportacions que els altres realitzen.

2. Expressar-se oralment, mitjançant textos que presentin coneixements, idees, fets, vivències, sentiments, opinions, etc. amb una estructura coherent i utilitzant un vocabulari, pronunciació, entonació i ritme adequats.

Amb aquest criteri s'avalua la competència per expressar-se de manera coherent en situacions diverses i per utilitzar la llengua com a instrument d'aprenentatge i de regulació de la pròpia conducta. S'observarà si poden comunicar coneixements, opinions, vivències, etc. emprant un lèxic cada cop més ampli i precís, així com les fórmules lingüístiques, el ritme, l'entonació i la pronunciació adequades.

3. Comprendre i expressar el sentit integral dels textos orals, reconeixent-ne les idees principals i les secundàries i les idees que suposen algun tipus de discriminació.

Amb aquest criteri s'avalua la competència per obtenir, seleccionar, relacionar i explicar informació rellevant procedent de situacions habituals a l'aula que es produeixen tant per relacionar-se com per aprendre, i les que es donen en l'entorn social (família, mitjans de comunicació, etc.). Entre aquesta informació rellevant es troba també el reconeixement de missatges que comportin algun tipus de discriminació cap als altres, evitant-los en les produccions pròpies.

Pretén avaluar també si han desenvolupat una certa competència per reflexionar sobre els mecanismes de comprensió dels textos i sobre la utilitat per aprendre a aprendre que la reflexió sobre els procediments utilitzats comporta.

4. Interpretar i integrar les idees pròpies amb la informació continguda als textos d'ús escolar i social, i mostrar la comprensió per mitjà de la lectura en veu alta amb l'entonació i fluïdesa adequades.

Amb aquest criteri es vol comprovar si els infants utilitzen les seves experiències i coneixements per establir relacions entre les idees i la informació del text. Han de ser capaços d'utilitzar estratègies de localització d'informació, de comprensió (ser conscients del propòsit de la lectura, utilitzar indicadors textuals i contextuals per formular i avançar hipòtesis, etc.) i estratègies per resoldre els dubtes que es presentin (avançar i retrocedir, consultar diccionaris o cercar informació complementària).

També s'avalua la comprensió a través de l'explicitació de les informacions globals del text, de les seves idees i característiques rellevants i de la lectura en veu alta, que s'ha de realitzar ja amb certa seguretat, sense vacil·lacions, repeticions o bots de paraules. És important assegurar en aquest cicle que la descodificació es du a terme adequadament i de manera fluïda.

S'avalua també la valoració que fa l'infant dels seus avanços, tant en els aspectes mecànics de la lectura com en la comprensió de textos de tipologies diverses.

5. Redactar, reescriure i resumir diferents textos significatius en les situacions quotidianes i escolars, tant en suport paper com digital, de manera ordenada i adequada, utilitzant la planificació i la revisió dels textos, posant esment a les normes gramaticals i ortogràfiques i a la presentació formal.

Es tracta d'avaluar la capacitat per redactar els textos propis de les relacions interpersonals a l'aula (cartes, normes de convivència, avisos, sol·licituds, etc.), així com altres propis dels mitjans de comunicació social, referits a

fets pròxims a la seva experiència, amb independència que aquests textos siguin en paper o en suport digital. De manera especial cal avaluar la capacitat per elaborar textos que permetin progressar en l'autonomia per aprendre: resums, descripcions o explicacions.

En l'àmbit literari, s'avaluarà la capacitat per recrear, imitar poemes o relats utilitzant determinats recursos com la rima o el ritme, de manera intuïtiva, en els poemes. Aquest criteri ha de verificar que la producció de textos escrits es du a terme d'acord amb les passes pròpies d'aquest procés (planificació i elaboració d'esborranys, escriptura del text, revisió) i que valoren la utilitat de seguir-los per aconseguir un èxit més complet i adequat a la intenció comunicativa.

En tots els escrits, s'avaluarà l'ús de les normes ortogràfiques i gramaticals bàsiques, així com la presentació clara, neta i ordenada. En aquests processos, convé avaluar l'habilitat en l'ús dels mitjans informàtics per a elaborar i presentar els textos.

6. Llegir amb freqüència, per iniciativa pròpia i com a font de plaer, textos literaris de la tradició oral i de la literatura infantil adequats al cicle identificant-ne les característiques bàsiques per facilitar l'escriptura dels textos esmentats, manifestant preferències en la selecció d'aquestes lectures i expressant les pròpies opinions i gustos personals sobre els textos llegits.

Amb aquest criteri es pretén avaluar si l'infant ha incorporat la lectura com un hàbit de la seva vida quotidiana, tant per aprendre o informar-se com per entretenirment. Es valora si utilitza, per pròpia iniciativa i de manera espontània, fonts escrites per a la recerca d'informació o per a l'entreteniment personal; si mostra interès per fer-ho; si té criteris personals de selecció de lectures, temes i de textos i si expressa les pròpies opinions i gustos personals sobre els textos llegits.

7. Utilitzar estratègies per planificar treballs, localitzar, recuperar i resumir informació i realitzar inferències en la lectura de textos, captant-ne el sentit global i les idees principals i secundàries.

Amb aquest criteri es pretén valorar si són capaços de detectar i d'entendre informació o idees rellevants explícites als textos (correspondència de l'àmbit escolar, normes de classe, regles de joc, notícies, cartes al director, textos escolars, etc.), així com d'ultrapassar el significat superficial per extreure inferències directes basades en el text: anticipar esdeveniments previsible, deduir el propòsit dels textos o identificar algunes generalitzacions efectuades en el text. Es valora també la capacitat per localitzar i extreure informacions de textos senzills per integrar-los en l'elaboració i presentació de treballs de l'àmbit escolar.

En els textos literaris s'ha d'avaluar la identificació de les idees principals d'alguns poemes (quan estan indicades expressament), la capacitat per reconèixer el conflicte en els contes, l'habilitat per comprendre les relacions entre els personatges de les històries (quan no apareixen de manera explícita) o l'anticipació d'alguns esdeveniments. També s'han d'avaluar les destreses per emprar determinats aspectes no estrictament textuals que ajudin a la identificació de les idees principals: tipografia en titulars o entrades de notícies, en portades; subratllats, negretes en epígrafs i altres llocs destacats dels textos, etc.

8. Fer ús de la biblioteca d'aula i del centre, conèixer-ne els mecanismes d'organització i de funcionament i les possibilitats que ofereix.

Aquest criteri avalua la participació en les activitats de lectura en l'àmbit escolar i, especialment, en les biblioteques; la seva autonomia d'ús, el coneixement dels procediments bàsics i dels mecanismes d'organització i de selecció dels diferents materials, així com les possibilitats que ofereix cada un d'ells. També es valorarà l'interès i la iniciativa per la lectura i per les activitats que s'hi relacionin, l'adquisició d'hàbits de lectura per plaer, de respecte per les normes d'ús i l'actitud col·laboradora i participativa en el bon funcionament de la biblioteca.

9. Observar mitjançant insercions, supressions, canvis d'ordre, segmentacions o recomposicions, els canvis que es produeixen en les paraules, en els enunciatius i en els textos per millorar la comprensió i l'expressió escrita.

Amb aquest criteri s'avalua l'habilitat per observar i per reconèixer els efectes que les insercions, supressions, canvis d'ordre, segmentacions i recomposicions produeixen en els enunciatius i en els textos, de manera que s'identifiquin tant els problemes en l'escriptura i en l'expressió oral com en l'origen de determinades dificultats en la comprensió, i que s'utilitzi aquesta reflexió per millorar-les.

Aquests procediments d'anàlisi han de permetre considerar el text de manera crítica; reflexionar sobre el contingut i avaluar-ne l'estructura, l'ús del llenguatge, els recursos literaris o el punt de vista i l'ofici de l'autor.

10. Comprendre i utilitzar la terminologia gramatical i lingüística pròpia del cicle en les activitats de producció i comprensió de textos.

Aquest criteri pretén comprovar que han adquirit els coneixements gramaticals bàsics i que saben utilitzar la terminologia apropiada per referir-s'hi: denominacions dels textos, temps verbals (present, passat i futur), determinants, article, quantificadors, prefixos, sufixos, paraules derivades, sinònims i antònims, etc.). Cal valorar també l'ús d'aquesta terminologia per parlar sobre el funcionament de la llengua i com a suport per explicar i reflexionar sobre el que s'ha après.

11. Participar en situacions comunicatives evitant els estereotips lingüístics i mostrant una actitud positiva davant les diferències i davant la diversitat lingüística de l'entorn.

Amb aquest criteri s'avalua la capacitat de l'infant per expressar-se mostrant respecte per les diferències individuals, socials, etc., així com per mantenir una actitud positiva cap a les manifestacions dels altres. Es valora també el respecte per la diversitat de llengües que es dona a l'àmbit escolar i social, la valoració d'aquesta pluralitat com a riquesa cultural i com a font d'aprenentatge i l'interès per les expressions dels parlants d'altres llengües.

12. Ús bàsic de programes informàtics de processament de textos.

Amb aquest criteri s'avalua si l'infant mostra una certa autonomia en la utilització de programes informàtics de processament de textos per elaborar treballs escrits i per organitzar la informació segons les fases del procés de producció escrita i la presentació formal, i per obtenir informació.

Tercer cicle

Continguts

Bloc 1. Parlar, escoltar i conversar

- Participació activa i cooperadora en interaccions pròpies de la vida quotidiana i de l'activitat d'aula, especialment aquelles que es dirigeixen a afavorir la convivència, resoldre conflictes o arribar a acords (assemblees, debats, dilemes morals, enquestes, entrevistes, etc.), valorant i respectant les normes que regeixen l'intercanvi comunicatiu (torn de paraula, escolta atenta, papers diversos en l'intercanvi, exposició clara, to de veu, postures i gests adequats) i les fórmules de cortesia.

- Comprensió de textos orals procedents dels mitjans de comunicació o d'Internet (notícies, entrevistes, reportatges infantils, debats o comentaris d'actualitat), per obtenir informació global sobre fets i esdeveniments que resultin significatius, diferenciant informació d'opinió.

- Comprensió del sentit global de textos orals, diferenciant-ne les informacions principals i secundàries, reconeixent idees no explícites i valorant els continguts que transmeten.

- Producció de textos orals propis dels mitjans de comunicació social mitjançant simulació o participació, per oferir i compartir informació i opinió.

- Comprensió i producció de textos orals, tant els de finalitat didàctica com de caràcter quotidià de caire informal (converses entre iguals i en l'equip de treball) i de caràcter més formal (exposicions de coneixements i opinions, entrevistes o debats), per aprendre i informar-se.

- Valoració dels mitjans de comunicació social com a instrument per aprendre i per accedir a informacions i experiències d'altres persones.

- Ús de documents audiovisuals com a mitjà per obtenir, seleccionar i relacionar, amb autonomia progressiva, informacions rellevants per ampliar els aprenentatges (identificació, classificació, comparació).

- Interès per expressar-se oralment amb correcció, amb pronunciació i entonació adequades, utilitzant adequadament els elements no lingüístics i amb un discurs ordenat i coherent.

- Actitud de cooperació i de respecte en les situacions d'aprenentatge compartit participant, fent aportacions, manifestant la pròpia opinió amb respecte per les idees, les opinions i els coneixements dels altres.

- Utilització de la llengua per prendre consciència de les idees i dels sentiments i opinions propis i de les altres persones, planificar accions conjuntes, així com per regular la pròpia conducta, emprant un llenguatge no discriminatori i respectuós amb les diferències.

Bloc 2. Llegir i escriure

Comprensió de textos escrits

- Comprensió de la informació rellevant en textos propis de situacions quotidianes de relació social (correspondència, normes, convocatòries, plans de treball, reglaments, etc.).

- Comprensió de textos procedents dels mitjans de comunicació social (pàgines web infantils i juvenils, reportatges, etc.), amb especial incidència en la notícia, les cartes al director i les entrevistes, per cercar informació general, identificant informacions destacades, situacions i intencions comunicatives.

- Comprensió de textos de l'àmbit escolar, amb independència que es presentin en suport digital o en paper, produïts amb finalitat didàctica o d'ús social (fullets informatius o publicitaris, premsa, programes, fragments literaris), per

aprendre i per informar-se.

- Integració de coneixements i d'informacions procedents de diferents suports per aprendre: comparar, classificar, identificar i interpretar els coneixements i les informacions, atenent especialment les dades que es transmeten mitjançant gràfics, esquemes, taules i altres il·lustracions.

- Ús d'estratègies per a la comprensió lectora: elaboració i comprovació d'hipòtesis, realització d'inferències, descobriment del significat de les paraules a partir del context i consultant als diccionaris, mesures correctores si falla la comprensió (relectura) i resum final de la informació.

- Utilització dirigida de les tecnologies de la informació i la comunicació com a instrument de treball per localitzar, seleccionar i organitzar la informació.

- Ús de diferents tipus de biblioteques (d'aula, de centre, de barri o de localitat, virtuals), de manera cada cop més autònoma, per obtenir informació i models per a la producció escrita, coneixent i respectant les normes de funcionament d'aquestes.

- Interès pels textos escrits com a font d'informació i d'aprenentatge i com a mitjà de comunicació d'experiències i de regulació de la convivència.

- Identificació dels elements gràfics característics d'alguns tipus de textos (còmic, etc.): vinyetes, globus, onomatopeies, signes convencionals, etc., per aplicar-los a la comprensió dels textos.

- Interpretació de sentits figurats i de significats no explícits als textos, especialment en els dels mitjans de comunicació, mostrant una actitud crítica davant els missatges que suposin qualsevol tipus de discriminació.

- Participació en jocs lingüístics motivadors que facilitin la comprensió lectora (endevalles, acudits, dites, refranys, sopes de lletres, mots encreuats, etc.).

Composició de textos escrits

- Producció de textos escrits propis de la vida social de l'aula, (normes, notes, cartes, convocatòries, plans de feina, etc.), d'acord amb les característiques pròpies d'aquests gèneres.

- Composició de textos d'informació i opinió característics dels mitjans de comunicació social —en particular, de la premsa local— sobre fets i esdeveniments que resultin significatius, amb especial incidència en la notícia, l'entrevista, la ressenya de llibres o de música, la carta al director, etc., en situacions reals o simulades.

- Composició de textos propis de l'àmbit acadèmic per obtenir, organitzar i comunicar informació (qüestionaris, enquestes, resums, esquemes, informes, descripcions, explicacions, etc.), reconeixent-ne l'estructura i aplicant-la a la comprensió i producció de textos.

- Reconeixement i ús d'elements gràfics i paratextuals en els textos (cartells, còmics, anuncis, etc.) per facilitar la comprensió i per aplicar-los en les produccions pròpies: il·lustracions, gràfics, taules, tipografia, etc.

- Valoració de l'escriptura com a eina de relació social, de comunicació de coneixements, experiències i necessitats, font d'informació i d'aprenentatge, i com a mitjà d'organització i resolució de problemes de la vida quotidiana.

- Ús cada cop més autònom de programes informàtics de processament de textos per a la comprensió, la interpretació i la producció.

- Cura de la qualitat i presentació dels textos (ordre, traç, etc.) per garantir una comunicació fluida i clara i cercant vies personals d'expressivitat i de creativitat.

- Respecte per la norma ortogràfica, aplicant-la en les pròpies produccions escrites.

- Ús d'estratègies en la producció de textos: planificació (concreció de la intenció comunicativa, del destinatari, del tipus de text, selecció i organització del contingut, etc.), redacció de l'esborrany i revisió o reescriptura del text per millorar-lo.

- Transposició de textos (dramatització d'un relat, conversió d'un relat en còmic, pràctica del pas d'estil directe a indirecte en la narració, etc.) per millorar la composició de textos escrits.

Bloc 3. Educació literària

- Coneixement, identificació i lectura guiada de diferents textos literaris: mostres de literatura tradicional oral (faules, llegendes, cançons populars, etc.); adaptacions d'obres clàssiques i literatura infantil i actual (contes, biografies, autobiografies, novel·la, etc.) i altres gèneres (teatre o poesia), tant en suport escrit com audiovisual.

- Lectura personal, silenciosa i en veu alta, d'obres adequades a l'edat i als interessos.

- Lectura comentada de poemes, relats i obres teatrals, tenint en compte les convencions literàries (gèneres, figures, etc.) i la presència de determinats temes i motius recurrents.

- Coneixement i valoració del text literari com a font de comunicació, d'aprenentatge, de plaer, de coneixement d'altres móns, temps i cultures, i com a fet cultural.

- Participació en activitats d'animació que consolidin l'hàbit lector, com el contacte amb autors i autores, presentacions de llibres, sessions de llibre-fòrum, etc., mostrant preferències personals, amb sentit crític, en la selecció de llibres i gust per compartir els sentiments i les emocions que produeixen.

- Ús actiu de la biblioteca del centre i participació en activitats literàries

(premis, murals, col·loquis amb autors, etc.) a l'aula, al centre, a la comunitat, etc.

- Audició, comprensió, memorització i recitació de diferents textos poètics adequats a l'edat, amb el ritme, la pronunciació i l'entonació adequades.
- Recreació i composició de poemes i relats per comunicar sentiments, emocions, estats d'ànim o records, reconeixent les característiques d'alguns textos models i recursos que permeten l'expressió creativa per aplicar-los a les produccions pròpies.
- Pràctica de diferents tipus de lectura d'obres i textos literaris adequats a l'edat i als interessos de l'alumnat: lectura silenciosa, en veu alta, expressiva i dramatitzada, representació i dramatització de textos literaris.

Bloc 4. Coneixement de la llengua

- Identificació de diferents tipus de situacions comunicatives, informals i formals i de les relacions entre els elements del context de situació i les formes lingüístiques amb les quals es manifesten els discursos orals i escrits, reconeixent els registres més adequats per a cada situació i adequant-hi la pròpia expressió.
- Anàlisi de la importància del context en el discurs i identificació dels components de la situació comunicativa.
- Reconeixement d'estructures narratives, instructives, informatives, descriptives i explicatives, per aplicar-les tant en la comprensió com en la composició.
- Aplicació de les normes ortogràfiques, apreciand-ne el valor social i la necessitat d'utilitzar-les als escrits propis.
- Utilització de procediments de derivació, comparació i contrast, per jutjar la correcció de les paraules per a la generalització de normes ortogràfiques.
- Observació de formes lèxiques, ortogràfiques i sintàctiques a partir de la comparació i la transformació d'enunciat (inserció, supressió, canvi d'ordre, segmentació i recomposició) per valorar la gramaticalitat dels resultats i facilitar el desenvolupament dels conceptes lingüístics i del metallenguatge.
- Consciència positiva de la varietat lingüística existent en el context social i escolar, respectant les expressions dels parlants d'altres llengües.
- Reconeixement de les llengües de l'Estat espanyol i la seva localització, valorant positivament la riquesa lingüística que suposen i evitant els prejudicis sobre les llengües i sobre els seus parlants.
- Reflexió, ús i definició intuïtiva aplicant-la en la producció discursiva pròpia de la terminologia següent: denominació dels textos treballats; síl·laba tònica i àtona; enunciat: frase i oració; tipus d'enunciat: declaratiu, interrogatiu, exclamatiu, imperatiu i exhortatiu; noms (individuals, col·lectius, concrets i abstractes), enllaços, preposicions, conjuncions; grup de paraules: nucli i complements, adjectiu, temps verbal (pretèrit indefinit, pretèrit imperfecte i pretèrit perfecte; persona gramatical; mode imperatiu i infinitiu; subjecte i predicat; complements del no i complements del verb).
- Identificació dels constituents fonamentals de l'oració (subjecte i predicat, complements del nom i del verb) i del paper semàntic del subjecte (agent, pacient) a través de la manipulació d'oracions senzilles.
- Comparació d'estructures sintàctiques per observar significats, l'equivalència semàntica d'aquests o possibles alteracions del significat i per adequar el missatge a la situació comunicativa.
- Exploració i reflexió sobre les possibilitats d'ús de diversos enllaços entre oracions (causa, conseqüència, finalitat, contradicció, condició, etc.) per a l'organització del discurs en la composició de textos.
- Inserció, coordinació i enllaç d'oracions com a procediments propis de l'explicació, per millorar la coherència i la cohesió textuals.
- Transformació d'oracions d'activa a passiva i viceversa, amb la finalitat de construir els conceptes d'agent i d'objecte per a la comprensió de determinats textos.
- Utilització del pas d'estil directe a estil indirecte en la narració.
- Observació de relacions entre paraules i exploració de formes lèxiques per descobrir algunes particularitats del vocabulari: els arcaïsmes, neologismes, estrangerismes; paraules homònimes, polisèmiques, sinònimes i antònimes locucions i frases fetes, famílies i camps lèxics.

criteris d'avaluació

1. Participar en situacions de comunicació, dirigides o espontànies, respectant les normes de la comunicació: torn de paraula, organitzar el discurs, escoltar i incorporar les intervencions d'altri.

Amb aquest criteri s'avalua tant la capacitat i la iniciativa per intervenir en les diverses situacions d'intercanvi oral que es produeixen dins l'aula i en l'àmbit escolar, com l'actitud amb què s'hi participa: el respecte i l'ús de les normes que regeixen l'intercanvi lingüístic i l'organització i l'adequació del propi discurs. Aquestes competències requereixen capacitat per observar i per analitzar les situacions comunicatives (finalitat, nombre i característiques dels participants, lloc on es produeix l'intercanvi, etc.) i per determinar-ne les seves característiques, de manera conscient, per procedir adequadament en cada context. En el mateix sentit, es valorarà també si és capaç d'establir relacions harmòniques amb els altres, incloent l'habilitat per iniciar, mantenir i finalitzar una conversa i la disposició a tenir en compte i incorporar les aportacions que

els altres realitzen.

2. Expressar-se oralment per transmetre fets, coneixements i opinions o per dur a terme les diferents funcions comunicatives, utilitzant un vocabulari precís i una estructura coherent.

Aquest criteri avalua si els alumnes s'expressen de manera clara, organitzada i coherent, d'acord amb el gènere i amb la situació de comunicació. Han de ser capaços de seleccionar els continguts rellevants i d'expressar-los utilitzant el lèxic i les fórmules adequades, amb els recursos propis d'aquestes situacions, com el to de veu, la postura i els gests apropiats. S'ha de valorar la capacitat de produir oralment relats i exposicions de classe i de manifestar adequadament les opinions pròpies, així com la d'explicar en veu alta les reflexions sobre els aspectes que s'aprenen.

3. Comprendre el sentit global dels textos orals, reconeixent les idees principals i secundàries i identificant idees o valors no explícits, així com qualsevol tipus de discriminació.

Amb aquest criteri es vol avaluar la competència per obtenir, seleccionar i relacionar informacions procedents dels mitjans de comunicació i del context escolar, especialment les de tipus espacial, temporal i de seqüència lògica. Entre aquesta informació rellevant es troba també la identificació de missatges que comportin algun tipus de discriminació cap als altres, per tal d'evitar-los en les pròpies produccions.

Igualment pretén avaluar si són capaços d'aprendre més enllà del sentit literal del text i de fer deduccions i inferències sobre el seu contingut, de distingir informació i opinió i d'interpretar alguns elements implícits com la ironia o el doble sentit. També es vol avaluar si han desenvolupat certa competència per reflexionar sobre els mecanismes de comprensió dels textos i la utilitat per aprendre a aprendre que comporta la reflexió sobre els procediments utilitzats.

4. Interpretar i integrar les idees pròpies amb les contingudes als textos, comparant i contrastant informacions diverses, i mostrar la comprensió per mitjà de la lectura en veu alta amb l'entonació i la fluïdesa adequades.

Aquest criteri pretén constatar que els alumnes són capaços de manejar amb autonomia progressiva informacions contingudes en textos diversos, relacionant-les entre si i amb les idees i coneixements propis, així com d'incorporar a l'activitat lectora estratègies de comprensió com identificar el propòsit de l'escrit, utilitzar indicadors textuals, avançar i retrocedir, consultar en diccionaris o cercar informació complementària.

Pretén també avaluar la comprensió a través de la lectura en veu alta, que s'ha de realitzar amb la fluïdesa i l'entonació adequades, i la lectura silenciosa, valorant el propi progrés en la velocitat i en la comprensió.

5. Narrar, explicar, descriure, resumir i exposar opinions i informacions en textos relacionats amb situacions quotidianes i escolars, de manera ordenada i adequada, relacionant els enunciats entre si; emprant de manera habitual els procediments de planificació i revisió dels textos així com les normes gramaticals i ortogràfiques i tenint cura del traç, l'ordre i la presentació.

Aquest criteri pretén verificar que són capaços d'expressar-se per escrit produint textos coherents, amb diferents intencions comunicatives, amb respecte per les normes gramaticals i ortogràfiques, i seguint les passes pròpies del procés de producció d'un escrit (planificació i redacció d'esborranys, escriptura del text i revisió). Han de ser capaços de produir textos propis de les relacions interpersonals a l'aula (cartes, normes, programes d'activitats, convocatòries, plans de feina col·lectius, etc.), dels mitjans de comunicació social referits a fets pròxims a la seva experiència (notícies, entrevistes, ressenyes de llibres o de música, cartes al director, etc.), així com els d'ús habitual en altres àrees d'aprenentatge. De manera especial, cal avaluar la capacitat per elaborar els textos que permeten progressar en l'autonomia per aprendre (resums, esquemes, informes, descripcions, explicacions).

Cal avaluar també la capacitat per expressar-se per escrit tenint en compte també l'aspecte formal de les produccions, així com la consecució d'un estil creatiu.

En l'àmbit literari, s'avaluarà la capacitat per recrear poemes o relats utilitzant determinats recursos com la rima o el ritme en els poemes.

6. Llegir per iniciativa pròpia i com a font de plaer textos literaris de la tradició oral i de la literatura infantil adequats al cicle, reconeixent-ne les característiques per millorar l'escriptura i expressant les pròpies opinions i gustos personals sobre els textos llegits.

Amb aquest criteri s'avalua la disposició de l'alumnat cap a la lectura; si llegeix amb freqüència i si ha incorporat a la lectura com un hàbit de la seva vida quotidiana, tant per aprendre o informar-se com per plaer. Es valora si utilitza, per pròpia iniciativa i de manera espontània, fonts escrites de diverses fonts per a la recerca d'informació o per a l'entreteniment personal; si mostra interès per

fer-ho; si té criteris personals de selecció de lectures, temes i de textos i si expressa les pròpies opinions i gustos personals sobre els textos llegits.

Es valora també si reconeix les característiques bàsiques dels textos i si aplica aquest coneixement a les pròpies composicions escrites.

7. Utilitzar estratègies per localitzar, recuperar, resumir informació, i realitzar inferències en la lectura de textos, identificant les idees principals i secundàries.

Aquest criteri pretén avaluar si són capaços de cercar, localitzar i seleccionar informació o idees rellevants que apareixen explícites en els textos (convocatories, programes d'activitats, plans de feina, etc.) actuant d'acord amb allò que s'hi indica; d'informar-se sobre fets pròxims a la seva experiència en els mitjans de comunicació, a través de les tecnologies de la informació i la comunicació i en textos de diferents fonts, utilitzant la lectura ràpida de titulars i entrades de notícies per anticipar el contingut global; d'utilitzar el subratllat i altres tècniques per determinar les idees principals i les secundàries explícites en els textos escolars, per obtenir, ampliar, interpretar i valorar dades.

També s'ha d'avaluar la capacitat per transcendir el significat superficial i per extreure inferències directes: induir esdeveniments predictibles, deduir el propòsit dels textos o identificar algunes generalitzacions; captar, fins i tot, les ironies o el doble sentit.

En els textos literaris s'ha d'avaluar la identificació de les idees principals d'alguns poemes o la capacitat per seguir relats no lineals, així com l'habilitat per comprendre les relacions entre els personatges de les històries, quan no apareixen explícites, o d'anticipar determinats continguts.

8. Utilitzar amb facilitat i de manera autònoma les biblioteques, videoteques, etc. i comprendre els mecanismes i procediments d'organització i selecció d'obres i altres materials. Col·laborar en la cura i millora dels materials bibliogràfics i d'altres documents disponibles a l'aula i al centre.

En aquest criteri s'avalua si són capaços d'utilitzar les biblioteques que tenen al seu abast de manera activa i autònoma, si han desenvolupat el gust per la lectura i les actituds i els procediments necessaris per ser-ne usuaris habituals i si mostren iniciativa per fer-ho i per participar en les activitats que s'hi relacionen. S'ha de valorar també el coneixement del funcionament i de l'organització de les biblioteques, així com la capacitat i la disposició per col·laborar en el seu manteniment i cura.

9. Identificar canvis que es produeixen en les paraules, els enunciats i els textos en realitzar segmentacions, canvis en l'ordre, supressions i insercions que fan millorar la comprensió i l'expressió oral i escrita.

Amb aquest criteri es vol avaluar l'habilitat per observar, analitzar i reconèixer els efectes que la inserció, la supressió, el canvi d'ordre, la segmentació i la recomposició produeixen en els enunciats i en els textos, de manera que s'identifiquin tant els problemes en l'escriptura i en l'expressió oral com l'origen de determinades dificultats en la comprensió i s'utilitzi aquesta reflexió per millorar.

Aquests procediments d'anàlisi han de permetre considerar el text críticament; reflexionar sobre el contingut del text i avaluar-lo; considerar i avaluar la seva estructura, l'ús del llenguatge, els recursos literaris o el punt de vista i l'ofici de l'autor.

10. Comprendre i utilitzar la terminologia gramatical i lingüística pròpia del cicle en les activitats de producció i comprensió de textos.

Aquest criteri pretén comprovar si s'han adquirit els coneixements gramaticals bàsics sobre la llengua. Vol constatar que empren aquestes aprenentades en la realització i revisió dels seus textos per aconseguir una comunicació millor. Igualment es valorarà l'ús de la terminologia que permeti discutir alguns problemes lingüístics, ordenar les observacions realitzades i explicar allò que s'ha après. Al final de l'etapa aquests continguts inclouen les denominacions dels textos, els elements que constitueixen els enunciats, el coneixement dels diversos tipus de paraules (nom, adjectiu, verb, etc.) i nocions bàsiques sobre com estan formades (variacions de gènere i de nombre, nombre i persona, prefixos i sufixos, etc.)

11. Participar en situacions comunicatives evitant els estereotips lingüístics i mostrant una actitud positiva davant les diferències i davant la diversitat lingüística de l'entorn.

Amb aquest criteri s'avalua la capacitat dels alumnes per expressar-se en situacions comunicatives diverses mostrant respecte per les diferències, així com per mantenir una actitud d'escolta i de respecte per les manifestacions dels altres. Es valora també el reconeixement de la diversitat lingüística existent en l'àmbit escolar i social, el respecte i la valoració d'aquesta pluralitat com a riquesa cultural individual i col·lectiva i com a font d'aprenentatge.

12. Ús de programes informàtics de processament de textos.

Amb aquest criteri s'avalua si l'infant utilitza programes informàtics de processament de textos per elaborar composicions i treballs escrits i per obtenir informació i organitzar-la segons les fases del procés de producció escrita. Es valora també si empra els recursos que ofereixen els programes de processament de textos per millorar la presentació formal i creativa dels escrits.

LLENGUA CATALANA I LITERATURA

Objectius

L'ensenyament de la llengua catalana i literatura a l'etapa de l'educació primària té com a objectius desenvolupar en l'alumnat les capacitats següents:

1. Utilitzar la llengua per relacionar-se i per expressar-se de manera adequada en l'activitat social i cultural, per participar en diverses situacions de comunicació aplicant les regles bàsiques de comunicació i adoptant una actitud de respecte davant els sentiments i les aportacions de les altres persones, per prendre consciència dels propis sentiments i idees i per controlar la pròpia conducta seguint normes de comportament democràtiques.

2. Comprendre i expressar-se oralment i per escrit en els diversos contextos de l'activitat social i cultural, analitzant els discursos amb sentit crític.

3. Utilitzar les destreses lingüístiques bàsiques de la llengua catalana de manera eficaç: escoltar, parlar, llegir i escriure, tant com a instrument de recerca, recull i procés d'informació per a l'aprenentatge en les diferents àrees del currículum (discussió, observació, documentació, esquema, guió, resum, notes, etc.), com per escriure textos.

4. Utilitzar, en situacions relacionades amb l'escola i amb la seva activitat, els diversos tipus d'escrits mitjançant els quals es produeix la comunicació amb les institucions públiques o privades.

5. Valorar la necessitat d'assolir l'ús normalitzat de la llengua catalana.

6. Expressar-se oralment i per escrit amb correcció i coherència per satisfer necessitats de comunicació en diferents situacions i contextos, desenvolupant la creativitat, la sensibilitat i l'estètica en l'ús personal del llenguatge.

7. Llegir amb fluïdesa i entonació adequades, comprènent diferents tipus de textos adaptats a l'edat i utilitzant la lectura com a mitjà per ampliar el vocabulari i fixar l'ortografia.

8. Utilitzar els propis coneixements sobre la llengua per expressar-se per escrit amb correcció, tenint cura de l'estructura del text, del traç, l'ordre i la netedat, coneixent i utilitzant les normes gramaticals bàsiques per parlar de manera adequada, coherent i correcta i per comprendre textos orals i escrits.

9. Emprar, de manera autònoma, els mitjans de comunicació social i les tecnologies de la informació i la comunicació com a instruments de treball i aprenentatge per obtenir, interpretar i valorar informacions i opinions diferents.

10. Conèixer, respectar i interessar-se per la diversitat lingüística de l'Estat espanyol, de la nostra comunitat i de la societat en general, valorant-ne l'existència com a fet cultural enriquidor comú.

11. Utilitzar la lectura com a font de plaer i d'informació, considerant-la com un mitjà d'aprenentatge i d'enriquiment personal i apropiant-se a obres rellevants de la tradició literària per desenvolupar hàbits de lectura.

12. Reflexionar sobre els diferents usos socials de les llengües per evitar els estereotips lingüístics que suposen judicis de valor i prejudicis classistes, racistes o sexistes.

13. Comprendre textos literaris de diferents gèneres adequats en temàtica i complexitat i iniciar-se en els coneixements de les convencions específiques del llenguatge literari.

14. Posar en pràctica hàbits i estratègies de feina que permetin tant l'activitat individual com l'aprenentatge cooperatiu, col·laborant activament i amb responsabilitat en el treball en grup.

Continguts

Primer cicle

Bloc 1. Escoltar, parlar i conversar

- Participació activa i cooperadora en interaccions comunicatives espontànies pròpies de la vida quotidiana i de l'activitat d'aula (avisos, instruccions, converses, narracions de fets vitals o sentiments, etc.) i en altres de més formals i dirigides (assemblees, diàlegs, explicacions, etc.), valorant i respectant les normes que regeixen l'intercanvi comunicatiu oral: escolta atenta, mirada a l'interlocutor, respecte pel torn de paraula, volum de veu i ritme adequat, fórmules de cortesia.

- Participació en situacions d'aprenentatge compartit, per recollir i intercanviar informació i opinions, planificar accions conjuntes, resoldre conflictes o arribar a acords, amb una actitud de cooperació i respecte per les aportacions i opinions de les altres persones.

- Producció de textos orals per expressar idees, sentiments, emocions, desitjos, opinions i vivències i per planificar accions, amb l'ús d'elements lingüístics i no lingüístics per afavorir la comprensió i l'expressió.

- Interès per expressar-se oralment de manera correcta, amb entonació i pronunciació adequades i exposició clara, mantenint el tema i emprant un llen-

guatge cada cop més precís, no discriminatori i respectuós amb les diferències.

- Comprensió i valoració de textos orals de caràcter narratiu, descriptiu i informatiu, propers a l'experiència infantil, procedents dels mitjans de comunicació, captant-ne el sentit global i la informació rellevant.

- Comprensió i producció de textos orals per aprendre, tant de caràcter quotidià (explicacions de classe, converses, explicacions sobre l'organització de la feina) com de caràcter més formal i didàctic (descripcions senzilles, resums orals, etc.).

- Utilització d'estratègies per comprendre els missatges orals i per potenciar-ne l'expressivitat.

- Valoració dels mitjans de comunicació social com a instrument per aprendre i accedir a informacions i experiències d'altres persones.

- Comprensió d'informacions procedents de diferents suports audiovisuals, establint relacions entre elles (identificació, classificació, comparació).

- Memorització, escolta i recitació de textos i jocs lingüístics senzills o de tradició oral procedents de la literatura popular de les Illes Balears: dites, contes, endevinalles, cançons, rodolins, embarbussaments, gloses, etc.

Bloc 2. Llegir i escriure

Comprensió de textos escrits

- Comprensió d'informacions concretes de textos de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació, pròxims a l'experiència infantil (cartells, horaris, invitacions, felicitacions, normes, notes, avisos, notícies, etc.) identificant-ne la informació rellevant.

- Aplicació d'estratègies per a la comprensió de textos: identificació del títol, anticipació del contingut a partir de les il·lustracions, formulació i comprovació d'hipòtesis i preguntes, relectura, explicació del sentit del text després d'haver-lo llegit.

- Comprensió d'informacions en textos molt vinculats a l'experiència, produïts amb finalitat didàctica o d'ús quotidià (fullets, descripcions, instruccions i explicacions) per aprendre i informar-se.

- Comprensió d'informació general sobre fets i esdeveniments pròxims a l'experiència infantil en textos dels mitjans de comunicació social, amb especial incidència en la notícia i identificant aspectes no explícits senzills.

- Integració de coneixements i informacions procedents de diferents suports (llibres, ràdio, televisió, premsa, etc.), per aprendre, ampliar el vocabulari i contrastar informació comparant, identificant i classificant.

- Valoració dels textos escrits com a font d'informació i aprenentatge i com a mitjà de comunicació d'experiències i de regulació de la convivència.

- Lectura personal, guiada i expressiva, de textos narratius de literatura infantil i d'altres adequats a l'edat i als interessos.

- Recerca i localització d'informació sobre temes d'interès en textos procedents de diferents suports (diccionaris d'imatges, fitxes d'ortografia, llibres, revistes, etc.).

- Ús dirigit de les tecnologies de la informació i de la comunicació i de les biblioteques per obtenir informació i models per a la composició escrita.

- Participació en jocs lingüístics per millorar la lectura comprensiva (embarbussaments, endevinalles, acudits, sopes de lletres, etc.).

Composició de textos escrits

- Valoració de l'escriptura com a eina de comunicació, com a font d'informació i d'aprenentatge, i com a mitjà d'organització i resolució de problemes de la vida quotidiana.

- Coneixement i ús del codi escrit per a la producció de textos breus per comunicar coneixements, experiències o necessitats (narracions, llistes, notes, missatges, etc.) i com a recurs per a l'expressivitat i la creativitat.

- Producció de textos escrits propis de situacions quotidianes pròximes a l'experiència infantil (invitacions, felicitacions, notes, cartes, avisos, etc.) utilitzant les característiques usuales d'aquests gèneres.

- Producció de textos escrits utilitzant elements gràfics i paratextuals que facilitin la comprensió (il·lustracions, subratllats, tipus de lletres, colors, etc.).

- Composició de textos propis dels mitjans de comunicació social (titulars, peus de foto, notícies breus, etc.) sobre esdeveniments pròxims a l'experiència infantil utilitzant suports habituals a l'àmbit escolar (murals, diaris escolars, revistes, etc.).

- Creació de textos relacionats amb l'àmbit escolar per obtenir, organitzar i comunicar informació: cartells, murals, qüestionaris, descripcions, explicacions senzilles, llistes utilitzades com a resum o esquema, etc.

- Ús d'estratègies del procés de l'escriptura: planificació (observació de models, funció, destinatari, tipus de text, estructura), redacció d'esborranys, i revisió del text per millorar-lo.

- Interès per la cura i presentació dels textos escrits (ordre, traç, etc.), així com per la norma ortogràfica i per la recerca de recursos personals que afavoreixin l'expressivitat i la creativitat.

- Actitud de cooperació i de respecte en les situacions d'aprenentatge compartit, en grup gran i petit.

- Iniciació en l'ús de programes informàtics de processament de textos en tasques senzilles.

Bloc 3. Educació literària

- Escolta de textos literaris i lectura guiada i autònoma, en silenci i en veu alta, d'alguns textos de la tradició popular de la nostra comunitat (endevinalles, refranys, cançons de triar, faules, rodolins, etc.) adequats als interessos infantils.

- Ús dels recursos de la biblioteca de l'aula i del centre incloent documents audiovisuals com a mitjà d'aproximació a la literatura pròpia i com a font d'informació i plaer.

- Valoració de l'autonomia lectora, interès per l'elecció de temes i textos per a la comunicació de les preferències personals i apreciació del text literari com a recurs de gaudi personal.

- Recreació i reescriptura de textos narratius i de caràcter poètic (endevinalles, refranys, etc.) utilitzant models amb imaginació i creativitat.

- Dramatització de textos literaris i de situacions de la vida quotidiana.

- Comprensió, memorització i recitat de poemes amb el ritme, la pronunciació i l'entonació adequats.

- Identificació cada cop més crítica dels missatges i valors que transmeten els textos, expressant els sentiments i les emocions que provoquen.

Bloc 4. Coneixement de la llengua

- Identificació de diferents tipus de situacions comunicatives i socials i reconeixement del seu paper com a factor condicionant dels intercanvis comunicatius.

- Observació de les diferències entre llengua oral i escrita a través d'experiències de comunicació en situacions diverses.

- Reconeixement de la relació entre so i grafia en el sistema de la llengua.

- Identificació de la paraula com a unitat bàsica amb significat i com a instrument bàsic per a la segmentació de l'escriptura, observant el seu paper dins l'oració.

- Identificació de sinònims i antònims, famílies de paraules, camps semàntics, mots polisèmics, etc., en relació amb la comprensió i producció de textos.

- Comparació d'estructures sintàctiques elementals per observar equivalències semàntiques o alteracions de significat.

- Identificació dels contextos en què la comunicació es produeix mitjançant textos escrits, valorant la importància de l'escriptura en determinats àmbits.

- Coneixement i aplicació de les normes ortogràfiques més senzilles.

- Valoració positiva de la varietat lingüística existent en el context social i escolar, mostrant interès per la manera en què els parlants d'altres llengües expressen les seves sensacions, experiències i idees.

- Transformació d'enunciats: substitució, inserció, supressió, canvi d'ordre i segmentació d'enunciats per observar el seu funcionament i adquirir nous recursos.

- Inici a la reflexió sobre la llengua mitjançant activitats d'identificació i ús dels termes en la producció i interpretació i aplicant els nous coneixements a la pròpia producció discursiva: denominació dels textos; enunciat, paraula, síl·laba; noms, propis i comuns; gènere, masculí i femení; nombre, singular i plural.

- Distinció dels temps verbals: present, passat i futur a través de la manipulació de frases i enunciats per observar com s'expressen les accions i la temporalitat d'aquestes.

- Reconeixement de les síl·labes dins de les paraules i iniciació a l'ordre alfabètic.

- Identificació de les característiques bàsiques dels textos narratius, descriptius i explicatius senzills per la comprensió i producció.

Criteris d'avaluació

1. Participar en situacions de comunicació dirigides o espontànies respectant les normes de l'intercanvi comunicatiu: torn de paraula, escoltar, mirar l'interlocutor, mantenir el tema.

Amb aquest criteri s'avalua tant la capacitat, disposició i iniciativa de l'infant per intervenir en les diverses situacions d'intercanvi oral que es produeixen dins l'àmbit escolar com l'actitud amb què hi participa. Aquestes competències estan íntimament relacionades amb la capacitat de l'infant per observar i determinar, de manera intuïtiva, les característiques de les situacions comunicatives (finalitat, participants, lloc on es duen a terme, etc.), així com la manera com ajusta la seva actuació a la situació comunicativa.

S'avalua també el respecte per les normes que regeixen l'intercanvi comunicatiu i l'adequació del discurs a la situació de comunicació.

2. Expressar-se de manera oral, amb pronunciació correcta i ús d'un vocabulari adequat, a través de textos que presentin fets, vivències, idees, sentiments i opinions de forma organitzada.

Aquest criteri pretén avaluar la capacitat de l'infant d'expressar-se de manera clara i precisa segons les característiques i situació de comunicació, emprant el lèxic, les fórmules lingüístiques, l'entonació i la pronunciació adequades, i estructurant cada cop més el propi discurs.

Es valora l'augment del bagatge lèxic de l'infant, així com l'ús adequat que fa de les noves incorporacions i aprenentatges relacionats amb l'expressió oral.

Valora també la capacitat d'expressió personal a través de la comunicació oral de fets, vivències, idees, sentiments i opinions, controlant la pròpia conducta amb l'ajuda del llenguatge.

3. Comprendre el sentit global dels textos orals d'ús habitual, identificant-hi la informació més rellevant.

Aquest criteri fa referència a la capacitat per comprendre textos orals de la vida quotidiana (intencionalitat, idees principals, etc.), tant de l'aula com de l'entorn més pròxim a l'infant o d'alguns mitjans de comunicació. En aquest cicle, el criteri fa referència a l'obtenció d'informacions globals o molt concretes que els permetin realitzar tasques o participar de manera fluïda en la vida de l'aula.

Aquest criteri pretén avaluar també el desenvolupament d'una certa competència per reflexionar, de manera encara molt elemental, sobre els mecanismes de comprensió de textos i sobre les formes com es produeixen els diferents missatges.

4. Localitzar informacions concretes i realitzar inferències directes en la lectura de textos.

Aquest criteri fa referència a la capacitat per detectar i comprendre informació o idees rellevants indicades explícitament als textos (informacions concretes en avisos, notes, invitacions, en textos escolars, etc.), però també a la capacitat de l'infant per anar més enllà del significat superficial per extreure'n inferències directes basades en el text, com a iniciació a la competència d'aprendre a aprendre.

En el cas dels textos narratius literaris, aquesta capacitat suposa la identificació dels fets principals que permeten la construcció d'una història, dels personatges principals o d'inferir algunes qüestions senzilles que tinguin relació amb el context de la història (temps, lloc on succeeixen els fets, etc.).

Cal avaluar també el desenvolupament de la destresa per obtenir informació sobre les idees que apareixen al text utilitzant estratègies de comprensió lectora i a través d'elements no estrictament textuals (gràfics o paratextuals): imatges, distribució del text, tipografia, etc.

5. Participar en situacions comunicatives formals i no formals evitant els estereotips lingüístics i mostrant una actitud positiva davant les diferències i davant la diversitat lingüística de l'entorn.

Amb aquest criteri s'avalua la capacitat de l'infant per expressar-se amb respecte cap a les diferències i per mantenir una actitud positiva cap a les manifestacions de les altres persones. Es valora també el respecte per la diversitat de llengües que es dona a l'àmbit escolar i social, la valoració d'aquesta pluralitat com a riquesa cultural i com a font d'aprenentatge i l'interès per la forma com els parlants d'altres llengües manifesten idees, sentiments, etc.

6. Llegir textos diversos en veu alta i en silenci per aprendre o com a font de plaer, mostrant iniciativa i interès per la lectura i per l'elecció dels textos.

Amb aquest criteri es valoren tant els aspectes formals de la lectura (l'adquisició completa del procés de descodificació, amb velocitat, pauses i entonació adequades) com l'ús que en fa l'infant. Es valora si utilitza, per pròpia iniciativa i de manera espontània, fonts escrites per a la recerca d'informació o per a l'entreteniment personal; si mostra interès per fer-ho; si desenvolupa progressivament criteris personals de selecció de lectures, temes i textos i si expressa les pròpies opinions i gustos personals sobre els textos llegits.

7. Relacionar, posant exemples concrets, la informació continguda en textos escrits pròxims a l'experiència infantil amb les pròpies vivències i idees, i mostrar la comprensió a través de la lectura en veu alta.

Amb aquest criteri s'avalua la capacitat per relacionar les pròpies vivències, experiències i coneixements amb la informació nova que apareix en els textos escrits, a més de la capacitat per relacionar les diferents informacions procedents de diversos textos d'ús escolar, identificant-les, comparant-les i classificant-les.

Es valorarà també la comprensió dels textos escrits mitjançant la lectura en veu alta, després de la lectura silenciosa, de textos coneguts o senzills, i a través del resum oral de les informacions globals, idees i característiques rellevants del text.

8. Redactar i reescriure diferents textos relacionats amb l'experiència infantil segons models clars, utilitzant tècniques de producció de textos, respectant les normes gramaticals i ortogràfiques bàsiques i els aspectes formals (traç, ordre, presentació, etc.).

Amb aquest criteri s'avalua l'adquisició del codi escrit. L'infant ha de ser

capaç de redactar textos propis de les relacions interpersonals dins l'aula (avisos, felicitacions, notes, etc.), de participar en les activitats d'intercanvi escrit d'informació que es donin dins l'àmbit escolar i d'utilitzar l'escriptura per aprendre i per organitzar els propis coneixements. També es valorarà l'aproximació a la literatura a través de la pràctica de jocs lingüístics o d'imitacions o recreacions d'alguns gèneres, com el conte o la poesia.

S'avaluarà també el procés d'elaboració dels escrits, que ha de contemplar-ne els aspectes bàsics: la planificació (a través de models i de pautes) o confecció d'esborranys i la revisió d'aspectes relacionats amb l'eficàcia de l'escribit (obtenció de la finalitat desitjada) amb la coherència i amb la correcció gramatical i ortogràfica bàsiques, que en aquest cicle suposa l'ús de les regles ortogràfiques elementals: segmentació de paraules, ús de la coma en enumeracions, el punt i la interrogació.

9. Llegir i comprendre textos literaris de la tradició oral i de la literatura infantil adequats, així com alguns aspectes formals simples de la narració i de la poesia amb la finalitat de donar suport a la lectura i a l'escriptura d'aquests textos. Memoritzar, reproduir i representar textos orals senzills.

Aquest criteri avalua la capacitat de desenvolupar l'hàbit d'escoltar i de gaudir amb els textos literaris propis del cicle, especialment amb els de caire narratiu i poètic (cançons, refranys, endevinalles, embarbussaments, etc.), de comprendre el seu sentit general mitjançant la reflexió i la interpretació de certes convencions específiques, com l'estructura narrativa simple i la rima. S'ha d'avaluar també l'estima i l'adopció de actituds positives cap al text literari, així com la incorporació de la lectura a la seva vida quotidiana. Es valorarà també la participació en activitats de dramatització, recreació, memorització i recitat de poemes i de textos senzills amb el rime, la pronunciació i l'entonació adequats.

10. Identificar de manera guiada alguns canvis que es produeixen en les paraules, en els enunciats i en els textos quan es fan segmentacions, canvis d'ordre, supressions i insercions que milloren la comprensió i l'expressió oral i escrita.

Es tracta d'avaluar l'habilitat per observar, analitzar i reconèixer els efectes que produeixen els canvis en l'ordre, les segmentacions, les supressions i les insercions en els enunciats i en els textos, de manera que s'identifiquin tant els problemes en l'escriptura i en l'expressió oral com l'origen de determinades dificultats en la comprensió i en l'expressió oral i escrita, així com per iniciar-se en els mecanismes bàsics de la reflexió metalingüística.

11. Comprendre i utilitzar la terminologia gramatical i lingüística elemental en les activitats relacionades amb la producció i comprensió de textos.

Amb aquest criteri es vol comprovar si són capaços d'utilitzar els termes gramaticals i lingüístics elementals (denominacions dels textos, enunciat, paraula i síl·laba; nom comú i nom propi; singular i plural; masculí i femení), de manera adequada, en les activitats que es realitzin a l'aula. Aquest ús suposa un determinat grau d'elaboració dels conceptes als quals es refereixen els termes. També es valorarà la iniciativa en l'ús espontani i l'interès per utilitzar aquests termes.

12. Iniciar-se en l'ús de programes informàtics de processament de textos.

Amb aquest criteri s'avalua si l'infant adquireix, de manera progressiva, autonomia en la utilització bàsica de programes informàtics de processament de textos per aplicar-los a les produccions i composicions escrites pròpies i com a suport del procés de la lectura i de l'escriptura.

Segon cicle

Continguts

Bloc 1. Escoltar, parlar i conversar

- Participació activa i cooperadora en interaccions comunicatives espontànies pròpies de la vida quotidiana i de l'activitat d'aula (informacions, converses reguladores de la convivència, discussions, narracions de fets vitals o sentiments, etc.) i en altres de més formals i dirigides (assemblees, debats, entrevistes, instruccions, explicacions, etc.), respectant l'ordre espacial, cronològic o lògic en el discurs i valorant i respectant les normes que regeixen l'intercanvi comunicatiu oral: escolta atenta, mirada a l'interlocutor, respecte pel torn de paraula, papers diversos en l'intercanvi, to de veu, postures i gestos adequats, fórmules de cortesia, etc.

- Utilització de la llengua per prendre consciència de les idees i dels sentiments propis i dels de les altres persones i per regular la pròpia conducta.

- Participació en situacions d'aprenentatge compartit per recollir i intercanviar informació i opinions, planificar accions conjuntes, resoldre conflictes, arribar a acords i manifestar les pròpies opinions, mostrant una actitud de cooperació i de respecte per les aportacions i opinions de les altres persones.

- Interès per expressar-se oralment de manera correcta, amb exposició

clara i entonació i pronunciació adequades, utilitzant elements lingüístics i no lingüístics i emprant un llenguatge cada cop més precís, no discriminatori i respectuós amb les diferències.

- Comprensió i valoració de textos orals de caràcter narratiu, descriptiu i informatiu procedents dels mitjans de comunicació o d'Internet, amb especial incidència en la notícia, per obtenir informació general sobre fets i esdeveniments significatius.

- Comprensió i producció de textos orals per aprendre i per informar-se, tant els produïts amb finalitat didàctica com els de caràcter informal o quotidià (converses) o més formal (exposicions de classe, entrevistes, debats).

- Utilització d'estratègies que facilitin la comprensió dels missatges orals i en potenciïn l'expressivitat.

- Valoració dels mitjans de comunicació social com a instrument per aprendre i accedir a informacions i experiències d'altres persones.

- Ús de documents videogràfics i sonors com a mitjà per obtenir, seleccionar i relacionar informacions rellevants (identificació, classificació, comparació).

- Escolta i recitació de textos i jocs lingüístics o de tradició oral procedents de la literatura popular de les Illes Balears: dites, contes, endevinalles, cançons, rodolins, embarussaments, rondalles, llegendes, gloses, etc., memoritzant-ne alguns.

- Identificació de les idees principals i secundàries i del missatge no explícits senzills en textos orals.

Bloc 2. Llegir i escriure

Comprensió de textos escrits

- Comprensió de textos de situacions quotidianes de relació social (correspondència escolar, regles de joc, normes de classe, etc.), identificant-ne la informació rellevant.

- Comprensió d'informació general en textos procedents dels mitjans de comunicació social, incloent les web infantils, fent especial incidència en la notícia i en les cartes al director, localitzant informacions destacades en titulars, portades, entrades de notícies, etc.

- Aplicació d'estratègies per a la comprensió de textos: formulació i comprovació d'hipòtesis, inferència d'informació, consulta del diccionari, relectura i resum de les idees bàsiques dels textos llegits o dels aspectes més destacats.

- Comprensió de textos de l'àmbit escolar amb finalitat didàctica o d'ús social (fullets, descripcions, instruccions i explicacions) per aprendre i per informar-se.

- Comprensió d'informació rellevant en textos per obtenir, organitzar i comunicar informació (qüestionaris, resums, informes senzills, descripcions, explicacions, etc.).

- Integració de coneixements i d'informacions procedents de diferents suports per aprendre i contrastar informació (comparació, classificació, identificació i interpretació).

- Coneixement funcional dels elements bàsics del còmic i dels discursos descriptius, narratius, poètics i teatrals per aplicar-lo a la comprensió i interpretació dels textos.

- Interès pels textos escrits com a font d'informació, d'aprenentatge, i com a mitjà de comunicació d'experiències i de regulació de la convivència.

- Identificació de sentits figurats i de significats no explícits als textos, especialment en els dels mitjans de comunicació, adoptant actituds crítiques elementals cap als missatges que transmeten.

- Participació en jocs lingüístics (mots encreuats, sopes de lletres, jeroglífics, cal·ligrames, etc.).

- Ús d'estratègies per sintetitzar i estructurar la informació localitzada: notes, esquemes, resums, mapes conceptuals, etc.

- Lectura expressiva en veu alta amb pronunciació, ritme i entonació adequats.

- Utilització dirigida de les tecnologies de la informació i la comunicació i de les biblioteques per obtenir informació i models per la composició escrita.

Composició de textos escrits

- Producció de textos per comunicar coneixements, experiències, necessitats, i opinions i com a recurs d'expressió personal creativa.

- Producció de textos escrits propis de situacions quotidianes de relació social (correspondència escolar, invitacions, felicitacions, notes, avisos, sol·licituds, normes de convivència, etc.), utilitzant les característiques usuals d'aquests gèneres.

- Composició de textos d'informació i opinió propis dels mitjans de comunicació social sobre esdeveniments que resultin significatius, amb especial incidència en la notícia i en les cartes al director, en situacions simulades o reals.

- Reconeixement de finalitats dels textos procedents dels mitjans de comunicació: entretenir, informar, argumentar, convèncer.

- Producció de textos escrits utilitzant elements gràfics i paratextuals que facilitin la comprensió (il·lustracions, subratllats, tipus de lletres, colors, etc.).

- Reconeixement de l'estructura del text propi de l'àmbit acadèmic (qüestionaris, resums, informes, descripcions, explicacions, etc.), aplicant-la a la comprensió i producció de textos.

- Ús d'estratègies bàsiques de producció de textos: planificació (funció, destinatari, selecció de la informació, tipus de text, estructura, etc.), redacció d'esborranys i revisió del text per millorar-lo.

- Interès per la cura i presentació dels textos escrits i respecte per les normes ortogràfiques.

- Ús de les normes ortogràfiques i dels signes de puntuació en les produccions escrites, valorant-ne la necessitat i mostrant interès per resoldre dubtes utilitzant diferents mitjans.

- Valoració de l'escriptura com a eina de comunicació, de relació social i d'obtenció i reelaboració de la informació i dels coneixements.

- Utilització guiada de programes informàtics de processament de textos.

Bloc 3. Educació literària

- Lectura guiada de diferents textos de tradició oral de la nostra comunitat: (faules, llegendes, cançons, tirallongues, etc.), adaptacions d'obres clàssiques, de literatura narrativa infantil o actual (contes, biografies, relats, etc.), de diferents gèneres i en diferents suports.

- Escolta guiada i lectura guiada, personal, silenciosa i en veu alta d'obres adequades a l'edat i als interessos de l'alumnat.

- Coneixement de la biblioteca del centre i participació en activitats literàries que fomentin l'autonomia lectora i el plaer per la lectura (premis, murals, col·loquis amb autors, etc.), a l'aula i al centre, adquirint criteris i gustos personals.

- Valoració del text literari com a vehicle de comunicació, font de coneixement d'altres mons, temps i cultures i com a recurs de gaudi personal.

- Audició, comprensió i memorització de diferents textos i recitació de poemes amb el ritme, la pronunciació i l'entonació adequades.

- Dramatització de situacions i de textos literaris adequats a l'edat.

- Recreació i composició de poemes, relats, etc. per comunicar sentiments, emocions, estats d'ànim o records, analitzant i reconeixent les característiques de textos models.

Bloc 4. Coneixement de la llengua

- Reconeixement dels elements del context comunicatiu com a factors que incideixen en la selecció de les formes orals o escrites de l'intercanvi comunicatiu.

- Reconeixement de les diferències més rellevants entre la llengua oral i escrita.

- Reconeixement dels diferents tipus de situacions comunicatives, informals i formals, i dels registres més adequats per a cada situació.

- Identificació d'estructures narratives, instructives, explicatives i descriptives per la comprensió i la producció.

- Comparació d'estructures sintàctiques elementals per observar-ne l'equivalència semàntica o possibles alteracions del significat.

- Identificació i ús de les normes ortogràfiques i gramaticals bàsiques, apreciant-ne el valor social i la necessitat d'aplicar-les als escrits propis, utilitzant diversos mitjans de consulta dels dubtes.

- Comparació de formes lèxiques, ortogràfiques i sintàctiques transformant enunciat mitjançant la inserció, supressió, canvi d'ordre, segmentació i recomposició, per jutjar la gramaticalitat dels resultats i facilitar el desenvolupament dels conceptes lingüístics i del metallenguatge.

- Reflexió, ús i definició intuïtiva en les activitats d'interpretació i producció de la terminologia següent: denominació dels textos treballats, enunciat, paraula, síl·laba, gènere, nombre, determinants, article, quantificadors, temps verbal (present, passat, futur d'indicatiu), noms (propis, comuns, individuals, col·lectius).

- Reconeixement de les modalitats oracionals declarativa, interrogativa i exhortativa, analitzant les diferents formes que pot presentar una oració en relació amb el seu significat.

- Reconeixement de característiques morfològiques i semàntiques en les relacions entre les paraules per la forma (flexió, composició i derivació) i pel significat (sinònims i antònims), en relació amb la comprensió i composició de textos.

- Reflexió sobre les diverses possibilitats d'ús de diversos enllaços entre oracions (addició, causa, oposició, contradicció, etc.), explorant-les en relació amb la composició de textos.

- Identificació dels constituents fonamentals de l'oració, subjecte i predicat i d'alguns papers semàntics del subjecte (agent, pacient, etc.).

- Valoració positiva de la varietat lingüística existent en el context social i escolar, mostrant interès per la manera com els parlants d'altres llengües expressen les seves sensacions, experiències, idees, opinions i coneixements.

- Ús dels recursos lingüístics bàsics per a la millora de la composició escrita: inserció i coordinació d'oracions com a instrument per afavorir la coherència i la cohesió textuals.

Criteris d'avaluació

1. Participar en situacions de comunicació dirigides o espontànies, respectant les normes de l'intercanvi comunicatiu: torn de paraula, escoltar, exposar amb claredat, entonar adequadament, organitzar el discurs, escoltar i incorporar

les intervencions dels altres.

Amb aquest criteri es pretén avaluar tant la capacitat i la iniciativa per intervenir en les diverses situacions d'intercanvi oral que es produeixen dins l'aula, com l'actitud amb què s'hi participa, tant pel que fa al respecte i ús de les normes que regeixen l'intercanvi lingüístic com a l'organització i adequació del propi discurs. Aquestes competències estan íntimament relacionades amb la capacitat per observar i analitzar les situacions comunicatives (finalitat, nombre de participants, lloc on es produeix l'intercanvi, etc.) i per determinar-ne les característiques de manera cada cop més conscient i procedir adequadament en cada context. En el mateix sentit es valorarà si és capaç d'establir relacions harmòniques amb els altres, incloent l'habilitat per iniciar i mantenir una conversa i la disposició a tenir en compte i incorporar les aportacions que als altres realitzen.

2. Expressar-se oralment mitjançant textos que presentin coneixements, idees, fets, vivències, sentiments, opinions, etc. amb una estructura coherent i amb vocabulari, pronunciació, entonació i ritme adequats.

Amb aquest criteri s'avalua la competència per expressar-se de manera coherent en situacions diverses i per utilitzar la llengua com a instrument d'aprenentatge i de regulació de la pròpia conducta. S'observarà si poden comunicar coneixements, opinions o vivències emprant un lèxic cada cop més ampli i precís, així com les fórmules lingüístiques, el ritme, l'entonació i la pronunciació adequades.

3. Identificar, comentar i expressar el sentit global de textos orals reconeixent-ne les idees principals i secundàries, i també qualsevol tipus de discriminació.

Amb aquest criteri s'avalua la competència per obtenir, seleccionar, relacionar i explicar informació rellevant procedent de situacions habituals a l'aula, que es produeixen tant per relacionar-se com per aprendre, i les que es donen en l'entorn social (família, mitjans de comunicació, etc.). Entre aquesta informació rellevant s'hi troba, també, el reconeixement de missatges que comportin algun tipus de discriminació cap a les altres persones, per tal d'evitar-los en les produccions pròpies.

Es pretén avaluar també si ha desenvolupat una certa competència per reflexionar sobre els mecanismes de comprensió dels textos i sobre la utilitat d'aprendre a aprendre que la reflexió sobre els procediments utilitzats comporta.

4. Llegir i comprendre textos literaris de la tradició oral i de la literatura infantil adequats al cicle, reconeixent les característiques bàsiques de la narració i la poesia, amb la finalitat de donar suport a la lectura i a l'escriptura d'aquests textos i memoritzant-ne, reproduint-ne i representant-ne alguns.

Aquest criteri avalua la capacitat de gaudir de manera cada cop més autònoma amb la lectura i amb els textos literaris adequats a l'edat i als interessos del cicle, de comprendre el seu sentit a través de la interpretació de certes convencions específiques, com els temes recurrents, els elements del relat literari i la rima. S'ha d'avaluar també l'actitud positiva cap a la lectura com a activitat pròpia de la vida quotidiana. Es valorarà la capacitat d'explorar característiques bàsiques de l'estructura dels textos, per aplicar-los a les produccions pròpies i d'explorar també els recursos expressius i creatius simples, seguint models, en activitats de dramatització, recreació, memorització i recitat de poemes i de textos amb el ritme, la pronunciació i l'entonació adequades.

5. Participar en situacions comunicatives formals i no formals, oralment i per escrit, evitant els estereotips lingüístics i mostrant una actitud positiva davant les diferències i davant la diversitat lingüística de l'entorn.

Amb aquest criteri s'avalua la capacitat de l'infant per expressar-se amb respecte cap a les diferències, tant oralment com per escrit, i per mantenir una actitud positiva cap a les manifestacions i comunicacions dels altres. Es valora també el respecte per la diversitat de llengües que es dona a l'àmbit escolar i social, la valoració d'aquesta pluralitat com a riquesa cultural i com a font d'aprenentatge i l'interès per la forma com els parlants d'altres llengües manifesten idees, sentiments, coneixements, experiències, etc.

6. Interpretar i integrar les pròpies idees amb la informació continguda en els textos d'ús escolar i social, mostrant-ne la comprensió a través de la lectura en veu alta, amb la fluïdesa i l'entonació adequades, valorant els propis progressos.

Amb aquest criteri es vol comprovar si els infants utilitzen les seves experiències i coneixements per establir relacions entre les idees i la informació del text. Han de ser capaços d'utilitzar estratègies de localització d'informació, de comprensió (ser conscients del propòsit de la lectura, utilitzar indicadors textuals i contextuals per formular i comprovar hipòtesis, etc.) i estratègies per resoldre els dubtes que es presentin (avançar i retrocedir, consultar diccionaris o cercar informació complementària).

També s'avalua la comprensió a través de l'explicitació de les informacions globals del text, de les seves idees i característiques rellevants i de la lectura en veu alta, que s'ha de realitzar ja amb certa seguretat, sense vacil·lacions, repeticions o bots de paraules. És important assegurar en aquest cicle que la descodificació es du a terme adequadament i de manera fluïda.

S'avalua també la valoració que fa l'infant dels seus avanços, tant en els aspectes mecànics de la lectura com en el de la comprensió de textos de tipologies diverses.

7. Localitzar, recuperar i resumir informació explícita i realitzar inferències directes en la lectura de textos.

Amb aquest criteri es pretén valorar si són capaços de detectar i d'entendre informació o idees rellevants explícites als textos (correspondència de l'àmbit escolar, normes de classe, regles de joc, notícies, cartes al director, textos escolars, etc.), així com d'ultrapassar el significat superficial per extreure'n inferències directes basades en el text: esdeveniments predictibles, deduir el propòsit dels textos o identificar algunes generalitzacions efectuades en el text.

Es valora també la capacitat per localitzar i extreure informacions de textos senzills per integrar-los en l'elaboració i presentació de treballs de l'àmbit escolar.

En els textos literaris s'ha d'avaluar la identificació de les idees principals d'alguns poemes (quan estan indicades expressament), la capacitat per reconèixer el conflicte en els contes, l'habilitat per comprendre les relacions entre els personatges de les històries (quan no apareixen de manera explícita) o l'anticipació d'alguns esdeveniments. També s'han d'avaluar les destreses per emprar determinats aspectes no estrictament textuals que ajudin a la identificació de les idees principals: tipografia en titulars o entrades de notícies, en portades; subratllats, negretes en epígrafs i altres llocs destacats dels textos, etc.

8. Llegir amb freqüència i per iniciativa pròpia diferents tipus de textos, manifestant preferències en la selecció d'aquestes lectures i expressant les pròpies opinions i gustos personals sobre els textos llegits.

Amb aquest criteri es pretén avaluar si l'infant ha incorporat la lectura com a un hàbit de la seva vida quotidiana, tant per aprendre o informar-se com per entretenir-se. Es valora si utilitza, per iniciativa pròpia i de manera espontània, fonts escrites per a la recerca d'informació o per a l'entreteniment personal; si mostra interès per fer-ho; si té criteris personals de selecció de lectures, temes i de textos i si expressa les opinions pròpies i gustos personals sobre els textos llegits.

9. Redactar, reescriure i resumir textos significatius en situacions quotidianes i escolars, de manera ordenada i adequada, utilitzant tècniques de producció de textos (planificació i revisió dels textos), tenint cura de les normes gramaticals i ortogràfiques i els aspectes formals (traç, ordre i presentació, etc.), tant en suport paper com digital.

Es tracta d'avaluar la capacitat per redactar els textos propis de les relacions interpersonals a l'aula (cartes, normes de convivència, avisos, sol·licituds, etc.), així com altres propis dels mitjans de comunicació social, referits a fets pròxims a la seva experiència. De manera especial cal avaluar la capacitat per elaborar textos que permetin progressar en l'autonomia per aprendre: resums, descripcions o explicacions.

En l'àmbit literari, s'avaluarà la capacitat per recrear, imitar poemes o relats utilitzant determinats recursos com la rima o el ritme, de manera intuïtiva, en els poemes. Aquest criteri ha de verificar que la producció de textos escrits es du a terme d'acord amb les passes pròpies d'aquest procés (planificació i elaboració d'esborranys, escriptura del text, revisió) i que valoren la utilitat de seguir-los per aconseguir un èxit més complet i adequat a la intenció comunicativa.

En tots els escrits, s'avaluarà l'ús de les normes ortogràfiques i gramaticals bàsiques, així com la presentació clara, neta i ordenada. En aquests processos, convé avaluar l'habilitat en l'ús dels mitjans informàtics per a elaborar i presentar els textos.

10. Comprendre i utilitzar adequadament la terminologia gramatical i lingüística pròpia del cicle en les activitats de comprensió i producció de textos.

Aquest criteri pretén comprovar que han adquirit els coneixements gramaticals bàsics i que saben utilitzar la terminologia apropiada per referir-s'hi: denominacions dels textos, temps verbals (present, passat i futur), determinants, article, quantificadors, prefixos, sufixos, paraules derivades, sinònims i antònims, etc.). Cal valorar també l'ús d'aquesta terminologia per parlar sobre el funcionament de la llengua i com a suport per explicar i reflexionar sobre el que s'ha après.

11. Identificar alguns canvis que es produeixen en les paraules, els enunciats i els textos en fer segmentacions, canvis d'ordre, supressions i insercions que milloren la comprensió i l'expressió oral i escrita.

Amb aquest criteri s'avalua l'habilitat per observar i per reconèixer els efectes que les insercions, supressions, canvis d'ordre, segmentacions i recomposicions produeixen en els enunciats i en els textos, de manera que s'identifiquin tant els problemes en l'escriptura i en l'expressió oral com en l'origen de determinades dificultats en la comprensió, i que s'utilitzi aquesta reflexió per millorar-les.

Aquests procediments d'anàlisi han de permetre considerar el text de manera crítica; reflexionar sobre el contingut i avaluar-ne l'estructura, l'ús del llenguatge, els recursos literaris o el punt de vista i l'ofici de l'autor.

12. Emprar la biblioteca d'aula i del centre, conèixer i respectar els seus mecanismes d'organització i funcionament i les possibilitats que ofereix.

Aquest criteri avalua la participació en les activitats de lectura en l'àmbit escolar i, especialment, en les biblioteques; la seva autonomia d'ús, el coneixement dels procediments bàsics i dels mecanismes d'organització i de selecció dels diferents materials, així com les possibilitats que ofereix cada un. També es valorarà l'interès i la iniciativa per la lectura i per les activitats que s'hi relacionen, l'adquisició d'hàbits de lectura per plaer, de respecte per les normes d'ús i l'actitud col·laboradora i participativa en el bon funcionament de la biblioteca.

Tercer cicle

Continguts

Bloc 1. Escoltar, parlar i conversar

- Participació activa i cooperadora en situacions comunicatives de relació social, especialment les dirigides a afavorir la convivència, resoldre conflictes i arribar a acords (assemblees, debats, dilemes morals, etc.), valorant i respectant les normes que regeixen la interacció oral (torns de paraula, escolta atenta, papers diversos en l'intercanvi, exposició clara, to de veu, postures i gests adequats) i les fórmules de cortesia.

- Comprensió de textos orals procedents dels mitjans de comunicació o d'Internet, amb incidència especial en la notícia, l'entrevista, el reportatge infantil i els debats i comentaris d'actualitat, per obtenir informació general sobre fets i esdeveniments que resultin significatius, i diferenciant informació d'opinió.

- Comprensió del sentit global de textos orals, diferenciant les idees principals i secundàries, reconeixent idees no explícites i valorant els continguts transmesos.

- Comprensió i producció de textos orals, tant els produïts amb finalitat didàctica com de caràcter quotidià (narració d'experiències personals, converses) o de caràcter més formal (exposicions de coneixements i opinions, entrevistes o debats) per aprendre i per informar-se.

- Producció de missatges orals propis dels mitjans de comunicació social, per oferir i compartir informació i opinió.

- Interès per expressar-se oralment de manera correcta, amb exposició clara i fent ús d'estratègies que facilitin la comprensió dels missatges orals i en potenciïn l'expressivitat.

- Valoració i anàlisi dels mitjans de comunicació i de les seves finalitats socials com instruments per aprendre i per accedir a informacions i experiències d'altres persones.

- Ús de documents videogràfics i sonors com a mitjà per obtenir, seleccionar i relacionar, amb autonomia progressiva, informacions rellevants per ampliar els aprenentatges (identificació, classificació, comparació).

- Utilització de la llengua per prendre consciència de les idees, opinions, experiències i sentiments propis i dels altres i per regular la pròpia conducta, emprant un llenguatge cada cop més precís, no discriminatori i respectuós amb les diferències.

- Actitud de cooperació i de respecte en les situacions d'aprenentatge compartit mitjançant la participació, les aportacions, la manifestació de l'opinió pròpia amb respecte per les idees, les opinions i els coneixements dels altres.

Bloc 2. Llegir i escriure

Comprensió de textos escrits

- Comprensió i identificació de la informació rellevant en textos propis de les situacions quotidianes de relació social: correspondència, normes, programes d'activitats, convocatòries, plans de feina o reglaments.

- Comprensió de textos procedents dels mitjans de comunicació social (incloses web infantils i juvenils) amb incidència especial en la notícia, l'entrevista i les cartes al director, per obtenir informació general, localitzant informacions destacades.

- Ús de les biblioteques, incloent les virtuals, de manera cada cop més autònoma, per obtenir informació i models per a la producció escrita respectant les normes d'ús i tenint cura dels llibres i altre material.

- Comprensió de textos de l'àmbit escolar, en suport paper o digital, per aprendre i per informar-se, per accedir a la cultura, per planificar i realitzar tasques concretes, i per descobrir el seu aspecte creatiu i lúdic, tant els produïts

amb finalitat didàctica com els d'ús social (fullets informatius o publicitaris, premsa, programes, fragments literaris), mostrant gust i valoració per la lectura.

- Integració de coneixements i informacions procedents de diversos suports, per aprendre (comparació, classificació, identificació, interpretació) amb atenció especial a les dades que es transmeten mitjançant gràfics, esquemes i altres il·lustracions.

- Utilització dirigida de les tecnologies de la informació i la comunicació per a la localització, selecció i organització d'informació.

- Interpretació de sentits figurats i de significats no explícits als textos, especialment en el dels mitjans de comunicació amb actitud crítica i rebuig pels missatges que suposen qualsevol tipus de discriminació.

- Interès pels textos escrits com a font d'aprenentatge i com a mitjà de comunicació d'experiències i de regulació de la convivència.

- Aplicació d'estratègies per a la comprensió de textos: formulació i comprovació d'hipòtesis, inferència d'informació, síntesi, relectura, identificació de les idees principals i secundàries, ús del diccionari, etc.

- Participació en jocs lingüístics motivadors que contribueixin al desenvolupament de la comprensió lectora (endevinalles, acudits, dites, refranys, sopes de lletres, mots encreuats, etc.).

- Identificació d'elements gràfics propis d'alguns tipus de textos: vinyetes, globus, onomatopeies, etc., aplicant-los a la comprensió.

Composició de textos escrits

- Composició de textos propis de situacions quotidianes pròxims a l'experiència infantil, com invitacions, felicitacions, notes, avisos, sol·licituds, normes de convivència, etc.

- Producció de textos escrits propis de l'àmbit acadèmic per comunicar coneixements, experiències i opinions i per obtenir, organitzar i comunicar informació (qüestionaris, resums, esquemes, informes, descripcions, explicacions, etc.) d'acord amb les característiques pròpies d'aquests gèneres.

- Composició de textos d'informació i opinió propis dels mitjans de comunicació social, en particular de la premsa local (titulars, peus de fotografies, notícies breus, etc.) sobre fets i esdeveniments que resulten significatius, amb especial incidència en la notícia, l'entrevista, la ressenya de llibres o de música o la carta al director en situacions reals o simulades a l'aula i en suports habituals de l'àmbit escolar.

- Elaboració de textos amb finalitats diverses utilitzant elements gràfics i paratextuals per facilitar la comprensió (il·lustracions, taules, gràfics, tipografia, etc.).

- Ús d'estratègies de producció de textos: planificació (concreció de la intenció comunicativa i del destinatari, del tipus de text, selecció de la informació, de l'organització i estructura del contingut, etc.), redacció d'esborranys, i revisió del text per millorar-lo.

- Interès per la cura, qualitat i creativitat dels textos escrits (ordre, traç, presentació), aplicant les normes ortogràfiques.

- Valoració de l'escriptura com a eina de comunicació i de relació social, d'aprenentatge, d'obtenció i reelaboració de la informació i dels coneixements, i com a mitjà d'organització i de resolució de problemes de la vida quotidiana.

- Iniciació a l'ús de programes informàtics de processament de textos.

- Transposició de textos: dramatització de relats, conversió d'un relat en un còmic, pas d'estil directe a l'indirecte, etc.), per millorar les produccions escrites.

Bloc 3. Educació literària

- Lectura guiada de diferents textos literaris: mostres de literatura tradicional oral (faules, llegendes, cançons populars, etc.), adaptacions d'obres clàssiques i altres textos narratius de literatura actual (contes, biografies, autobiografies, novel·la, etc.) o d'altres gèneres (teatre o poesia), tant en suport escrit com audiovisual i informàtic.

- Coneixement i valoració del text literari com a font de comunicació, de plaer, de joc, d'aprenentatge i de coneixement d'altres mons, temps i cultures.

- Lectura autònoma, amb adquisició de criteris d'elecció de temes i textos i expressió de les preferències personals.

- Audició, comprensió, memorització i recitació de diferents textos poètics adequats a l'edat, amb el ritme, la pronunciació i l'entonació adequats.

- Lectura comentada de poemes, relats i obres teatrals, tenint en compte les convencions literàries (gèneres, figures, etc.) i la presència de certs temes i motius recurrents.

- Ús de la biblioteca del centre i participació en activitats literàries que consolidin l'hàbit lector (premis, murals, col·loquis amb autors, etc.).

- Recreació i composició de poemes i relats per comunicar sentiments, emocions, estats d'ànim o records a partir de l'anàlisi de les característiques d'alguns models i amb l'ajuda de recursos que permetin l'expressió creativa.

- Pràctica de diferents tipus de lectura amb obres i textos literaris adequats a l'edat i als interessos de l'alumnat: lectura personal, silenciosa, en veu alta, expressiva, etc.

- Dramatització i lectura dramatitzada de textos literaris.

- Gust per escoltar, memoritzar i recitar textos de tradició literària de la nostra comunitat i d'altres llocs, com a primera aproximació al coneixement d'altres èpoques i indrets.

Bloc 4. Coneixement de la llengua

- Identificació de diferents tipus de situacions comunicatives i de les relacions entre els elements del context de situació i les formes lingüístiques que es manifesten en els discursos orals i escrits.
- Reconeixement dels registres i de la seva relació amb la situació comunicativa, adequant-hi l'expressió pròpia.
- Reconeixement de les estructures narratives, instructives, informatives, descriptives i explicatives per ala comprensió i la composició.
- Comparació d'estructures sintàctiques diverses reconeixent els diferents significats, equivalències i alteracions del significat, per aplicar-les en les produccions pròpies.
- Utilització dels mecanismes i recursos lingüístics bàsics per a l'organització del text explicatiu, per a la seva coherència i cohesió i per explorar les seves possibilitats d'ús: inserció, coordinació i enllaç d'oracions.
- Ús adequat de les normes ortogràfiques, apreciament el seu valor social i la necessitat d'ajustar-s'hi en els escrits pròpis.
- Identificació de formes lèxiques, ortogràfiques i sintàctiques a partir de l'anàlisi, comparació i transformació d'enunciats, (inserció, supressió, canvi d'ordre, segmentació i recomposició) per jutjar la gramaticalitat dels resultats, explicant i aplicant els conceptes lingüístics i del metallenguatge.
- Utilització de procediments de derivació, comparació, composició, contrast, etc. per jutjar sobre la correcció de les paraules, analitzar-ne l'estructura, aplicar-los a la pràctica discursiva pròpia i generalitzar normes ortogràfiques.
- Exploració de l'estructura morfològica de les paraules per descobrir les formes, significats i usos bàsics en la flexió, derivació i comparació, per aplicar-los a la producció discursiva pròpia.
- Identificació d'algunes particularitats del lèxic general de la llengua: els arcaïsmes, els neologismes i els barbarismes; les paraules homònimes i les paraules polisèmiques, les locucions i frases fetes, famílies i camps lèxics, analitzant-ne formes i significats.
- Reflexió, ús i definició intuïtiva en les activitats de producció i d'interpretació de la terminologia següent: denominació dels textos treballats; síl·laba (tònica, àtona, diftong, hiat); enunciat: frase i oració; tipus d'enunciats (declaratiu, interrogatiu, exhortatiu); enllaços (preposició i conjunció); grup de paraules (nucli i complements); adjectiu; mode imperatiu i infinitiu, noms (individuais, col·lectius, concrets i abstractes); temps verbal (pretèrit indefinit, imperfecte i pretèrit perfecte); persona gramatical.
- Identificació dels constituents fonamentals de l'oració (subjecte i predicat), dels papers semàntics del subjecte (agent, pacient, causa) i de les funcions bàsiques dels grups (complements del nom i del verb), utilitzant la terminologia adequada i definint-la intuïtivament.
- Utilització del pas de l'estil directe a l'indirecte en les produccions pròpies de caire narratiu.
- Valoració positiva de la varietat lingüística del context social i escolar i de la riquesa que suposa, evitant els prejudicis sobre les llengües i els seus parlants.
- Transformació d'oracions d'activa a passiva i a l'inrevés, amb la finalitat de construir els conceptes d'agent i d'objecte per a la comprensió de determinats textos.
- Reconeixement dels diferents elements que intervenen en la comunicació: emissor, receptor, context, funció i missatge.

Críteris d'avaluació

1. Participar en situacions de comunicació de l'aula (converses, debats, col·loquis, etc.), respectant les normes de l'intercanvi comunicatiu: guardar el torn de paraula, organitzar el discurs, escoltar i incorporar les intervencions dels altres.

Amb aquest criteri es pretén avaluar tant la capacitat i la iniciativa per intervenir en les diverses situacions d'intercanvi oral que es produeixen dins l'aula, com l'actitud amb què s'hi participa, tant pel que fa al respecte i ús de les normes que regeixen l'intercanvi lingüístic com a l'organització i adequació del discurs propi. Aquestes competències requereixen capacitat per observar i analitzar les situacions comunicatives (finalitat, nombre i característiques dels participants, lloc on es produeix l'intercanvi, etc.) i per determinar-ne les característiques de manera conscient, i procedir de manera adequada en cada context. En el mateix sentit es valorarà si és capaç d'establir relacions harmòniques amb els altres, incloent l'habilitat per iniciar, mantenir i finalitzar una conversa i la disposició a tenir en compte i incorporar les aportacions que els altres realitzen.

2. Expressar-se oralment utilitzant textos que presentin de manera coherent i amb vocabulari precís coneixements, fets i opinions.

Aquest criteri ha d'avaluar si els alumnes s'expressen de manera organitzada i coherent, d'acord amb el gènere i amb la situació de comunicació. Han de ser capaços de seleccionar els continguts rellevants i d'expressar-los utilitzant el lèxic i les fórmules adequades, amb els recursos propis d'aquestes situacions, com el to de veu, la postura i els gestos apropiats. S'ha de valorar

la capacitat de produir oralment relats i exposicions de classe i de manifestar adequadament les opinions pròpies, així com la d'explicar en veu alta les reflexions sobre els aspectes que s'aprenen.

3. Comprendre el sentit global de textos orals, reconeixent les idees principals i secundàries, identificant idees, opinions i valors no explícits i també qualsevol tipus de discriminació.

Amb aquest criteri es vol avaluar la competència per obtenir, seleccionar i relacionar informacions procedents dels mitjans de comunicació i del context escolar, especialment les de tipus espacial, temporal i de seqüència lògica. Entre aquesta informació rellevant s'hi troba també el reconeixement de missetges que suposin algun tipus de discriminació cap als altres, per tal d'evitar-los en les produccions pròpies.

Igualment pretén avaluar si són capaços d'aprendre més enllà del sentit literal del text i de fer deduccions i inferències sobre el seu contingut, de distingir informació i opinió i d'interpretar alguns elements implícits com la ironia o el doble sentit. També es vol avaluar si han desenvolupat certa competència per reflexionar sobre els mecanismes de comprensió dels textos i la utilitat per aprendre a aprendre que comporta la reflexió sobre els procediments utilitzats.

4. Localitzar i recuperar informació explícita i fer inferències en la lectura de textos, emprant estratègies de comprensió lectora, determinant-ne els propòsits principals i interpretant el doble sentit d'alguns.

Aquest criteri pretén avaluar si són capaços de cercar, localitzar i seleccionar informació o idees rellevants que apareixen explícites en els textos (convocatòries, programes d'activitats, plans de feina, etc.) actuant d'acord amb allò que s'hi indica; d'informar-se sobre fets pròxims a la seva experiència en els mitjans de comunicació, a través de les tecnologies de la informació i la comunicació i en textos de fonts diferents, utilitzant la lectura ràpida de titulars i entrades de notícies per anticipar el contingut global; utilitzar el subratllat i altres tècniques per determinar les idees principals i les secundàries explícites en els textos escolars, per obtenir, ampliar, interpretar i valorar dades.

També s'ha d'avaluar la capacitat per transcendir el significat superficial i per extreure'n inferències directes: induir esdeveniments predictibles, deduir el propòsit dels textos o identificar algunes generalitzacions; captar, fins i tot, les ironies o el doble sentit.

En els textos literaris s'ha d'avaluar la identificació de les idees principals d'alguns poemes o la capacitat per seguir relats no lineals, així com l'habilitat per comprendre les relacions entre els personatges de les històries, quan no apareixen explícites, o d'anticipar determinats continguts.

5. Llegir i comprendre textos literaris de la tradició oral i de la literatura infantil adequats al cicle, així com les característiques de la narració i de la poesia, per donar suport a la lectura i l'escriptura d'aquests textos. Memoritzar-ne, reproduir-ne i representar-ne alguns.

Aquest criteri avalua la capacitat de gaudir de manera autònoma amb els textos literaris adequats a l'edat i al cicle, i de comprendre'n el sentit gràcies a la interpretació d'algunes convencions específiques, com els temes recurrents, els elements del relat literari, la rima, la mesura, les comparacions i la metàfora. S'ha d'avaluar també la iniciativa i l'adquisició d'una actitud positiva cap a la lectura. Es valorarà la capacitat d'utilitzar recursos expressius i creatius, en tasques de dramatització, recreació o memorització de poemes i d'altres textos.

6. Participar en situacions comunicatives oralment i per escrit, en situacions formals i no formals, evitant els estereotips lingüístics i mostrant una actitud positiva davant les diferències i davant la diversitat lingüística de l'entorn.

Amb aquest criteri s'avalua la capacitat de l'infant per expressar-se amb respecte cap a les diferències –tant de manera oral com escrita– i per mantenir una actitud positiva cap a les manifestacions i comunicacions dels altres. Es valora també el respecte per la diversitat de llengües que es dona a l'àmbit escolar i social, la valoració d'aquesta pluralitat com a riquesa cultural i com a font d'aprenentatge personal, a més de l'interès per la forma com els parlants d'altres llengües s'expressen.

7. Utilitzar de manera autònoma les biblioteques, videoteques, etc. i comprendre els mecanismes i procediments d'organització i selecció d'obres i d'altres materials. Col·laborar en el manteniment i millora dels materials bibliogràfics i altres documents disponibles a l'aula i al centre.

Amb aquest criteri s'avalua si són capaços d'utilitzar les biblioteques que tenen al seu abast de manera activa i autònoma, si han desenvolupat el gust per la lectura i les actituds i els procediments necessaris per ser-ne usuaris habituals i si mostren iniciativa per fer-ho i per participar en les activitats que s'hi relacionin. S'ha de valorar també el coneixement del funcionament i de l'organització de les biblioteques, així com la capacitat de col·laborar en el manteniment i cura d'aquestes.

8. Identificar canvis que es produeixen en les paraules, els enunciats i els textos quan es fan segmentacions, canvis d'ordre, supressions i insercions que milloren la comprensió i l'expressió oral i escrita.

Amb aquest criteri es vol avaluar l'habilitat per observar, analitzar i reconèixer els efectes que la inserció, la supressió, el canvi d'ordre, la segmentació i la recomposició produeixen en els enunciats i en els textos, de manera que s'identifiquin tant els problemes en l'escriptura i en l'expressió oral com l'origen de determinades dificultats en la comprensió i s'utilitzi aquesta reflexió per millorar. Aquests procediments d'anàlisi han de permetre considerar el text críticament; reflexionar sobre el contingut del text i avaluar-lo; considerar i avaluar-ne l'estructura, l'ús del llenguatge, els recursos literaris o el punt de vista i l'ofici de l'autor.

9. Llegir per iniciativa pròpia diferents tipus de textos i manifestar les preferències en la selecció de lectures, expressant les opinions pròpies i gustos personals sobre els textos llegits.

Amb aquest criteri s'avalua la disposició dels alumnes cap a la lectura; si lleixeix amb freqüència i si ha incorporat la lectura com un hàbit de la seva vida quotidiana, tant per aprendre o informar-se com per plaer. Es valora si utilitza, per iniciativa pròpia i de manera espontània, fonts escrites diverses per a la recerca d'informació o per a l'entreteniment personal; si mostra interès per fer-ho; si té criteris personals de selecció de lectures, temes i de textos i si expressa les opinions i gustos personals sobre els textos llegits.

10. Interpretar i integrar les idees pròpies amb les dels textos, comparant i contrastant informacions diverses, i mostrar la comprensió a través de la lectura en veu alta amb l'entonació i la fluïdesa adequades.

Aquest criteri pretén constatar que els alumnes són capaços de manejar amb autonomia progressiva informacions contingudes en textos diversos, així com d'incorporar a l'activitat lectora estratègies de comprensió com identificar el propòsit de l'escrit, utilitzar indicadors textuais, avançar i retrocedir, consultar en diccionaris o cercar informació complementària.

Aquest criteri pretén també avaluar tant la comprensió a través de la lectura en veu alta, que s'ha de realitzar amb la fluïdesa i l'entonació adequades, com la lectura silenciosa, valorant el progrés en la velocitat i en la comprensió.

11. Narrar, explicar, descriure, resumir i exposar opinions i informacions en textos relacionats amb situacions quotidianes i escolars, de manera ordenada i adequada, relacionant els enunciats entre si; emprant habitualment els procediments de planificació i revisió dels textos i les normes gramaticals i ortogràfiques i fent esment als aspectes formals (traç, ordre, presentació, etc.), tant en suport paper com digital.

Aquest criteri pretén verificar que són capaços d'expressar-se per escrit produint textos coherents, amb diferents intencions comunicatives, amb respecte per les normes gramaticals i ortogràfiques, i seguint les passes pròpies del procés de producció d'un escrit (planificació i redacció d'esborranys, escriptura del text i revisió). Han de ser capaços de produir textos propis de les relacions interpersonals en l'aula (cartes, normes, programes d'activitats, convocatòries, plans de feina col·lectius, etc.), dels mitjans de comunicació social referits a fets pròxims a la seva experiència (notícies, entrevistes, ressenyes de llibres o de música, cartes al director, etc.), així com els d'ús habitual en altres àrees d'aprenentatge. De manera especial, cal avaluar la capacitat per elaborar els textos que permeten progressar en l'autonomia per aprendre (resums, esquemes, informes, descripcions, explicacions).

Cal avaluar també la capacitat per expressar-se per escrit atenent també l'aspecte formal de les produccions, així com la consecució d'un estil creatiu.

En l'àmbit literari, s'avaluarà la capacitat per recrear poemes o relats utilitzant determinats recursos com la rima o el ritme en els poemes.

12. Comprendre i utilitzar la terminologia gramatical i lingüística, pròpia del cicle, en les activitats de comprensió i producció de textos.

Aquest criteri pretén comprovar si s'han adquirit els coneixements gramaticals bàsics sobre la llengua. Vol constatar que empen aquests aprenentatges en la realització i revisió dels seus textos per aconseguir una comunicació millor. Igualment es valorarà l'ús de la terminologia que permeti discutir alguns problemes lingüístics, ordenar les observacions realitzades i explicar allò que s'ha après. Al final de l'etapa aquests continguts inclouen les denominacions dels textos, els elements que constitueixen els enunciats, el coneixement dels diversos tipus de paraules (nom, adjectiu, verb, etc.) i nocions bàsiques sobre com estan formades (variacions de gènere i de nombre, nombre i persona, prefixos i sufixos, etc.).

13. Ús de programes informàtics de processament de textos.

Amb aquest criteri s'avalua si l'infant utilitza programes informàtics de processament de textos per a l'elaboració de composicions i treballs escrits i

per obtenir informació, organitzant la informació segons les fases del procés de producció escrita. Es valora també si empra els recursos que ofereixen els programes de processament de textos per millorar la presentació formal i creativa dels escrits.

LLENGUA ESTRANGERA

Introducció

El coneixement de llengües estrangeres és cada vegada més important i necessari per viure en un món que, a causa dels canvis socials i dels avenços progressius en els camps tecnològic i informàtic, ens porta a una societat on la comunicació a través d'altres llengües obre possibilitats enormes de progrés i llibertat, a més de contribuir a l'entesa i al respecte entre les diferents cultures i els seus parlants.

A més, la nostra comunitat autònoma està integrada en un dels països de la Unió Europea i, tal com es recull en un dels objectius de l'estratègia de Lisboa, està compromesa amb el foment del coneixement de les llengües comunitàries. D'altra banda, el Consell d'Europa, en el Marc europeu comú de referència per a l'aprenentatge de llengües: aprendre, ensenyar, avaluar, estableix les directrius tant per l'aprenentatge de les llengües com per la valoració de la competència en les diferents llengües d'un parlant. Conseqüentment, els coneixements adquirits pels nins en finalitzar l'educació primària tindran continuïtat en l'educació secundària obligatòria.

Si tenim en compte l'arribada a la nostra comunitat de ciutadans d'altres nacionalitats amb idiomes distints als nostres, la comunicació en una llengua estrangera pot ser vehicle d'enteniment cultural, un fet que afavoreix la comprensió de costums i formes de vida diferents, la tolerància i el respecte entre persones de distintes cultures i nacionalitats. Aquesta circumstància fa necessària la inclusió de continguts de contextos diferents als considerats, tradicionalment, acadèmics, especialment els de les relacions socials, dels mitjans de comunicació i el literari, amb les adaptacions adequades.

En l'educació primària la llengua estrangera ha de ser impartida de manera natural i adequada al procés de maduració dels alumnes.

Així doncs, l'eix de l'àrea de llengua estrangera, en aquest currículum, el constitueixen els procediments dirigits a la consecució d'una competència comunicativa oral i escrita efectiva, que inclogui tots els usos i registres possibles i que faci que els alumnes siguin capaços de reconèixer i de comunicar-se amb un llenguatge correcte i adequat a la situació.

Els continguts s'agrupen en blocs relacionats amb quatre centres d'atenció específics: el llenguatge oral; el llenguatge escrit; els elements constitutius del sistema lingüístic, el seu funcionament i relacions, i la dimensió social i cultural de la nova llengua.

En aquesta etapa, el Bloc 1. "Comprendre, parlar i conversar" adquireix una rellevància especial. La presència limitada de la llengua estrangera en el context social fa que el model lingüístic aportat per l'escola sigui la primera font de coneixement i aprenentatge de l'idioma. Aquest model ha de recollir la varietat de discursos, expressions usuales i matisos fonètics i prosòdics propis de les diferents situacions reals de comunicació, amb el suport d'ajuts visuals, de mímica, de jocs, d'escenificacions, de cançons, d'objectes de l'entorn, dels mitjans audiovisuals convencionals i de les tecnologies de la informació i la comunicació. Els discursos utilitzats a l'aula, que han de ser molt lúdics, són alhora vehicle i objecte d'aprenentatge, per això el currículum atén tant el coneixement dels elements lingüístics com la capacitat d'emprar-los per accomplir tasques comunicatives.

El Bloc 2. "Llegir i escriure", en coherència amb l'anterior, es dirigeix al desenvolupament de la competència comunicativa escrita. La introducció del llenguatge escrit que s'inicia al primer nivell de primària, de manera molt dirigida, amb l'escriptura de paraules bàsiques i de frases molt senzilles i conegudes prèviament, dependrà del grau d'assoliment de les formes orals. Així, la lectura i la representació gràfica de paraules i frases d'aquesta llengua serà progressiva i posterior a l'aprenentatge oral, sobretot amb l'annat més petit. A més de l'ajut que poden proporcionar els diferents mitjans de consulta convencionals o digitals, s'han de fer servir els mateixos recursos i estratègies esmentats abans pel que fa a la llengua parlada per arribar a la comprensió i posterior representació gràfica de paraules i frases i a la composició de tipus senzills de textos.

El Bloc 3. "Coneixement de la llengua", inclou tant coneixements lingüístics com continguts de reflexió sobre l'aprenentatge. El punt de partida seran les situacions d'ús que permetin l'adquisició de regles sobre el funcionament de la llengua, a fi que els alumnes puguin establir quins elements de la llengua estrangera es comporten com els de les llengües que coneix i quins ho fan de manera diferent, i adquireixin la confiança necessària en la seva capacitat per servir-se'n.

Els continguts del Bloc 4. "Aspectes socioculturals i consciència intercultural", contribueixen a què l'alumnat conegui costums, formes de relació social, trets i particularitats, festivitats i celebracions, dels països en els quals es parla la llengua estrangera; en definitiva, permet conèixer altres formes de vida amb semblances i diferències en relació amb les pròpies. Aquest coneixement promourà el respecte i l'interès pel coneixement de les diferents realitats socials i culturals.

Orientacions metodològiques

L'àrea de llengua estrangera afronta el repte de formar persones que puguin emprar aquesta llengua per comprendre, parlar i llegir. Per aquest motiu l'ús quotidià s'ha d'iniciar en el començament de l'aprenentatge. L'ensenyament de les llengües estrangeres ha d'aconseguir, a més, que els ciutadans de les properes generacions valorin el respecte i la tolerància per la interculturalitat. Tot això els ajudarà a evolucionar com a individus autònoms, capaços de realitzar aprenentatges diversos i de desenvolupar-se amb èxit en una societat pluricultural.

D'acord amb les recomanacions del Consell d'Europa, la millora de la capacitat de comunicació en diferents llengües dels ciutadans i ciutadanes adquireix una importància de primer ordre.

El clima comunicatiu

És important la immersió en la llengua estrangera des dels primers moments de contacte amb aquesta. La creació de situacions motivadores, funcionals i significatives, que prioritzin la comunicació oral sobre l'escrita (especialment en el primer cicle), que afavoreixin la participació i que potenciïn la sociabilitat i la interacció comunicativa, provocarà la necessitat de comunicar-se entre els infants i facilitarà l'adquisició de coneixements, destreses i capacitats que desenvolupin la competència comunicativa.

L'aula ha de ser un espai agradable, motivador, comunicatiu i relaxat que permeti l'aprenentatge individual i cooperatiu, establint normes negociades de conducta i de reforç positiu. Pel que fa a les activitats, han de tenir un caràcter lúdic, de manera que l'adquisició de la llengua estrangera es produeixi de forma indirecta, natural i inconscient.

La diversitat

La diversitat i heterogeneïtat de l'alumnat a les aules s'ha d'interpretar com un factor enriquidor. La combinació de diferents tipus d'agrupaments permet aprofitar les diferències d'interessos, de formes d'aprenentatge, de capacitats, de motivacions i de comportaments per al desenvolupament de les competències comunicatives individuals i socials.

Els recursos didàctics

Els materials didàctics que s'utilitzen han de provocar la curiositat i mantenir l'interès i l'atenció. No tant s'han utilitzar només els materials específicament dissenyats per a l'aprenentatge de la llengua estrangera, com llibres, cançons, fitxes... sinó també altres materials adequats a la seva edat: contes, revistes, documentals, objectes, recursos procedents de les noves tecnologies de la informació i la comunicació i d'Internet, anuncis, programes de ràdio i de televisió, textos divulgatius i narratius, enciclopèdies, catàlegs, jocs, etiquetes d'aliments, peces de vestir, diccionaris, etc. Els materials han de provocar situacions comunicatives, perquè els alumnes esdevinguin usuaris i aprenents capaços de comunicar-se. El fet que estiguin adaptats a les seves edats i interessos augmentarà la confiança en les pròpies capacitats.

Per al desenvolupament de l'hàbit lector i de la competència comunicativa s'han d'aprofitar els recursos de la biblioteca de centre, que els alumnes han de conèixer i utilitzar amb assiduitat.

Les tecnologies de la informació i de la comunicació són un recurs important per a l'aprenentatge de la llengua estrangera, ja que presenten la llengua de maneres diferents, en distints contextos o amb mitjans i suports diferents, que permeten així l'accés a nombroses fonts d'informació en altres llengües. Per altra part, permeten adaptar l'ensenyament a les diverses capacitats i interessos dels alumnes, perquè desenvolupin estratègies d'aprenentatge autònom.

La participació en els programes europeus contribueix a estendre l'ús de la llengua estrangera com a vehicle de comunicació i d'aprenentatge fora de l'aula, facilita el desenvolupament de les destreses comunicatives orals i escrites dels alumnes en combinació amb les noves tecnologies de la informació i la comunicació i permet l'aprenentatge col·laboratiu en un context motivador.

El professorat

El paper i l'actitud del professorat és important en tot el procés d'apre-

nentatge de la llengua estrangera. Els mestres no poden limitar-se a ser simples transmissors de coneixements, sinó que han d'oferir informacions variades i significatives, proporcionar recursos per obtenir informació, fer suggeriments, ajudar a prendre decisions, a modelar la realització de les tasques, proposar reptes, estructurar i guiar les experiències d'aprenentatge, animar a l'alumnat a desenvolupar la seva creativitat i establir connexions amb altres àrees del currículum, a més de donar suport als alumnes en tot moment, fent atenció a les seves característiques personals.

L'avaluació

Per consolidar l'autonomia dels alumnes s'ha de promoure la reflexió sobre el propi procés d'aprenentatge, oferint pautes per a la pràctica de l'autoavaluació i per a la correcció dels errors. Recursos com el Portfólio europeu de les llengües, promogut pel Consell d'Europa i utilitzat en molts països de la Unió Europea, resulten útils per al desenvolupament progressiu d'estratègies d'aprenentatge, per adquirir consciència dels propis progressos i per valorar-los. D'aquesta manera, l'aprenentatge de la llengua estrangera contribuirà no només de forma directa al desenvolupament de la comunicació lingüística, sinó també de les habilitats i competències personals, emocionals i socials de cadascun dels alumnes.

Contribució de l'àrea al desenvolupament de les competències bàsiques

L'estudi d'una llengua estrangera contribueix al desenvolupament de la *competència en comunicació lingüística* d'una manera directa, en el mateix sentit en què ho fa la primera llengua.

L'aprenentatge d'una llengua estrangera es rendibilitza enormement si s'hi inclou la reflexió sobre l'aprenentatge personal, de manera que cada nin i nina identifiqui com aprèn millor. Aquesta és la raó per la qual s'introdueix un apartat específic de reflexió sobre el mateix procés d'aprenentatge, que contribueix a la *competència d'aprendre a aprendre*.

Aquesta reflexió afavoreix igualment l'*autonomia i iniciativa personal*, ja que prepara els alumnes per avançar per si mateixos en el coneixement i ús d'aquesta llengua.

Les competències esmentades estan directament relacionades amb el *tractament de la informació i competència digital*. Les tecnologies de la informació i la comunicació ofereixen la possibilitat de comunicar-se en temps real amb altres persones de qualsevol part del món i també l'accés senzill i immediat a un flux d'informació que augmenta cada dia. El coneixement d'una llengua estrangera possibilita l'accés a aquesta universalitat de la informació i la comunicació i crea contextos reals i funcionals de comunicació.

L'àrea contribueix també al desenvolupament de la *competència social i ciutadana*. Aprendre una llengua estrangera implica el coneixement de trets i de fets culturals de les diferents comunitats de parlants d'aquesta llengua. Aquest aprenentatge, ben orientat des de l'escola, s'ha de traduir en l'interès per conèixer altres cultures i per relacionar-se amb altres persones, parlants o aprenents d'aquesta llengua i afavorir d'aquesta manera la tolerància i la integració. Es tracta, doncs, de fomentar en l'alumnat actituds de respecte i valoració del plurilingüisme i pluriculturalisme, nous conceptes d'enfocament de la diversitat lingüística i cultural de la nostra societat.

Finalment, encara que en menor mesura, aquesta àrea col·labora en el desenvolupament de la *competència artística i cultural* a través de la introducció dels textos i models lingüístic de caire literari i cultural.

Objectius

L'ensenyament de la llengua estrangera en aquesta etapa té com a objectiu el desenvolupament de les capacitats següents:

1. Escoltar i comprendre missatges orals dins un context i amb suport visual, utilitzant les informacions rebudes per realitzar tasques relacionades amb la situació i amb la seva experiència.
2. Expressar-se oralment amb correcció i amb una entonació adequada en situacions senzilles, quotidianes o properes a la realitat, utilitzant els procediments verbals i no verbals adequats a la situació i adoptant una actitud respectuosa i de cooperació.
3. Escriure textos amb finalitats variades sobre temes tractats prèviament a l'aula amb l'ajut, si cal, de models.
4. Llegir de forma comprensiva textos diversos, amb una bona pronunciació, i ser capaç d'extreure informació general i específica d'acord amb una finalitat prèvia i com a font de plaer i satisfacció personal.
5. Aprendre a utilitzar amb progressiva autonomia els mitjans convencionals i les tecnologies de la informació i la comunicació com a instrument per comunicar-se i per a l'aprenentatge de la llengua estrangera, augmentant l'autonomia en l'aprenentatge.

6. Valorar la llengua estrangera i les llengües en general com a mitjans de comunicació i entesa entre persones de procedències i cultures diverses i com a eina d'aprenentatge.

7. Mostrar una actitud receptiva, d'interès, d'esforç i de confiança amb la pròpia capacitat d'aprenentatge i d'ús de la llengua estrangera.

8. Utilitzar els coneixements, habilitats, destreses i experiències prèvies amb altres llengües per a una adquisició més ràpida, eficaç i autònoma de la llengua estrangera.

9. Identificar trets fonètics i rítmics, d'accentuació i d'entonació, així com estructures lingüístiques i aspectes lèxics de la llengua estrangera i usar-los com a elements bàsics de la comunicació.

10. Desenvolupar l'interès per gaudir de l'aprenentatge de la llengua estrangera en un ambient divertit i lúdic.

Primer cicle

Continguts

Bloc 1. Comprendre, parlar i conversar

- Comprensió de missatges orals breus, senzills i propers a la realitat dels alumnes per elaborar tasques a l'aula.

- Audició atenta i comprensió de textos orals breus i molt senzills procedents de suports audiovisuals i informàtics diferents.

- Respostes verbals i no verbals davant situacions reals o simulades amb l'ajuda de rutines comunicatives.

- Expressió de les necessitats bàsiques i fórmules de cortesia dins l'aula: saludar i acomiadar-se, identificar-se i presentar-se, donar les gràcies, demanar disculpes, demanar permís...

- Expressió de missatges breus i senzills relacionats amb els camps semàntics treballats.

- Producció de textos orals breus treballats prèviament a través de rutines, representacions, cançons, rimes, dramatitzacions i relats molt senzills amb suports visuals o gestuals.

- Desenvolupament d'estratègies bàsiques per donar suport a la comprensió i a l'expressió oral: ús del context visual i no verbal, repetició, coneixements previs sobre el tema o sobre la situació transferits des de les llengües que coneix.

- Valoració de la llengua estrangera com a instrument per comunicar-se oralment.

- Ús de les normes socials que regeixen l'intercanvi comunicatiu.

Bloc 2. Llegir i escriure

- Associació de grafia, significat i pronunciació del vocabulari bàsic per mitjà d'activitats dirigides, jocs, rimes i cançons amb l'ajut del suport audiovisual.

- Lectura de paraules i frases molt senzilles presentades dins un context i prèviament conegudes en interaccions orals reals o simulades, com a part de la realització d'una tasca o pel gust i interès de llegir.

- Iniciació en l'ús d'estratègies bàsiques de lectura: context visual i verbal, coneixements previs, situacions conegudes o properes a l'alumnat, transferides des de les llengües que coneix.

- Lectura de textos realitzats o completats pels alumnes amb una finalitat lúdica i comunicativa.

- Escriitura dirigida. Ús de vocabulari bàsic i frases molt senzilles, conegudes prèviament pels alumnes des d'un punt de vista oral i amb una intenció informativa, lúdica, comunicativa o com a part de la realització d'una tasca.

- Iniciació a la utilització de programes informàtics educatius per llegir i escriure missatges senzills.

- Interès per la presentació i cura dels textos.

Bloc 3. Coneixement de la llengua

Coneixements lingüístics

- Identificació i ús de lèxic i d'estructures elementals pròpies de la llengua estrangera, prèviament utilitzades: colors, nombres, formes, mesures, noms d'objectes habituals de l'aula i de la llar, parts del cos, membres de la família, roba, animals, aliments, mitjans de transport, joguines, esports, temps atmosfèric, fórmules de cortesia i altres conceptes d'interès per als alumnes.

- Respondre davant d'instruccions senzilles i preguntes per donar informació sobre la localització d'objectes, persones i animals.

- Respondre de forma breu preguntes senzilles sobre gustos, sentiments i habilitats bàsiques.

- Gaudir de l'aprenentatge de la llengua estrangera.

- Introducció d'alguns aspectes fonètics diferents de l'idioma a través de paraules i estructures significatives.

- Acostament a pautes de ritme, accentuació i entonació característiques, mitjançant rutines, cançons i encadenaments.

- Reconeixement i ús d'algunes formes i estructures habituals pròpies de la llengua estrangera utilitzades prèviament.

- Associació global de grafia, pronunciació i significat a partir de models

escrits que representin expressions orals conegudes pels alumnes.

- Familiarització amb l'ús d'estratègies senzilles per produir textos, a partir sempre d'un model i comparant-les amb les tècniques que s'utilitzen en la llengua pròpia.

- Interès per utilitzar la llengua estrangera en situacions diverses.

Reflexió sobre l'aprenentatge

- Introducció d'estratègies, habilitats i procediments que facilitin l'adquisició del lèxic i les estructures habituals, com per exemple la repetició, el context visual i no verbal, l'associació paraula i imatge, els coneixements previs, la memorització i l'observació de models.

- Ús gradual de tècniques bàsiques encaminades a fomentar una bona organització del treball i a afavorir un aprenentatge cada vegada més autònom.

- Ús progressiu de mitjans gràfics de consulta i d'informació i de les noves tecnologies de la informació i la comunicació per introduir i reforçar els aprenentatges de la llengua estrangera.

- Actitud positiva i de confiança en la pròpia capacitat per aprendre un altre idioma i gust pel treball cooperatiu.

- Valoració de la llengua estrangera com a instrument per fer diverses tasques, aprendre i comunicar-se.

Bloc 4. Aspectes socioculturals i consciència intercultural

- Curiositat, respecte i interès per les llengües i cultures diferents a les pròpies.

- Actitud oberta vers les persones que parlen la llengua estrangera.

- Realització d'activitats de caràcter sociocultural representatives de la llengua estrangera.

- Valoració de la importància de la llengua estrangera com a instrument de comunicació.

- Reconeixement i ús d'expressions i fórmules bàsiques de relació social en una llengua estrangera.

Criteris d'avaluació

1. Captar la idea global i identificar alguns elements específics en textos orals, amb l'ajuda d'elements lingüístics i no lingüístics relacionats amb activitats de l'aula i de l'entorn de l'alumnat.

Amb aquest criteri s'avalua si els alumnes són capaços de captar progressivament la idea global d'un missatge oral en situacions de comunicació cara a cara, amb suport gestual i mimic i amb les repeticions necessàries. També es valora si són capaços de reconèixer i de comprendre paraules clau i expressions bàsiques, relacionades amb activitats d'aula o del context escolar.

2. Llegir i identificar paraules i frases senzilles presentades prèviament de forma oral sobre temes familiars i d'interès, mitjançant activitats lúdiques i comunicatives i amb el suport d'elements visuals, gestuals i verbals.

Aquest criteri avalua la capacitat de llegir, també en veu alta, i de comprendre paraules i frases conegudes oralment a partir de tot tipus d'activitats comunicatives. La lectura s'ajudarà d'elements visuals i verbals referits al context en el qual apareixen les expressions i formarà part d'activitats lúdiques i comunicatives.

3. Escriure paraules i expressions utilitzades oralment o conegudes per l'alumnat a partir de models i amb una finalitat específica.

En aquest criteri s'avalua si són capaços d'escriure paraules i frases senzilles utilitzades oralment i de forma freqüent i repetitiva en activitats diverses. L'escriitura ha de partir de l'observació de models i ha de servir per realitzar tasques concretes i funcionals, com escriure una nota, fer cartells, felicitar per un aniversari, completar poemes o cançons.

4. Participar en activitats d'aula i en interaccions orals molt dirigides sobre temes coneguts, en situacions comunicatives fàcilment previsibles o relacionades amb necessitats comunicatives immediates, com ara saludar, parlar de gustos i expressar sentiments o necessitats bàsiques.

Amb aquest criteri s'avalua la capacitat de l'infant per participar en les activitats d'aula que suposin interaccions orals, responen de manera senzilla a peticions i instruccions o donar informacions: saludar i acomiadar-se, identificar-se, presentar-se, donar les gràcies, demanar disculpes, demanar permís, demanar el nom, parlar de gustos, etc. en situacions comunicatives conegudes per l'alumnat (rutines, hàbits, vocabulari habitual en la dinàmica de l'aula, representacions, recitacions o cançons prèviament treballades a classe).

Es valorarà especialment la capacitat de participació activa en totes les activitats d'aula.

5. Reconèixer i reproduir alguns aspectes sonors i rítmics, d'accentuació i entonació d'expressions que apareixen en contextos comunicatius o en activitats

de lectura en veu alta, sempre a partir de models. Reproduir cançons i escenificacions preparades dins l'aula.

Aquest criteri pretén avaluar si els alumnes reconeixen i són capaços de reproduir aspectes sonors, de ritme, d'accentuació i d'entonació quan participen activament escoltant, repetint i anticipant expressions i en activitats de lectura en veu alta, sempre a partir de models.

6. Emprar algunes estratègies bàsiques per aprendre a aprendre com ara demanar ajuda, acompanyar la comunicació amb gestos, utilitzar diccionaris visuals i identificar alguns aspectes personals que ajudin a aprendre millor.

Aquest criteri avalua la utilització d'estratègies bàsiques que afavoreixen el procés d'aprenentatge: ús de recursos visuals i gestuals, petició d'ajuda i d'aclariments, l'ús de diccionaris visuals i la valoració dels propis progressos, encara que sigui molt elemental.

7. Valorar l'adquisició d'autonomia en l'ús espontani de formes i estructures senzilles i quotidianes.

Aquest criteri pretén avaluar tant la iniciativa per expressar-se emprant formes i estructures lèxiques molt bàsiques com l'adequació d'aquestes formes al context en què les utilitza.

8. Mostrar interès i curiositat per aprendre la llengua estrangera i reconèixer la diversitat lingüística com a element enriquidor.

Amb aquest criteri s'avalua si participen, si s'esforcen i si mostren interès per aprendre la llengua estrangera. També es valorarà si van prenent consciència de la importància de conèixer llengües per comunicar-se amb persones de llocs diferents i si aprecien la diversitat lingüística com un element enriquidor per a tots.

Segon cicle

Continguts

Bloc 1. Comprendre, parlar i conversar

- Escolta i comprensió d'instruccions, explicacions i missatges orals breus, a fi d'obtenir informació global o específica per realitzar tasques a l'aula.
- Escolta de missatges orals procedents d'enregistraments multimèdia i d'interaccions orals dirigides per comunicar-se, extreure informació i completar tasques determinades.
- Expressió de necessitats, preferències, etc., a l'aula.
- Interacció oral en situacions reals o simulades donant respostes verbals o no verbals en contextos progressivament menys dirigits.
- Producció de textos orals, coneguts prèviament, mitjançant la participació activa en representacions, cançons, dramatitzacions, recitacions i interaccions dirigides o bé preparades amb un treball previ, amb ajuts i models.
- Interès per expressar-se oralment en activitats individuals i de grup.
- Desenvolupament d'estratègies bàsiques per donar suport a la comprensió i expressió oral: ús del context visual i no verbal i dels coneixements previs sobre el tema o la situació transferits des de les llengües que coneix a la llengua estrangera.
- Valoració de la llengua estrangera com a instrument per comunicar-se.
- Ús de les normes socials que regixen l'intercanvi comunicatiu.

Bloc 2. Llegir i escriure

- Associació de la grafia amb els sons de l'alfabet.
- Lectura i comprensió de textos adaptats a la competència lingüística de l'alumnat, en suport paper i digital, per obtenir la informació global o específica necessària per realitzar tasques determinades o per gaudir amb la lectura.
- Apropament als contes, còmics, diccionaris d'imatges i altres tipus de llibres o textos adequats i engrescadors, a fi d'iniciar l'hàbit de llegir.
- Ús d'algunes estratègies bàsiques de lectura: context visual, coneixements previs, identificació d'informació bàsica i deducció del significat d'algunes paraules i frases noves.
- Lectura d'activitats realitzades pels alumnes mateixos, cada vegada més elaborades, amb una finalitat lúdica i comunicativa.
- Escripció dirigida de diferents tipus de textos senzills que continguin expressions orals conegudes, per transmetre informació o amb una intenció comunicativa i lúdica.
- Utilització de les noves tecnologies de la informació i la comunicació per llegir, escriure i transmetre textos i missatges escrits.
- Interès per l'elaboració i la presentació dels textos escrits d'una manera acurada.

Bloc 3. Coneixement de la llengua

Coneixements lingüístics

- Expressió d'informació personal, preguntant sobre altres persones i identificant-les (nom, edat i membres de la família) i sobre accions habituals personals o dels altres.

- Reconeixement i ús de lèxic propi de la llengua estrangera: característiques dels objectes, números cardinals i alguns números ordinals, descripcions físiques bàsiques de persones i animals, descripció de llocs i vocabulari relatiu al cos, al col·legi, a la llar, a la família, a les accions habituals, a la roba, als aliments, als oficis i a altres camps d'interès de l'alumnat.

- Expressió de possessió en relació amb persones, animals i objectes.

- Petició i expressió d'informació sobre la localització de persones, animals o objectes.

- Expressió de sentiments, de gustos i d'habilitats personals o dels altres.

- Formulació de preguntes i respostes bàsiques sobre temes habituals: les rutines, el temps atmosfèric, el calendari i les hores del rellotge.

- Identificació i ús de determinats aspectes fonètics, rítmics, d'accentuació i d'entonació com a aspectes fonamentals per la comprensió i producció de textos orals.

- Reconeixement i ús d'algunes formes i estructures bàsiques pròpies de la llengua estrangera utilitzades prèviament i comparant-les amb les que utilitza a les llengües que coneix.

- Associació de grafia, pronunciació i significat a partir de models escrits i d'expressions orals prèviament treballades, establint relacions analítiques grafia/so.

- Ús d'estratègies senzilles per produir textos, amb l'ajuda d'un model (elecció del destinatari, propòsit, planificació, redacció de l'esborrany, revisió del text i versió final), comparant-les amb les tècniques que utilitza a la seva pròpia llengua.

- Interès per utilitzar la llengua de forma concreta i correcta en situacions variades.

Reflexió sobre l'aprenentatge

- Desenvolupament d'habilitats i de procediments senzills que facilitin la incorporació de nou lèxic, de formes i estructures de la llengua, la comunicació i l'aprenentatge autònom: associació, relació, classificació, repetició, memorització, lectura de textos, observació de models i ús de suport multimèdia.

- Ús progressiu de mitjans gràfics de consulta i de les tecnologies de la informació i la comunicació per reforçar i ampliar els aprenentatges de la llengua estrangera.

- Reflexió sobre l'aprenentatge personal i acceptació de l'error com a part del procés.

- Interès i confiança en la pròpia capacitat per aprendre un altre idioma i valoració de l'aprenentatge cooperatiu.

- Valoració de la llengua estrangera com a instrument per dur a terme determinades tasques, organitzar-se, aprendre i comunicar-se.

Bloc 4. Aspectes socioculturals i consciència intercultural

- Interès per aprendre una llengua estrangera.

- Curiositat per conèixer informació general sobre les persones i les cultures d'altres països on es parla la llengua estrangera.

- Valoració de la llengua estrangera com a instrument de comunicació.

- Realització d'activitats de caràcter sociocultural relatives a l'idioma estranger estudiat.

- Coneixement de les semblances i diferències més característiques referents als costums quotidians i a l'ús d'algunes formes bàsiques de relació social entre el nostre país i aquells on es parla la llengua estrangera.

- Actitud oberta cap a les persones que parlen una altra llengua i tenen una cultura diferent a la pròpia.

Criteris d'avaluació

1. Captar el sentit global i identificar informació específica de textos orals, relacionats amb activitats de l'aula i sobre temes familiars i del seu interès.

Aquest criteri vol avaluar si els alumnes són capaços de captar el sentit global d'un missatge oral relacionat amb temes familiars i del seu interès, ajudant-se amb elements lingüístics i no lingüístics presents en la situació de comunicació. També es refereix a la capacitat de reconèixer i d'extreure paraules i expressions conegudes que apareixen en expressions més extenses, encara que el text no es comprengui totalment.

2. Llegir i captar el sentit global i algunes informacions específiques de textos variats i senzills adaptats a la seva competència comunicativa, sobre temes coneguts i del seu interès per realitzar una tasca concreta.

Aquest criteri avalua si els alumnes són capaços de llegir, també en veu alta, diferents textos adequats a la seva competència comunicativa com notes, normes de l'aula, cartes, cartells o contes que continguin vocabulari i expressions conegudes, amb ajuda d'estratègies fonamentals de comprensió escrita com utilitzar elements del context lingüístic i no lingüístic i transferir coneixement.

ments de les llengües que ja coneix.

3. Participar en activitats d'aula i en interaccions orals dirigides sobre temes coneguts, en situacions de comunicació quotidianes, previsibles, simulades o relacionades amb les necessitats comunicatives immediates (com ara parlar sobre habilitats i gustos, demanar permís, etc.), respectant les normes bàsiques de l'intercanvi, com ara escoltar i mirar qui parla.

Amb aquest criteri s'avalua la capacitat d'expressar necessitats immediates com demanar permís, demanar en préstec objectes quotidians, localitzar objectes o persones, parlar sobre el temps atmosfèric o sobre gustos i habilitats. També es valorarà la participació en rutines, hàbits, l'ús del llenguatge d'aula o en simulacions, representacions, cançons o recitacions.

S'avalua també amb aquest criteri l'actitud amb què participa en els intercanvis i si manifesta interès per les intervencions dels altres.

4. Escriure frases i diversos textos curts significatius en situacions quotidianes i escolars, a partir de models, amb una finalitat determinada i un format establert, tant en suport paper com digital.

Aquest criteri intenta valorar la capacitat per escriure textos diversos com notes, instruccions o normes, cartes, cartells, fullets, còmics o descripcions senzilles. S'avaluarà la capacitat d'utilització d'un model per produir un text amb una certa autonomia, així com la correcció ortogràfica adquirida a partir de l'observació de models i del coneixement de les relacions entre so i grafia.

5. Utilitzar formes i estructures pròpies de la llengua estrangera que continguin aspectes sonors, rítmics, d'accentuació i entonació en diferents contextos comunicatius significatius, com les escenificacions, en activitats de lectura en veu alta i en les que es participi oralment de forma activa.

Amb aquest criteri es tracta d'avaluar la capacitat que té l'alumnat de reconèixer i de reproduir aspectes sonors, de ritme, d'accentuació i d'entonació quan participa activament, escoltant, repetint i anticipant expressions en activitats de lectura bàsica en veu alta i sempre a partir de models.

6. Emprar algunes estratègies per aprendre a aprendre: demanar aclariments, observar models, acompanyar la comunicació amb gestos, realitzar associacions, utilitzar diccionaris visuals i bilingües, recuperar, cercar i recopilar informació sobre temes coneguts en diferents suports i identificar alguns aspectes personals que els ajudin a aprendre millor.

Aquest criteri pretén avaluar la utilització d'estratègies bàsiques que afavoreixin el procés d'aprenentatge, com la utilització de recursos visuals i gestuals, demanar ajuda i aclariments, l'ús cada cop més autònom de diccionaris bilingües i de mitjans tecnològics bàsics. També s'avaluarà la capacitat d'anar valorant els propis progressos, de posar exemples sobre les estratègies que utilitza per aprendre millor i l'adquisició de certa autonomia en l'ús espontani de formes i d'estructures senzilles i quotidianes.

7. Valorar la llengua estrangera com a instrument de comunicació amb altres persones i mostrar curiositat i interès cap a les persones que parlen la llengua estrangera.

Amb aquest criteri s'avalua si tenen una actitud de curiositat cap als qui parlen la llengua estrangera o altres llengües diferents a la pròpia. També s'observa la capacitat de valorar la diversitat lingüística com a element enriquidor de la societat i d'apreciar les particularitats socioculturals dels parlants d'altres llengües.

8. Identificar alguns aspectes de la vida quotidiana dels països on es parla la llengua estrangera, i comparar-los amb els propis.

Amb aquest criteri s'avalua la capacitat d'observar i d'identificar algunes diferències i similituds sobre aspectes de la vida quotidiana dels països on es parla la llengua estrangera: horaris, menjars, tradicions, festes i maneres de relacionar-se de les persones.

Tercer cicle

Continguts

Bloc 1. Comprendre, parlar i conversar

- Escolta i comprensió d'instruccions, explicacions, interaccions orals dirigides i altres missatges orals de progressiva complexitat per obtenir informació global i específica.
- Audició, comprensió i extracció d'informació concreta procedent d'enregistraments en suport audiovisual i informàtic per realitzar diverses tasques.
- Participació en intercanvis orals per expressar necessitats o per realitzar activitats a l'aula relatives a l'entorn de l'alumnat, a la seva experiència i als seus coneixements d'altres àrees.

- Producció de missatges orals correctes basats en estructures i models lingüístics coneguts i adequats a la seva edat en interaccions comunicatives reals o simulades, amb progressiva autonomia, eficàcia i complexitat de les expressions utilitzades, mostrant interès per expressar-se oralment en activitats individuals o de grup.

- Desenvolupament d'estratègies bàsiques per donar suport a la comprensió i a l'expressió oral: coneixements previs sobre el tema o situació, ús de context visual i no verbal, repetició d'estructures, escolta atenta.
- Transferència d'estratègies comunicatives des de les llengües que coneix com a ajuda per superar les dificultats pròpies de la comunicació oral.
- Valoració de la llengua estrangera com a instrument per comunicar-se.
- Ús de les normes socials que regeixen l'intercanvi comunicatiu.

Bloc 2. Llegir i escriure

- Lectura i comprensió de diversos textos escrits, en suport paper i digital, adaptats a la competència lingüística de l'alumnat i relacionats amb les seves experiències i interessos, per utilitzar informació global o específica en el desenvolupament d'una tasca o projecte o per gaudir de la lectura.

- Lectura de contes, còmics i altres tipus de llibres o textos adequats (en suport paper o informàtic) a fi de fomentar l'hàbit de llegir.
- Ús progressivament autònom d'estratègies de lectura: context visual, coneixements previs, identificació d'informació determinada, obtenció de la idea global d'un text, deducció del significat del vocabulari i de les expressions noves i maneig d'elements de consulta tradicionals o digitals.
- Lectura i escriptura de textos propis de situacions quotidianes de relació social, de mitjans de comunicació i de textos per aprendre i per informar-se.
- Valoració de la lectura d'un idioma estranger com a instrument d'aprenentatge.
- Composició de textos escrits propis de diferents situacions de comunicació, progressivament més extensos i rics en lèxic i estructures i amb l'ajuda de models, per transmetre informació amb diverses intencions comunicatives.
- Utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació per elaborar textos escrits i presentacions i per transmetre informació.
- Interès per l'elaboració, la presentació i l'organització acurada dels textos escrits, valorant el seu paper en la satisfacció de les necessitats de comunicació.
- Valoració de la llengua estrangera com a instrument de comunicació i d'aprenentatge.

Bloc 3. Coneixement de la llengua

Coneixements lingüístics

- Reconeixement i ús de les formes i estructures bàsiques pròpies de la llengua estrangera prèviament utilitzades, valorant la seva funcionalitat: nombres cardinals bàsics i alguns nombres ordinals, descripcions físiques i psicològiques de persones, descripcions d'animals, llocs i objectes, comparacions senzilles, lèxic relacionat amb les rutines d'aula, amb el calendari, temps atmosfèric, hores, etc.

- Expressió d'informació sobre si mateix i sobre els altres: persones i esdeveniments rellevants, accions realitzades en el passat, gustos i habilitats, situacions, adreces, recorreguts...
- Formulació de preguntes i respostes sobre quantitats, rutines i activitats quotidianes, plans, suggeriments, etc.
- Coneixement i ampliació del vocabulari relacionat amb l'entorn immediat i amb interessos i experiències dels alumnes: aficions, esports, activitats de temps lliure, programes de televisió, professions, etc.
- Pronunciació acurada, ritme, entonació i accentuació adequades, tant en la interacció i l'expressió oral, com en la recitació, la dramatització i la lectura en veu alta.
- Pronunciació i discriminació dels fonemes més característics de la llengua estrangera.
- Associació de pronunciació, representació gràfica i significat a partir de models escrits coneguts i d'expressions de la llengua, establint relacions analítiques grafia/so i identificant algunes irregularitats rellevants.
- Utilització de les estratègies bàsiques per produir textos (elecció del destinatari, propòsit, planificació, redacció de l'esborrany, revisió del text i versió final) a partir de models molt estructurats.
- Interès per utilitzar la llengua estrangera de manera correcta en situacions diverses.
- Comparació i reflexió sobre el funcionament de la llengua estrangera a partir de les llengües que coneix.

Reflexió sobre l'aprenentatge

- Ús d'habilitats i procediments que facilitin la comunicació i l'aprenentatge autònom: associació, relació, classificació, memorització, organització, lectura i consulta de textos, observació de models i ús de suports multimèdia.
- Maneig de les tecnologies de la informació i la comunicació per reforçar i ampliar els aprenentatges de la llengua estrangera.
- Implicació en el procés educatiu a través de l'autocorrecció i autoavalu-

ació, acceptant l'error com a part del procés d'aprenentatge.

- Confiança en la pròpia capacitat per aprendre un idioma estranger.
- Valoració del treball cooperatiu, necessari per dur a terme determinades activitats, tasques, dramatitzacions i projectes dins de la classe d'idioma.

Bloc 4. Aspectes socioculturals i consciència intercultural

- Interès per establir comunicació amb altres parlants amb l'ajuda de les noves tecnologies de la comunicació i la informació.
- Coneixement de costums i ús de formes de relació social d'altres països on es parla oficialment la llengua estrangera.
- Valoració de la llengua estrangera com a instrument per conèixer altres cultures, per tenir accés a informacions noves i com a mitjà per comunicar-se i relacionar-se amb companys d'altres països.
- Realització d'activitats de caràcter sociocultural relatives a la llengua estrangera.
- Actitud receptiva, positiva i tolerant vers les persones que parlen un idioma estranger i tenen una cultura diferent a la pròpia.

Críteris d'avaluació

1. Captar el sentit global i identificar informacions específiques en textos orals diversos emesos en diferents situacions comunicatives.

Aquest críteris avalua si són capaços de comprendre les expressions i el vocabulari més freqüent sobre el seu entorn, informació personal i familiar bàsica, jocs, esports, continguts d'altres àrees i altres temes del seu interès, així com si poden comprendre missatges, informacions i conversacions clares i senzilles.

2. Llegir de forma silenciosa i en veu alta, localitzar informació explícita amb l'ajuda d'estratègies bàsiques, i realitzar inferències directes en textos diversos sobre temes d'interès.

Aquest críteris avalua la capacitat de llegir, també en veu alta, diferents textos amb vocabulari cada vegada més extens i expressions més complexes: contes i poemes adaptats o originals, receptes, menús, fulllets, anuncis, normes, cartes, etc., amb ajuda d'estratègies bàsiques de comprensió escrita. Es valorarà si els alumnes són capaços de detectar i d'entendre informació o idees rellevants explícites en els textos, així com també el significat superficial. També s'avaluarà la utilització amb certa autonomia d'estratègies fonamentals de comprensió escrita com la utilització d'elements del context lingüístic i no lingüístic i la transferència de coneixements de les llengües que ja coneix.

3. Mantenir converses quotidianes o familiars sobre temes coneguts en situacions comunicatives previsibles, respectant les normes bàsiques de l'intercanvi, com ara escoltar i mirar qui parla.

Amb aquest críteris es vol comprovar si són capaços de comunicar-se en situacions habituals sobre temes coneguts o treballats prèviament per expressar necessitats immediates com fer peticions, organitzar l'activitat, treballar en equip i demanar aclariments. S'avalua la capacitat d'utilitzar expressions i frases per parlar en termes senzills sobre la seva família i altres persones, sobre el temps atmosfèric, la roba, els llibres, els jocs i sobre continguts d'altres àrees. També es valorarà l'actitud amb què participa als intercanvis i si manifesta interès per les intervencions dels altres.

4. Elaborar textos escrits tenint en compte el destinatari, el tipus de text i la finalitat, tant en suport digital com en paper i fent especial atenció a les fases de producció: planificació, elaboració i revisió.

Aquest críteris avalua la capacitat per produir, a partir de models, textos curts en funció dels integrants de la situació comunicativa. Es tracta d'avaluar si són capaços d'elaborar amb ajuda diferents textos com peticions, instruccions, cartes, diaris, descripcions i narracions breus sobre temes relacionats amb el seu interès i els seus coneixements previs, especialment de les transferències de les llengües que coneixen. Es valorarà especialment l'atenció dedicada a les fases de producció d'un text: planificació, textualització i revisió.

5. Utilitzar formes i estructures bàsiques pròpies de la llengua estrangera, incloent aspectes de ritme, d'accentuació i d'entonació en diferents contextos comunicatius de forma significativa.

Amb aquest críteris es tracta d'avaluar la capacitat dels alumnes de reconèixer i reproduir, amb major correcció, aspectes sonors, de ritme, d'accentuació i d'entonació quan participen activament a activitats diverses, com breus exposicions en públic, conversacions entre iguals o lectura en veu alta, i sempre a partir de models.

6. Emprar estratègies per aprendre a aprendre, com l'ús de recursos gestuals, fer preguntes pertinents per obtenir informació, demanar aclariments, utilitzar diccionaris, cercar, recopilar i organitzar informació en diferents suports,

utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació per contrastar i comprovar informació, i identificar alguns aspectes que els ajudin a aprendre millor.

Aquest críteris pretén avaluar la utilització d'estratègies bàsiques que afavoreixen el procés d'aprenentatge, com demanar ajuda i aclariments, utilitzar diccionaris bilingües i monolingües, acompanyar la comunicació amb gestos, cercar, recopilar i organitzar informació en diferents suports, utilitzant les tecnologies de la informació i la comunicació per contrastar i per comprovar informació. També s'avaluarà la capacitat de valorar els propis progressos, la identificació de recursos i d'estratègies que l'ajuden a aprendre millor i l'ús espontani de formes i estructures senzilles i quotidianes.

7. Valorar la llengua estrangera com a instrument de comunicació amb altres persones i com a eina d'aprenentatge i mostrar curiositat vers les persones que parlen la llengua estrangera.

Amb aquest críteris s'observarà si els alumnes valoren la diversitat lingüística com un element enriquidor de la societat i la seva capacitat per valorar la llengua estrangera com a eina per aprendre i comunicar-nos. També es valorarà l'esforç per utilitzar la llengua i per establir relacions personals a través de correspondència escolar... utilitzant les noves tecnologies, tant en la interacció oral com en l'elaboració de comunicacions escrites.

8. Identificar alguns trets, costums i tradicions dels països on es parla la llengua estrangera.

Aquest críteris pretén avaluar si els alumnes són capaços d'identificar les peculiaritats, els costums i tradicions més conegudes de països on es parla la llengua estrangera i relacionar aquests elements socioculturals amb els propis per avançar en el desenvolupament d'una consciència intercultural.

MATEMÀTIQUES

Introducció

Les matemàtiques són un conjunt de coneixements associats en una primera aproximació als nombres i les formes, que progressivament es completen fins a constituir una manera valuosa d'analitzar situacions diverses. Permeten estructurar el coneixement que s'obté de la realitat, analitzar-la i aconseguir-ne una nova informació per conèixer-la millor, valorar-la i prendre decisions. La major complexitat de les eines matemàtiques que hom sigui capaç d'utilitzar permet, alhora, el tractament d'una gran varietat de situacions i una informació més variada. Per això, al llarg de l'escolaritat bàsica, l'aprenentatge de la disciplina ha d'anar dirigit a enriquir les seves possibilitats d'utilització.

S'entenen així les matemàtiques com un conjunt d'idees i maneres d'actuar que suposen no només utilitzar quantitats i formes geomètriques sinó, i sobretot, fer-se preguntes, obtenir models i identificar relacions i estructures, de manera que, en analitzar els fenòmens i situacions que es presenten en la realitat, es puguin obtenir informacions i conclusions que inicialment no estaven explícites. Concebudes d'aquesta manera, les matemàtiques incorporen les característiques que els han estat assignades tradicionalment i que s'identifiquen amb la deducció, la precisió, el rigor, la seguretat, etc., però són i aporten molt més del que es dedueix d'aquests termes. També són inducció, estimació, aproximació, probabilitat i temptativa, i milloren la capacitat d'enfrontar-se a situacions obertes, sense una solució única i tancada.

Tot això es reflecteix en la doble funció que es dona a l'aprenentatge escolar de les matemàtiques i que manté la seva validesa, encara que amb una interpretació més àmplia: s'aprenen matemàtiques perquè són útils en altres àmbits de la vida quotidiana, en el món laboral, per aprendre altres coses, etc. i, també, pel que aporta el seu aprenentatge a la formació intel·lectual general, en concret les destreses susceptibles de ser utilitzades en una gamma àmplia de casos particulars, i que contribueixen, per si mateixes, a potenciar capacitats cognitives de l'alumnat.

A l'educació primària se cerca assolir una alfabetització numèrica eficaç, entesa com la capacitat per enfrontar-se amb èxit a situacions en les quals intervinguin els nombres i les seves relacions, permetent obtenir informació efectiva, directament o per mitjà de la comparació, l'estimació i el càlcul mental o escrit. És important ressaltar que per aconseguir una vertadera alfabetització numèrica no és suficient dominar els algorismes de càlcul escrit, es necessita també, i principalment, actuar amb confiança davant els nombres i les quantitats, utilitzar-los sempre que sigui pertinent i identificar les relacions bàsiques que es donen entre ells.

L'objectiu fonamental d'aquesta àrea és despertar la curiositat per les matemàtiques, l'interès i l'esforç per entendre-les. Les característiques de l'alumnat d'aquesta etapa propicien un treball mitjançant el joc i la matemàtica creativa, fet que no es pot desaprofitar per estimular la creativitat i l'autonomia personal. És important que el primer contacte dels infants amb les matemàtiques —la presentació—, es faci d'una manera contextualitzada.

El sentit d'aquesta àrea a l'educació primària és eminentment empíric; els continguts d'aprenentatge prenen com a referència allò que resulta familiar i proper a l'alumnat, i s'aborden en contextos de resolució de problemes i de contrast de punts de vista. Els nins i nines han d'aprendre matemàtiques utilitzant-les en contextos relacionats amb situacions de la vida diària, per adquirir progressivament coneixements més complexos a partir de les experiències i els coneixements previs.

Les característiques de l'adquisició del coneixement matemàtic, com també els diferents aspectes que ha d'atendre aquesta àrea, són de màxima importància a l'educació primària. Gran part dels continguts matemàtics, pel seu grau de formalització, abstracció i complexitat, escapen a les possibilitats de l'alumnat fins que arriben a l'adolescència. Per això, en aquesta etapa, el punt de partida del procés de construcció del coneixement matemàtic ha de ser l'experiència pràctica i quotidiana que els infants posseeixen. Les relacions entre les propietats dels objectes que l'alumnat estableix de manera intuïtiva i espontània en el curs de les seves activitats diàries s'han de convertir en objecte de reflexió, per obrir pas així a les primeres experiències matemàtiques.

Els processos de resolució de problemes constitueixen un dels eixos principals de l'activitat matemàtica i han de ser font i suport principal de l'aprenentatge matemàtic al llarg de l'etapa, ja que constitueixen la peça angular de l'educació matemàtica. En la resolució d'un problema es requereixen i s'utilitzen moltes de les capacitats bàsiques: llegir comprensivament, reflexionar, establir un pla de treball que es revisa durant la resolució, valorar l'error com element orientador per modificar el pla si és necessari, comprovar la solució si s'ha trobat, fins a la comunicació dels resultats.

Descobrir les possibilitats de la pròpia capacitat d'entendre, raonar i aplicar correctament els coneixements adquirits són accions que, convertides en hàbit, facilitaran la capacitat de l'alumnat per enfrontar-se a la detecció i resolució de problemes en els diferents àmbits en els quals ha de desenvolupar-se

Els continguts s'organitzen en quatre blocs que responen al tipus d'objectes matemàtics que es manegen en cadascun: Bloc 1. "Nombres i operacions", Bloc 2. "La mesura: estimació i càlcul de magnituds", Bloc 3. "Geometria" i Bloc 4. "Tractament de la informació, atzar i probabilitat". Així mateix, a cada cicle s'han inclòs continguts comuns a tots els blocs, que es refereixen bàsicament a l'adquisició d'actituds. Cal advertir que aquesta agrupació és només una manera d'organitzar els continguts, que s'han d'abordar de manera relacionada. L'ensenyament de les matemàtiques atindrà a la configuració cíclica dels continguts que estan relacionats sempre i que es construeixen uns sobre els altres. La resolució de problemes actua com a eix vertebrador que recorre transversalment tots els blocs i per això s'inclou amb especial rellevància a cadascun.

El Bloc 1. "Nombres i operacions", pretén essencialment el desenvolupament del sentit numèric, entès com el domini reflexiu de les relacions numèriques que es poden expressar en capacitats com: habilitat per descompondre nombres de manera natural, comprendre i utilitzar l'estructura del sistema de numeració decimal, utilitzar les propietats de les operacions i les relacions entre elles per realitzar càlculs mentals. Els nombres s'han d'utilitzar en contextos diferents, sabent que la comprensió dels processos desenvolupats i el significat dels resultats són continguts previs i prioritaris davant la destresa de càlcul. Interessa principalment l'habilitat per al càlcul amb diferents procediments i la decisió en cada cas sobre el que sigui més adequat. Al llarg de l'etapa es pretén que l'alumnat calculi amb fluïdesa i faci estimacions raonables, tractant d'aconseguir un equilibri entre comprensió conceptual i competència en el càlcul, fugint, per altra banda, de càlculs descontextualitzats i amb nombres que no representin coses concretes.

Els continguts del Bloc 2. "La mesura: estimació i càlcul de magnituds", cerquen facilitar la comprensió dels missatges en els quals es quantifiquen magnituds i s'informa sobre situacions reals que l'alumnat ha d'arribar a interpretar correctament. A partir del coneixement de diferents magnituds es passa a la realització de mesuraments i a la utilització d'un nombre major d'unitats progressivament. S'ha de considerar la necessitat del mesurament, manejant la mesura en situacions diverses, i establint els mecanismes per efectuar-la: elecció d'unitat, relacions entre unitats i grau de fiabilitat. Per a això s'ha de partir d'unitats corporals (pam, peu, etc.) o arbitràries (cordes, vares, tasses, bolles per pesar, etc.), i s'han d'incloure unitats de mesura pròpies de les Illes Balears, per passar a les mesures normalitzades, que sorgeixen com a superació de les anteriors.

Mitjançant l'estudi dels continguts del Bloc 3. "Geometria", l'alumnat aprendrà sobre formes i estructures geomètriques. La geometria és descriure, analitzar propietats, classificar i raonar, a més de definir. L'aprenentatge de la geometria requereix pensar i fer, i ha d'oferir contínues oportunitats per classificar, construir, dibuixar, modelitzar i mesurar, desenvolupant la capacitat per visualitzar relacions geomètriques. Tot això s'aconsegueix amb l'establiment de relacions constants amb la resta dels blocs de l'àrea i amb altres àmbits, com el món de l'art o de la ciència, però també mitjançant l'assignació d'un paper rel-

levant a la manipulació per mitjà de l'ús de materials (geoplans i mecanos, trames de punts, llibres de miralls, material per formar poliedres, etc.) i de l'activitat personal (realitzar plegats, construccions, etc.) per arribar al concepte mitjançant models reals. A aquesta mateixa finalitat pot contribuir l'ús de programes informàtics de geometria dinàmica.

Els continguts del Bloc 4. "Tractament de la informació, atzar i probabilitat", adquireixen el seu significat ple quan es presenten en connexió amb activitats que impliquen altres àrees de coneixement. Igualment, el treball ha d'incidir de manera significativa en la comprensió de les informacions dels mitjans de comunicació, per suscitar l'interès pels temes i per ajudar a valorar els avantatges que els coneixements estadístics proporcionen a la presa de decisions, normalment sobre qüestions que estudien altres àrees. Tenen importància en els continguts que afavoreixen la presentació de les dades de manera ordenada i gràfica, i permeten descobrir que les matemàtiques faciliten la resolució de problemes de la vida diària. A la vegada, els continguts d'aquest bloc han d'iniciar en l'ús crític de la informació rebuda per diferents mitjans.

L'ensenyament de les matemàtiques ha de facilitar el desenvolupament de capacitats, l'interès per investigar, l'autonomia i l'aplicació d'un mètode valorant l'esforç, acceptant l'error com un element que forma part del procés d'aprenentatge i entenent-lo com un repte per aconseguir el resultat correcte.

L'ensenyament de les matemàtiques farà ús d'episodis de la història de les matemàtiques. És important que l'alumnat reconegui les aportacions al món de les matemàtiques de diferents cultures. Es basarà en activitats que utilitzin el càlcul, la mesura, els conceptes, l'espai temporal, la representació de la informació i la formulació de problemes de manera clara, precisa i sense ambigüitats, per adquirir hàbits de pensament, desenvolupar la capacitat creativa, descobrir conceptes, deduir idees d'altres descobertes anteriorment, o per cercar noves formes de fer les coses.

Finalment, de manera general, s'ha de garantir que l'alumnat que acaba l'educació primària tingui un domini acceptable del càlcul, una comprensió de la lectura que li permeti entendre l'enunciat d'un problema: la informació que rep i les preguntes que se li plantegen, un coneixement suficient del sistema mètric decimal i del sistema de mesurament del temps, un llenguatge geomètric mínim per referir-se amb propietat al món que l'envolta i, finalment, els coneixements estadístics imprescindibles per entendre la informació que li arriba dels mitjans de comunicació. Tot això permetrà la seva promoció a l'etapa següent de l'educació bàsica en condicions adequades per cursar amb aprofitament la matèria a l'educació secundària obligatòria.

Orientacions metodològiques

El procés d'ensenyament i aprenentatge de les matemàtiques en l'educació primària ha de tenir en compte aquests aspectes:

La importància del context

Presentar els continguts i treballar els processos en contextos quotidians i propers fa palesa la seva aplicació en altres àrees i permet el desenvolupament de competències per resoldre petits problemes de la vida quotidiana.

El mestre ha d'ajudar l'alumnat a veure i experimentar la interrelació dels temes matemàtics, les relacions entre les matemàtiques i altres disciplines i la forma com les matemàtiques es troben inserides al món.

La contribució al desenvolupament cognitiu de l'alumne

Fomentant l'exploració, classificació, anàlisi, estimació, relació, les inferències, la generalització, argumentació i abstracció, preparam l'alumnat per al raonament lògic.

Podem crear i estructurar ambients matemàticament rics per als alumnes de maneres diferents:

- Plantejar problemes que reptin matemàticament l'alumnat, expressant-los la creença que són capaços de resoldre'ls.
- Demanar als alumnes que expliquin el seu pensament i donar-los oportunitats per parlar amb els seus companys i per escoltar-los. Aprendre a analitzar el que diuen els altres i reflexionar-hi és fonamental per desenvolupar la comprensió dels continguts i dels processos.
- Construir una comunitat d'aprenentatge, d'aula i d'escola, on s'intercanviïn idees, no només amb els mestres, sinó també entre els companys.
- Crear un entorn d'aprenentatge que hi ajudi i que estimuli.
- Animar l'alumnat a pensar, a demanar, a resoldre problemes i a debatre les seves idees, estratègies i solucions. Cal crear un ambient intel·lectual on la norma sigui el pensament matemàtic rigorós.
- Observar els alumnes, escoltar amb atenció les seves idees i explicacions, tenir objectius matemàtics i utilitzant la informació per prendre decisions.

- Motivar els alumnes a comprometre's a pensar i raonar matemàticament i proporcionar-los oportunitats d'aprenentatge estimuladores en qualsevol nivell de comprensió.

- Potenciar que els alumnes puguin establir estratègies pròpies per resoldre aquelles situacions que se'ls plantegen, escollint diferents camins i procediments.

- Animar-los a desenvolupar, enregistrar, explicar i criticar les estratègies de resolució de problemes. Plantejar varietat de procediments per afrontar una mateixa situació i analitzar-los. Els alumnes han d'arribar a calcular amb facilitat i han d'emprar mètodes eficaços que es recolzin en la comprensió dels nombres i de les operacions, han de realitzar mesures amb diferents estratègies o instruments, calcular àrees compostant i descomponent polígons... Part de la capacitat de calcular amb fluïdesa radica a decidir quines eines utilitzar i quan utilitzar-les. Els alumnes han d'aprendre a triar entre càlcul mental, estratègies de llapis i paper, estimació i ús de la calculadora, entre els instruments i les unitats de mesura. El context, la pregunta i els nombres que intervinguin tenen un paper molt important en aquestes decisions: han de considerar els contextos dels problemes per determinar si és necessari un resultat estimat o exacte, utilitzar profitosament el seu sentit numèric i ser capaços de raonar les seves decisions.

- Plantejar situacions diversificades, evitant repeticions de plantejaments i processos a seguir o cercar simplement l'aplicació directa d'un contingut treballat, fent que cada situació sigui diferent a l'anterior.

- Observar les connexions que estableixen i emprar aquesta informació per programar activitats que enriqueixin els coneixements i destreses matemàtiques i produeixin connexions noves i diferents.

Importància de l'ús de materials manipulatius

En aquesta àrea es treballen conceptes que exigeixen un alt grau d'abstracció. Els materials que facilitin el comptatge i la comprensió del sistema de numeració decimal (des de material d'ús habitual: bolles, xapes... fins a d'altres específics: regletes, àbacs, blocs multibase); l'ús de la calculadora; els models geomètrics per analitzar i comparar les propietats de les figures, per treballar la composició i descomposició de polígons (tangrams, pentòminos, geoplans, mosaics); la mesura (tassa, bolles, cordes, etc.), els permetran comparar, fer abstraccions i generalitzacions.

La primera connexió en els aprenentatges matemàtics és l'existent entre les matemàtiques intuïtives, informals, que els nins han adquirit a través de les seves experiències, i les experiències matemàtiques d'escola. Les altres connexions es recolzen en l'enllaç entre les experiències informals i la matemàtica més formal, i s'estableixen millor quan es repta els alumnes a investigacions i projectes matemàtics amplis. Les oportunitats inesperades d'aprenentatge són, per tant, ocasions que cal aprofitar en l'àrea.

Importància de la representació i de l'expressió dels processos

Les representacions dels alumnes els permeten organitzar el seu pensament. Al mateix temps, són una eina que facilita als mestres comprovar les seves imatges mentals sobre les idees matemàtiques i el seu domini dels conceptes matemàtics. La representació pot tenir diverses formes: amb objectes físics, a través del llenguatge, amb dibuixos, diagrames, gestos o símbols. Tot i que les representacions dels nins no siguin les mateixes que empram els adults, proporcionen un registre dels seus esforços per entendre les matemàtiques i posen a disposició d'altres allò que han entès. Per altra part, l'ús de les representacions ajuda l'alumnat a recordar el que han fet i a explicar el seu raonament.

Actituds

Si pretenem que les classes de matemàtiques siguin espais de descoberta i d'investigació hem de despertar la curiositat dels alumnes, la seva creativitat i imaginació, ensenyar-los a qüestionar-se les coses, a cercar solucions, a anar més enllà, amb confiança i tenacitat. Al mateix temps, és important exigir precisió i cura en la realització del treball.

L'avaluació

L'avaluació ha de tenir en compte tot el procés; la seva reflexió donarà informació sobre l'orientació de l'ensenyament. Per la seva part, els alumnes han de ser conscients dels propis aprenentatges i dels objectius que cal aconseguir. Els instruments d'avaluació han de ser variats, i han de permetre recollir la capacitat de l'alumne per afrontar un problema en situacions i contextos diferents.

Contribució de l'àrea al desenvolupament de les competències bàsiques

Els continguts de l'àrea s'orienten de manera prioritària a garantir el millor desenvolupament de la *competència matemàtica* en tots i cadascun dels seus aspectes, el que inclou la major part dels coneixements i de les destreses imprescindibles a aquest efecte. És necessari subratllar, tanmateix, que la contribució a la competència matemàtica s'aconsegueix en la mesura que l'aprenentatge dels continguts esmentats va dirigit precisament a la seva utilitat per enfrontar-se a les múltiples ocasions en les quals els infants entren les matemàtiques fora de l'aula.

El desenvolupament del pensament matemàtic contribueix a la *competència en el coneixement i la interacció amb el món físic* perquè fa possible una millor comprensió i una descripció més ajustada de l'entorn. En primer lloc, amb el desenvolupament de la visualització (concepció espacial), els infants milloren la seva capacitat per fer construccions i manipular mentalment figures en el pla i en l'espai, el que els serà de gran utilitat en l'ús de mapes, planificació de rutes, disseny de plànols, elaboració de dibuixos, etc. En segon lloc, mitjançant la mesura s'aconsegueix un coneixement millor de la realitat i s'augmenten les possibilitats d'interactuar-hi i de transmetre informacions cada vegada més precises sobre aspectes quantificables de l'entorn. Finalment, la destresa en la utilització de representacions gràfiques per interpretar la informació aporta una eina molt valuosa per conèixer i analitzar millor la realitat.

Les matemàtiques contribueixen al *tractament de la informació i la competència digital* en sentits diversos. Per una banda, perquè proporcionen destreses associades a l'ús dels nombres, com ara la comparació, l'aproximació o les relacions entre les diferents formes d'expressar-los, facilitant així la comprensió d'informacions que incorporen quantitats o mesures. Per l'altra, per mitjà dels continguts del bloc el nom del qual és precisament tractament de la informació es contribueix a la utilització dels llenguatges gràfic i estadístic, essencials per interpretar la informació sobre la realitat. En menor escala, la iniciació en l'ús de calculadores i d'eines tecnològiques per facilitar la comprensió de continguts matemàtics està també unida al desenvolupament de la competència digital.

Els continguts associats a la resolució de problemes constitueixen l'aportació principal que des de l'àrea es pot fer a l'*autonomia i iniciativa personal*. La resolució de problemes té, almenys, tres vessants complementaris associats al desenvolupament d'aquesta competència: la planificació, la gestió dels recursos i la valoració dels resultats. La planificació està aquí associada a la comprensió en detall de la situació plantejada per traçar un pla i cercar estratègies i, en definitiva, per prendre decisions; la gestió dels recursos inclou l'optimització dels processos de resolució; per la seva part, l'avaluació periòdica del procés, acceptar l'error amb actitud positiva, concebant-lo com un element constructiu de l'aprenentatge i la valoració dels resultats permeten afrontar altres problemes o situacions amb majors possibilitats d'èxit. En la mesura que l'ensenyament de les matemàtiques incideixi en aquests processos i es plantegin situacions obertes es millorarà la contribució de l'àrea a aquesta competència. Actituds associades a la confiança en la pròpia capacitat per enfrontar-se amb èxit a situacions incertes, el fet de replantejar-se altres camins per superar l'error, estan incorporades per mitjà de diferents continguts del currículum.

El caràcter instrumental d'una part important dels continguts de l'àrea proporciona valor per al desenvolupament de la *competència per aprendre a aprendre*. Sovint és un requisit per a l'aprenentatge la possibilitat d'utilitzar les eines matemàtiques bàsiques o comprendre informacions que utilitzen suports matemàtics. Per al desenvolupament d'aquesta competència és també necessari incidir des de l'àrea en els continguts relacionats amb l'autonomia, la perseverança i l'esforç per abordar situacions de complexitat creixent, la sistematització, la mirada crítica i l'habilitat per comunicar amb eficàcia els resultats del propi treball. Finalment, la verbalització del procés seguit en l'aprenentatge ajuda a la reflexió sobre què s'ha après, què falta per aprendre, com i per a què, la qual cosa potencia el desenvolupament d'estratègies que faciliten que l'alumnat aprengui a aprendre.

Per fomentar el desenvolupament de la *competència en comunicació lingüística* des de l'àrea de matemàtiques s'ha d'insistir en dos aspectes. Per una banda, la incorporació del llenguatge matemàtic essencial a l'expressió habitual i la precisió adequada en el seu ús. D'altra, és necessari incidir en els continguts associats a la descripció verbal dels raonaments i dels processos. Es tracta tant de facilitar l'expressió com de propiciar l'audiència de les explicacions dels altres, la qual cosa desenvolupa la pròpia comprensió, l'esperit crític i la millora de les destreses comunicatives.

Les matemàtiques contribueixen a la *competència cultural i artística* des de la consideració del coneixement matemàtic com a contribució al desenvolupament cultural de la humanitat i també des del reconeixement de l'aportació de diferents cultures al desenvolupament de les matemàtiques. Així mateix, el reconeixement de les relacions i formes geomètriques ajuda a l'anàlisi de determinades produccions artístiques.

L'aportació a la *competència social i ciutadana* es refereix, com en altres àrees, al treball en equip que en matemàtiques adquireix una dimensió singular si s'aprèn a acceptar altres punts de vista diferents al propi, en particular a l'hora d'utilitzar estratègies personals de resolució de problemes.

Objectius

L'ensenyament de les matemàtiques en aquesta etapa tindrà com a objectiu el desenvolupament de les capacitats següents:

1. Utilitzar el coneixement matemàtic per comprendre, valorar i produir

informacions i missatges orals i escrits sobre fets i situacions de la vida quotidiana i reconèixer-ne el caràcter instrumental per a altres àmbits de coneixement.

2. Reconèixer situacions del medi habitual per a la comprensió o tractament de les quals es requereixin operacions elementals de càlcul, formular-les mitjançant formes senzilles d'expressió matemàtica o resoldre-les utilitzant els algorismes i procediments corresponents, valorar el sentit de les estimacions o dels resultats obtinguts i explicar oralment i per escrit els processos seguits.

3. Valorar el paper de les matemàtiques en la vida quotidiana, gaudir-ne amb l'ús i reconèixer el valor d'actituds com l'exploració de diferents alternatives, la conveniència de la precisió o la perseverança en la recerca de solucions, l'esforç i l'interès pel seu aprenentatge.

4. Comprendre el sistema de numeració decimal i el significat de les operacions. Reconèixer i valorar diferents funcions dels nombres: quantitat, ordre.

5. Conèixer, valorar i adquirir seguretat en les pròpies habilitats matemàtiques (acceptant l'error com a estímul d'aprenentatge) per afrontar situacions diverses, que permetin gaudir dels aspectes creatius, estètics o utilitaris i confiar en les seves possibilitats d'ús.

6. Elaborar i utilitzar instruments i estratègies personals d'aproximació i estimació de càlculs mentals i de mesures, així com procediments d'orientació espacial, en contextos de resolució de problemes, decidint en cada cas els avantatges del seu ús, i valorar la coherència dels resultats.

7. Conèixer l'existència d'algunes unitats i aparells de mesura tradicionals de les Illes Balears.

8. Reconèixer l'aportació de diferents cultures al món matemàtic: sistema de numeració romana, unitats i aparells de mesura, instruments de càlcul, etc.

9. Utilitzar habitualment, de manera adequada i d'acord amb la situació, els mitjans tecnològics tant per al càlcul com per a la recerca, en el tractament i representació d'informacions diverses.

10. Identificar i descriure formes geomètriques de l'entorn natural i cultural, utilitzar el coneixement dels seus elements i propietats per descriure la realitat i desenvolupar noves possibilitats d'acció, valorant l'estètica de les composicions.

11. Utilitzar tècniques elementals de recollida de dades per obtenir informació sobre fenòmens i situacions del seu entorn, representar-les de forma gràfica i numèrica i interpretar-les.

12. Posar, resoldre i plantejar problemes matemàtics utilitzant els procediments adequats de càlcul, mesura, estimació i comprovació de resultats, valorant la perseverança i les diferents estratègies en la recerca del resultat i emprant de manera lògica i creativa la comunicació oral i escrita.

13. Desenvolupar estratègies de comprensió lectora en els missatges transmesos pels textos escrits utilitzats a l'àrea.

14. Posar en pràctica hàbits i estratègies que permetin tant l'activitat individual com la col·laboració activa i la responsabilitat en l'aprenentatge cooperatiu.

Primer cicle

Continguts

Bloc 1. Nombres i operacions

Nombres naturals

- Ús de diferents estratègies per comptar quantitats discretes. Descripció oral i gràfica dels processos.

- Lectura i escriptura de nombres naturals fins a tres xifres.

- Expressió de quantitats en situacions de la vida quotidiana.

- Comparació i ordenació de nombres en contextos familiars utilitzant diferents representacions simbòliques. Situació dels nombres sobre la recta numèrica.

- Utilització dels nombres ordinals.

- Comprensió del sistema de numeració decimal: el valor posicional de les xifres.

Operacions

- Ús dels nombres naturals, les seves relacions i operacions per obtenir i expressar informació, per la interpretació de missatges i per la resolució de problemes en contextos significatius.

- Utilització en situacions familiars de la suma, la resta (sense dur-ne) i la multiplicació com a càlcul del nombre de vegades o sumes repetides.

- Comprensió i expressió oral del significat de les operacions i del càlcul.

Estratègies de càlcul

- Càlcul de sumes i restes (sense dur-ne) utilitzant els algorismes estàndard.

- Cerca de regularitats en els nombres. Seguiment de sèries (oralment i per escrit) ascendents i descendents (cadència 2, 3, 5, 10, 25, 50, 100...).

- Descomposicions additives de nombres menors que 1.000, atenent al valor posicional de les seves xifres.

- Ús de diferents materials per explorar els nombres, comprendre les operacions i desenvolupar estratègies de càlcul (àbac, regletes, blocs multibase, jocs de taula...)

- Construcció de les taules de multiplicar del 2, 5 i 10 com a nombre de vegades, suma repetida, representació gràfica en quadrícules.

- Desenvolupament d'estratègies de càlcul mental per a la recerca del complement d'un nombre a la desena immediatament superior, per al càlcul de dobles i meitats de quantitats i per resoldre problemes de sumes i restes.

- Explicació verbal de les estratègies personals de càlcul mental emprades, valorant-ne d'altres.

- Càlcul aproximat. Estimació i arrodoniment del resultat d'un càlcul fins a la desena més propera escollint entre diverses solucions i valorant les respostes raonables.

- Resolució de problemes que impliquin la realització de càlculs, explicant oralment el significat de les dades, la situació plantejada, el procés seguit i les solucions obtingudes.

- Ús bàsic de la calculadora per generar sèries i per treballar la composició i descomposició de nombres.

- Gust per la presentació ordenada i neta dels càlculs i dels resultats.

Bloc 2. La mesura: estimació i càlcul de magnituds

Longitud, capacitat i pes/massa

- Comparació d'objectes segons llargada, capacitat o pes/massa, de manera directa o indirecta.

- Mesurament amb instruments i estratègies no convencionals.

- Mesura de les diferents magnituds utilitzant unitats no convencionals: cordills, el que cap en una cullera, el que pesa algun objecte usual, etc., i convencionals: el metre, el centímetre, el litre i el quilogram.

- Selecció de la unitat i de l'instrument adequats segons la magnitud a mesurar.

- Utilització d'unitats usals i d'instruments convencionals per mesurar objectes i distàncies de l'entorn.

- Estimació de resultats de mesures (distàncies, mides, pesos, capacitats...) en contextos familiars. Explicació oral del procés seguit i de l'estratègia utilitzada en el mesurament.

- Resolució de problemes de mesura explicant el significat de les dades, la situació plantejada, el procés seguit i les solucions obtingudes.

- Curiositat per conèixer i utilitzar la mesura d'alguns objectes i temps familiars i interès per la interpretació de missatges que contenguin informació sobre elles.

- Cura en la realització de mesuraments.

Mesura del temps

- Ús de les unitats de mesura del temps: el temps cíclic (dia, setmana, mes i anys, lectura del calendari) i els intervals de temps (lectura del rellotge convencional: les hores senceres i les mitges hores).

- Selecció i utilització de la unitat apropiada per determinar la durada d'un interval de temps.

Sistema monetari

- Ús del sistema monetari en contextos reals. Valor de les diferents monedes i bitllets.

- Maneig de preus d'articles quotidians. Iniciació a la devolució del canvi.

Bloc 3. Geometria

La situació en l'espai, distàncies i girs

- Descripció de posicions i moviments d'objectes de l'entorn respecte de si mateix i d'altres punts de referència.

- Localització elemental d'objectes a l'espai.

- Realitzar desplaçaments a partir de recorreguts descrits per instruccions verbals o interpretant croquis senzills amb diferents tipus de línies i girs.

- Elaboració, interpretació i descripció verbal de croquis d'itineraris.

- Ús de vocabulari geomètric per descriure itineraris: reconeixement i dibuix de línies obertes i tancades; rectes i corbes.

Formes planes i espacials

- Les figures i els seus elements. Identificació de figures planes en objectes i espais quotidians: triangles, quadrilàters i cercles.

- Identificació dels cossos geomètrics en objectes familiars: cubs, piràmides, cilindres i esferes. Descripció de la seva forma utilitzant el vocabulari geomètric bàsic.

- Comparació i classificació de figures i cossos geomètrics amb criteris elementals.

- Formació de figures planes i cossos geomètrics a partir d'altres per composició i descomposició.

Regularitats i simetries

- Recerca d'elements de regularitat en figures i cossos a partir de la manipulació d'objectes.
- Reconeixement de simetries en diferents figures.
- Iniciació a la construcció de figures simètriques respecte d'un eix amb plantilles, calcant o amb paper quadriculat.
- Interpretació de missatges que continguin informacions sobre relacions espacials.
- Resolució de problemes geomètrics explicant oralment i per escrit el significat de les dades, la situació plantejada, el procés seguit i les solucions obtingudes.
- Interès i curiositat per la identificació de les formes i els seus elements característics.

Bloc 4. Tractament de la informació, atzar i probabilitat

Gràfics estadístics

- Descripció verbal, obtenció d'informació qualitativa i interpretació d'elements significatius de gràfics senzills relatius a fenòmens propers.
- Utilització de tècniques elementals per a la recollida i l'ordenació de dades en contextos familiars i propers.
- Iniciació a la representació de dades amb gràfics senzills: pictogrames, barres, etc.

Caràcter aleatori d'algunes experiències

- Estimació i expressió verbal dels resultats de les experiències d'atzar diferenciant entre el que és impossible, segur, i possible, però no segur.
- Utilització en el llenguatge habitual d'expressions relacionades amb la probabilitat.

Continguts comuns a tots els blocs

- Disposició per utilitzar els coneixements matemàtics per obtenir i expressar informació, per a la interpretació de missatges i per resoldre problemes en situacions reals.
- Gust per la presentació ordenada i neta dels treballs.
- Confiança en les pròpies possibilitats i curiositat, interès i constància en la recerca de solucions.
- Participació i col·laboració activa en el treball en equip i l'aprenentatge organitzat a partir de la investigació sobre situacions reals, respectant el treball dels altres.

Criteris d'avaluació

1. Formular problemes senzills en els quals sigui necessari comptar, llegir i escriure nombres fins al 999.

Aquest criteri pretén comprovar la capacitat d'aplicar a situacions familiars els coneixements adquirits sobre els nombres:

- Interpretar i emetre informacions fent servir els nombres fins al miler.
- Nomenar i representar quantitats amb nombres naturals.
- Llegir i escriure nombres utilitzant el sistema decimal.
- Comprendre el valor posicional de les xifres.
- Ordenar i comparar nombres naturals.
- Realitzar sèries ascendents i descendents amb diferents intervals.
- Composar i descompondre nombres naturals en unitats, desenes i centenes.

2. Comparar quantitats petites d'objectes en situacions familiars, interpretant i expressant els resultats de la comparació i ser capaços d'arrodonir fins a la desena més propera.

Aquest criteri pretén comprovar si els alumnes són capaços d'estimar quantitats petites d'objectes, de forma oral o escrita, com etapa prèvia al càlcul exacte, de contrastar el resultat amb l'estimació prèvia, després de comptar o fer el càlcul, i d'arrodonir el resultat d'un càlcul fins a la desena més propera, triant entre les respostes raonables.

3. Realitzar, en situacions quotidianes, càlculs numèrics bàsics amb les operacions de suma, resta i multiplicació, utilitzant procediments diversos i estratègies personals.

Aquest criteri pretén comprovar que l'alumne sap:

- Utilitzar en els càlculs de suma, resta i multiplicació l'estructura del sistema de numeració decimal, mostrant flexibilitat a l'hora de triar el procediment més adequat.
- Realitzar i representar sumes, restes (sense dur-ne) i multiplicacions (com a càlcul de nombre de vegades o suma repetida) amb les grafies i símbols

corresponents.

- Realitzar descomposicions de nombres representant-los com a suma de dos o tres més petits explicant-ne oralment el raonament.
- Analitzar el resultat de les operacions descartant els resultats no possibles, explicant-ne oralment els raonaments.
- Aplicar intuïtivament les propietats de les operacions.

4. Realitzar mentalment càlculs de sumes i restes sense dur-ne. Calcular mentalment el doble i la meitat de nombres significatius.

Aquest criteri pretén comprovar la capacitat dels alumnes per utilitzar estratègies personals de càlcul mental, en contextos habituals, a partir de les treballades a l'aula (descomposició additiva dels 10 primers nombres, dobles, etc.), així com la capacitat per explicar oralment els seus raonaments.

5. Resoldre problemes senzills relacionats amb objectes, fets i situacions de la vida quotidiana, seleccionant les operacions de suma i resta i utilitzant els algorismes bàsics corresponents o altres procediments de resolució. Explicar el procés seguit per resoldre un problema.

Amb aquest criteri es valora si els alumnes són capaços de:

- Formular oralment un enunciat de la vida real i una pregunta que es correspongui amb una suma o resta de dos nombres qualsevol menors o iguals a deu.
- Exposar oralment l'enunciat del problema identificant les idees principals i diferenciant les dades rellevants.
- Seleccionar i aplicar l'operació adequada a la situació problemàtica a resoldre.
- Utilitzar els algorismes bàsics corresponents o altres procediments de resolució.
- Explicar oralment el procés seguit en la resolució del problema, utilitzant un lèxic precís i correcte.

6. Reconèixer les monedes i bitllets de curs legal

Amb aquest objectiu es pretén valorar si els alumnes són capaços d'identificar els diferents tipus de monedes i bitllets, d'ordenar segons el seu valor les monedes i bitllets de curs legal i d'establir equivalències entre les diferents monedes i bitllets.

7. Mesurar objectes, espais i temps familiars amb unitats de mesura no convencionals (pams, passes, rajoles, etc.) i convencionals (quilogram, metre, centímetre, litre, dia i hora), utilitzant els instruments a l'abast més adequats en cada cas.

Amb aquest criteri es pretén valorar la capacitat dels alumnes per mesurar objectes i espais del seu entorn utilitzant unitats de mesura no convencionals i convencionals, triant en cada cas els instruments adequats en funció de les característiques d'allò que es mesura i expressant la mesura en la unitat adequada.

Es valora també la utilització adequada d'unitats de temps com l'hora, la mitja hora, el dia, el mes i l'any per expressar oralment fets quotidians.

8. Descriure i representar la situació d'un objecte de l'espai proper i del desplaçament en relació amb si mateix, utilitzant els conceptes esquerra/dreta, davant/darrere, a dalt/a baix, a prop/lluny i proper/llunyà.

Aquest criteri pretén avaluar les capacitats d'orientació i representació espacial, tenint en compte el llenguatge utilitzat en la descripció i la representació en un croquis o plànol d'objectes i en situacions elementals aplicant nocions espacials.

9. Identificar figures planes i cossos geomètrics senzills en imatges, en materials i en objectes del seu entorn, reconeixent els seus elements bàsics.

Aquest criteri pretén valorar la capacitat de:

- Reconèixer en el seu entorn objectes i espais amb formes rectangulars, triangulars, circulars, cúbiques, cilíndriques i esfèriques.
- Emetre i rebre informacions de forma oral o per escrit sobre espais familiars utilitzant correctament els termes geomètrics treballats.

10. Realitzar interpretacions elementals de les dades presentades en gràfics de barres. Formular i resoldre problemes senzills en els quals intervingui la lectura de gràfics.

Amb aquest criteri es pretén valorar la capacitat dels alumnes per:

- Interpretar gràfics senzills de situacions familiars.
- Reconèixer i expressar la informació quantificable representada.
- Resoldre problemes senzills en els que la informació s'expressi en gràfics.
- Classificar successos quotidians com possibles, impossibles o segurs.

Segon cicle**Continguts****Bloc 1. Nombres i operacions****Nombres naturals, decimals i fraccions**

- Lectura i escriptura de nombres naturals menors de 6 xifres.
- Comprensió del sistema de numeració decimal, identificant el valor posicional de les xifres i utilitzant-lo en situacions reals.
- Ordenació i establiment de relacions entre els nombres.
- Aproximació de nombres naturals a les desenes i centenes.
- Reconeixement i ús de la fracció com a partició i relació entre les parts en contextos reals. Utilització del vocabulari adequat.
- Ús de diferents models de representació de fraccions.
- Comparació de fraccions senzilles: ordenació i situació sobre la recta numèrica.
- Aplicació dels nombres decimals en contextos reals (el sistema monetari).
- Reconeixement dels primers nombres romans. Lectura i escriptura de quantitats utilitzant la numeració romana.

Operacions

- Utilització en situacions familiars de la multiplicació com a suma abreujada per efectuar recomptes, en disposicions rectangulars i en problemes combinatoris.
- Utilització en contextos reals de la divisió per repartir i per agrupar.
- Identificació i ús dels termes de la multiplicació: factors, multiplicand, multiplicador i producte.
- Identificació i ús dels termes propis de la divisió: dividend, divisor, quocient i resta.
- Multiplicació d'un nombre per la unitat seguida de zeros i per desenes i centenes completes.
- Interès per l'ús dels nombres i del càlcul numèric per resoldre problemes en situacions reals, explicant oralment i per escrit els processos de resolució i els resultats obtinguts.

Estratègies de càlcul

- Descomposició additiva i multiplicativa dels nombres. Construcció i memorització de les taules de multiplicar.
- Realització d'operacions amb nombres naturals, utilitzant els algorismes estàndard en contextos de resolució de problemes: suma, resta, multiplicació i divisió per un nombre d'una xifra.
- Ús de la relació que hi ha entre dividend, divisor, quocient i resta com a comprovació de la divisió, en casos senzills.
- Comprensió i expressió oral del significat de la multiplicació i de la divisió, així com de la relació que hi ha entre elles, identificant i utilitzant les operacions inverses.
- Utilització d'estratègies personals de càlcul mental.
- Estimació del resultat d'una operació entre dos nombres, valorant si la resposta és raonable.
- Ús de la calculadora en la resolució de problemes de la vida quotidiana, decidint sobre la conveniència d'utilitzar-la en funció de la complexitat dels càlculs.
- Confiança en les pròpies possibilitats, afrontant l'error de manera constructiva i amb constància per utilitzar els nombres, les seves relacions i operacions per obtenir i expressar informacions, manifestant iniciativa personal en els processos de resolució de problemes de la vida quotidiana.
- Interès per la presentació neta, ordenada i clara dels càlculs i dels resultats.
- Disposició per desenvolupar aprenentatges autònoms en relació amb els nombres, les seves relacions i operacions.

Bloc 2. La mesura: estimació i càlcul de magnituds**Longitud, capacitat, pes/massa**

- Realització de mesuraments utilitzant instruments i unitats de mesura no convencionals o elaborats per l'alumne o l'alumna, i convencionals en contextos quotidians.
- Valoració dels avantatges d'utilitzar patrons convencionals de mesura enfront de patrons no convencionals.
- Utilització en situacions reals de les unitats del sistema mètric decimal i dels múltiples i submúltiples, observant les equivalències.
- Reconeixement i valoració d'algunes de les unitats i aparells de mesura tradicionals de les Illes Balears.
- Elecció de la unitat i instruments més adequats per a l'expressió d'una mesura.
- Comparació i ordenació d'unitats i quantitats d'una mateixa magnitud.

- Elaboració i utilització d'estratègies personals per mesurar.
- Estimació de mesures d'objectes de la vida quotidiana.
- Explicació oral i escrita del procés seguit i de l'estratègia utilitzada en el mesurament.

- Interès per conèixer i utilitzar la mesura i per expressar els resultats numèrics dels mesuraments manifestant les unitats utilitzades i explicant oralment i per escrit el procés seguit.

Mesura del temps

- Lectura correcta en rellotges analògics i digitals, utilitzant unitats de mesura del temps (segon, minut).
- Establiment d'equivalències entre diferents unitats de temps.
- Càlcul de l'hora un interval, abans o després, d'una hora determinada.
- Confiança en les pròpies possibilitats i per compartir amb els altres processos que utilitzen la mesura per obtenir i expressar informacions i per resoldre problemes en situacions reals.
- Valorar la importància de la realització acurada de les mesures.
- Interès per la presentació neta i ordenada del procés i l'expressió de mesures.

Sistema monetari

- Reconeixement del valor i d'equivalències entre diferents monedes i bitllets manejant preus d'articles quotidians.

Bloc 3. Geometria**La situació a l'espai, distàncies, angles i girs**

- Localització precisa d'elements en l'espai.
- Representació elemental d'espais coneguts: plànols i maquetes.
- Descripció de posicions i moviments en un context topogràfic.
- Interpretació de croquis i plànols senzills.
- Identificació de les línies com a recorregut: línies rectes i corbes. Rectes paral·leles, perpendiculars i obliqües.
- Relació entre el concepte d'angle i el de gir.
- Resolució de problemes geomètrics explicant, oralment i per escrit, la situació plantejada, el procés seguit i les solucions obtingudes.

Formes planes i espacials

- Identificació de figures planes i espacials en la vida quotidiana.
- Classificació de polígons, analitzant les seves característiques i els seus elements bàsics: costat, vèrtex, base, diagonal, angle, eixos de simetria.
- La circumferència i el cercle: identificació i descripció de les propietats i dels elements bàsics.
- Cossos geomètrics: reconeixement de cubs, esferes, cilindres, prismes, piràmides i dels elements bàsics de poliedres: cares, vèrtexs i arestes.
- Comparació i classificació de figures i cossos geomètrics utilitzant diversos criteris.
- Descripció de la forma d'objectes utilitzant el vocabulari geomètric bàsic.
- Construcció de figures geomètriques planes a partir de dades i de cossos geomètrics a partir d'un desenvolupament. Exploració de formes geomètriques elementals.
- Comparació i classificació d'angles: rectes, aguts, obtusos.

Regularitats i simetries

- Identificació i aplicació de transformacions mètriques: translacions i simetries.
- Identificació de translacions i simetries a l'entorn familiar i en la naturalesa.
- Construcció de figures simètriques respecte d'un eix mitjançant plegats, miralls, amb els instruments adequats.
- Interès per l'elaboració i per la presentació curiosa de les construccions geomètriques.
- Confiança en les pròpies possibilitats i constància per utilitzar les construccions geomètriques i els objectes i les relacions espacials.

Bloc 4. Tractament de la informació, atzar i probabilitat**Gràfics i taules**

- Taules de dades. Iniciació a l'ús d'estratègies eficaces de recompte de dades.
- Recollida i registrament de dades sobre objectes, fenòmens i situacions familiars utilitzant tècniques elementals d'enquesta, observació i mesurament.
- Lectura, interpretació i elaboració de taules de doble entrada d'ús habitual en la vida quotidiana.
- Interpretació i descripció verbal d'elements significatius de gràfics sen-

zills relatiu a fenòmens familiars.

- Realització de gràfiques senzilles: pictogrames, diagrames de barres, etc.
- Elecció del tipus de gràfic o representació més convenient.
- Disposició per a l'elaboració i presentació de gràfics i taules de manera ordenada i clara.

Caràcter aleatori d'algunes experiències

- Valoració dels resultats d'experiències en les quals intervé l'atzar, per apreciar que hi ha esdeveniments més o menys probables i la impossibilitat de predir un resultat concret.
- Utilització de la terminologia bàsica relacionada amb l'atzar.

Continguts comuns a tots els blocs

- Interès per la presentació neta, ordenada i clara dels treballs.
- Disposició per desenvolupar aprenentatges autònoms.
- Confiança en les pròpies possibilitats i curiositat, interès i constància en la resolució d'interrogants a través dels aprenentatges i recursos matemàtics.
- Gust per compartir els processos de resolució i els resultats obtinguts.
- Col·laboració activa i responsable en el treball en equip.

Críteris d'avaluació

1. Utilitzar, en contextos quotidians, la lectura i l'escriptura de nombres naturals de fins a sis xifres, interpretant el valor posicional de cadascuna i comparant i ordenant els nombres pel valor posicional i en la recta numèrica.

- Aquest criteri pretén comprovar que els alumnes són capaços de:*
- Representar, en situacions reals, quantitats de fins a sis xifres, partint del concepte de valor de posició.
 - Interpretar i expressar situacions amb aquestes quantitats.
 - Dominar l'organització de la sèrie escrita de les xifres d'un nombre i situar-lo en la recta numèrica.
 - Llegir i escriure nombres naturals utilitzant el sistema decimal.
 - Comparar i ordenar nombres naturals.
 - Realitzar sèries ascendents i descendents amb diferents intervals.
 - Compondre i descompondre nombres naturals.

2. Reconèixer el valor dels dígitos de la numeració romana

Amb aquest criteri es pretén comprovar que els alumnes són capaços de llegir i escriure una quantitat en numeració romana en un context familiar (capítols d'un llibre, numeració de segles, hores d'un rellotge, etc.).

3. Calcular sumes, restes i productes, i dividir un nombre de fins a sis xifres per un altre nombre d'una xifra, comprovant la correcció del resultat obtingut.

- Amb aquest criteri es valorarà si els alumnes són capaços de:*
- Utilitzar en els càlculs l'estructura del sistema decimal de numeració.
 - Realitzar i representar sumes, restes, multiplicacions i divisions amb les grafies i símbols corresponents.
 - Utilitzar les propietats de les operacions.
 - Realitzar l'algoritme escrit, mostrant flexibilitat a l'hora de triar el procediment.
 - Multiplicar un nombre per la unitat seguida de zeros i per desenes i centenes completes.
 - Expressar la igualtat que relaciona dividend, divisor, quocient i resta.
 - Identificar i seleccionar algun procediment per comprovar els resultats d'un càlcul.

4. Utilitzar estratègies personals de càlcul mental en càlculs relatiu a la suma, resta, multiplicació i divisió simples.

- Amb aquest criteri es pretén avaluar si els alumnes són capaços de:*
- Utilitzar estratègies personals de càlcul mental amb les quatre operacions en situacions de càlcul senzilles.
 - Utilitzar la descomposició de nombres i les propietats de les operacions.
 - Explicar les estratègies emprades.
 - Comprovar la validesa dels resultats, exactes o estimats, en funció dels nombres i la situació en què es produeix el càlcul.

5. Resoldre problemes relacionats amb l'entorn que exigeixin certa planificació, aplicant dues operacions amb nombres naturals com a màxim, així com els continguts bàsics de geometria o tractament de la informació i utilitzant estratègies personals de resolució.

- Aquest criteri pretén comprovar la capacitat dels alumnes per:*
- Formular, de manera congruent, enunciats de la vida real i preguntes que es corresponguin amb una suma, una resta, una multiplicació o una divisió senzilles.

- Exposar oralment la situació plantejada en el problema identificant les idees principals, diferenciant les dades, la situació a resoldre i que els resultats obtinguts són raonables.

- Realitzar una estimació raonable del resultat i verificar i analitzar la coherència amb la solució.
- Utilitzar estratègies personals per a la resolució de problemes.
- Aplicar els coneixements adquirits.
- Seleccionar i aplicar l'operació adequada a la situació problemàtica a resoldre.
- Utilitzar els algorismes o procediments corresponents.
- La perseverança en la recerca de solucions.
- Presentar amb ordre i claredat el text, les dades, l'estratègia de resolució, els càlculs i el resultat.
- Expressar oralment i per escrit, de forma ordenada i utilitzant un lèxic precís i correcte, el procés seguit.

6. Llegir, escriure, ordenar i representar fraccions senzilles.

Aquest criteri pretén comprovar que els alumnes saben:

- Reconèixer les fraccions com a parts de la unitat.
- Llegir i escriure fraccions amb el denominador menor que deu.
- Representar fraccions i nombres decimals en la recta numèrica.
- Comparar i ordenar fraccions d'igual denominador.
- Comparar i ordenar nombres decimals.

7. Utilitzar les monedes i bitllets de curs legal, reconeixent equivalències entre diferents monedes i bitllets i maneiant preus d'articles quotidians.

Amb aquest criteri es pretén valorar si els alumnes són capaços de:

- Reconèixer si es pot adquirir o no un article qualsevol, comparant el preu que marca amb una quantitat de monedes de curs legal.
- Llegir, escriure i ordenar els nombres que marquen diferents preus del context habitual, amb notació decimal fins als cèntims, si és necessari.

8. Realitzar estimacions i mesures, escollint, entre les unitats i instruments de mesura usuals, els que millor s'ajustin a la mida i naturalesa de l'objecte a mesurar, en situacions de la vida real, i establint equivalències entre la unitat elegida i altres unitats d'aquesta magnitud.

Aquest criteri pretén valorar la competència dels alumnes per:

- Triar tant les unitats com els instruments adequats i utilitzar-los correctament.
- Estimar mesures fent previsions, més o manco raonables.
- Utilitzar en situacions de la vida quotidiana les unitats de mesura pròpies del cicle.
- Expressar una mesura en diferents unitats i convertir-les en altres equivalents.
- Explicar oralment i per escrit els raonaments seguits.

9. Conèixer algunes unitats i aparells de mesura tradicionals de les Illes Balears.

Amb aquest criteri es pretén comprovar que els alumnes reconeixen alguna unitat i aparell de mesura tradicional i l'ús que se'n fa en el seu entorn.

10. Obtenir informació puntual i descriure una representació espacial (croquis d'un itinerari, plànol d'una pista, etc.) prenent com a referència objectes familiars i utilitzar les nocions bàsiques de moviments geomètrics, per descriure i comprendre situacions de la vida quotidiana i per valorar expressions artístiques.

Aquest criteri pretén avaluar les capacitats d'orientació i representació espacial i si els alumnes són capaços de:

- Obtenir dades i informacions de croquis i plànols de contextos propers, en els quals es representin objectes.
- Descriure situacions espacials utilitzant les propietats geomètriques (alineació, paral·lelisme, perpendicularitat, etc.), com a elements de referència.
- Utilitzar el llenguatge adequat en la descripció.
- Representar en un croquis o plànol objectes i situacions properes aplicant nocions espacials.

11. Reconèixer i descriure figures planes i cossos geomètrics (polígons, cercles, cubs, prismes, piràmides, cilindres, esferes), anomenant i identificant els seus elements bàsics (costats, vèrtexs, cares, arestes, angles, diagonals i eixos de simetria).

Aquest criteri pretén valorar si els alumnes:

- Diferencien figures planes i cossos en funció dels seus elements geomètrics.
- Comparen figures planes utilitzant la quadrícula per mesurar la seva superfície.
- Saben expressar les característiques bàsiques dels cossos i figures

planes.

- *Són capaços de classificar figures i cossos amb diferents criteris.*
- *Reconèixer elements geomètrics en objectes quotidians o en la natura.*

12. Utilitzar les nocions bàsiques de moviments geomètrics per descriure i comprendre situacions de la vida quotidiana i per valorar expressions artístiques.

Amb aquest criteri es valorarà, a partir de la representació espacial i l'observació, si l'infant és capaç de:

- *Descriure i representar moviments en el pla utilitzant elements geomètrics com línies i angles aplicant els seus coneixements.*
- *Utilitzar les nocions bàsiques de moviments geomètrics (simetries i translacions) per emetre i rebre informacions sobre situacions quotidianes.*
- *Utilitzar el llenguatge adequat en la descripció.*
- *Identificar i reproduir manifestacions artístiques que utilitzin simetries i translacions.*

13. Recollir dades sobre fets i objectes de la vida quotidiana utilitzant tècniques senzilles de recompte, ordenar-les segons un criteri de classificació i expressar el resultat en forma de taula o gràfica.

Aquest criteri pretén valorar si els alumnes són capaços de:

- *Fer efectiu un recompte de dades.*
- *Construir taules senzilles reconeixent i indicant la freqüència absoluta de les dades.*
- *Representar els resultats utilitzant el gràfic estadístic més adequat a la situació.*
- *Obtenir i comunicar informació, de manera clara i ordenada a partir de l'estudi de gràfics senzills referits a situacions familiars.*

Tercer cicle

Continguts

Bloc 1. Nombres i operacions

Nombres enters, decimals i fraccions

- Ús en situacions reals del nom i la grafia dels nombres de més de sis xifres.
- Cerca de característiques dels nombres. Iniciació a la divisibilitat: múltiples, divisors, nombres primers i nombres compostos. Obtenció de criteris de divisibilitat per 2, 3, 5, 9 i 10.
- Utilització dels nombres positius i negatius en contextos reals, interpretant-los i situant-los en la recta numèrica.
- Ús i comprensió de les fraccions: obtenció de fraccions equivalents.
- Els nombres decimals: ús dels nombres decimals en la vida quotidiana, reconeixent-ne el valor de posició i equivalències.
- Ordenació de nombres enters, decimals i fraccions per comparació, i representació gràfica.
- Expressió de parts utilitzant percentatges. Correspondència entre fraccions senzilles, decimals i percentatges.
- Estimació i comprovació de resultats, assegurant-se, mitjançant algun tipus d'estratègia, que el resultat obtingut és raonable.
- Arrodoniment de nombres decimals a la dècima, centèsima o mil·lèsima més propera.
- Reconeixement de la relació entre fracció i nombre decimal.
- Reconeixement de sistemes de numeració en cultures anteriors i d'influències en l'actualitat: ús de la numeració romana i la seva equivalència amb el sistema de numeració decimal.
- Valoració de la necessitat de diferents classes de nombres per representar adequadament diferents situacions de l'entorn.

Operacions

- Anàlisi de les propietats de les operacions i llurs relacions utilitzant nombres naturals.
- Ús de les potències com a producte de factors iguals: quadrats i cubs. Representació geomètrica de les potències.
- Comprensió i ús de les operacions amb nombres decimals relacionades amb situacions de la vida real.
- Jerarquia de les operacions i usos del parèntesi: interpretació i escriptura d'expressions numèriques en què sigui necessari l'ús del parèntesi i el coneixement de la jerarquia de les operacions.
- Explicació oral, amb el llenguatge adequat, del procés seguit en la resolució de problemes numèrics.

Estratègies de càlcul

- Automatització dels algorismes de les operacions i de la comprovació dels resultats.

- Utilització d'operacions de suma, resta, multiplicació i divisió amb diferents tipus de nombres, en situacions quotidianes i en contextos de resolució de problemes.

- Recerca d'estratègies de càlcul mental com la descomposició de nombres naturals atenent al valor posicional de les seves xifres o a les propietats de les operacions. Explicació oral del procés seguit.
- Utilització de la taula de multiplicar per identificar múltiples i divisors.
- Càlcul de tants per cent bàsics en situacions reals.
- Estimació del resultat d'un càlcul i valoració de respostes numèriques raonables.
- Resolució de problemes de la vida quotidiana utilitzant estratègies de càlcul mental i relacions entre els nombres, explicant oralment i per escrit el significat de les dades, la situació plantejada, el procés seguit i les solucions obtingudes.
- Coneixement de les regles d'ús de la calculadora, utilitzant-la en la resolució de problemes i decidint sobre la conveniència del seu ús en funció de la complexitat dels càlculs.
- Elaboració d'esquemes, tant mentals com gràfics, per a la resolució de problemes.

Bloc 2. La mesura: estimació i càlcul de magnituds

Longitud, capacitat, pes/massa i superfície.

- Unitats del sistema mètric decimal: comprensió i ús de les unitats de longitud, capacitat, massa, superfície.
- Reconeixement d'equivalències entre unitats d'una mateixa magnitud.
- Ordenació de mesures d'una mateixa magnitud.
- Desenvolupament d'estratègies personals per mesurar figures de manera exacta i aproximada.
- Realització de mesuraments usant instruments i unitats de mesura convencionals.
- Estimació de longituds, capacitats, pesos i superfícies d'objectes i espais coneguts; elecció de la unitat i dels instruments més adequats per mesurar i expressar una mesura.
- Equivalència d'algunes unitats de mesura tradicionals de les Illes Balears amb les unitats del sistema mètric decimal.
- Curiositat per conèixer les unitats i alguns aparells de mesura tradicionals de les Illes Balears.
- Explicació oral i escrita del procés seguit i de l'estratègia utilitzada en mesuraments i estimacions.
- Comparació de superfícies de figures planes per superposició, descomposició i mesurament per obtenir fórmules senzilles que permetin el càlcul de superfícies. Mesura d'àrees amb patrons no convencionals (quadrícules).
- Utilització d'unitats de superfície.
- Interès per la precisió en la descripció i representació de formes geomètriques.

Mesura del temps

- Ús de les unitats de mesura del temps i de les seves relacions, amb precisió amb els minuts i els segons.
- Establiment d'equivalències i transformacions entre hores, minuts i segons, en situacions reals.
- Càlculs senzills amb mesures temporals.

Sistemes monetaris

- Reconeixement del valor i establiment d'equivalències entre les diferents monedes i bitllets, manejant preus d'articles quotidians.
- Equivalència entre l'euro i altres monedes del context de l'alumne.

Mesura d'angles

- Reconeixement de l'angle com a mesura d'un gir o obertura.
- Mesura d'angles. Ús d'instruments convencionals per mesurar angles.
- Utilització del mesurament i les mesures per resoldre problemes i comprendre i transmetre informacions.
- Interès per utilitzar amb cura i precisió diferents instruments de mesura i eines tecnològiques i per emprar unitats adequades.

Bloc 3. Geometria

La situació en el pla i en l'espai, distàncies, angles i girs

- Reconeixement i representació d'angles en diferents posicions.
- Sistema de coordenades cartesianes. Descripció de posicions i moviments per mitjà de coordenades, distàncies, angles, girs, etc.
- Representació elemental de l'espai, utilitzant escales i gràfiques senzilles.
- Utilització d'instruments de dibuix i programes informàtics per a la construcció i exploració de formes geomètriques.

- Resolució de problemes geomètrics explicant, oralment i per escrit, la situació plantejada, el procés seguit i les solucions obtingudes.

Formes planes i espacials

- Anàlisi de les característiques i propietats de les figures planes: elements, relacions i classificació.
- Relacions entre costats i entre angles d'un triangle.
- Identificació i denominació de polígons atenent al nombre de costats.
- Exploració de les característiques de la circumferència i el cercle.
- Anàlisi de les característiques i propietats dels cossos geomètrics: elements, relacions i classificació.
- Formació i construcció de figures planes i cossos geomètrics a partir d'altres per composició i descomposició.

Regularitats i simetries

- Reconeixement de regularitats i, en particular, de simetries, en figures i objectes.
- Traçat d'una figura plana simètrica d'una altra respecte d'un element donat.
- Introducció a la semblança: ampliacions i reduccions.
- Interès i perseverança en la recerca de solucions davant situacions d'incertesa relacionades amb l'organització i utilització de l'espai.
- Confiança en les pròpies possibilitats per utilitzar les construccions geomètriques i els objectes i les relacions espacials per resoldre problemes en situacions reals.
- Interès per la presentació clara i ordenada dels treballs geomètrics.

Bloc 4. Tractament de la informació, atzar i probabilitat

Gràfics i paràmetres estadístics

- Recollida i registre de dades qualitatives i quantitatives utilitzant tècniques elementals d'enquesta, observació i mesura.
- Construcció de taules de freqüències absolutes i relatives.
- Aplicació de les mesures de centralització (la mitjana aritmètica i la moda) i de dispersió (el rang) a situacions familiars.
- Elaboració i interpretació de gràfics estadístics com a diferents formes de representar la informació.
- Valoració de la importància d'analitzar críticament les informacions que es presenten mitjançant gràfics estadístics.
- Disposició per l'elaboració i presentació de gràfics i taules de forma ordenada i clara.
- Obtenció i utilització d'informació per a la realització de gràfics.

Caràcter aleatori d'algunes experiències

- Presència de l'atzar en la vida quotidiana. Estimació del grau de probabilitat d'un succés.
- Realització d'experiments els resultats dels quals depenen de l'atzar.
- Iniciació intuïtiva al càlcul de la probabilitat d'un esdeveniment en experiments realitzats pels alumnes.
- Comparació dels resultats obtinguts en situacions quotidianes o jocs relacionats amb l'atzar, amb les estimacions prèvies sobre aquests.

Continguts comuns a tots els blocs

- Capacitat per formular raonaments i per argumentar sobre la validesa d'una solució identificant-hi, en el seu cas, els errors.
- Interès per la presentació neta, ordenada i clara dels treballs.
- Valoració de la necessitat de reflexió, raonament i perseverança per superar les dificultats implícites en la resolució de problemes.
- Confiança en les pròpies possibilitats i interès per utilitzar les eines tecnològiques en la comprensió dels continguts funcionals.
- Col·laboració activa i responsable en el treball en equip, manifestant iniciativa per resoldre problemes que impliquen l'aplicació dels continguts estudiats.

criteris d'avaluació

1. Llegir, escriure i ordenar, utilitzant raonaments apropiats, nombres naturals i enters.

Amb aquest criteri es pretén comprovar que els alumnes saben:

- Nomenar i representar quantitats amb nombres naturals i enters.
- Llegir i escriure nombres naturals i enters utilitzant el sistema decimal.
- Utilitzar els nombres naturals i enters en diferents situacions de la vida real.
- Interpretar el seu valor.
- Indicar el valor posicional de les seves xifres.
- Comparar, ordenar i intercalar nombres naturals i enters, representant-

los en la recta numèrica, comprovant les relacions que hi ha entre ells.

2. Realització d'operacions i càlculs numèrics senzills amb diferents procediments, inclòs el càlcul mental, que facin referència implícita a les propietats de les operacions en situacions de resolució de problemes.

Amb aquest criteri es pretén comprovar la capacitat dels alumnes per:

- Fer operacions de suma, resta, multiplicació i divisió.
- Utilitzar la jerarquia de les operacions per resoldre operacions bàsiques combinades fent servir el parèntesi.
- Utilitzar les propietats de les operacions.
- Completar, segons correspongui, expressions numèriques donades, de la forma: $a+?=b$; $a-?=b$; $?-a=b$; $ax=b$; $a:?=b$; $?:a=b$; on a i b són nombres naturals qualsevol menors o iguals que mil.
- Utilitzar estratègies de càlcul personals.
- Saber utilitzar diferents procediments segons el càlcul que s'hagi de realitzar (algoritmes escrits, càlcul mental, tempteig, estimació, calculadora), decidint sobre l'ús més adequat.
- Utilitzar la calculadora per a l'estimació, aproximació i comprovació de resultats numèrics en les operacions matemàtiques amb nombres naturals i nombres decimals.

3. Llegir i escriure nombres naturals, de fins a quatre xifres, amb nombres romans.

Amb aquest criteri es pretén comprovar si els alumnes són capaços d'utilitzar els nombres romans en diferents contextos, tant pel que fa a la lectura com per a l'escriptura de quantitats.

4. En un context de resolució de problemes senzills, anticipar una solució raonable i cercar els procediments matemàtics més adequats per abordar el procés de resolució. Valorar les diferents estratègies a seguir i perseverar en la recerca de dades i solucions precises, tant en la formulació com en la resolució d'un problema. Expressar de manera ordenada i clara, oralment i per escrit, el procés seguit en la resolució de problemes.

Aquest criteri pretén comprovar la capacitat dels alumnes per resoldre problemes posant especial atenció en:

- Utilitzar estratègies personals per a la resolució de problemes, valorant el procés seguit.
- Resoldre problemes de la vida quotidiana, mitjançant l'ús de les operacions aritmètiques, comprovant els resultats de manera raonada.
- Formular, de manera congruent i connexa, i amb llenguatge clar, enunciats de la vida real i qüestions que es corresponguin amb una expressió matemàtica donada.
- Resoldre i formular diferents situacions problemàtiques en què s'utilitzin unitats i equivalències del sistema mètric decimal (longitud, superfície, capacitat i massa), del sistema monetari i de la magnitud de temps.
- Intentar resoldre'ls de forma lògica i reflexiva.
- Donar importància a l'ordre i la claredat en la presentació de les dades.
- Perseverar en la recerca de la solució correcta, per detectar possibles errors.
- Explicar el raonament seguit i argumentar sobre la validesa de la solució.

5. Llegir, escriure, ordenar fraccions i nombres decimals fins les centèsimes. Operar amb fraccions i nombres decimals, interpretar i intercanviar informació i resoldre problemes senzills en els quals s'utilitzin la fracció, el nombre decimal, la seva relació, l'arrodoniment i el tant per cent.

Amb aquest criteri es pretén comprovar la utilització dels diferents tipus de nombres en contextos reals i es valorarà si l'infant sap:

- Llegir i escriure fraccions i nombres decimals fins les centèsimes.
- Expressar amb fraccions parts de la unitat.
- Utilitzar nombres fraccionaris, decimals i percentatges per interpretar i expressar situacions de l'entorn (mesures, dades estadístiques, etc.) i resoldre problemes.
- Comparar i ordenar nombres decimals i fraccionaris.
- Intercalar nombres decimals i fraccions entre dos nombres qualsevol donats.
- Fer sumes i restes amb nombres fraccionaris.
- Establir equivalències entre nombres fraccionaris, decimals i percentatges.
- Calcular percentatges senzills.

6. Seleccionar, en contextos reals, els instruments i unitats de mesura usuals més adequats, fent prèviament estimacions, i utilitzar-los com a operadors en la interpretació i resolució de problemes, expressant amb precisió mesures de longitud, superfície, massa, capacitat i temps.

Amb aquest criteri es pretén detectar la capacitat dels alumnes per:

- Escollir els instruments i unitats de mesura més pertinents en cada cas.

- Estimar la mesura de magnituds de longitud, superfície, capacitat, massa i temps fent previsions raonables i contrastant els resultats amb les mesures reals.

- Utilitzar correctament les unitats de mesura més usuals.
- Expressar en una mesura les unitats més adequades i convertir-les en altres equivalents.
- Explicar oralment i per escrit els raonaments seguits.

7. Utilitzar les nocions geomètriques de paral·lelisme, perpendicularitat, simetria, perímetre i superfície per descriure i comprendre situacions de la vida quotidiana i per valorar les aportacions de la geometria en l'art.

Amb aquest criteri haurem de comprovar que els alumnes saben :

- Descriure situacions de la vida quotidiana utilitzant nocions de paral·lelisme, perpendicularitat, simetria, perímetre i superfície.
- Utilitzar aquestes nocions per donar i demanar informacions utilitzant amb propietat aquests termes.
- Classificar, anomenar i mesurar angles i transportar-los per a la seva addició i subtracció geomètrica.
- Reconèixer i traçar les bases i les altures de triangles, trapezis i paral·lelograms.
- Dibuixar i construir figures geomètriques en diferents suports i amb instruments diversos.
- Descompondre un polígon qualsevol en el menor nombre de triangles, quadrats o rectangles.
- Calcular el perímetre i l'àrea de figures planes utilitzant diferents estratègies: a partir de dades, mesurant sobre el paper, sobre el terreny.
- Utilitzar els continguts treballats per resoldre problemes geomètrics de l'entorn.

8. Interpretar una representació espacial d'objectes o situacions familiars (croquis d'un itinerari, plànols de cases i maquetes) realitzada a partir d'un sistema de referència.

Aquest criteri pretén avaluar el desenvolupament de capacitats espacials en relació amb punts de referència, distàncies, desplaçaments i, en certs casos, eixos de coordenades. En concret, es valorarà si els alumnes saben descriure la situació i orientació de punts i recorreguts representats en un mapa, utilitzant el vocabulari adequat, reconèixer objectes coneguts i planificar desplaçaments en un plànol o mapa i localitzar punts en un plànol utilitzant el sistema de coordenades.

9. Construir taules senzilles de recollida de dades no agrupades, proporcionades per diferents mitjans (premsa, llibres, programes informàtics), per facilitar la representació mitjançant gràfics, i calcular la mitjana aritmètica i la moda, interpretant correctament els resultats.

Aquest criteri pretén avaluar si els alumnes són capaços de:

- Recollir i enregistrar una informació que es pugui quantificar amb taules.
- Comprendre i comunicar la informació recollida.
- Calcular la mitjana aritmètica i la moda a partir de les taules de dades i explicar el seu significat oralment o per escrit.
- Realitzar valoracions sobre dades recollides de diferents mitjans.

10. Realitzar, llegir i interpretar representacions gràfiques d'un conjunt de dades relatives a l'entorn immediat.

Aquest criteri pretén comprovar si els alumnes són capaços d'utilitzar diferents tipus de gràfics senzilles per representar dades: blocs de barres, diagrames lineals, etc., i d'interpretar i comunicar oralment o per escrit la informació d'una taula de dades i de gràfics.

11. Fer estimacions basades en l'experiència sobre el resultat (possible, impossible, segur, més o menys probable) de situacions senzilles en les quals intervé l'atzar, i comprovar aquest resultat.

Aquest criteri pretén comprovar la capacitat de constatar que hi ha esdeveniments impossibles, altres que es produeixen amb quasi tota seguretat, o que es repeteixen, essent més o menys probable aquesta repetició. Valora també si els alumnes saben ordenar un grup de successos en funció de la probabilitat que succeeixin. Aquestes nocions estaran basades en l'experiència.

Num. 12216

Decret 73/2008, de 27 de juny, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears

La Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (BOE núm. 106, de 4 de maig) en el títol I, capítol III, fixa els principis generals, els objectius, l'organització, els principis pedagògics, els programes de diversificació curricular, l'avaluació i promoció, l'avaluació de diagnòstic, els programes de qualificació professional inicial i el títol de graduat en educació secundària obligatòria. Segons estableix aquesta mateixa Llei orgànica al seu article 6.2, correspon al Govern de l'Estat fixar els ensenyaments mínims, que són els elements bàsics del currículum, pel que fa als objectius, les competències bàsiques, els continguts i els criteris d'avaluació. La fixació d'aquests ensenyaments és, en tot cas i per la seva mateixa naturalesa, competència exclusiva de l'Estat d'acord amb el que preveu la Llei orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del dret a l'educació en la seva disposició addicional primera, apartat 2, lletra c) (BOE núm. 159, de 4 de juliol).

El Reial decret 806/2006, de 30 de juny, pel qual s'estableix el calendari d'aplicació de la nova ordenació del sistema educatiu (BOE núm. 167, de 14 de juliol), fixat per la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, en el capítol IV, als articles 8, 9, 10, 12 i 13 disposa la implantació de la nova ordenació dels ensenyaments regulada per la Llei esmentada: per a l'any acadèmic 2007-08, el primer i el tercer curs de l'educació secundària obligatòria, i l'avaluació, la promoció i la titulació a l'educació secundària obligatòria; per a l'any acadèmic 2008-09, el segon i el quart curs de l'educació secundària obligatòria, els programes de qualificació professional inicial i l'avaluació de diagnòstic. Des del moment d'aquesta implantació, deixaran d'impartir-se, progressivament, els ensenyaments corresponents de l'educació secundària obligatòria, regulats per la Llei orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'ordenació general del sistema educatiu (BOE núm. 238, de 4 d'octubre).

L'Ordre ECI/1845/2007, de 19 de juny, estableix els elements dels documents bàsics d'avaluació de l'educació bàsica regulada per la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, així com els requisits formals derivats del procés d'avaluació necessaris per garantir la mobilitat de l'alumnat.

Atès que per raons alienes al sistema educatiu no es pogueren dictar en el temps previst les normes corresponents a l'ordenació curricular, l'Ordre de la consellera d'Educació i Cultura, de 2 d'agost de 2007, va establir el currículum dels cursos primer i tercer d'educació secundària obligatòria, per al curs 2007-08, a les Illes Balears (BOIB núm. 123, de 14 d'agost de 2007).

La Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, de reforma de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears (BOIB núm. 32, d'1 de març), a l'article 36.2, estableix que correspon a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears la competència de desenvolupament legislatiu i d'execució de l'ensenyament en tota la seva extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats.

Mitjançant el Reial decret 1876/1997, de 12 de desembre, sobre el traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat a les Illes Balears en matèria d'ensenyament no universitari (BOE núm. 14, de 16 de gener de 1998), d'acord amb la disposició final sisena de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, de l'educació, d'acord amb l'article 5.3 del Reial decret 1631/2006, de 29 de desembre, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims de l'educació secundària obligatòria (BOE núm. 5, de 5 de gener de 2007), i d'acord també amb l'article 7.1 del Decret 67/2008, de 6 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació general de l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB núm. 83, de 14 de juny), correspon al Govern de les Illes Balears dictar, en l'àmbit de les seves competències, les disposicions que siguin necessàries per establir el currículum de l'educació secundària obligatòria.

La Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística (BOCAIB núm. 15, de 20 de maig), reconeix la llengua catalana com a pròpia de les Illes Balears i, com a tal, llengua vehicular en l'àmbit de l'ensenyament i oficial en tots els nivells educatius. El Decret 92/1997, de 4 de juliol, regula l'ensenyament de i en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, en tots els nivells educatius i en tots els centres docents no universitaris (BOCAIB núm. 89, de 17 de juliol). L'Ordre de 12 de maig de 1998 regula l'ús de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, com a llengua de l'ensenyament en els centres docents no universitaris (BOCAIB núm. 69, de 26 de maig).

El currículum que estableix aquest Decret comprèn els principis essencials de la proposta educativa i en concreta les orientacions metodològiques, les competències bàsiques, els objectius, els continguts i els criteris d'avaluació; és a dir, configura els components curriculars que s'han d'especificar posteriorment per part del professorat mitjançant les programacions didàctiques i la mateixa pràctica educativa.

Els criteris d'avaluació es fixen per matèries i per cursos, amb caràcter flexible. Han de ser aplicats en el marc global del currículum, d'acord amb els objectius, les competències bàsiques i els continguts de la matèria corresponent. Aquests criteris estableixen els tipus i graus d'aprenentatge mitjançant un sistema d'avaluació contínua i diferenciada.

Es pretén, també, establir mesures orientades a atendre les diverses aptituds, expectatives i interessos de l'alumnat, amb la finalitat de promoure, conforme al principi de qualitat, el màxim desenvolupament de les capacitats de cadascun dels alumnes mitjançant l'esforç personal.

Amb aquesta mateixa finalitat, els programes de qualificació professional inicial, establerts en aquest Decret, es conceben com una alternativa per dotar